

Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak II

Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek –
Demokratik Konfederalizmi İnşa Etmek

Network for an Alternative Quest

Konferans 3–5 Nisan 2015, Hamburg Üniversitesi

Kitaba bu internet adresinden ulaşabilirsiniz:
ocalan-books.com/#/book/kapitalist-moderniteye-meydan-okumak-II

Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak II
Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek –
Demokratik Konfederalizmi İnşa Etmek

Network for an Alternative Quest (editör)
<http://networkaq.net>

Telif Hakları
© International Initiative Edition
International Initiative
“Freedom for Abdullah Öcalan – Peace in Kurdistan”
P.O. Box 100 511
50445 Köln, Almanya
info@freedom-for-ocalan.com

Bu baskının telif hakları
© Mezopotamya Yayınları, Neuss
www.pirtuk.eu

Sayfa Düzeni: Holger Deilke
Kapak Tasarımı: Annett Bender

ISBN 978-3-945326-68-8

**Kapitalist Moderniteye Karşı
Meydan Okumak II**

**Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek –
Demokratik Konfederalizmi İnşa Etmek**

2015 Konferans Belgeleri

İçindekiler

Editörün Notu	8
0.1 Gülistan Kahraman	12
Açılış Konuşması	
0.2 Norman Paech	14
Açılış Konuşması	
0.3 Elmar Altvater	17
Ortadoğu'da Dayanışmacı ve Sürdürülebilir Komünal Toplum	
0.4 Reimar Heider	25
Sarmallar. Hazırlık Komitesi Adına Açılış Konuşması	
0.5 Abdullah Öcalan	29
Demokratik Modernite	
Oturum I:	33
Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek	
1.1 Muriel Gonzales	34
Düşüncenin Kolonize Edilmiş Şekilleri: Feminist Epistemoloji için Önermeler	
1.2 Kenan Ayaz	43
Kapitalizm – Gücün mü Yoksa Değerin mi Biriktirilmesi?	
1.3 David Harvey	48
Paris Komünü'nden Rojava'ya	
1.4 Radha D'Souza	60
Endüstriyalizm: Hukuk, Bilim ve Emperyalizm	
1.5 Rojda Yıldırım	68
Dincilik ve Sekülercilik – Din ve Devlet	
1.6 Prof. Tamir Bar-On	75
Marksizm ve Ulusalcılıktan Radikal Demokrasiye: Abdullah Öcalan'ın 21. Yüzyıl İçin Sentezi	

	7
Oturum II:	87
Demokratik Modernite	
2.1 Havin Güneşer	88
Yeni Konseptler: Demokratik Konfederalizm – Demokratik Otonomi	
2.2 Emine Ayna	97
Yaşamı Özgürleştirmek: Politik ve Ahlaki Toplum	
2.3 Asya Abdullah	102
Demokratik Ulus – Milliyetçiliğin İlacı mıdır?	
2.4 Michael Panser	108
İktidar ve Hakikat: Özgürlük Felsefesinin Parçaları Olarak İktidar ve Göçebe Düşüncenin Analitiği	
2.5 Federico Venturini	116
Toplumsal Ekoloji ve Batılı Olmayan Dünya	
Oturum III:	123
Ekolojik Endüstri ve Komünal Ekonomi	
3.1 Silke Helfrich	124
Komünal Ekonomi –Müştereklerin Savunulması	
3.2. Saniye Varlı	133
Bağlar Kadın Kooperatifi Deneyimi	
3.3 David Graeber	139
Bütün Ekonomiler Nihayetinde İnsan Ekonomisidir	
3.4 Penny Vounisiou	149
Devrimci Bir Olasılık için Ortak Bir Politik Zorunluluk	
3.5 Azize Aslan	157
Demokratik, Ekolojik ve Cinsiyet Özgürlükçü Komünal Ekonominin Kürdistan'da İnşası	

Oturum IV:	169
Devrimci Teorinin Engellerini Aşmak	
4.1 Ehmed Pelda	170
Tüketim Kültürünün Kökenleri Üzerine Bir Deneme	
4.2a Rengin Rênas	182
Kobanê Neden Düşmedi? Kadın Özgürlüğü ve Öz Savunma	
4.2b Fidan Yıldırım	186
Özsavunmanın Yeni Konseptleri	
4.3 Sara Aktaş	193
Alternatif Modelde Kadın Özgürlüğünün Merkezliği	
4.4 Nazan Üstündağ	201
İktidar İlişkileri: Devlet ve Aile	
4.5 Dilar Dirik	208
Feminizm ve Kürt Özgürlük Hareketi	
Otrum V:	217
Alternatif Pratiklerden Çıkarılacak Dersler	
5.1 Arno-Jermaine Laffin	218
Enternasyonalizm – Gelişmekte Olan Bir Kavram (YXK)	
5.2 Dimitrios Roussopoulos	225
Birey ve Mahalle – Yurttaş ve Montreal Meclisleri	
5.3 Alex Mohubetswane Mashilo	236
Güney Afrika: İlerici Politikanın Rolü	
5.4 Joám Evans Pim	249
Gandi ve Öcalan: Okyanusya Çemberinden	
Demokratik Konfederalizme	
5.5 Mustefa Ebdi	259
Rojava: Kantonlar – Direniş ve İnşa	

	9
5.6 Necîbe Qeredaxî	267
Başûr: Devlet ve Özgürlük Arasında Sıkışmak	
5.7 Şirzad Kamangar	274
Rojhilat: KODAR Modeli	
5.8 Selma Irmak	280
Bakûr: Devletten Demokrasiye	
5.9 John Holloway	289
Dördüncü Dünya Savaşı ve Onu Kazanmanın Yolları – Kürtler ve Zapatistalara Bir Övgü	
5.10 Andrés Pierantoni Giua	295
Bolivar Deneyimi (Venezuela'dan Bolivya'ya): Çokulusluluk ve Toplumsal Güçlenme	
5.11 Janet Biehl	307
New England'dan Rojava'ya Halk Meclisleri	
5.12 Gönül Kaya	315
Kapanış Konuşması	

Editörün Notu

Kapitalist Modernite Meydan Okumak konferansının ikincisi, Almanya’da, Hamburg Üniversitesi’nde 3-5 Nisan tarihleri arasında “Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek” – Demokratik Konfederalizmi İnşa Etmek adı altında gerçekleşti. Büyük bir keyifle konferans esnasında yapılan yaklaşık kırk konuşmayı bir araya getirdik.

Bu ikinci konferansın hazırlığı esnasında Kürdistan, Türkiye, Avrupa ve farklı çevrelerden bir önceki konferanstan daha fazla kişi bir araya gelerek bu konferansın hedeflerinin neler olabileceğini tartıştı. Ayrıca konferansın denk geldiği zaman dilimi de sıra dışıydı; konferans, Paskalya tatilinde, hafta sonunda gerçekleşti ki bu da Öcalan’ın 66. doğum gününe denk geldi. Haftalarca önce IŞİD’in ağır saldırıları karşısında Kobanê/Rojava’daki direniş başarılı olmuş ve şehir ayakta tutulmuştu. Tam da konferans gerçekleşirken, süreç bitmeden önce, Abdullah Öcalan ve Türk devleti arasındaki diyalogun son toplantısı yapıldı. Bu ikinci konferans, hem ilkinin başarısına sahipti hem de Kobanê direnişinin ortaya çıkardığı heyecan ve Rojava modelinin tüm dünya çapında başarılı bir model olarak benimsenmesinden de beslendi.

Böylece, ikinci konferansın hedefi de Kürt Özgürlük Hareketi’nin paradigması ve onun temel boyutlarını bu modelin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamak için daha detaylı sunma olarak belirlendi. Aynı zamanda entelektüellerin, aktivistlerin ve hareketlerin bir araya gelip bağlarını güçlendirmeye ve tecrübelerini paylaşmaya devam edecekleri bir platform sağlamaya devam ettik. Bu yaklaşım, olumlu bir sonuç verdi. Önemli eleştirel düşünürlerin ve 1200’den fazla kişinin katılımı gerçekleşti. Her iki konferansın da temel yapısı ortaktı. Günümüz dünyasındaki kritik konular hakkında ideolojik tartışmalarla, Kürdistan ve dünyadaki alternatif, pratik çabalar ile birleştirmeye çalıştık.

Sunum Çağrısı, Kürdistan ve Avrupa'nın en iyi ses sanatçıları ve müzisyenlerinin yaptığı görkemli Kürt Müziği gibi birçok yenilik vardı. Ve elbette bu ikinci konferansa gelebilmenin yollarını arayan birçok insanın hikayeleri. Böylece, katılımcılar ve konuşmacılar ile beraber organizatörler, öyle bir ruh yarattılar ki, bu ruh genç YPJ komutanı Rengin Rênas'ın Kobanê'den canlı konuşmasıyla hiç bitmeyen bir ayakta alkış ile doruğa ulaştı. Konuşmacıların derinliği –ki bunlar arasında David Harvey, John Holloway ve David Graeber gibi tanınmış isimler ve daha az tanınmış olanlarla beraber– aktivistler ve hareketlerin sesiyle birleşti ve bu da herkesi heyecanlandırdı. Tüm katılanları motivasyon ve gelecek için umutla doldurdu.

2012 konferansında olduğu gibi bu konferansı da İngilizce, Almanca ve Türkçe olarak komple belgeledik ki tartışmalarımız bizi güçlendirmeye devam etsin ve bu hatıraları ebedi ve unutulmaz kılabilelim. Yapılan konuşmaların video kayıtlarını <http://networkaq.net> websitesinde ve “NetworkAQ” adlı YouTube kanalımızda bulabilirsiniz.

Konferansın hem gerçekleştirilmesinde hem de elinizde tuttuğunuz bu kitabın ortaya çıkmasında sayısız insanın katkısı oldu. Hakikaten hepsinin teker teker isimlerini vermek imkânsız ama birçokunuz onların kim olduklarını biliyorsunuz. Onların yaptıkları iş, dayanışma ve desteği olmadan ne bu konferans ne de bu kitap mümkün olabilirdi. Bu nedenle, katkılarınızın meyvelerini kalıcı bir belge olarak sizlere sunmaktan memnuniyet duyarız. Ellerinize sağlık!

Alternatif Arayış için Ağ (Network for an Alternative Quest):

“Abdullah Öcalan’a Özgürlük–Kürdistan’da Barış” Uluslararası İnisiyatifi • KURD-AKAD – Kürt Akademisyenler Ağı • YXK – Kürdistan Öğrenciler Birliği • Kurdistan Report • ISKU – Informationsstelle Kurdistan e. V. • Cenê – Kürt Kadın Barış Bürosu • Civaka Azad – Halkla İlişkiler İçin Kürt Merkezi

Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak II

**Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek –
Demokratik Konfederalizmi İnşa Etmek**

2015 Konferans Belgeleri

0.1 Gülistan Kahraman

Açılış Konuşması

Değerli Yoldaşlar,
Değerli Arkadaşlar,

Kürdistan Öğrenciler Birliği (YXK) adına hepinize en içten duygularıyla ikincisi düzenlenen “Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak” konferansımıza “hoşgeldiniz!” diyorum. Dünyanın her tarafından bu kadar çok sayıda misafiri görmek bizi çok mutlu etti.

2012 de ilk kez “Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak: Alternatif Konseptler ve Kürt Arayışı” başlığıyla düzenlenen konferansımız, Hamburg Üniversitesi’nde gerçekleşti. Yüzlerce öğrenci, aydın ve aktivist, savaş ve krizlerle kendini ortaya koyan kapitalist sistemin aşılması için ortak perspektifleri tartıştılar. Aynı zamanda demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü toplumsal yapılar geliştiren Kürt Özgürlük Hareketinin fikirleri de kapitalizmin alternatifi olarak tartışıldı. Abdullah Öcalan, ağır tutukluluk koşullarına rağmen, Ortadoğu ülkelerinin suni olarak çizilen sınırlarını ortadan kaldıran bir toplum modelinin teorisini oluşturdu. Geliştirilen model, kapitalist moderniteye bir alternatif oluşturmaktadır. Son üç yıldır bu teoriler, Rojava da bir realite haline geldi.

“Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak: Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek – Demokratik Konfederalizmi İnşa Etmek” başlıklı bu yılki konferansımızda, bir yandan kapitalist modernitenin eleştirisi yapılırken, diğer yandan da demokratik konfederalizmin inşası üzerinde durulacaktır. Demokratik konfederalizm, Rojava/Kuzey Suriye’de zemin kazandı. Suriye iç savaşından Kürtlerin devrimi ortaya çıktı ve Rojava, “demokratik özerklik!” diye haykırdı. Rojava modeli, yerel demokratik meclislerde örgütlenen ve kendi kendilerini yöneten tüm halkları, inanç gruplarını ve özellikle de kadınları kapsamaktadır.

Bu nedenle konferansın iki ana konusu, ekonomi ve kadın özgürlüğüdür.

Bugün burada hepimiz bir araya geldik; çünkü kapitalist modernitenin uzağında bir hayata inanıyoruz. Farklılıklarımız, bizim zayıflıklarımız değil yaşamlarımızı zenginleştiren çeşitliliklerimizdir. İnsanlar etnik köken, din ve cinsiyete göre bölündüler ve birbirlerine karşıt hale getirilmek istendiler. Ortak perspektiflerimizi ve hayallerimizi, ortak bir gelecek kurmak ve bunun mücadelesini yürütmek için bir araya getiremezsek; –ki bu ister Rojava’da ister Almanya’da ya da nerede olursa olsun– başkaları bu farklılıkları, nefretin zemini olarak değerlendirmeye çalışacak ve bundan fayda sağlamak isteyecektir.

Ben bir kez daha Kürdistan Öğrenciler Birliği adına hayallerini birleştirmek isteyen ve demokratik, adil ve ekolojik bir dünya için mücadele etmek isteyen sizlere “hoşgeldiniz!” diyorum. Sizlerle beraber üç güzel günü geçirmek için sabırsızlanıyoruz.

Gülistan Kabraman

Kürdistan Öğrenciler Birliği (YXK)

Gülistan Kabraman, *Hukuk Bölümünde öğrenim görmekte ve 2010 yılından beri Kürdistan Öğrenci Birliği’nde yer almaktadır.*

0.2 Norman Paech

Açılış Konuşması

Değerli Bayanlar ve Baylar; “*Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak*” konferansının çalışma arkadaşları ve değerli misafirler,

Hamburg Üniversitesi salonlarına hepiniz sıcacık bir şekilde hoşgeldiniz. Ben her ne kadar ev sahibi olmasam da “bu müthiş uluslararası konferansın ev sahipliğini yapmaktan mutlu olmalı ve onur duymalısınız” derken; öğretim görevlileri, araştırmacılar, öğrenciler ve aynı zamanda üniversite idaresi adına konuştuğumdan eminim.

Büyük bir vazife üstlendiniz. Üç yıl önce, aynı konuyu konuşmak için ilk defa bir araya gelmiştiniz; kapitalist sistemin krizi, ve alternatif kavramlar için arayış. Bunlar eski konular ve “Bir önceki analizlere yeni bakışlar nasıl eklenebilir?” diye sorabilir insan. Kıyamet kehanetleri ve ağıtlar... Yunanistan’ın acımasızca haraca bağlanması, neoliberal kapitalist modelin ve onun özellikle Almanya’daki yandaşlarının agresifliğini ortaya çıkarmıştır. Fakat bu içgörü, eleştiri veya doktrin açısından radikal bir biçimde yeni değil.

Daha 2004’de, –Afrika Ekonomik Kalkınma ve Planlama Enstitüsü’nün uzun süre direktörlüğünü yapan, ve Afrika’nın en etkili Marksist bilim adamlarından biri olan– Samir Amin, *Liberal Virüs: Sürekli Savaş ve Dünyanın Amerikanlaştırılması* adlı kitabında şunları yazdı:

“Ben sadece kapitalizmin bozulma, bunama safhasına girdiği sonucuna varabilirim. Bu sistemi yöneten mantık, artık insanlığın yarısından fazlasının geçimini sağlayamamaktadır. Kapitalizm barbar bir hale geldi ve doğrudan bir soykırım çağrısıdır artık. Şimdi her zamankinden daha fazla onu, alternatif üstün rasyonalite kalkınma teorileri ile değiştirmenin zamanıdır.”

On yıl sonra *Demokrasi Şimdi*'de gerçekleştirdiği bir röportajda da söylediklerini teyit etti, ve şunları söyledi:

“Ben, tabii ki Liberal Virüs başlığı altında yazdıklarına katılmaya devam ediyorum. Çünkü ne yazık ki birçok insan bu virüs tarafından kirletildi ve sadece siyasi sistemin liderleri değil; ama aynı zamanda büyük bir ölçekte, halk ve halkın kendisi de. Her neyse, bugün ihtiyaç duyulan şey, tam da ulusların egemenlik projeleri dediğimiz şeyleri inşa etmektir, çünkü uluslarla başlıyoruz. Dünya, hiç bir zaman küresel düzeni tepeden değiştirerek değişmedi. En alttan değişiyor, bu da uluslar demektir; değiştikçe güç dengesini de değiştirmeye başlıyorlar. Ve bu da neticede küresel düzenin tek kutuplu tahakkümcü sisteminden, müzakerede bulunulan –herhangi bir müzakere– çok kutuplu küreselleşmenin koşullarını yaratmaktadır.”

Kapitalizmin derin krizi, uzun bir zaman önce teşhis edilmişti. Yeni bir dünya düzeni, Ortadoğu ve Afrika'da ki kaynakların sabitleştirilmesi için verilen barbarca savaşlar ve Yunan toplumunun boğulmasının günlük haberciliği göz önüne alındığında, bu en son şüpheler için bile herşeyi netleştirmiş olmalıydı. Beraberinde iki yanıtlanmamış soru hala varlığını korumakta: “Hangi alternatif üstün rasyonalite mantığı, bu harap olmuş kapitalizmin yerini alacak? Bu yeni mantık sistemini uygulamak için kimde kabiliyet var ve kim uygulayacak?” “Yoksa bu sistemin kendi çelişkileri üzerinden çökmesini beklemeye mahkûm muyuz?”

Toplumsal değişim, akademik konferanslarda ortaya çıkmaz; halkın mücadelesinin sonuçlarıdır ve burada örnekleri bulunmaktadır. Latin Amerika, Küba ve Venezüella'ya, Afrika'da ki sömürgelerin bağımsızlığa kavuşmasına ve Kürt halkının bağımsızlık ve demokrasi için savaşmasına bakabiliriz. Rojava halkına bakabiliriz. Ümit ediyoruz ki silahlanmadan yeni bir demokratik toplum vizyonunu gerçekleştirebilecektir.

Bu zor sorular, konferansların konuşmalarında ve çalışma gruplarında tekrar ve tekrardan ortaya çıkmaktadır. Her zaman yeni ve barışçıl yöntemler aramalıyız; açık siyasi diyalog önermeli ve mücadele etmeyi hiç bırakmamalıyız. Üç yıl önce açmama izin verilen ilk kon-

feransta “Kürtlerin köy korucusu, polis ve askerlerden korkmadan huzur ve adalet içinde, eşitlik ve özgürlüğe kavuşacağı günü göreceğiz” dedim. Ve inanıyorum ki yanılmadım. Türkiye, Suriye ve Irak’taki son gelişmelere baktığımızda İslamcıların terörüne rağmen böylesi bir güne daha yakın olduğumuza inanıyorum.

Hamburg Ünivesitesiyle huzurlu bir yer seçtiniz. Burada vizyon ve projelerinizi rahatsız edilmeden geliştirebilirsiniz. Bu konferans için size verimli diyalog ve barış dolu üç gün ve başarılar diliyorum. Fakat son bir kişisel yorum yapmama izin verin.

Tüm bu sorunlar üzerinde düşünen, sadece onlar hakkında yazmayan onlara karşı harekete geçen kişi hala hapsedilmiştir ve bu tartışmada Abdullah Öcalan’ın hapisneden özgür kılma görevimizi de unutmamalıyız. Çok teşekkür ederim.

Prof. Norman Paech, anayasal ve uluslararası hukuk emeritus profesörüdür. Sol Parti’den Alman Parlementosu eski milletvekilidir.

0.3 Elmar Altvater

Ortadoğu'da Dayanışmacı ve Sürdürülebilir Komünal Toplum

Bu önemli konferansın açılış sunumuna beni davet ettiğiniz için teşekkür ederim. Sınırlı zaman nedeniyle, „alternatif bir arayış ağı“ tarafından bahsi açılan bu önemli teorik ve politik konuyla ilgili ancak kısa notlar sunulabilir. Bu tartışma, dünyanın her bölgesinden birçok insanı etkiliyor. Çünkü barışçıl bir gelecek, yalnızca demokratik, dayanışmacı ve güneşle sürdürülebilir bir toplumda yaratılabilir. Bu konuda çalışmak çok büyük bir görevdir. Çünkü Yakındoğu ve Ortadoğu'ya ait jeolojik bir alanda yeni bir devasa petrol sahası keşfetmek, Ortadoğu toplumları arasında barışı tesis etmekten çok daha kolay.

Bu bir paradoks; çünkü Yakındoğu ve Ortadoğu'nun jeolojik tarihi, insani yetileri aşmaktadır. Bununla beraber aslında halklar arasındaki barış, insanlık için erişilebilir durumdadır. Barış sürecini sabote eden birçok girişim bulunmasına rağmen barış teklifleri çoktur. Herkes barış ister ancak ona ulaşmak çok zor olabilir. Örneğin Abdullah Öcalan'ın 2015 Newroz kutlamalarında yinelediği 2013 yılındaki barış teklifini, Haseke'de 45 kişinin öldüğü korkunç saldırı ve Türkiye'yi polis gücü lehine hareket edip sivil hakların önünü radikal bir şekilde kesen ve bir polis devletine dönüştüren yeni bir polis kanunu izledi. Ayrıca, Rojava savaşı sırasında Türk hükümetinin ve İŞİD'in işbirliği, Yakındoğu ve Ortadoğu'daki barış arayışının ne kadar zor olduğunu gösteriyor.

Barışa ulaşmanın zorluğunun bir nedeni de şu ki; bu barış Suriye'deki Rojava şeridinden çok daha fazlasını, Türkiye'de yaklaşık 20 Milyon, İran'da 9 Milyon, Irak'ta 6 Milyon, Suriye'de 4 Milyon Kürt'ün geleceğini; Avrupa'daki ve Bağımsız Devletler Topluluğu'ndaki (BDT) Kürt diasporasını ilgilendiriyor. Bu, aynı zamanda Afganistan'dan Basra Körfezi'ne, Arap Yarımadası'ndan Kuzey Afrika'ya

ve Karadeniz'den Orta Asya'ya kadar tüm bölgedeki ekonomik ve dolayısıyla jeostratejik çıkarlarla da ilgili. Söz konusu meseleye ABD, Rusya ve Çin gibi uzaktakiler de dâhil olmak üzere bütün önemli jeopolitik aktörler bulaşmıştır. Geleneksel bir biçimde jeopolitik açıdan en aktif ve en agresif güç ABD'dir. Şu anda sorumsuzca Ukrayna'daki iç savaşı ısıtıyor, Ortodoks Rusya ve Şii İran'a karşı bir cephe kuruyor ve hangi ideolojiyi takip ettiklerine ya da hangi suçları işlediklerine bakmaksızın, Batı'nın çıkarlarına hizmet eden her rejimi destekliyorlar. ABD, bazı Arap ve Afrika ülkelerindeki aşırı sağ ve Doğu Avrupa'daki russofobik seçkinler, tüm insanlığın geleceğini tehlikeye atmaktadır. Farklı motivasyonlarla da olsa özellikle ABD'nin ve aşırı İslamcılarının ve rehberlerinin elleri tetikteyken; bu tehditler aniden sıcak bir savaşa evrilebilecek yeni bir soğuk savaşın ayak sesleridir.

Yemen'deki Huti isyancılara karşı gelişen askeri kampanyada oluşturulan yeni gerici koalisyon, kolektif bir pozitif projeye değil; daha çok İran'ı dışarıda, ABD ve İngiltere'yi ise oyunda tutma arzusuyla motive edildi. Petrol üreticilerinin ve tüketicilerinin yeni koalisyonu olan OPAC (Petrol İhraç Eden Ülkeler) ve IEA (Uluslararası Enerji Ajansı) ülkelerinin fosilleşmenin ve devamının savunucuları olduğu yeni bir *Querfront* yaratılıyor.

Yaşanan gerçeklik bunu gösteriyor. Daha kesin bir analiz yapmaya cesaret edemiyorum. Çünkü bu bölgenin tarihi, kültürü, sosyal ve politik kurulumları ve ortaya çıkan çatışmalar hakkındaki bilgilerim eksik. Ancak çatışmaları ve krizleri anlamak için gerekli bazı jeostratejik ve politik-ekonomik antagonizmaları ve tektonik kırılma çizgilerini analiz edebilirim.

I.

Öncelikle, bölgenin sevindirici gelişmelerinden bahsedelim. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra çizilen Sykes-Picot sınır çizgileri sorgulanıyor. Fakat yeni bir biçimde yapılıyor; çatışmalara yol açabilecek yeni çizgiler, mevcut sınır çizgilerinin yerini almıyor. Fransız ve İngiliz diplomatların çizdiği emperyal sınırlar, Kürtleri, İran-Irak-Su-

riye-Türkiye olmak üzere dört ülkeye dağıttı. Bu nedenle, kalıcı bir çatışma ortaya çıktı. Çünkü Kürtler yurtsuzlaştırıldı. Uluslararası örgütlerin ve ittifaklarının Kürt militanlığına karşı cephe aldığı ve PKK'yi terör örgütlerinin kara listesine koyduğu bir süreci izleyen birkaç on yıllık mücadeleden sonra, Abdullah Öcalan'ın iradesiyle bir barış teklifi yapılmış ve bu teklif, 2015 Newroz'u'nda yenilenmiştir. Müzakereler, Kürt nüfusun statüsünü açığa kavuşturmalıdır. Bu, Türkiye'de anlamlıdır ancak yalnızca bununla da sınırlı değildir. Eğer ulus devlet formunun Kürt halkını bir araya getiren "birleştirici" unsur olamayacağı ve olmaması gerektiği düşünülüyorsa buna alternatif "birleştirici" öge nedir ve bu kim tarafından oluşturulabilir?

Mesele, Kürt Sorunu'nun sınırlara bağlı olarak ideolojik, dini ve iktidar çatışmalarından sadece Kürtleri ilgilendirmeyen kuramsal ve etik bir soruna nasıl dönüştüğü ile ilgilidir. Avrupa geleneğinde, 1648 Vestfalya Barışı'ndan ve uluslararası bir ulus devlet sisteminin kurulmasından bu yana açıkça kendini belli eden ve dolayısıyla alternatifsiz olarak görülen ulus devletin rolü, hiç sorgulanmamıştır. Avrupa'nın hegemonik küresel tarihinde ulus devlet sınırları için kaç savaş verilmiş, ne kadar kan dökülmüştür? Bu savaşların sebepleri her zaman için etnik ve dini sınırlar değil, doğal kaynaklar veya stratejik önemi olan alanlardı. Bu alanların kontrolü ulus devletlerin ekonomik ve politik iktidarını, uluslararası ilişkilerini ve hâkim sınıfları onaylayan siyasi ve kültürel şanı güvence altına aldı. Ulus devletler, ilk olarak ayakları üzerinde çok geç duran ve ikinci aşamada ise "İktidarlar Konseri"nde ancak ikinci kemanı çalmalarına izin verilen dünyanın diğer ülkelerine nazaran, kolonyal ve daha sonra da emperyal Avrupa'nın sözde "Büyülü Çember"inin üyeleri haline geldiler.

Ortakları dahil etme ve diğer herkesin dışlanması, bu iç ve dış tanımı ve kontrol edilen bir sınır geleneği, şimdiye kadar egemen hiyerarşik sekans ve hakim bölgeler, etnisteler ve dinler kadar iyi sorgulanmıştır. Farklılıkları ve bazen de ulus devletler içindeki çelişkileri dengelemek üzere anayasal bir uzlaşma, her zaman için geçerli değildir. Çelişkilerin çatışmalara nasıl yol açabileceğini gösteren örnekler

var ve bunun için Kuzey İrlanda'dan Çeçenya'ya, Gürcistan'dan Yemen'e, Yugoslavya'dan Keşmir'e ve özellikle Türkiye ve diğer Ortadoğu ülkelerindeki uzun süren iç savaşlara yoğunlaşırız.

Fakat şimdi Abdullah Öcalan, Türkiye ve Kürdistan çatışması için bütün devlete –ve hegemonyaya– onun teorik düşüncesine, tüm geleneksel siyasi konseptlere ve projelere meydan okuyan bir alternatif önermektedir. Mesaj şu şekildedir: ulus devlet insanın kimlik ve koruma bulabileceği, dolayısıyla ev gibi bir şey ya da ABD Anayasası'nda belirtildiği gibi mutlu olabileceği tek birleştirici değildir; “Mutluluğun peşinden koşma!” Dolayısıyla ulus devletin ötesinde düşünmek zorundayız. Süregelen çatışmanın çözümüne yönelik söz konusu radikal öneri eğer rağbet görmezse bu şaşırtıcı değildir. Bu nedenle, Kürt kurumlarının belirli ülkelerdeki ileriye dönük organizasyonu ve yeni işbirliği formlarına dair sorunları tartışmak yerinde olacaktır.

II.

Kapitalist moderniteyi inceleyen herkes –ki bu kongrenin konusudur– geleneksel egemenlik ilişkilerini koruyacak olanların yanısıra yeni bir dünyayı bulacağı gibi; gelir ve servet, uluslar ve cinsiyetler arasında daha eşit; gençler ile yaşlılar, kuzey ile küresel güney ve halklar arasında dengeli bir dünya inşa edebilecek olanları barındıran sınırsız güç bulacaktır. Son on yıllardaki ilerleyiş incelenirse nesnel farklılıkları ortadan kaldırmadan eşitlik ve dengenin mümkün olamayacağı görülür.

Bütün analizler, istisnasız bir şekilde neoliberalizmin son on yıllarında adaletsizliğin önemli ölçüde arttığını gösteriyor. Thomas Piketty'nin “Yirmi Birinci Yüzyıldaki Sermaye” başlıklı çalışması, bu farkındalık ve sonuçlarıyla bile dünyaca ünlü oldu. David Harvey, ekonomik adaletsizliğin ve sermaye birikiminin, üretilen artık değer tarafından finanse edilmesiyle değil, geçmişte üretilmiş ya da doğadan miras kalan varlığın gaspıyla arttığını gösterdi.

Daha fazla adalet, eşitlik ve böylece barış ve mutluluk açısından bir gelişme, ancak mevcut kapitalist toplum düzeninin “büyük dönüşümü” bağlamında mümkündür. Bunun devrimci bir şekilde ya

da kapitalizmin reformu yoluyla gerçekleştirilip gerçekleştirilmeyeceğine, yalnızca sınıflar mücadelesindeki tarihsel öznelerin birçok etkinliğini barındıran tarihin incelenmesiyle karar verilebilir. Çünkü bu yaygın iddia hiçbir şekilde başarılı olamamıştır. Fakat bu, bugün geçmişte olduğundan farklı bir şekil alıyor.

III.

Karşılaşmanın günümüzdeki yapısı ve kurallar dizisi, bir pazardır. Fakat bu pazar serbest bir pazar değildir. Pazar, toplumdan ve doğadan koparılmıştır ve bu nedenle toplum tarafından gerçek bir kısıtlama olarak görülmektedir. Kısıtlama, Estonya'dan Suudi Arabistan'a, Türkiye'den Meksika'ya kadar siyasi aktörlerin hareketini yöneten güçlü bir ideoloji ve geniş erimli bir siyasi güçtür. O nedenle, küreselleşmiş dünyanın kurumlarında güçlü bir şekilde yer edinen bu kısıtlamalar, Dünya Bankası'nın ve IMF'nin 'Yapısal Uyum Programı'ndan, 'Washington Konsensüsü'ne, "Müktesebat"tan her AB üyesi devletin imzaya katılmak durumunda olduğu "Troika"ya ve koşulların Yunanistan'ı avro para priminden çıkmaya zorladığı Grexit'e kadar birçok isme sahiptir. Pazar tarafından tanımlanan bir çerçeveye birlikte neoliberal küresel düzen, ulusal egemenliğin işlevini devraldı. Ulusal bir egemenliğin gücü nedir? Troika'nın zorlayıcı baskısına maruz kalan ve demokratik bir biçimde seçilen bir hükümet için Yunanistan'da (ve başka ülkelerde) alınan meşru bir karar ne anlama gelir? Bir ülkenin kaynakları ve finansal rezervleri daha küçük olan ülkeler için daha da zordur.

Geride bıraktığımız binyıllar, asker ya da köle haline getirilmiş insanların güç kaynağı olabileceğini, aynı zamanda hayvanların çoğunlukla da atların insan gücünü arttırarak ve bununla maden kaynakları için besin elde etmek; metal silah üretmek ya da başka kaynaklar satın almak için altın ve diğer değerli metalleri bulmak üzere kazı yapıldığını ortaya koyuyor. Aşama aşama, tüm dünyadaki pro-endüstriyel tarih böyledir. Ancak 18. yüzyılın ikinci yarısında, fosil-sanayi devrimi yapıldıktan sonra bu durum temelden değişti.

Şimdi, siyasal ve esas olarak ekonomik gücün enerji rezervleri dış-

sal, pervasızca yağmalanan ve zararlı emisyon kapasitesi aşırı olan fosil kaynaklardan ve doğadan kaynaklanmaktadır. Gezegenimizin kısıtlı alanındaki doğanın bereketli olmadığı, dolayısıyla doğal kaynaklara saygı ve onların tüketimine yönelik kısıtlamaya ihtiyaç duyulması gerektiğine ilişkin gerçek, tüm dünyada, her kültürden, geleneksel ve çağdaş toplumlarda, insanların çoğunluğu tarafından bilinmektedir. Bu bilgi bilimden olduğu kadar birçok dinde imanın esaslarından. Ancak kapitalist modernitede bilgisiz ve kibirli insanın, doğaya ve insan topluluklarına ne denli saygısızlık yaptığı da biliniyor.

İskender ve Augustus'tan Cengiz ve Kubilay'a, Timur ve Napolyon'dan Hitler'e kadar tüm zamanların fatihleri her zaman dünyanın sınırlarını aşmaya çalışmışlardı ve yeni sınırların gelişimini keşfetmek zorundaydılar. Dünya fatihlerinin sınırı aşmaları, çoğunlukla inanılmaz boyuttaki zulümler ve aşırı derecedeki suçla ilgilidir. Bu nedenle, Guantanamo bir istisna ya da Amerikalı olmayanların bazı yaramazlıkları olarak maruz görülebilecek hata değil, hadde yönelik umursamaz saygısızlığın bir ifadesidir.

Emperyal ulus devletler ve politik sınıflar, emperyal güç kaynaklarını da aşırı gergin hale getirme eğilimindedir. "Aşırı gerilimli" çünkü ABD Amerika'sı gibi modern imparatorluklar, küresel ABD tahakkümü uyarısına ilişkin birçok radikal eleştiride olduğu gibi akamette tehdit ediliyor.

Eylemlerinin meşruluğunu aşırı derecede zorluyor ve böylece kurallarına ilişkin rızanın altını oyuyorlar. Sistemin –ekonomik ve finansal– yeniden üretiminin de erozyona uğraması önemlidir. Bu, fosil yakıtların fiilen % 80'ine, fakat mental ve ideolojik olarak % 100'üne dayanmaktadır. Yakıcı ürünler, %100 oranında atmosferde sera gazı olarak kalmaktadır. Bütün bunlar bilinir ancak politika üretmekle hemen hiç alakası yoktur.

Gelişmiş sanayi ülkelerindeki (ve aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerdeki) tüketim ve üretimin baskın modeli, herhangi bir görüş ayrılığına izin vermeyen ve dolayısıyla sürdürülebilirlik talebinde bulunan olgusal bir kısıt haline dönüşür. Ancak sınırların daima Cengiz Han'ın atlıları gibi Batı'ya ya da Kubilay Han'ın atlıları gibi

Doğu'ya doğru genişletilmemesi nasıl mümkün olabilir? İşte kaynaklar için verilen çatışma böyle başlar. Hayır, başlamaz, tam arada biz varız.

Arazi kapmak ve maden çıkarıcılık, iki savaş alanıdır ve üçüncüsü, bizim bağlamımız için de en alakalı olan petroldür.

Fernand Braudel ve onu izleyen dünya sistemlerinin teorileri, küresel imparatorluklar ile küresel ekonomiler arasında ayırım yapıyordu. Dünya pro-modernitesinin fatihleri, daima kendi öncülüklerinde küresel bir imparatorluk kurmaya çalıştılar. Fakat kapitalist moderniteden bu yana fetih, bir değer biçme sürecidir. Bu da bölgelerin, kültürlerin, yaşam biçimlerinin ve ortak menfaatlerin kapitalist sömürü sürecine entegrasyonu anlamına gelmektedir. Tüm coğrafi alanların kuşatılması anlamına gelen bu süreç, zaman ve mekânda sınırsızdır ve her kaynağa başvurur. Ona bir şekilde değer biçilir ve herhangi bir zaman sınırı tanımaz. Böylece bu, çarpışmaya kadar devam eden sabit ivmeli toplumsal bir süreç halini alır.

Hız için enerji gereklidir. Endüstri Devrimi'ne kadar bütün insanlık tarihinde sadece güneş enerjisi mevcuttu ve enerji tüketimi güneş radyasyonunun yıllık ve günlük ritmine ayarlıydı. Güneş, insanlığın enerji sisteminin efendisi idi. Bu, fosil enerji kaynaklarının kullanımından farklıdır. Çünkü kömür, petrol ve gaz enerjisi kimyasal olarak depolanır ve bu nedenle her zaman, herhangi bir yerde kullanılabilir. Üretim, hızlandırılmış nakliye ve savaş malzemesinin kullanılması için; dolayısıyla yıkım için konsantre edilebilir. Günümüzde fosil enerji kaynaklarının yardımıyla insanlar, enerji sisteminin efendileri oldular.

İmparatorluk gücünün yayılması yıkıcıdır. Bu, bir taraftan pazar gücü, diğer taraftan ise politik ya da daha doğrusu jeopolitiktir. Pazar gücü ancak güçlü ekonomilere sahip toplumlar tarafından gelişebilir. Buna, yüksek rekabet gücü düzeyi, dolayısıyla yüksek seviyede verimlilik ve düşük ücretle ulaşılabilir. Bu nedenle, emperyal pazar gücü, dağıtımın, sermayenin lehine ve çalışan nüfusun zararına olduğu durumlarda ortaya çıkar. Uluslararası örgütlerin tüm tarihleri, bunun tam olarak 1970'lerdeki neo-liberal karşı devrimden bu yana geçen

on yıllarda gerçekleştiğini göstermektedir.

Böylece küresel finans piyasaları bir katalizör rolü oynar. Sermayeyi harekete geçirirler ve çarpışmaya kadar dolaşımını hızlandırırlar. Bununla birlikte, modern finansal krizler, 'Çarpışma' teriminin durumu anlatmak için hafif kaldığını göstermektedir. 'Çarpışma'lar, geçim kaynaklarını ve bütün bir kuşağın geleceğini yok etti, toplumları mahvetti. Dünyanın barışını tehlikeye atacak toplumsal ve politik çatışmalardan yine onlar sorumludur. Sermaye değer kazanmak istediği için daima yeni yatırım alanları gerekiyor.

Emperyal ittifakların, özellikle Yakındoğu ve Ortadoğu'daki saldırganlığının nedeni budur. Çünkü tüm sistemi enerji ile besleyen benzin istasyonu oradadır. Sorunun bir çözümü ancak hali hazırda başlamış olan uzun bir süre içinde, bireysel ve toplumsal organizasyonun fosil enerji kaynaklarından bağımsız olması halinde mümkün olacaktır. Abdullah Öcalan'ın da hayal ettiği gibi dayanışmacı ve güneşle sürdürülebilir bir komünal toplum, ancak finansal piyasaların denetim altına alınması ve sermayenin gücünün sınırlı olması durumunda mümkün olacaktır.

Dr. Elmar Altvater, siyaset bilimi emekli profesörü ve ekolojik ekonomi bilimi kuruculardandır. Mal ve mali piyasaların küreselleşmesinin ortadan kalkması konusunda ilk eleştirmenlerdendir.

0.4 Reimar Heider

Sarmallar. Hazırlık Komitesi Adına Açılış Konuşması

Değerli misafirler, değerli sunumcular ve değerli yardım edenler,

Sizlere, hazırlık komitesi adına, ikinci konferansımıza sımsıcak bir şekilde “Hoşgeldiniz!” demek isterim.

Dört yıl önce birkaç grup, “Alternatif Arayış için Ağ”ı doğurmak için bir araya geldi. Bu ağın hedefi, konferansların örgütlendirilmesi idi. Ki şimdi bu, ikinci defa gerçekleşmektedir.

Kürt Solu ve Kürt toplumu içerisinde 2000’li yılların başından beri gerçekleşen tartışmaların farkındaydık ve aynı zamanda Kürt çevreleri dışında bunlardan çok fazla haberdar olunmadığını da biliyorduk. Bir yandan demokratik konfederalizm gibi konseptler hakkında farkındalığı yükseltmek istiyorduk, diğer yandan ise Kürt çevreleri ve diğer ilerici hareketler arasında tartışmaların değiş tokuş edilmesine vesile olmak istiyorduk. 2012’de gerçekleştirdiğimiz ilk konferans ile bunu gerçekleştirdiğimize inanıyoruz. Konferansa yapılan katkılar, bir kitap şeklinde yakın zamanda basıldı ve internetten de video olarak hala izlenebilir.

2012 yılında, demokratik özerklik gibi kavramları tartışmalara katmaya çalıştık. Bugün, üç yıl sonra, bu kavramlara yönelik büyük bir ilginin olduğunu görmekteyiz. Bu ilginin ana kaynağı Rojava’daki gelişmelerle alakalıydı ve oradaki pratik, bir konferansta gösterebileceğimizden çok daha fazlasını, bu kavramlar açısından göstermektedir. Bugün burada bulunan birçok kişi, daha yeni Kürdistan’dan döndü ve onlar, kendi tecrübelerini teorik kavrayışları ile birleştirebiliyorlar. Bu bir araya getirme bizim için anlamlı.

Birçok insan, Network’un sembolünü (triskele, üçlü sarmal) merak etmektedir. İlk bakışta, üçlü sarmal, üç dolambaçlı (kivrımlı) yo-

luyla birbiri ile bağlantılıdır. Direkt ya da kolay bir çözüm yoktur. Arayışçı olan ve yavaş devinim ile dışa doğru meyillidir. Böylece bizim amacımızın doğasını sembolize eder. Fakat sembolün kendisinin uzun bir tarihi vardır; Newgrange-İrlanda'da megalit bir yapıya kazılı olarak bulundu. Bu yapı 5000 yıl önce inşa edilmişti ve dünyanın bu tarafında devletçi bir uygarlık ortaya çıkmadan çok önceye denk geldiği için dünyadaki en eski yapılardan biridir. Sınıflı sisteme aşına olmayan toplumların değerleri ve toplumsal yapıları, Kürdistan hakkındaki politik tartışmalarda tekrardan gündeme gelmekte; ki bu da konferansımızla ayrı bir bağlantısı olmakta.

2012'de iki konu yeterince ele alınmamıştı. Bunlardan biri, ataerkillik ve kadınların özgürlüğü, diğeri ise ekonomi. Bu yıl, bu konulara ilişkin daha fazla konuşmacı çağırdık ve ümit ediyoruz ki enteresan sunumlar ve heyecanlı tartışmalar yaşanacak.

Beşinci oturumdan altıncı oturuma; teoriden pratiğe; analiz etmekten uygulamaya ve soyutlamadan özgünlüğe geçmek istiyoruz. Başlangıçta birinci oturum, analiz ile meşgul olacak. Kapitalizmin 'teşhiri'. İkinci oturumda ise demokratik moderniteyi alternatif olarak sunmak istiyoruz. Üçüncü oturumda ise ekonominin alternatifleri üzerinde durulacaktır. Dördüncü oturum, Kürt solcu diskuru ile alakalı konular üzerinde duracak; ki bizce küresel sorunlarla da alakalı cevaplar ortaya çıkardılar. Büyük beşinci oturumda, –biz 5a ve 5b diye ikiye böldük– Kürdistan'ın dört parçasından pratik örnekler ve bunların küresel sorunlarla alakası da odak noktası olacak.

Bir açıdan bu yılki konferans, bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında daha şimdiden önde diyebiliriz. Dört dilde gerçekleşen simultane çeviri yerine bu sefer altı dilde simultane çeviri sunuyoruz. Almanca, İngilizce, Kürtçe ve Türkçe'ye, İspanyolca ve İtalyanca eklendi. Şimdiden, çeviri ekibine en büyük şükranlarımızı ifade etmek istiyoruz. Siz çalışmanızla, her şeyden önce bu konferansın gerçekleşmesini mümkün kılıyorsunuz. Şimdiden teşekkürler!

Bir yenilikten daha bahsetmek istiyorum. Geçen yılın sonuna doğru biz, bir 'Sunum Çağrısı' yaptık. Burada niyetimiz özellikle öğrencilerin farklı konuları akademik bir açıdan ele almaları için can-

landırmaktı. Tüm yollanan metinlerin içinden –ki bunlar öğrenciler, akademisyenler ve siyasi tutsaklardan geldi-komisyon, beş tanesini seçti ve bunlar gelecek günlerde konferansta sunulacaklar. Bu ,Sunum Çağrısı' gelecek konferansların entegre olmuş bir parçası haline gelmelidir.

Önümüzdeki birkaç gün süresince hepimiz, bize yeni olan kavramları duyacağız. Bunlar ya feminist teoriden, *ortaklık* diskurundan ya da Ortadoğu tarihi, Latin Amerika veya Kürdistan'da ki güncel tartışmalardan kaynaklanabilir. Ümit ediyoruz ki düşünmeye sevk eden itici güçler ve enteresan tartışmalar ortaya çıkacak. Ve yine ümit ediyoruz ki entelektüeller ve aktivistler, dünyanın her tarafından insanlar ve özgürlük için farklı biçimlerde savaşıyor kadın ve erkekler arasında köprüler inşa ederiz. Bazıları gelemediler. Çünkü devletler onlara vize vermediler, diğerleri ise başka nedenlerden ötürü gelemedi.

Bu anlamda özellikle bahsetmek istediğim bir kişi var. Yarın O, 66. doğum gününü kutlayacak, tabii gerçek bir 'kutlamadan' bahsedebilirsek. Abdullah Öcalan, bir ada cezaevinde 16 yıldan fazladır tek kişilik bir hücrede tutulmaktadır. Dört yıldan fazla bir zamandır avukatları tarafından herhangi bir ziyaret yapılamamaktadır. Buna rağmen kendisi, o yıllarda yazdığı yazıları üzerinden birçok insana özgürlük mücadelesi yürütmelerinde ilham kaynağı olmaya devam etmektedir. Bu, özellikle Rojava ve Kobanê'deki direniş için ama aynı zamanda buradaki birçok insan için de geçerlidir. Bu temelde kendisinin en son yazdığı kitaplardan birinin İngilizce çevirisini sizlere sunmaktan mutluluk duyuyoruz.

Hem kendisinin hem de Türkiye'deki siyasi tutsakların özgürlüğü için yürütülen kampanya, bu yıl Şubat ayına kadar 10,3 milyonu aşan imzaları toplamayı başardı. Politik süreç ilerledikçe, onların özgürlüğü bizim günlük işlerimizin daha acil bir parçası olacaktır. Bu açıdan Abdullah Öcalan'ın ileriki konferanslarımızın birinde bizzat konuşmacı olarak burada olacağından eminiz.

HDP temsilcilerinden oluşan delegasyona teşekkürlerimizi iletiyoruz. Onlar Abdullah Öcalan'dan bize bu konferans için bir açılış

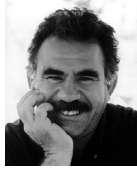
mesajı getirdiler ve bunun için de ayrıca teşekkür ederiz. Şimdi bu mesajı size sunmak istiyoruz.

Hepimize enteresan ve ilham veren bir konferans diliyorum. Çok teşekkür ederim.

***Reimar Heider**, bir tıp doktoru ve insan hakları aktivistidir. “Abdullah Öcalan’a Özgürlük-Kürdistan’a Barış”Uluslararası İnisiyatif sözcülerindendir ve Abdullah Öcalan’ının birçok kitabının çevirisini yapmıştır.*

0.5 Abdullah Öcalan

Demokratik Modernite

Değerli Katılımcılar;

Konferans katılımcıları şahsında tüm hakikat arayışçılarını saygıyla selamlıyorum. Konferansınız günümüz ve geleceğimizin temel özgürlük paradigmasının aydınlatılması ve pratikleştirilmesinde tarihsel önemdedir. Bu anlamda konferansınızın insanlığın özgürlük ütopyasının gerçekleşmesine anlamlı bir katkı olacağına inanıyorum. Konferans zemininde sizlerle birlikte olmak isterdim. Ancak tüm duygu, düşünce ve mücadele ruhumla aranızda olduğumu hissediyorum. Bu anlamda kendi varlığını kapitalist modernite karşıtı olarak tanımlayan bir özgürlük savaşçısı olarak geliştirdiğim düşüncelerimi sizlerle paylaşıyor olmaktan büyük bir heyecan duyuyorum.

Kapitalist modernite, birçok alanda sürdürülemezlik sınırlarına dayanmıştır. Bir çırpıda sayarsak; aşırı artan nüfus, kaynakların tükenişi, çevrenin yıkımı, sınır tanımaksızın büyüyen toplumsal çatlaklar, çözülen ahlaki bağlar, yaşamın mekân ve zamandan kopuşu, büyük stres altındaki yaşamın büyüleyiciliğini ve şiirselliğini yitirmesi, dünyayı çöle çevirecek nükleer silah yığınakları, sonu gelmeyen ve tüm toplumsal bünyeyi saran yeni savaş türleri gerçek bir mahşeri çağrıştırmaktadır. Bu aşamaya gelişin kendisi bile hakikat rejimlerimizin iflas ettiğini göstermektedir. Umutsuz bir tablo sergilemek durumunda değilim ama yaşamın, karşımızda-içimizde yitimi karşısında sessiz kalacak ve çığlık atmayacak halde olamayız.

Endüstriyalizm, ulus-devletçilik ve kapitalizm üçlüsünden oluşan Batı modernitesi, tarihin en kanlı çağı ve uygarlığı olma niteliğini bu kapsamı dolayısıyla kazanır. İç içe geçmiş bu üçlüye dayalı modernite, hem toplum içinde iç savaş (faşizm), hem de devletler arasında ulusal, bölgesel ve dünya savaşları konumuna düşer. Bunun

temelinde, –hep tekrarlıyoruz– kârın oluşum ve paylaşılma biçimi vardır. Ulus devlet, ana hedefini endüstrileşme olarak belirlerken, kapitalistleşme niteliğini veya arzusunu gündeme taşıyor. Kapitalistler, siyasi hedeflerini ulus devlet olarak belirlediklerinde, ancak milliyetçilikle ulusu zamlayarak ulus devleti mümkün kılabileceklerini, bunun da kâr düzeni için en gerekli devlet düzeni olduğunu açığa vuruyorlar.

Kapitalist modernitenin topluma karşı bu topyekûn savaş hali, demokratik modernite alternatifini daha acil ve zorunlu kılar. Demokratik uygarlık güçlerinin günümüzdeki varlığı olarak demokratik modernite, ne geçmişte yaşanan bir altınçağ anısıdır, ne de geleceğe ilişkin bir ütopyadır. Kapitalist sistemle varlıkları, çıkarları çelişen tüm toplumsal birimler ve bireylerinin varlık ve duruşudur.

Alternatif olmak ancak modernitenin üç ayağı olan kapitalizme, endüstriyalizme ve ulus devlete karşı kendi sistemini geliştirmekle mümkündür. Demokratik toplum, eko-endüstri ve demokratik konfederalizm demokratik modernite adıyla karşıt sistem olarak önerilebilir. Demokratik uygarlığın mirasıyla sistem karşıtlarının yeni sistemde buluşmaları başarı şansını artırır.

Demokratik konfederalizm, demokratik modernitenin temel politik biçimi olup, yeniden inşa çalışmalarında hayati bir rolü ifade eder. Demokratik konfederalizm, modernitenin ulus devlet eliyle yürüttüğü monolitik, homojen, tek renkli faşist toplum modelinden kaynaklanan etnik, dinsel, kentsel, yerel, bölgesel ve ulusal sorunların temel çözüm aracı olarak demokratik ulus seçeneğini sunar. Demokratik ulusta her etnisite, dinsel anlayış, kentsel, yerel, bölgesel ve ulusal gerçeklik kendi öz kimliğiyle ve demokratik federe yapısıyla yer alma hakkına sahiptir.

Demokratik modernite kuramının üstünlüğü, sorunlara iktidarcı ve devletçi perspektiften bakmamasıdır. Hem tarihte iktidar ve devlet eksenli geliştirilen uygarlık sistemleri, hem de tarihsel uygarlıkların çağımızdaki temsilcisi olan kapitalist modernite, toplumsal sorunlara iktidar ve devlet perspektifli olarak yaklaşırlar. Hâlbuki iktidar ve

devlet, şiddet boyutuyla çözmek istedikleri sorunların bizzat kaynakları durumundadır.

İktidar hastalığı gerçekten yaşamı öldürür. Demokratik modernite çağı, yaşamın iktidar hastalığıyla kaybedildiği yerde iktidar olmayan özgür kadın yaşamının, ekolojik, ekonomik toplumlu olarak keşfedildiği, bulunduğu bir çağdır. Demokratik modernite, ulusları kadınsız projeleyip, uygulanacak proje değildir. Tersine her adımında kadınla bilgeliğin ve eylemliliğin paylaşılmasıyla gerçekleştirilecek devrimdir. Ekonomik toplum, inşasında kadın öncülüğünde gerçekleştiği gibi yeniden inşasında da kadının komünal gücünü gerektirir. Ekoloji bilimi, ancak kadın duyarlılığıyla toplumla buluşturulacak bir bilimdir. Çünkü kadın, kimlik olarak da çevreseldir. Demokratik modernite, açıkçası kadın devrimi ve uygarlığı çağıdır. Kadın, gerçekliğini bizzat çözümleyerek kendini hakikatleştirir ve özgür kadını temel yaşam ögesi olarak sistemine katar.

Devlet ve iktidar temelli uygarlığın kapitalist aşaması, insan aklının son evresi olmak şurada kalsın, dayandığı geleneksel aklın tükendiği ve özgürlük aklının olanca zenginliğiyle ortaya çıktığı bir aşamadır. Bu temelde toplumsallıklara ve özgürlüklere karşı savaş paradigması olan kapitalist moderniteye karşı demokratik moderniteyi yaşamak ve yaşatmak, diğer bir deyimle 'başka bir dünya mümkün'dür.

Sevgili Arkadaşlar,

Genelde modernite, özelde ise demokratik modernite tartışmaları hakikat algımızı yeniden geliştirebilir. Yanlış, çirkin ve kötü yollarda heba olan yaşamlardan kopup, doğru, güzel ve iyi yaşam yollarına yönelebiliriz. Demokratik modernitenin zihniyet devrimiyle toplumsallaşan felsefe, sanat ve bilim yoluyla hakikat algımızı güçlendirip, doğru, iyi ve güzel yaşamı gerçekleştirebiliriz. Bir insanın yaşamında, yaşadığı gerçekliklerin hakikatine varmak kadar daha değerli bir şey olamaz. Hakikat arayışçılığı en değerli insan faaliyetidir. İnsanı özetlemek gerekirse; hakikati mümkün kılan varlıktır. Hakikat aşktır, aşk özgür yaşamdır.

Bu temelde tüm katılımcıları tekrar saygıyla selamlıyor, konferansın açığa çıkaracağı sonuçlardan heyecan duyuyor, başarılar diliyorum. Özgürlük kazanacaktır.

İmralı Yüksek Güvenlikli Cezaevi

Abdullah Öcalan

Abdullah Öcalan, Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) kurucusudur. 1999'daki kaçırılma ve tutuklanması ardından İmralı Ada Cezaevi'nde izolasyondadır. Ortadoğu ve Kürdistan tarihi ve politikası hakkında kapsamlı çalışmaları bulunan Öcalan, Kürt sorununun çözümünde anahtar kişi olarak görülmektedir.

Oturum I:

Kapitalist Moderniteyi Teşrih Etmek

1.1 Muriel Gonzales

Düşüncenin Kolonize Edilmiş Şekilleri: Feminist Epistemoloji için Önergeler

Düşünce kolonizasyonu konusunu, Kürt Özgürlük Hareketi'nin aktivistleri ile tartışmaktan mutluluk duyuyorum ve bu anlamda davet için bir kez daha tüm samimiyetimle teşekkür ediyorum.

Niçin eleştiri ve feminist epistemolojiye ihtiyaç duyuyoruz? Radikal feminist hareketin anlayışlarını da içeren yeni çalışmalar, (doğal) bilimlerin politik fonksiyonlarını araştırmaya, sorgulamaya yöneltiyor. Bu araştırma ışığında, toplumsal adaletsizliklerin yorumlanması ve meşrulaştırılması kavramı, bilimlerdeki doğal farklılık olarak tanımlandı. Bu, yalnızca ideoloji eleştirileriyle çözülemez çünkü bilgi yapılarındaki eşitsizlikler nesnellik konseptine dâhil edilir ve böylece tabii bir hâl almış olur. Böylece feminist bilim öğretilerinin kaygısı, toplumsal cinsiyet farklılıklarını, bir alt metin olarak görünür kılmak ve bilim tarihinin epistemolojisi olarak sunmaktır. Fakat eleştirinin odağı, yalnızca toplumsal cinsiyet (gender) ve onun asimetriteri değildir; aynı zamanda milliyetçilik, bilim, cinsiyet ayrımı (sexism-biyolojik cinsiyet) ve din gibi egemen toplumun bilgi ürünleri de eleştirel olarak gözlemlenmelidir. Bu bağlamda maalesef ki birçoğu henüz çevrilmemiş olan analitik yazılarında, Abdullah Öcalan da haklı olarak bunlara değiniyor ve eleştirel bir bakışla üstesinden gelinmesi gereken toplumsal pratikler ve düşünce kalıplarını anlatıyor. Bu makale, bu kategorilerin biraz gerisinden bakabilmek ve Batı-Avrupa düşünce tarzının matrisinden sonra, bilgi üretim koşulları ve belirgin düşünce şemaları hakkında sorular sormayı amaçlıyor.

Esas olarak ilk önce, mekanizmalar, bulgular, söylem teklifleri ve bilimsel aletler ile boşaltılmış olan bugünün toplumlarını tanımalıyız. Avrupa'da Aydınlanma Çağı'ndan bu yana, bilimin rolü giderek daha çok anlam kazanmıştır. Bilimlerin veya bilimsel-bilişsel modellerin

bu meydan okunmamış toplumsal statüsüne bakmak ve asimetrik sosyal yapılarla bağlantılarını analiz etmek önemlidir.

Aşağıda, feminist epistemolojinin yaklaşımlarını ve modellerini tartışmak için bazı etkili bilimsel epistemolojilerin tarihsel gelişmelerini açıklayacağım.

Bilimlerin Yapısı

Modern bilimin egemen değerleri ve epistemesi (bilgi) nasıl ortaya çıktı? Bu süreci tarih biliminin örneğinde ve cinsiyet kategorisinde açıklamak istiyorum.

18. yüzyılın ikinci yarısında, üniversiteler ve eğitimli zümreler sıklıkla, tarih teorisi ve tarih yazımının yeni kavramsal sütunlarda nasıl oluşturulabileceğini düşündüler. Size şunu hatırlatayım: Avrupa'nın birçok ülkesinde ulus devletlerin ortaya çıkış tarihi üzerine tartışmaların ortasında, Batı Avrupa dini savaşları geride bırakmış ve bölgeler laik olarak bölünmüştü. Dünya keşfedilme dönemindeydi ve şu an ise siyasi olarak bir bölünme görüyoruz. Kitlesel üretimin yeni teknolojileri piyasaya sürüldü; emek kategorisi, genel hareketlilik yoluyla, normatif ve yapılanma dispozitif (somut düzenleme) haline geldi. Böylece okur-yazarlık Batı Hristiyan toplumlarında "bilimsel çalışma"yı (veya "bilgi"nin yayılmasını) mümkün kıldı.

Tarih bilimi, zaman ve mekândaki olguların zenginliğini iletilebilir (communicable) bir düzene sokmak için kendisini kuramsallaştırma (teorileşme-theoretization) mücadelesinde bulmuştur. Vurgu, soyut anlamda bütünü parçalarla, genelden özele doğru olan hiyerarşik ilişkisini ve ayrıca farklılıkların eşitliğinin hayal gücüydü. Pratikte bunun anlamı şudur: insan bilgisinin yeniden konseptleştirilmesi, iki hiyerarşi üzerine kurulmuştur. Birincil hiyerarşi, kültürel açıdan karşılaştırmalı eğitim metaforudur. Hristiyan Avrupalılar, kendilerini insanlığın öğretmenleri olarak diğer tüm insanların üstünde tutuyor. Çocuk eğitimi ve insanlık tarihinin gelişim aşamaları arasındaki analogiler (benzeşim) sayısızdır. (Örneğin; Gotthold Ephraim Lessing'e ait "Die Erziehung des Menschengeschlechts"). İkincil hiyerarşi, –kadının spesifik antropolojisinin (insan-bilim) geliştirilmesi yoluyla–

la– genel insan davranışlarında erkeksi özelliklere eğilim ve bunun sonucu olarak eril yapının kurulmasıdır. Örneğin, tıp uzmanları ve biyologlar tarafından yeni geliştirilmiş olan jinekoloji, kadın cinsine atfedilirken; eril cins, çeşitli bilişsel tutkuları kapsamış ve değişik akademik disiplinlerde ele alınmıştır.

Dolayısıyla, 19. yüzyıl ulus devletlerinde, üniversitelerde okutulan tarih bilimlerinde ve bilimsel araştırmalarda giderek daha fazla anlam kazanan olgu şu oldu “kadınlar bu tarih yazımının tamamen dışındaydılar ve pek ender olarak tarih yazımının ilgi duyduğu özneler olarak yer aldılar“. Tarihin bilimsel anlayışı, kadın cinsiyetinin (sex-biyolojik cinsiyet) değişmeyen (durağan-sabit) tabiata, tarihsel değişimle dönüşen kültürden daha fazla ait olduğu varsayımını ifade etti ve somutlaştırdı. Bağlayıcı konseptlerin uygulanması ve tarih yazımının bilimselleşme yöntemleri ile genel tarihin bu yeni kavramı, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin (gender) tarihine olan bilimsel yaklaşımı engelledi ve kendi esas öznesine odaklandı: beyaz, batı Avrupalı, Hristiyan orta sınıf erkek.

Kadınlar, bilime ve politikaya katılım sağladıklarında, 19. yüzyılın katı cinsiyet (gender-toplumsal cinsiyet) rolleri, görevini zaten tamamlamış ve kadına belli roller tanıdı. Bu roller artık çok sıkı bir şekilde devam ettirilmedi ve kadınlara, üniversitelere giriş hakkı tanındı. Fakat bugüne kadar kadınsı yapı (toplumların kadınlar hakkındaki algısı) kısmen değiştirilebildi. Kadınlık (feminine), tarih öncesinde kurulmuş ve kadın, doğası gereği birçok tarihsel süreci ve toplumsal olayları atlatmıştır. Bu yapılar, kadınların tarihsel ve sosyal deneyimleriyle uyumlu olmamasına rağmen toplumsal cinsiyetlerin (gender) hiyerarşisini güvence altına almaya olanak sağlayan bir referans sistemi oluşturur. Böylece feminist bilim perspektifinden ve eleştiriden anlaşılıyor ki; toplumsal cinsiyet modeli, sınıf ve etnik köken gibi diğer toplumsal yapılar, kesişen ve bunların analizini gerçekleştiren, işlevsel, durumsal ve bağıntısal bir terimdir.

Halkın ve baskın söylemin, bize bu izlenimi vermeye çalışmasına rağmen, postmodernite daha fazla eşitlik getirmedi. Evrensel ilke politikaları veya küreselleşmiş referanslar, toplumsallaştırma aracı

vasıtasıyla totaliter niteliklerini uzun zamandır ortaya koydu; eşitlik fikri, genellikle diğerinin yıkımı anlamına gelen uyumun tersine çevrilmesi, farklılığın elimine edilmesi hâline geldi. Bu süreçte, modern bilimlerin temeli olarak aşağıdaki paradigmlar, epistemolojiler; yani düşünce şemaları hazırlanmıştır:

İkileştirme, İkili Düşünme (dichotomies, binary thinking): Çağdaş toplumların, modern yaşam biçimlerinin, çağdaş bilginin özellikleri ve işlevselliği “ikileştirme”(dichotomies) ile açıklanır. Bu yöntemde, düşünce için yapıcı kavram çiftleri oluşturulmuştur. Devlet/aile, erkek/kadın, yetişkin/çocuk, birey/toplum, doğa/kültür, benzerlik/farklılık, evrensellik/özgürlük, mekanik/organik, benmerkezcilik/berberlik, toplumsal kullanım/kişisel kullanım ve sonuç olarak modernite/postmodernite. Bu liste daha da uzatılabilir. Deneyimler ve kavramlar, toplumsal pratikler ve teori arasındaki farklılık, bu şekilde ikileştirme ile fonksiyonel yönlerine indirgenir ve yaşamın çehrelerinin birleşimi sağlanır. Kavramsallaştırmaların hiyerarşilerden arındırılmış olduğu düşünülmediğinden, sosyal alt sistemlerin farklılaştırılması için motor olarak da işlev görürler. Örneğin; kadın-doğa-gizlilik-aile şeklindeki şema, kadın için referans sistemdir.

İlerici Düşünce-Pozitivizm: İlerleme ruhunda insanlığın gelişimi. Keşifler, buluşlar ve bunların yanında savaşlar ve siyaset, insanlığın gelişiminin işareti olarak kalıyor (Benden önceki konuşmacılar bunu zaten ayrıntılı bir şekilde inceledi).

Özne Konumları: Bilinçli ve mantıksal olarak tepki veren tekdüze (uniform), özdeş özne'nin işlevselliği güneş sistemine benzetilebilir ve evrensel bir yorumlayıcı hâkimiyeti gerektirir. Erkek ve onun genel tarih olarak etkisini ve herhangi bir matris için taslaktır.

Lineer Tarih: Kararlı, sürekli ve üretkendir. Herhangi bir öznel eleştiriye karşı dayanıklı olmalıdır.

Toplumsal cinsiyet ve feminizm çalışmalarında, bu paradigmalara karşı farklı bir yaklaşım önermek için birçok sav mevcut:

Isabel V. Hull, siyasi tarihi yazımının temel bir konusuyla ilgili çalışma yürütmüştür: Almanya'da erken modern devletçilik döneminin ortaya çıkış şartları ve etkileri. Hull, toplumsal disiplin kavramı-

nın ortaya çıkışı ile bağlantılı olan ve mutlakiyetçi tarihçilerin model kavramlarına karşı, erken modern dönemi devletlerin tam olarak erkek-ataerkil normlara göre işlemeyen fakat ayrıştıran toplumsal cinsiyet politikalarını ortaya çıkarmıştır. O, erken modern dönemde bu toplumsal cinsiyet ayrımının anayasanın esas bir boyutu haline geldiğini ve devletçiliğin meşrulaştırılması olduğunu kanıtlamıştır. Aydınlanmış-mutlakiyetçi kurumların toplumsal cinsiyet politikalarının aşağıdaki liberal devletlerden daha fazla eşitlik eğiliminde olduğunu üzerinde durmuştur.

Diğer bir örnek de Nathalie Zemon Davis'in araştırmasıdır. Mikro tarih seviyesinde erken modern dönemde üç kadının hayatlarını incelemiş, ihtimaller tarihini ve insanların manevra alanlarını ortaya çıkarmıştır. Davis, 17. yüzyılda kadınların yaratıcı alanlarını tasvir etmiştir, ki bu onların toplumsal olarak marjinal konumlarından kaynaklıydı, yani siyasi ve dini otorite merkezlerinin dışındalardı.

Özellikle Ute Frevert, modern çağda toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerine yaptığı araştırmasında, 19. yüzyılda toplumsal cinsiyet (gender) kategorisinin, toplumsal ana düzen kategorisine dönüşmesinin aşamalarını ayrıntılı olarak anlatmıştır. Sosyal pratikler ve aynı zamanda söylem seviyesinde, farklılığın inşası için cinsiyet kategorisi, burjuva toplumun giderek daha fazla teşkil edici yapısal bir unsuru haline geldi ve bu tez sürekli tekrar edildi ve sağlamlaştırıldı.

Feminist Epistemoloji için Öneriler

İlk yaklaşımlar iki soru üzerinde yoğunlaşmıştır. Birincisi, "Öznellik aleyhine yapılan bir savunma, ne şekilde cinsiyet (gender) ilişkisinin hiyerarşi sürekliliğini sağlayan epistemoloji inşa eder?" İkincisi, "Çağdaş ataerkil ilişkiler, (doğal) bilimler hakkındaki redüksiyonist (indirgemeci) düşüncelerinde nasıl temsil edilir?"

Feminist bilim hakkında üç yaklaşım kısaca şöyle anlatılabilir:

Bilim ve toplum hakkında ki feminist teoriler, bilimin ikili (dichotomous) bölünme mantığını inceledi ve moderniteyi okuma metodunu ve kendi teorik referans yapısını geliştirdi. Biyolojik ve toplumsal cinsiyetin ayrıştırılması, yani cinsiyet ve toplumsal cinsi-

yetin ve aynı zamanda cinsiyete özgü iş bölümünün uzun vadeli sosyo-psikolojik etkilerinin analizi, bunun kilit noktasıydı. Bu süreçte, bu analize göre, kadın bedeni, sözde modern insanın yarılmış arzuları ve korkularının bir yansıması niteliğinde olan bir matris görevi görür. Kadın olma, kendine özgü bir olgu değildir, kültürel imajın işlevselliğini tamamlar. Kadınlık mitine göre kadının bir geçmişi (past) olabilir, ancak tarihi (history) yoktur.

Feminist ampirizmin (deneycilik) buna şu şekilde bir itirazı vardır. Cinsiyetçilik ve erkek egemen (androcentricism) düşüncenin, bilimsel araştırmaların metodolojik normlarının sıkı bir uygulamasıyla düzeltilmesi mümkün olan toplumsal bozukluk olduğunu varsaymaktadır. Feminist ampirizmin argümanında, feministlerin genel olarak eleştirel tutumlarından dolayı daha kapsamlı ve eleştirel bir perspektife sahip oldukları ve dolayısıyla bilgi ve gözlemlerin altında yatan belirsizlik mekanizmalarını ortadan kaldırmaya mukadder olduklarını söylüyor. Bu nedenle, feminist bilimciler, erkek egemen (androcentric) düşünce çarpıklıklarını daha çok fark edebilirler. Ayrıca toplumsal koşullar, geleneksel bilimi nesnellığe zorladı. 19. yüzyıl Latin Amerika devrimleri veya 19. yüzyıl sonlarını ve 20. yüzyıl başlarını kapsayan proleter devrimler, bilimsel nesnellik kavramlarını önemli ölçüde etkileyen gelişmeler olarak buna örnek gösterilebilir. Feminist ampirizm, erkek egemen (androcentric) bilime yol açan incelenen sonuçların seçici bir şekilde seçilmesini de eleştirmiştir.

Böyle bir yaklaşım baştan çıkarıcıdır. Çünkü yalnızca “ciddi olmayan” bilimi amaçlamaktadır; bilime bütüncül bir yaklaşım değildir. Toplumsal sınırlamanın, yöntemleri ve epistemolojiyi, dolayısıyla araştırma bulgularını çok fazla etkilediğini yok saymaktadır.

Feminist Bakış Açısı Teorisi: Bu yaklaşım Hegel’in Efendi-Köle diyalektikliğinden, konu ile ilgili Marx, Engels ve Lukasc’ın çalışmalarından ortaya çıkmıştır. Buradaki temel varsayım, gözlemcinin sosyal kimliğinin, araştırma bulgularının makul nesnellığı için önemli bir değişken olduğudur. Böylece kadın tecrübesinden ortaya çıkan ve evrensel karakteristiklere sahip olan feminist bakış açısı, toplumsal olguları (phenomena) daha iyi açıklayabilir. Dahası, toplumsal yapısalıcılığın

(structuralism) yeni bulgularından sonra –örneğin kategorilerin keşilmesi (intersectionality)– feminist bakış açısı çeşitlilik gösterebilir. Etnik köken, ırk, sınıf, kültür vb. unsurlara dayanarak yapılan analize, çeşitli perspektifler getirilir ve daha nesnel bir hâl kazanılır.

Şu özelliğin de bahsedilmeye değer olduğuna inanıyorum: yerleşik bilgi konsepti. Bu kavramın savunucularından olan Donna Haraway’ın varsayımına göre epistemolojik teoriler, vizyonların hususlarını ve fiziksel niteliklerini yüklenmelidir. Dolayısıyla tüm bakış açıları, bir yer, konum kaplar ki bu da metodik düşüncede tanınmalıdır. Her bilim insanı toplumla bütünleşmiş olma durumlarını, geçmiş deneyimlerini ve davranış şekillerini “bağlam” (context) hâline getirmelidir. Toplumun marjinlerinde olan bakış açıları, ayrıntılı olarak açtığımız gibi, bunu daha iyi yapabilir. Özneler çelişik, süreksiz, yetersiz ve korunmasız, homojen olmayan ve tarihsel olduğundan, bir karşılaşma ve diyaloga ulaşmak mümkün olabilir. Evrensellik değil ancak tarafsızlık, nesnellik ve rasyonelliğin şartıdır, ve güce karşı duyarlılık ve sorumluluk bunun içindedir.

Feminist Postmodernizm: Bu yaklaşım daha önce bahsedilen iki yaklaşımı esaslı bir şekilde sorgulamaktadır.

Burada bilimin temel direkleri ele alınır ve “gerçeklik” yerine yapı-söküm (dekonstrüksiyon), tarihselleştirme, psikanaliz, göstergebilim (semiotics) vb. araştırma makalelerinin tüm metotları soruşturulur. Kadınların oy kullanma hakkını kazanması ve bunun hakkında söylemler, hangi zaman dilimi, hangi medya organı ve izleyici kitlesinin kimler olduğu gibi sorular “gerçeklik”in inşası yerine, söylem tarihini destekleyen sorulardır. Bu çalışmaların etkileri radikal oluşturmacı (constructivist) bakış açısı vasıtasıyla farklılıkların doğal yapısını bozuyordu. Bu nedenle toplumsal cinsiyet kategorisi fiziksel ve doğal bir zemin üzerine kurulu değil, parçalanmış özbenliği maskeler.

Ancak bu üç yaklaşım bile her zaman nesnellik ve evrensellik gibi bilimsel paradigmaları sonuç odaklı olarak sorgulamamaktadır.

Feminist Epistemoloji/Bilime Yönelik Talepler

Analizlerin ve değişimlerin verimli bir şekilde ifade edilebilmesi için metodolojik, kavramsal ve içerik bakımından açık bir tarzda tasarlanmış olması gerekir. Ancak o zaman tartışmalı, heyecan verici araştırma ve tartışma alanları sunabilir ve önceki yaklaşımların paradigma tuzakları engellenebilir. Teorik anlamda beklentiler-ihtiyaçlar (desideratum), konu olan konseptler ile çalışmaya uygun olmalı, yani özne bir eylem kapasitesine de sahip olmalıdır ve yalnızca kurallar ve normları uygulamamalıdır. Öte yandan, eylemin kaynağı özne içinde sınırlandırılmamalı (akıl, irade vb.), tüm toplumsal ve kültürel etkilerden bağımsız sayılmamalıdır (tarihte erkek figürünün sıklıkla görünmesi gibi). Böylece özne, çıkarları peşinden koşan, rasyonel olarak hareket eden bir özerk varlık olarak düşünülmemelidir. Korkular, zorlanmalar, acılar akla uygun ve harekete geçirici kaidelerdir. Soru şu ki: “Bunlar nasıl kavram hâline getirilebilir veya kavramsal olarak yeniden oluşumu mümkün müdür?” Toplumsal cinsiyet interaktif (etkileşimli) üretime dayanan bir kategori olarak düşünülmelidir (“cinsiyet” yapmak). Bir kişinin cinsiyeti yoktur, fakat cinsiyet yapısı. Toplumsal cinsiyet anlam olarak, eylem ile yönlendirilen eğilimdir (yani belirgin düşünce ve idrak koşulları veya güçlendirme de). Toplumsal cinsiyet kategorisi, toplumsal düzenleyici ve normatif iki kutuplu bir tezahür olarak yansıtılmalıdır. Toplumsal hareketlerle birlikte desteklenen bu tür bir araştırma, toplumu, bahsettiğim kıstasta ileriye götürebilir.

Ve bugünün toplumsal cinsiyet ilişkileri, on bin yıllık değil, Ortaçağ’ın sonlarından bu yana Avrupa modern çağının gelişmelerinin bir sonucudur.

Ayrıca, siyasi tartışmalar için önemli gördüğüm şeyleri de ekleyeceğim. Başka bir yaşam için tarih ve herhangi bir gerekçeye ihtiyaç yoktur. Herkese saygı, itibar ve dayanışma için “kendi” tarihimize dayanmak zorunda değiliz. Dahası var; barış içinde bir hayat talep etmek için belirli bir toplumsal cinsiyete, sınıfa ve ilgili dillere de ihtiyacımız yoktur. İnsan şayet hep sürekli savaş halinde olmuş olsa bile ve barışçıl anaerkil kabile toplumu hiç var olmadıysa dahi, eşitlik

ve dayanışma içinde bir hayat isteme hakkına sahibiz. Çünkü bunu yapabiliriz.

İlginiz için çok teşekkür ederim!

***Muriel Gonzáles Athenas**, feminist, ırkçılık karşıtı ve özerk ağlarda bir aktivisttir. İki yıldır, Avrupa'daki Kürt Kadın Hareketi ile birlikte özgürleştirici hareketler anlamında yeni bir akım üzerine çalışıyor. 2013 senesinde, Kürt Hareketi'nin mevcut konumu hakkında, Katalonya'nın birkaç kentinde "...özgürlük artık bir ütopya değildir."temalı sergi düzenledi. Köln Üniversitesi'nde tarihçi ve araştırma asistanı olarak görev yapmaktadır. Araştırma konuları cinsiyet çalışmaları, emek ve kapitalizm, Avrupa merkezli coğrafyalar, feminist epistemoloji ve tarihsel metotlardır.*

1.2 Kenan Ayaz

Kapitalizm – Gücün mü Yoksa Değerin mi Biriktirilmesi?

Ben de tüm katılımcıları saygı ile selamlıyorum.

Kürt halk önderi Sayın Abdullah Öcalan'ın düşünceleri ışığında böylesi bir konferansa katılmanın büyük heyecanını duyuyorum. “Kapitalizm bir ekonomi değil iktidardır” tezi üzerinden tartışma yürütmeye çalışacağım. Bilindiği gibi kapitalizm üzerinden çok değerlendirmeler yapıldı. Kapitalizm, özellikle 16. yüzyılda Batı Avrupa’da, Londra ve Amsterdam merkezli gelişimi ile birlikte kendisini daha çok bir ekonomik model olarak sundu. Aslında salt bir ekonomik sistem olduğundan değil özünde ideolojik, kültürel ve siyasal bir iktidar olduğuna perdelemek, toplum üzerindeki yıkım ve felaketi perdelemek için daha çok ekonomiyi ön plana çıkardı. Sanki bir ekonomik modelmiş, bir zenginlikmiş, tüm insanlığın yararlanabileceği ve zengin olabileceği bir modelmiş gibi bunu sunmaya çalıştı. Tabi ki bunu yaparken pozitif bilimleri de esas alarak kendi düşüncesini yeryüzünde hâkim kılmaya, hegemonik olarak kurmaya çalıştı. Kapitalizmin kendisini 16. yüzyıl ile başlatması, önceki aşamaları yok sayması, kendisinin önceki aşamalarda devlet ve iktidar üzerinden yükselen bir tahakkümcü güç olduğunu gizlemek içindi. Kendisini daha çok ilerici ve insan yararına bir sistem olarak gösterebilmek için kendinden önceki bütün sistemleri inkâr etmekteydi. Kapitalist sistem, belki uygarlık aşamasının çürüme aşamasında ortaya çıkmıştır ama aynı zamanda her şeyi kendisiyle başlatıp kendisiyle bitirmek istemiştir.

Hegemonik iktidarını Ortadoğu’dan devralmasıyla 16. yüzyıl ile birlikte önce İtalyan şehirlerinde başlayan kapitalizm, daha sonra Amsterdam ve Londra da başat olarak uygarlık sistemine hâkim olmaya çalışmıştır. Pozitif bilimi kullanarak sistemini egemen kılmaya, topluma inandırmaya ve yutturmaya çalışmıştır.

Kapitalizme ilişkin çok büyük mücadeleler yürüten, sosyalist kuramı geliştiren Marks ve Engels, kapitalizme karşı belki çok büyük mücadele yürütmek istemişlerdi; büyük bir iddia ve niyetleri vardı. Fakat kapitalizmi doğru tahlil edememeleri ve salt ekonomizme indirgemeleri sonucunda yaşanan yüz elli yıllık reel sosyalizm pratiğiyle kapitalizmin birer yedeğine dönmüşlerdir. Marks ve Engels'in kuramsal temelleri daha çok İngiliz ekonomi politiği, Alman idealist Hegel felsefesi ve Fransız ütöpik sosyalizmi olmuştur. İngiliz ekonomi politiği, olup biten her şeyi ekonomi ile izah eden; Fransız ütöpik sosyalistliği, daha çok dinin geri çekilmesi ile birlikte laiklik ve pozitivizmi esas alan; Alman Hegel düşüncesi de daha çok ulus devlet sınırlarında seyreden ve ulus devleti esas alan milliyetçilik ile sonuçlanan bir duruma yol açtı.

Tabi kapitalizmin kendisini bu şekilde sürdürmesi, uygarlıkta kendini bir çağ ve çağın zirvesi olarak ifade etmesi, kapitalizme karşı yürütülen mücadelenin yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. Kapitalizm, ne insanlık için bir mahşer, insanlığın ve toplumun yıkımı ve toplum için bir felaket olarak ne de dönemin özgürlük koşullarına göre özgürlükçü devrimci ve ilerlemeci bir eğilim olarak görülmüştür. Marksist teori, daha çok 16. yüzyıl ile birlikte Batı Avrupa eksenli düşünceyi esas almış, uygarlık çözümlemeleri yapamamış, kendi deyimi ile komünal dönemi esas almamış, devletin ve iktidarın nasıl geliştiğini ve toplum üzerinde nasıl yıkıcı etkilere yol açtığını ve açacağını görememiştir. Böylece kapitalizmi aşamamış ve hiç istemese de kapitalizmin yedeğine, kapitalizmin bir mezhebine dönmüş, kapitalizme soldan bir destek olmuştur. Yani kapitalizmin bu kadar toplum üzerinde etkili olmasının, zirve yapmasının temel nedenlerinden biri de toplumun savunmasız bırakılması, yetkince savunulmamasından kaynaklıdır. Reel sosyalizmin Rusya ve Çin pratiğinde, kapitalizme daha da destek veren ve toplumun daha da yozlaşması ve çürümesine katkı sunan bir hal ortaya çıkmıştır.

Marks ve Engels, büyük idealleri olmakla birlikte toplumsallığı esas almamaları ve kapitalist sistemin gelişimi öncesi tarihsel süreçleri esas almamaları nedeniyle yetersiz kalmışlardır. Önder Abdullah

Öcalan, Marks ve Engels'in eksik bıraktığı kapitalizm çözümlemesini daha güçlü yapmıştır. Sosyalizmi bir toplumculuk; toplumun ve insanlığın esas özü olarak kabul etmiştir. Toplumun, doğayı, kadını, evreni bütün olarak ele almış ve bu noktada toplumsal yaşamın nasıl olması gerektiği noktasında değerli düşünceler ortaya koymuştur. Kapitalizmin bir ekonomi olmadığı, daha çok bir iktidar olduğu tespiti, Önder Abdullah Öcalan tarafından derinleştirilmiş, sistemli bir hale getirilmiştir. Tarihçi sosyolog Fernand Braudel gibi kapitalizmi bir talan ve yıkım olarak gören değerli araştırmacılar da vardır. Bu noktada kapitalizmin bir ekonomi olmadığı, daha çok ekonominin can düşmanı olduğunu ifade etseler de bunu sistematik şekilde bir düşünceye kavuşturma, alternatif bir model oluşturma konusunda yetersiz kalmışlardır.

Önder Abdullah Öcalan, kapitalizme ilişkin; kapitalizmin bir ekonomi olmadığı, daha çok ekonomiyi inkâr ettiği, ekonominin can düşmanı olduğu tespitini yapar. Bu tespit, kapitalizmin ekonomiye hükmetmek üzerinden bir iktidar oluşturma sistemi olduğunu, kapitalizmin bir ekonomi olmadığını gösterir. Çünkü ekonomi toplumsallıktır; uygarlık aşamasından önceki insanlığın yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte doğal toplum ile oluşan ve doğal toplumun ortak ihtiyaçlarını ortak üretim ile karşılayan; paylaşımı esas alan, herhangi bir kârı, sömürüyü esas almayan bir ekonomik modeldir. Aynı zamanda bir demokrasiydi. Çünkü kadın etrafında gelişen bir yaşamdı. Toplumun öncülüğünü yapan kadının başat olması, ortak üretimde bulunması ve üretimi ortak bir şekilde paylaşması, toplum içerisinde eşitliği, özgürlüğü ve refahı getirmekteydi. Kapitalist kültür ve ahlak, güçlü ve kurnaz erkeğin etrafında kümelenen talan kültürünü esas almış, kadın etrafında oluşan toplumsal değerleri, insanlık değerlerini hedef haline getirmiş ve bu birikimlere el koyarak günümüze kadar gelmiştir.

Uruk kentinden başlayan iktidar, günümüzde, yan ve ana nehirleri de arkasına alarak New York-ABD'de zirveye ulaşmıştır. Zirveye ulaşması kullandığı yöntemler ile ilgilidir. Bugün dünyada işsizliğin ve yoksulluğun artması, savaşların ve yıkımın gelişmesi, aslında kapita-

lizmin insanlık için ne kadar tehlikeli olduğunu ve tehlikeli boyutlara ulaştığını göstermektedir. Tarihsel süreçler ve sosyolojik değerlendirmeler, ortaya çıkan sonuçlar üzerinden yapılmaktadır. Yani uygarlık aşamasını ilerlemecilik, zenginlik, çağdaşlık ve modernlik olarak gören pozitivist felsefenin aksine, iktidar ve devletin ortaya çıkmasıyla 16. ve 17. yüzyıllarda ulus devlete doğru giden süreç incelendiğinde aslında insanlığın büyük bir savaş ile karşı karşıya olduğu görülecektir. Özellikle son beş yüz yıl ve son yüz yıllık tarih incelendiğinde, insanlığın genel tarihinden daha büyük felaketler doğurduğu görülmektedir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları ve günümüze doğru ABD öncülüğünde zirve yapmış kapitalizmin Ortadoğu'ya müdahalesi ve ulus devleti halkların başına bir felaket olarak sürmesi milyonlarca insanın ölümü sonucunu doğurmuştur. Sadece Irak'a müdahaleden dolayı milyonlarca insanın ölümünden söz edilmektedir. Doğa ve toplumsallığı ortadan kaldırması ile birlikte artan aşırı nüfus, kendi iktidarını hâkim kılmak için yürüttüğü savaşlar, büyük soykırımlar ve asimilasyon politikaları, kapitalizmin hem doğa hem insanlık karşısı olduğunu gösterir. Tekniğin gelişmesi ve kapitalizmin elde ettiği aşırı kâr ile birlikte toplumda büyük adaletsizlikler ve dengesizlikler ortaya çıkmaktadır. Örneğin ekonomi toplumsallık olduğu; kârı gütmemediği, paylaşımı esas aldığı halde bugün topluma dayatılan borsa ve talan kültürü, faiz ve finans kapital ile birlikte toplum daha da yoksullaştırılmaktadır. Bununla birlikte milyonlarca işsiz ve açlık ile mücadele eden insan bulunurken diğer taraftan sanal borsa oyunları, faiz oyunları, küçük bir şirket, bir grup, bir sınıf çok zengin olabilmektedir. Dolayısıyla insanlığın yıkımını getiren felaketlere yol açmaktadır. Bu noktada kapitalizmin bir ekonomik model olmadığı, daha çok ekonomiyi hedefleyen, ekonomiye hükmeden, ekonomiyi kendi iktidarı temelinde kullanan bir sistem olduğunu söylemek gerekir. Dolayısıyla kapitalizm bir ekonomi değil iktidar sistemidir. Toplum, doğa ve kadını sömürerek kapitalizmin geliştiği söylenebilir. Ekonomi, Yunanca bir kavram olarak ifade ediliyor. Belki daha önce neolitik ve doğal toplum dönemlerinde yaşanmış, isim olarak ifade edilmemiş daha çok kadın ev ekonomisi, kadın yasası biçiminde ifade

edilmiştir. Ekonominin esas kurucu gücü kadındır ve bugün kapitalist sistem içerisinde en fazla dışlanan ve emeği görülmeyen, en fazla inkâr edilen, toplumsallığın dışına itilmek istenen de kadındır. Bu noktalarda ele aldığımızda kapitalizmin etkili olması, kapitalizmin uygarlık döneminde zirveye oturması güçlü olduğunu göstermez. Burada yetersiz olan, toplumsallığın yeterince savunulmamasıdır. Kapitalizm bu şekilde güçlenmektedir; ABD-İngiltere ortaklığının dünya üzerinde hegemon olma mücadelesiyle de kendi krizini örtbas etmek adına Ortadoğu'ya yönelmektedir. Özelde Ortadoğu'da olmak üzere bütün dünyada dincilik, mezhepçilik ve milliyetçilik geliştirilmektedir ve bu insanlık için büyük bir yıkımdır. Ortadoğu'da son olarak Arap Baharı ile gelişen süreç ile birlikte ortaya çıkan din eksenli düşünceler, kapitalizmin dünya üzerinde egemen olmasını beraberinde getiriyor.

Kapitalizm bir ekonomi değil iktidardır. Ekonomiyi dağıtan, talan eden, yok sayan, toplumsallığı ortadan kaldıran, bireyciliği körükleyen, insanlar arası sıcak ilişkiyi ortadan kaldıran, daha çok yaşamı maddiyata ve paraya itekleyen bir sistem olduğu için kapitalizmin aşılabilmesi adına büyük mücadeleler yürütmemiz gerekiyor. Bu anlamda Önder Apo'nun "Sosyalizmde ısrar insan olmakta ısrardır" tezini doğrulamak için büyük bir mücadele yürütmemiz gerekiyor. Teşekkür ederim...

***Kenan Ayaz**, Kürt insan hakları araştırmacısı ve aktivistidir. Türkiye'de 12 yıl siyasi görüşlerinden dolayı cezaevinde yattı. Kürt halkının özgürlük mücadelesinde aktif mücadele yürütmektedir.*

1.3 David Harvey

Paris Komünü'nden Rojava'ya

Bu sözcükleri, Kürt meselesine ve Ortadoğu'nun karmaşık politikalar ağına dair öğrenmem gereken daha çok şey olduğu gerçeğiyle birlikte, oldukça ilham verici ve bilgilendirici bir konferansın ertesinde kaleme alıyorum. İlhamımı Suriye'nin kuzeyindeki Rojava'da, Kürt militanlarının IŞİD'e karşı kazandıkları, arkasında Suriye devleti tarafından terkedilmiş ve yerle bir olmuş bir coğrafya bırakan amansız zaferin ertesinde süregelmekte olan yönetim gücünün radikal yeniden yapılandırılmasına dair anlatılardan almaktayım.

Benden konferansta ulus devlet üzerine bir konuşma yapmam istendi. Oysa ben bir ölçüde bunu yapmaktan kaçındım çünkü kavramın kendisi beni geriyor. Ayrıca iki kelimeyi tek bir kavramda birleştiriyor ve belli bir çatışmayı merkeze aldığınızda çoğunlukla kimlik olarak sunuluyor. Devlet, bölgesel olarak tanımlanan ve bünyesinde çeşitli güçleri münhasıran barındıran ancak bu güçlerin devlet egemenliği şemsiyesi altında mütemadiyen tek kefeye konulduğu politik ve kurumsal bir düzenlemedir. Kapitalist devlet, umumiyetle şiddet araçları üzerinde tekel sahibi olup takas araçlarını düzenler (Ancak Euro-Bölgesi'nde devletler, bu yetkiyi devletler üstü bir otoriteye devretmiştir) ve hukuki anlamda hâkimiyeti altındaki topraklarda yasaları ve düzenleyici aparatları belirleyecek güçlere sahiptir. Yine hâkimiyeti altındaki topraklarda gerek fiziki gerekse sosyal altyapıların planlanması ve inşasında etkin rol oynar. Öte yandan ulus dediğimiz şey, soy, dil, kültür, gelenek-görenek, tarih, kolektif hafıza, dini yakınlık ya da etnik kimlik gibi ortaklıklar etrafında birbirine bağlanan (çoğu kez gevşek bağlarla) insanlar bütünüdür. Ulus devlet (yoksa aralarına tire mi koymak lazım?) bütünlüğü diye bir şey varsa bu ancak Marx'ın deyişiyle, "tutarsız bir bütün" olurdu. Neredeyse bütün devletler, çoğul-uluslu olmalarına rağmen (en son Ekvador ve Bolivya'nın yaptığı yeni anayasaları saymazsak) buna anayasal düzenlemelerinde yer

vermezler. Britanya, Kanada, Belçika, Finlandiya, Türkiye ve Ortadoğu'nun neredeyse bütün devletleri çoğul-ulusludurlar. Fransa gibi başka ülkelerde ise bir zamanlar çoğul-uluslu topraklar yüzyılların baskı ve rızası sonucu tek bir dilsel kimlik bünyesinde eriyip kaybolmuşlardır. Türk devletinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra milliyetçilik, Rum ve Yahudiler'in kovulması, Ermeniler'in soykırıma tabi tutulması ve Kürtler'in topyekün Türk ulusal kimliğine asimile edilmeleri talebini beraberinde getirdi. Birleşik Devletler ise köklü bir geçmişe sahip olsa da hep büyük oranda başarısızlıkla sonuçlanan, kökenlerine bakmaksızın herkesi "anglo-saxon potada eritme" çabası... Ki bu durumda "pota" ABD oluyor; içerisinde olmuştur.

Ulusal kimliğin devlet açısından önemi şudur ki, ulusal kimlik devletin sınıf, cinsiyet, din ve etnisitelerine bakmaksızın vatandaşları üzerinde hâkimiyet kurabilmesi ve eylemleri için gerekli meşruiyeti ve onayı sağlayabilmesi için başvurduğu başlıca araçtır. Savaş ve barış halleri dâhil, politikaların ve eylemlerin meşrulaştırılması için "ulusal çıkar" kavramı kullanılır. "Devletin aklı" ifadesi çoğunlukla ulusal çıkarla açıklanıp meşrulaştırılamayan faaliyetlere işaret eder. Ne var ki bir vatan olmadan ulusal kimlik oluşturabilmek kolay değil. Günümüz dünyasında bir yanda ulus arayışında olan devletler (özellikle de bugünün dünyasında gördüğümüz ülke sınırlarının çoğunun sorumlusu olan İngiliz ve Fransız sömürgeciler eliyle kurulanlar), öte yanda bir devlet arayışında olan uluslar (PKK dışındaki Kürt Hareketleri'nin açık arzusu, Kaşmirliilerin ve son dönemde Katalanların, Baskıların ve İskoçların istediği gibi) mevcuttur. Bu, Öcalan'ın aşmak istediği, insan örgütlenmesinin kurucu nitelikteki çelişkisidir. Ben böyle bir projeyi alkışlıyorum. Tüm çoğul-uluslu devletlerin çoğul-uluslu anayasaları olmalıdır. İskoçların bağımsızlığını, milliyetçilikten esinlendiğinden ötürü desteklememiştin, ama ne zaman ki kemer sıkma karşıtı politikaların ve daha sosyalist bir toplumsal modelin inşa edilebileceği otonom bir alan oluşturma gayreti haline geldi, o zaman ben de destekleyenler tarafına geçtim.

Peki, birbirinden farklı insanları ne devlet ne de ulus bir araya getiremiyorsa, ne getirebilir? İki yaz önce Diyarbakır'dayken elime

19. yüzyılda şehrin bir bölümünde yapılan bir nüfus sayımının verilerini içeren bir kitapçık geçmişti. Oldukça farklı dinlerden olan ve görünüşe göre farklı diller konuşan bu kadar insanın aynı bölgede bir arada yaşıyor olmaları beni şaşırtmıştı ve bu insanların birbirleriyle nasıl ilişkiler kurduklarını merak etmiştim. Aşikâr olan şey pazardaki alışverişti. Bir somun ekmek ve bir çift ayakkabı, geçmişte de olduğu gibi emtianın ortak diliydi ve bu her insanın dilinden, dininden ve etnisitesinden bağımsız olarak anlayabildiği bir dildi. Mal takas edilebilir –ayakkabı ekmekle– ancak takas ilişkileri mekân ve zaman üzerinden çoğaldıkça para formları gereklilik halini almakta ve bu durum kullanım değeri ve mal içerisinde sabitlenmiş takas değeri arasındaki fark dışsallaştırılarak bir tarafta paranın diğer tarafta tüm emtianın olduğu bir ilişki haline getirmektedir.

Peki, burada para neyi temsil etmektedir? Cevap, Marx'ın da dediği gibi başkaları için harcadığımız ve pazardaki değiş-tokuş ilişkilerinin aracılığına tabi tutulan toplumsal emeği temsil etmektedir. Bu toplumsal emeğe Marx “değer” diyor. Pazardaki değiş-tokuşun doğurduğu değer, kendini doğuran değiş-tokuş ilişkilerinin düzenleyicisi haline gelmektedir. Değer, bütün malların sahip olduğu ortak şeydir ve para onun maddi ifadesidir. Değer, gerçekte Adam Smith'in pazarın “gizli eli”nde saklı olan toplumsal emeğin objektif ifadesidir. Peki, para gerçekte ne yapar ve kimin denetimindedir? Eskiden altın, gümüş gibi para değerinde metalar vardı fakat şimdi o kadar etkili rollere sahip merkez bankaları var ki dünyanın merkez bankalarının diktatörlüğü altında yaşıyoruz desek yeridir. İskoç referandumunda değiş-tokuş aracı olarak pound kullanımına devam edileceği sözü kemer sıkma politikalarına direnme kabiliyetine darbe vurmuştur. Çünkü bu, İngiltere Bankası'nın para politikalarına boyun eğmek demektir. Toplumsal politikalar anlamında özerk olmak uygulanabilir olsa da para dünyasından özerk olmak pek mümkün değil.

Para formları ve mal değiş-tokuşu, tüzel kişilere atfedilen özel mülkiyet düzenlemeleri olmadan işlevsellik kazanamazlar. Dahası, para formunun kalitesi ve bütünlüğünün teminat altına alınması

gerekir. Kapitalist devlet, diğer görevlerinin yanı sıra, özel mülkiyet haklarını ve parasal bütünlüğü temin etmek için vardır. Bu da özel mülkiyet haklarının doğasında bulunduğu varsayılan bireysel özgürlüklerle çatışan bireysel davranışların devlet tarafından düzenlenmesini gerektirmektedir. Otoriter ve otokratik devletler “bırakınız yapsınlar” politikası benimseyen devletlere aykırılık arz ederler. Bireysel özel mülkiyet sahipleri hareketleri (Birleşik Devletler’deki özgürlükçü çay partisi gibi) “aşırı” devlet düzenlemelerine ve vergilendirmeye karşı çıkarlar, ta ki ziyadesiyle bireyselleşmiş aktiviteler devlet tarafından çözülmesi gereken bir kaosa neden olana kadar.

Ne var ki bu bir soruna neden oluyor. Çünkü özel şahısları para formu üzerinden toplumsal servete el koymaktan alıkoyacak bir unsur bulunmamaktadır. Kapitalist ekonominin nasıl tarif edildiğine bağlı olarak bu yığınla sonuçlar doğurabilir. Örneğin, bu durum kapitalist sınıfın toplumsal servete ve üretim araçlarına el koymasına müsaade etmekte ve işçi sınıfına hayatta kalabilmek için iş piyasasında emeğini bir mal gibi satmak dışında başka seçenek bırakmamaktadır.

Marx’ın bu sermaye taslağıyla ilgili dikkat çeken bir husus vardır. Öyle ki sermaye birbirine bağlı bir çelişkiler dizisi biçiminde ifade edilmektedir:

Kullanım değerine karşı değişim değeri.

Para (değerin temsili) karşısında değer (toplumsal emek).

Özel mülkiyet karşısında devlet.

Özel mülk tahsisi karşısında toplumsal servetin kolektif üretimi.

Üretim araçlarının sahiplerine (kapitalistler) karşı sahip olmayanlar (işçiler).

Yakın zamanda çıkan *On yedi Çelişki ve Kapitalizmin Sonu* başlıklı kitabımda bahsettiğim çelişkilerden beşi bunlar. Bu kitabı yazarken iki türlü amacım vardı. Birincisi kapitalizm karşıtlığının tam olarak ne anlama geldiğini daha net ortaya koyma çabasıydı. Çünkü ortalıkta ne olduğunu tam anlamadan, belli belirsiz anti-kapitalist olduğunu iddia eden çok sayıda birey ve toplumsal hareket olduğunu fark ettim. İkinci olarak, hepimizin neden anti-kapitalist olmamız

gerektiğine dair bir tartışma başlatmaktı. Bu iki fikre kısaca değineceğim. Ancak bunu yapmadan önce birbirine geçmiş çelişkilerin bu son krizde nasıl etkin rol oynadıklarını göstereyim. 2007-2008 krizinin ortaya çıkışında konut ve mülkiyet piyasasının oynadığı rolü örnek olarak kullanacağım.

KRİZ

KULLANIM DEĞERİ-DEĞİŞİM DEĞERİ

Kapitalizmin savunucuları konut gibi kullanım değerlerini insanlara ulaştırmanın en iyi yolunun “etkin” bir piyasa sistemi kurmak olduğunu söylerler. Değişim değerlerine ve kâr getirisine imtiyaz tanımak insanların kullanım değerine daha etkin ve düşük fiyata erişimini sağlayabilir. Ancak 2007-2008’de değişim değeri sistemi ABD’deki 6 milyon aileyi konutlarının kullanım değeri hakkından etti. Değişim değeri sistemi aslında yalnızca orta sınıf ailelerin ve zenginlerin işine yaradı. Bu sistem, nüfusun üçte birlik en yoksul kesimine devlet yardımı olmadan uygun fiyata konut edinme şansı tanımadı. Bunun böyle olmasının nedeni konut edinmenin gelire bağlı olmasındandır.

PARASAL DEĞER

Değer, toplumsal emeğe bağlı olsa da para formunda temsiliyet o kadar da kısıtlı değil. Para öylesine spekülâtif bir araca dönüştürülebilir ki bedeli insan emeğinin sonucu olmayan ürünlerden (toprak gibi) çıkarılabilir. Son yıllarda İrlanda’dan Türkiye’ye, Çin’e, New York’a ve Sao Paulo’ya kadar bir çok ülkede konut piyasasında hızla artan fiyatlar, toplumsal emek–değer ilişkisi karşısında, mevduatların para cinsinden değerinin spekülâtif olarak aşırı artışının nasıl kontrolden çıktığına güçlü bir kanıt teşkil etmektedir. Bunun sonucunda varlıklı olanlar için inşa edilen konutlar, barınma amacı dışında spekülâtif bir yatırım olarak ortaya çıkarken (kara para aklamak için uygun bir durum) yoksullar için uygun fiyata konut edindirme ihmal edilmektedir.

ÖZEL MÜLKİYET VE DEVLET

Kapitalist devlet politikaları uzun süreden beri ileri kapitalist ülkelerde vatandaşları kısmen konut edindirme taraftarı olmuşlardır çünkü “borç yükü altındaki ev sahipleri greve gitmezler” ve doğal olarak özel mülkiyete ve kapitalist sisteme doğru kayarlar. Özel mülk sahipleri, ileriye dönük değişim değeri ve kullanım değeri olarak gördükleri evlerine bağlanırlar. Başkalarını dışlayıcı hale gelirler ve istenmeyen insanları dışarıda tutmak için toplumsal ayrımcı bir tutum benimserler. Konut değerleri üzerine spekülasyonlarda bulunurlar. ABD’de devlet, şimdiye dek dışlanmış grupları, mortgage reformları ve gerek üreticiye gerekse tüketiciye sunduğu sübvansiyonlar aracılığıyla Amerikan rüyasına dâhil etmeye çalışmıştır. Düşük mortgage faizleriyle birlikte 2001-2007 yılları arasındaki ekonomik büyümeye ve sonrasında finansal sistemin ciddi bozulmasına yol açan şey tam olarak buydu.

TOPLUMSAL VARLIKLARIN ÖZELE TAHSİSİ

Yeni konut finansman yolları yaratmak amacıyla yeni planlamalar yapılarak, büyük bir yüksek faizli, riskli finansman dalgası oluşturuldu ve avukatlar, muhasebeciler, mortgage düzenleyicileri ve bankalar, kırılgan düşük gelir grubundan insanları planlarına dâhil edip konut değerlerindeki spekülasyon büyümenin altında yatan gizli mülksüzleştirme üzerinden zengin oldular. Yaşanan çöküş arkasında öylesine görünür bir soygun, hırsızlık ve illegalite bıraktı ki Birleşik Devletler örneğinde bu kriz ülke tarihinde bir sınıftan ötekine doğru yaşanan en büyük varlık transferlerinden birine neden oldu.

SINIF AYRIMI DERİNLEŞİR

2008 yılında Wall Street dünyanın finans sistemini çökertenlere 50 milyar dolar bonus dağıttı. Aynı dönemde Afro-Amerikalı nüfus, varlıklarının %60’ını kaybetti. Hispanik göçmenler de bir o kadarını kaybederken, beyaz nüfus, varlık değerlerini %30 oranında kaybetti (topladığınızda ortaya 100 milyar dolar gibi bir kayıp çıkıyor). Varlıklı kapitalist sınıf büyük kazanırken nüfusun en kırılgan kesimleri büyük kaybettiler. Zengin daha da zenginleşti (krizin ortasında bile)

ve yoksul daha da yoksullaştı (krizin tüm yükünü çekerek). Açıkçası bu haksız edinilmiş kazancın zenginlerden alınması ve bu varlıkların “herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar” ilkesi doğrultusunda adil olarak yeniden dağıtılması gerekmektedir.

Örneği Birleşik Devletler’den vermemi umarım başlıyorsunuz, sonuçta en iyi bildiğim yer orası. Ama ilk bakışta oldukça soyut görünen kategorileri bir örnekle açıklamanın önemli olduğunu ve Marx’ın Kapital’de kurduğu çelişkilerin 2007-8 krizine giderken olan bitenin aydınlatılmasında kullanılabileceğini düşünüyorum. Çünkü bunlar aynı zamanda anti-kapitalist bir gelecek için ne türden bir toplumsal dönüşüme ihtiyaç duyulduğuna da işaret etmektedir.

BEN NEDEN ANTİ-KAPİTALİSTİM?

Ben DNA’mdaki bir hatadan ötürü anti-kapitalist değilim. Anti-kapitalist yetiştirildiğim için ya da bireysel geçmişimde yaşadığım travmatik ya da şiddetli bir olaydan ötürü de anti-kapitalist olmadım. Hatta hiçbir zaman gerçekleşmeyen hayaller vaat eden televizyon reklamlarına katlanamadığım için de anti-kapitalist değilim (gerçi bu anti-kapitalist tutkumu biraz beslemiyor da değil). Ben rasyonel sebeplerden ötürü anti-kapitalistim. Ve rasyonel düşünen her insanın anti-kapitalist olması gerektiğini düşünüyorum. Şüphesiz bu post-modern ve post-yapısalcı zamanda ve solda bile tesirin akla baskın geldiği bu dünyada rasyonellikte bu kadar ısrar etmenin pek rağbet görmeyen bir tutum olduğunun farkındayım. Ben rasyonel biriyim, büyük Aydınlanmacı manada değil de (her ne kadar Aydınlanma’nın hala bize katacağı şeyler olduğunu düşünsem de) hızla sana doğru gelen ve kontrolden çıkmış bir arabanın yolundan kaçmayı rasyonel gören basitlikte bir rasyonelim.

Marx’ı okumaya 35 yaşında başladım çünkü o güne kadar okuduğum toplumsal teori beni tam olarak tatmin etmemişti. Etrafımda olup biten siyasal ve ekonomik süreçlerle ya çok az alakasız ya da çok az alakalı gibiydi. İlk okumamda Kapital’i pek anlamadığım için onu bildiğim en iyi yoldan öğrenmeye karar verdim; yani her yıl (bazen yılda birden fazla) dersini vererek. Aşağı yukarı kırk yıldır bunu yapı-

yorum. Böylece sermayenin çelişkilerine ve bu çelişkilerin periyodik olarak ne türden krizler ürettiklerine bir hayli aşına oldum. Ayrıca kriz denen şeyin çoklu çelişkilerin çarpışma anları olmakla kalmayıp, aynı zamanda sermaye için birer kendini yenileme ya da biçim değiştirme fırsatları olduğunu gördüm. Bu krizler aynı zamanda toplumsal hareketler için kapitalist evrimin gidişatını değiştirmek ya da karmaşık yeni alternatifler arayışına girme ve inşa etme yönünde güçlerini sınyabilecekleri anlar da sunarlar.

Ne var ki özellikle günümüz dünyasında (Marx'ın zamanında uğraştıklarının aksine) tehlikeli olabilecek bazı çelişkiler mevcuttur. Bunlardan biri bileşik büyümeyi sonsuz sürdürebilme baskısıdır. Sermaye ya büyümek ya da ölmek zorundadır ve bu nedenle büyüme onun doğasında yer alan tartışmasız bir unsurdur. Eski Sovyet Bloku'nun ve Çin'in küresel kapitalist sisteme girişi ve küresel ücretli iş gücünün 1980'den bu yana iki milyardan üç milyar kişiye ulaşmasıyla birlikte bileşik büyüme zamanla daha büyük bir sorun haline geldi ve bileşik büyümeyi devam ettirecek yeni sınırlar ortaya çıkmaktadır. Bu durum küresel ölçekte doğanın tahrip edilmesiyle ortaya çıkan daha tehlikeli bir çelişki sonucu daha beter hale gelmektedir. Onun da ötesinde makineleşme, otomasyon, bilgi teknolojileri ve yapay zekânın artan biçimde kullanımı, anlamlı ve tatmin edici çalışma ihtimalini daha da uzaklaştırmaktadır. Çalışan nüfusun büyük bölümü istikrarsız ve geçici bir yedek sanayi ordusuna dönüştürüldü ya da anlamsız ve küçük düşürücü iş gücüne mahkûm edildi. Tüm bunlar, gerçek bir tatmin noktasında çoğunlukla bir anlam ifade etmeyen artan tüketicilikle birleştiğinde, sonuç insan nüfusu içerisinde yaygın bir yabancılaşma ortaya çıkmaktadır. Bu yabancılaşma, demokrasi yoksunluğu ve elitler yararına yine elitler tarafından inşa edilen politik sistemle birleşince katlanmaktadır. Bunun sonucunda bazen tutarsız olsa da kitlesel huzursuzluklar baş göstermektedir.

Bileşik büyüme, doğanın tahrip edilmesi ve yaygın yabancılaşma, zamanımızın en tehlikeli üç çelişkisidir. Sermaye, prensip olarak üçüne rağmen ayakta kalabilecekken o bunu acımasız ve sert bir baskıyla

ve gündelik hayatı militarize ederek yapar. İç savaş ve aniden ortaya çıkan kent ayaklanmalarını saymıyorum bile.

Bu durum beni anti-kapitalist olmaya ve sermayenin çelişkilerini herkese daha değerli, güvenli ve tatminkâr bir yaşam sunacak biçimde yeniden nasıl biçimlendirilebileceğine dair sorular sormaya sevk etmektedir.

ANTI-KAPİTALİST BİR GÜNDEM

Anti-kapitalist olmak, asgari düzeyde, sermayenin her geçen gün daha az kişinin elinde sürekli olarak toplanmasına, doğanın tahribatına ve insan nüfusunun giderek artan yabancılaşmasına –işe yabancılaşmaya, gereksiz tüketime, sivil toplum ve devlete, paracı demokrasinin yalan vaatlerine ve doğanın kendisine yabancılaşmaya– dayanmayan, kapitalist üretim biçimlerinin yerini alacak bir alternatif bulmayı gerektirir.

Devrim dediğiniz şeyler vaka değildir. Devrimler –çoğunlukla yavaş seyreden ve taraflı– eski olanın rahminden doğan bir toplum yaratmaya imkân tanıyan süreçlerdir. Ancak bu süreçler bir yöne gereksinim duyarlar. 1970’lerde başlayan neoliberal devrim, monetarizm teorisi ile siyasi öznelliğin güçlü toplumsal hareketlerin dayanışmasından piyasanın bireyselliğine, devletin yönetimi altındaki devlet güdümlü ekonomilerden devlet egemenliğini zayıflatan hissedarların gücü ve başka bir dolu şey sayesinde böyle bir yöne sahipti. Bu devrimci hareketin yaptığı şey ağır ilerleyen devrimler ve evrimlerin mümkün olabileceğini açıkça göstermektir. Solun karamsarları! Lütfen bunu bir kenara not edin.

Ancak yapılacak çok iş var. Teorinin hedefleri arasında devrimci dönüşüme doğru makul bir yol çıkarmak gerekir. Benim *On Yedi Çelişki*’de yapmaya çalıştığım da budur. Asıl mesele toplumsal ve siyasal baskının yükünü, bir taraftan devrimci değişimin en lehinde olan çelişkinin olduğu tarafa kaydırmaktır. Bazı örneklerde çelişkinin tamamen çözülmesi gerekecektir. Şimdiye kadar kısaca bahsettiğim beş çelişki üzerinden bunun nasıl olacağını görelim.

Kullanım değeri ile değişim değeri örneğinde takip edilecek yol, değişim değeri ilişkilerinin ortalama bir yaşam için gerekli temel kullanım değerlerinin dağıtımı üzerindeki tahakkümünü önce zayıflatıp nihai olarak yıkmaktır. Marx gibi Öcalan da bunu savunmuştur. Bunu iki yolla yapabiliriz. Thatcherizm ve Reaganizm'in değişim ilişkilerinin gücünü arttırıp kaderlerimize ve talihlerimize dikte etmek amacıyla gündelik yaşamı başarılı biçimde her geçen gün daha da metalaştırdıkları gibi yapabiliriz. Böylece, sağlık, eğitim, barınma hizmetlerinin ve temel ihtiyaçların sağlanmasını piyasadan çıkararak, bu kendine özgü neoliberal eğilimi tersine çevirebiliriz. Bu, genel olarak kapitalizmi değil sermayenin neoliberal formunu reddeder. Tam da bu noktada farklı çelişkiler arasındaki ilişkiler, ikinci bir devrimci hareket yolu tarif etmek üzere ortaya çıkar.

Zaman içerisinde toplumsal emeğin para formunda temsiliyeti, o sosyal emeğin oluşumu esnasında zincirlerinden kurtulmuştur. Parasal hareketler gerçek değer sisteminin denetiminden çıkarlar. Sonsuz sermaye birikiminin önündeki engeller göz önüne alındığında parasal sistem güçlendirilmekte ve buna ekonomik, toplumsal ve siyasal yaşamın düzenleyicisi olarak toplumsal refahın daha çok merkezileştirilmesi eşlik etmektedir. Kriz zamanlarında kapitalizmin, refah ve gücün büyük oranda birkaç elde toplanması olgusunu bozmadan, toplumsal emekteki köklerini canhıraş biçimde yeniden kurmaya çalıştığını görürüz. Paranın işlevlerine gem vurmak için adımlar atılması gerekir. Bu doğrultuda atılacak ilk adım demokratik yönetimlerde paranın rolünü ortadan kaldırmak ve devamında spekülasyon aktivitelere son verecek net adımlar (örn. etkili vergi düzenlemeleri) atmak ve sermayenin parasal manipülasyonlar aracılığıyla toplumsal refaha büyük oranda el koyma gücünü engellemektir. Bu, değişim değeri yapılarının tümünden yıkılması anlamına gelmez çünkü malların ve hizmetlerin piyasada alınıp satılması gelecekteki her toplum için de önemli olacaktır. Perakende bankaları toplumsal kurumlar ve kamu hizmet kuruluşları olarak görülmelidir.

Bunlardan herhangi birinin faaliyete geçebilmesi, devlet-özel mülkiyet ilişkilerinin, kurumsal güçlerin –özellikle de militarizasyon ve

organize baskı/hapis kurumlarının– topyekûn yıkılmasıyla (ya da önemsizleştirilmesiyle) sonuçlanacak şekilde radikal olarak yeniden düzenlenmesini gerektirmektedir.

Geleneksel iktidar biçimi yıkıldığında, 2001 krizi sonrasında Arjantin’de ya da günümüzde Suriye-Rojava’da olduğu gibi insanlar asgari yaşam standardını sağlamak için gerekli malların toplumsal temini konusunda oldukça yaratıcı ve yenilikçi olabildiklerini göstermişlerdir. Örneğin Arjantin’de mahalle meclisleri oluşturulmuş ve atıl, terk edilmiş fabrikalar “yeniden işler hale getirilerek” işçilerin kontrolüne verilmiş ve iç piyasada likidite eksikliği ile baş edebilmek için geniş bir mal takas ağı kurulmuştur. Ne var ki toparlanma sürecinin belli bir noktasında bu meclisler dağılmış, takas ağı sistematik saldırılar sonucunda çökertilmiş (kim tarafından olduğu hala muamma) ve geride, yeniden dirilen kapitalist faaliyetler denizinin ortasında radikal adacıklar gibi kalan işçilerin denetimindeki kooperatifler kalmıştır. Diğer bir örnek olarak Rojava’da hızla yükselen yeni komünal yönetim yapıları (bunlar hakkında daha fazlasını öğrenmek isterim) verilebilir. Bu devrimci harekete yönelebilecek en büyük tehditlerden biri olası bir barış ortamında Suriye devletinin, Rojava dâhil topraklarındaki egemenliği yeniden ele geçirmesi olacaktır. Rojava’daki denemeler uzun ömürlü olaksa bu deneyimlerin bölgenin bütün halkları arasında derinlemesine yerleşmesi lazım ki sökülüp atması imkânsız olsun. Bu da demokratik konfederalizmin özellikle de Arapların ve diğer azınlıkların çıkarlarını içermesini ve mümkün mertebe en geniş katılımı sağlamasını gerektirmektedir. Böyle yapılmazsa Suriye devleti dışlanmış olanları kullanarak görüş ayrılıklarını teşvik edip derinleştirecek ve kendi merkezi yönetimini yeniden dayatacaktır. Militan Kürtlerin çoğul-ulusçuluğu uygulamaları gerekecektir. Uzun vadeli perspektif, özel mülkiyet düzenlemelerinin yerine daha çok müşterekleştirme sağlamaktır (bazı durumlarda alternatif müşterek mülkiyet ya da vakıflardaki gibi pazar dışı haklar oluşturmak). Bu tür müştereklerin ortak yönetimi için yerel meclisler ve konfederal demokrasi hayatidir.

Mülkiyet haklarının yeniden düzenlenmesi ve para kullanımı ve gücünün önerildiği biçimde frenlenmesi, kişilerin toplumsal zenginli-

ği ele geçirme imkânlarının ciddi biçimde azaltıldığı bir durumun yaratılmasında önemli rol oynayacaktır. Bunun sonucunda sınıf iktidarının zayıflaması aynı zamanda bu sınıfın siyasete, hukuka ve basına egemen olmasını engelleyecek ve konfederal kurumlar ile kaynaşan doğrudan demokrasi biçimleri devrimci dönüşümün kalbini oluşturacaktır. Müştereklerin yönetimi için gerekli kaynakların zaman içinde emilmesi aynı zamanda kamu sağlığı, ulaşım, altyapı ve kamusal malların sağlanması gibi insan hayatında vazgeçilmez ve yapıcı olan bölümlerin devletten alınmasına da zemin hazırlayacaktır.

Bu dört çelişkinin yeniden şekillendirilmesinin, bir sermaye sınıfının kendisini şimdiki gibi devleti üzerinde tekelleşmiş iktidarı bulunan yönetici bir sınıf gibi inşa etmesini gittikçe zorlaştıran bir durum yaratacağı aşikârdır.

Burada sadece çerçevesi çizilen sermaye karşıtı olmanın tanımını kısmen sermayenin çelişkilerinin teorik olarak açığa çıkarılmasına dayanmaktadır. Kısmen ise ilhamını, 1871 Paris Komünü gibi devrimci hareketlerin tarihinin bilgisine ve insanlık tarihinde daha iyi bir yaşam arayanların sayısız mücadelelerinin başarı ve yenilgilerine duyduğumuz derin minnettarlıktan almaktadır. Mücadele sürüyor.

***David Harvey**, New York Şehir Üniversitesi'nde antropoloji ve coğrafya profesörüdür. Cambridge Üniversitesi'nde 1961 yılında doktorasını aldı. Kitap ve makaleleri ile modern coğrafyanın gelişmesine önemli katkılarda bulundu.*

1.4 Radha D'Souza

Endüstriyalizm: Hukuk, Bilim ve Emperyalizm

Benim “yeniden üretimle direniş” adını verdiğim ve alternatif siyasetin temeli olduğuna inandığım üç soru ortaya atmak istiyorum. Bu soruların yanıtlarını bugün vermeye çalışmayacağım. Doğru soruları sormak, doğru cevapları almanın ilk adımıdır. Bugünkü amacım, alternatif tartışmalar açmak için ortaya sorular atmak. İlk nokta, alternatifler arayışına dair. Alternatif çözümler konusunu Üçüncü Dünya yaklaşımıyla ele alıyorum, ki bu da dünyanın üçte ikisini oluşturuyor. İkinci nokta, endüstriyalizm ve demokrasinin yapısal olarak birbirine uygun olmadığıdır. Üçüncü nokta, “yeniden üretimle direniş”e temel oluşturabilecek ve hukuka, bilime ve emperyalizme meydan okuyabilecek yeni bir bilgiler bütünü geliştirebilme potansiyelimizdir.

1-Alternatif Yollara Üçüncü Dünya Yaklaşımları

Üçüncü Dünya toplumlarına, endüstriyalizm ve modernite, kolonyalizm ve emperyalizm tarafından getirilmiştir. Modernite, bu toplumda içerideki zıtlıklar üzerinden gelişmemiştir. Kendi tarihsel gelişimlerinin gidişatının bir sonucu değildir. Sömürgeci güçler tarafından dışarıdan dayatılmıştır. Bu kolonyalizmin (sömürgecilik) bütün çeşitleri açısından geçerlidir; yerleşimci ya da yerleşimci olmayan sömürgecilik, doğrudan ya da doğrudan olmayan yönetimler. Örneğin genelde yarı-sömürge de denen koruyucu sistemler, ekonomik sömürgeler gibi. Sömürgeciliğin çeşidine bağlı olmaksızın, modernite dışarıdan dayatılmaktaydı. Bu açıdan, Üçüncü Dünya toplumlarındaki endüstriyalizm ve modernite, yapısal olarak Avrupa toplumlarından ve Avrupa yerleşimci toplumlarından farklıdır.

Avrupa toplumlarında modernite kendi tarihi içerisinde, kendi iç çelişkileri üzerinden ve Avrupa kültürü bağlamında gelişmiştir. Kapitalizm, Avrupa toplumlarının kendi farklı toplumsal sınıflarının ara-

sındaki çelişkiden evrimleşmiştir. Bu gerçeklik, alternatiflerden bahsederken merkezi önem taşımaktadır. Avrupa sanayiciliği doğayı, emeği ve bütün sömürge dünyasını talan etmiş ve halen etmektedir. Önce köle emeği, sonra sözleşmeli emek vardı. Şimdi de göçmen emeği ve uluslararası şirketler tarafından dünyanın her yerine açılmış korkunç çalışma koşullarının bulunduğu iş yerleri vardır. Üçüncü Dünyadaki sanayicilik, dışarıdan gelen yatırımcılar, fabrikatörler ve madenciler tarafından doğal kaynakların ve toplumsal refahın hortumlanması demektir. Üçüncü Dünya endüstriyalizmi, bu toplumlarda bir bölünme veya hizipçilik ortaya çıkarır. Bu taraflardan biri sömürgeci güçlere paralel hale getirilmiş modern taraf iken, diğeri halka, doğaya ve coğrafyaya yönelik geleneksel taraftır. Dışarıdan sömürge tarafından desteklenen bir iç sömürgeleştirme hali bulunmaktadır.

Birinci ve Üçüncü Dünyanın sanayileşmesi arasındaki temel farklılıklar, bize alternatif arayışımızda fikir vermektedir. Bütün kültürlerden ve entelektüel geleneklerden öğrenmeye açık olmamız gerekirken, bu fikirlerin sömürge ve emperyalist geçmişi olan toplumların gerçekliklerine uyup uymadığını her zaman soruşturmak zorundayız. Avro-Amerikan bağlamında gelişmiş fikirleri oradan alıp, Üçüncü Dünyada işe yaramasını bekleyemeyiz. Bizim alternatiflerimiz, bizim gerçekliklerimizden gelmelidir. Özerklik, bizlerin ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişimi için başlangıç noktasıdır. Bu da direkt bir sorunumuz olduğu anlamına gelmektedir. Üçüncü Dünyadaki insanlar için alternatifler, dış ve iç boyuta sahiptirler. İçeride, kendi doğamızla, kültürümüzle ve tarihimizle, halklarımızın toplumsal, ekonomik ve kültürel refahı için bağlantı kurmamız gerekmektedir. Bunu yapmaya başladığımız zaman, kapitalist devletlerin en cani askeri güçlerinin dış saldırıları ile karşılaşmaktayız. Bizim hem doğayla, kültürle ve emekle uyumlu bir biçimde yaşamamızı sağlayacak, hem de bizleri insan medeniyetinin şu ana kadar gördüğü en yıkıcı güçlerden savunacak alternatifleri nasıl kavramsallaştırabiliriz?

İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyasının üç büyük olayla açıldığını hatırlamakta yarar vardır: Holokost, Hiroşima/Nagazaki ve Hindistan'ın bölünmesi. Holokost, endüstriyel rekabet mantığı, sermaye

piyasasının tahmin edilemezliği ve askerileşmiş devlet gücünün bir araya gelişinin mümkün kılabileceği yıkım potansiyelini ispatlamıştır. Hiroşima ve Nagazaki, askerleşmiş bir devletin emrindeki bilimin, yıkıcı gücünü test etmiştir. Burada atom bombaları atıldığında Japonya'nın çoktan teslim olma çağrısı yaptığını hatırlatmak gerekir. Hindistan'ın bölünmesi, sömürgeci devletler tarafından dayatıldığı takdirde hukukun üstünlüğü ve demokrasinin nasıl korkunç sonuçlar verebileceğini göstermiştir. Parçalanmanın tohumları, sömürgecilerin 'sorumlu hükümet' politikaları ile atılmıştı. 'Sorumlu hükümet', tıpkı bugünkü 'demokrasi götürme' gibi, insanları dinlere göre sınıflandıran ortak seçmenlere dayalı seçim sistemleri getirmişti. Yani, hem içeride yeniden yaratma kapasitesi olan, hem de dış saldırılara karşı direnme kapasitesi olan stratejileri nasıl geliştirebiliriz?

2. Sanayicilik ve Demokrasi

Endüstriyalizme olan bu yaklaşımımınla beraber, ikinci noktadan devam edeceğim. Antik Tamil felsefecisi Auvaiyaar'ın dediği bir şeyi hatırlatarak başlamak istiyorum; "Küçük inşa et, büyük yaşa" Eğer büyük yaşamak istiyorsanız, küçük inşalar yapmalısınız. Sanayicilik bunun tam tersini yapmaktadır. Büyük inşalar yapmakta ve hayatlarımızı küçülerek, Kafka'nın çok güzel betimlediği kurumsal labirentlerin arasında giderek anlamsız hale gelmektedir.

Sanayicilik ve demokrasi yapısal olarak uyumsuzdur. Sanayicilik küresel iş bölümüne dayalı büyük ölçekli üretimdir. Sanayicilik, ölçeklerin büyümesine bağımlı haldedir. Tarih boyunca sanayicilik, üretimde, dağıtımda ve tüketimde yerelden ulusala, bölgeye ve oradan küresele genişlemiştir. Üretim, dağıtım ve tüketimin genişleyen ölçeği, doğaya ve emeğe büyük ölçekte el konulmasını da beraberinde getirir. El koymanın ölçeğinin genişlemesi, büyük bürokrasiler, emir komuta zincirine dayanan büyük ordular gerektirir. İnsan dolayımından çıkıp, bunun yerine teknoloji ve modern hukukun dolayımına dayanan yasal ve kurumsal mekanizmaları zorunlu kılar.

Büyük barajlar, büyük işletmeler ve küresel yatırımcılardan büyük yatırımlar, merkezi devletler, yerel ve uluslararası organizasyonlar ge-

rektirmektedir. Geçtiğimiz yıllarda, bu tarz projelerin her yerde nasıl baskıya ve zorla yerinden edilmeye yol açtığını gördük. Türk devleti ekonomisini modernleştirmek istemektedir. Ancak Ilısu barajı, Kürtleri yerinden etmiştir. İnsan-doğa ilişkilerine dair birbiriyle çatışma içerisinde iki ayrı kavramsallaştırma bulunmaktadır ve bu ikisi baraj alanında karşı karşıya gelirler. Bir Kürt devleti aynı barajı inşa ederse ne olur? Bunun bir farkı olur mu? Üçüncü Dünya genelinde dekolonizasyon mücadelesindeki devletlerin, sömürgecilerin geçmişte yaptıklarını tekrar ettiğini gördük. Kapitalizmin sömürgecilik olmaktan mümkün olabileceğini zannettik ve ne Avrupa tarzı endüstriyel gelişmeleri ne de mücadelesini verdikleri ulusal bağımsızlıkları olmadan kaldılar. Büyük ölçekli barajlar, kapsamlı yerinden etmelerle sonuçlandı ve bu yerinden etmeler de geniş eylemler ve direnişler getirdi. Ancak direniş bu sefer 19. yüzyılın imparatorluklarını sarsan anti-sömürgeci hareketleri üretmedi.

Bunun aksine demokrasi, halkların kendi bulundukları yerlerdeki kararlara katılımını gerektirmektedir. Mekânlar; doğaların, emeklerin ve kültürlerin birleşimidir. Endüstriyalizm insan ile doğa arasındaki ilişkiyi koparak gelişmiştir. İlk kopuş hem emeği hem de doğayı mekândan bağımsız hale getirmiştir. Hem doğanın hem de emeğin metalaştırılmasının yolunu açarken, her ikisini de 'mekânsız' kılmıştır. Teknoloji, evimin arkasından geçen nehirdeki suyun uzak yerlere götürülmesini mümkün kılmıştır. Zengin bir nehir yatağında yaşıyor olmama rağmen, içecek suyum olmayabilir. Çünkü bir su şişeleme şirketi, su kaynaklarını büyük ölçekte kendisine mal etmiş olabilir. Teknolojiler, toplumun üzerine belli mimariler dayatırlar. Doğaya ve emeğe geniş ölçekte el konulması, liberal, ulusal ya da sosyalist bir devlet tarafından yapılmış, çok farketmez.

Bunun aksine demokrasi, insanlarla doğaların birliğini yeniden temin etmeyi gerektirmektedir. Doğanın ve insanların birliği, ancak mekânda gerçekleşebilir, bürokratik kurumların mekânsız dünyasında gerçekleşemez. 19. yüzyılın endüstriyalizmi, 20. yüzyılda militarizme dönüşmüştür. İki dünya savaşı, sanayi biliminin, devlet kurumlarının ve toplumun karakterini radikal biçimde değiştirmiştir.

Dünya savaşlarından beri, militarizm bilimsel ve teknolojik yeniliklerin, yasal ve kurumsal yeniliklerin temel itici gücü olmuştur. Bilim ve hukukun soruları, militarizm ve yönetimlerin talepleri tarafından oluşturulmaktadır. 20. yüzyıl sosyal psikoloji, yönetim bilimleri, örgütsel davranış, sibernetik veya iletişim teknolojileri gibi yeni bilimsel alanlar getirmiştir. Bütün bu alanlar ve buluşlar, dünya savaşları sırasında barışı değil savaşı sürdürmek üzere geliştirilmişlerdir. Dünya savaşları üniversiteler, dernekler gibi sivil toplum örgütlerini, orduyu ve devletleri birbirine entegre etmiştir, aynı zamanda sosyal bilim araştırmalarını da entegre ederek kamu ile özel arasındaki, devlet ve toplum arasındaki sınırları silikleştirmiştir. Şirket bürokrasileri, bilimsel bürokrasiler, yasal bürokrasiler ve bilgi bürokrasileri arasında dönen kapılar devreye girmiştir ve bizler zaman zaman gazetelerde bunlar hakkında skandal haberler okumaktayız.

Büyük kurumlar, iktidarın ufak bir düğümde yoğunlaştığı hukuklar kompleksidir. Demokrasi ise, ölçeklerin küçülmesine dayanmaktadır. Demokrasi mekânlarda yer alan insanların katılımlarını gerektirmektedir. Mekân, doğaları, insanları ve kültürleri birleştirir. Mekânın ideolojisi 'yeniden üretim'dir; doğanın, toplumun ve yaşamın yeniden yaratılması. Endüstriyel militarizmin ideolojisi 'cephecilik'tir; insanların, doğaların ve kültürlerin fethedilmesine dayanır. Gerçek demokrasi, çok farklı bir hukuk ve bilimi ön koşulu sayar. Bilim, doğanın çalışılmasıdır. Hukuk, insanların birbirileri ve doğa ile ilişkilerinin düzenlenmesidir. Sanayi toplumlarında hukuk, içerisine insanların yerleştirildiği dev kurumlar kompleksi yaratır (insanların bu dünyadaki yeri şu ya da bu şirket, şu ya da bu örgüt şeklindedir). İnsanların mekânlarla birliğini yeniden sağlamak; militarizm ve endüstriyalizmi destekleyenden başka bir bilime ve hukuka olan ihtiyaca vurgu yapmaktadır.

Sorun, sanayiciliğin modernite ile demokrasiyi bir araya getirmesidir. Bu bir araya gelme ve demokrasi ile modernitenin birbirine bağlanması sıkıntılıdır. Bu daha çok Üçüncü Dünyada böyledir, çünkü sömürgeci devletler, buralarda demokratik olmak dışında her şey olabilen kurumlar yaratmışlardır. Üçüncü Dünyanın çeşitli yerlerindeki birçok radikal hareket, genişlemeci endüstriyel gelişme ile biçimsel

demokrasi arasındaki uyumsuzluğa dikkat çekmiştir. Buradaki temel mesele şudur: “Endüstriyalizm ve demokrasi; bu iki terimi hem kamusal söylemde hem de siyasi pratiklerde nasıl birbirinden ayırabiliriz?” Bu da alternatif siyasetler için başka bir sorudur.

3. ‘Yeniden Üretimle Direniş’: Hukuka, Bilime ve Emperyalizme Meydan Okumak

‘Yeniden üretimle direniş’ için bilgi temelini oluşturan son başlığa geldim. Endüstriyalizmin bilgi tabanı, Avrupa Aydınlanması dediğimiz bilgiler bütünüdür. Avrupa Aydınlanması hiçbir şekilde tekil bir bilgi bütünü değildir. Yine de Avrupa Aydınlanması, kilisenin ve teolojinin otoritesine meydan okuyarak gelişmiştir. Avrupa Aydınlanması, Avrupa feodalizmine karşı mücadele sırasında gelişmiştir. Avrupa feodalizmi; teolojiyi hukukun kaynağı olarak alan ve iktidarı ve düzeni buna göre düzenleyen kilisenin otoritesine dayanmaktaydı. Aydınlanmacı düşüncede, bilim tanrının yerini aldı ve Avrupa’daki entelektüel geleneklerin üzerine etki etti. Aslında, Aydınlanma, bilimsel ve yasal soruları için ilhamını Hristiyanlık öncesi Avrupa’dan almaktaydı –özellikle de Yunan ve Roma– ancak Avrupa’da kilisenin ve dinin yerleştirmiş olduğu düşünce yapısını sürdürdü. Avrupa modernleşmesinin kültürel ayakları, Avrupa tarihi ve geleneği ile uyum içerisinde kalmıştır. Sömürgelerde ise durum böyle değildi. Sömürgelerde, sömürgeci bilim doğal dünya ile toplumsal dünya arasındaki bağı yok etmiştir. Bilim, toplum içerisindeki toplumsal dönüşümlerin sonucunu değil, sömürgecilerin emeğe ve doğaya el koymak için dayattığı bir şey olmuştur. Modern bilimin köklerinin en kırılğan olduğu yer Üçüncü Dünyadır.

500 yılı aşkın süredir, Aydınlanmacı düşünce, bilim ve hukuk fikirlerine hükmetmiş ve insan medeniyetini bir uçurumun kenarına getirmiştir. Çevresel sıkıntılar her tarafımızdadır. Yediğimiz yemek, içtiğimiz su, evlerimizi yaptığımız maddeler gibi gündelik ihtiyaçlarımız üzerine karar verme kapasitemizi kaybetmiş bulunmaktayız. Belirsizlikler dünyasında yaşamaktayız; banka iflası, nükleer felaket, doğal facialar. Kapitalist merkezlerden alınan ekonomik, sosyal ya da

teknolojik yanlış kararlar. Herhangi bir yerde gerçekleşen ufak bir hata, büyük ölçekte kayıplara yol açmaktadır. Bu, kararların alındığı yerlerden çok uzaklarda büyük halk topluluklarını ilgilendirmektedir. Üretim, dağıtım ve tüketimin ölçeği büyüdükçe felaketlerin ölçeği de büyümektedir. Savaş sonrası biliminin ilginç yanı, inanılmaz büyük katkılar gerçekleştiren bilim insanlarının, bir Frankenstein canavarı yaratmış olabileceklerini fark eden ilk insanlar olmalarıdır. Hiroşima ve Nagazaki'den sonra Einstein, "Bunu yapacaklarını bilseydim ayak-kabıcı olurum daha iyi" demiştir. Oppenheimer, Nobert Weiner, Berners Lee ve daha birçok bilimci, kendi buluşlarını eleştiren kişiler olmuşlardır. İnsan soruyor, neden? Kendi icatlarına yönelik eleştirileri, bilimdeki gelişmeler ile bilimin gerçekleştirdiği yasal-anayasal bağlarla toplumsal kurumlar arasında bir kopma olduğunu göstermektedir.

Aynısı hukuk için de geçerlidir. Neo-liberalizmin peygamberi Margaret Thatcher, "Toplum diye bir şey yoktur" demiştir. Kontrat hukukunun insan hayatının her alanında yükselişe geçmesi, toplum kavramının kendisini tahrip etmiştir. Uzaydan bedene kadar her şey bir kontratın konusu olabilir. Taşıyıcı annelik kontratları ve onların nasıl yazılması gerektiğine dair hukukun yeni bir kolu oluşmuştur. Dünya Bankası ya da IMF gibi Uluslararası Finans Örgütleri ile Üçüncü Dünya ülkeleri arasında kontratlar bulunmaktadır ve bu devletlerin ne gibi anayasal ve yasal değişiklikler gerçekleştirmesi gerektiğini dikte etmektedirler. Aydınlanmacı düşünürler kontratları metafizik bir seviyeye yüceltmişlerdir. Çünkü kontratlar gönüllü yapılmakta ve teolojideki doğa üstü kanun koyucuya karşı çıkmaktaydı. Üçüncü Dünyalı fakir bir kadın ile Avrupalı bir çift arasında taşıyıcı annelik kontratı imzalanmasının neresi gönüllüdür; ya da fakir bir adamın ihtiyacı olan parayı başka türlü kazanamaması yüzünden, böbreğini zengin bir adama satmasının neresi gönüllüdür? İnsan bu soruları sormalıdır.

Aydınlanmacı düşüncede hukuk ve bilim, merkezi rol oynamaktaydı. Modern bilginin büyük bir kısmı, insanların birbiri ve doğa ile ilişkisine dair soruların kavramsal çerçevesinde gelişmiştir. Feodalizme karşı direnen Aydınlanmacı düşünürler, mekânla olan bağlara

isyan ettiler. Doğanın kutsallığına isyan ettiler. Çünkü bu kutsallık tanrı tarafından dayatılıyordu. Doğal hukuka isyan ettiler çünkü bunun kökenleri teolojide yatıyordu. Ancak, Üçüncü Dünyada feodalizm karşıtı devrimler olmamıştı. Üçüncü dünyada, emperyalizm feodal sistemleri kendi bütünlükleri içerisinde emperyalist iktidar ve yönetim yapılarının içine kabul etmiştir. Çünkü sömürgecilik, feodalizm ve emperyalizm, karşılıklı birbirlerini güçlendiren biçimlerde beraber var olmuşlardır. Ulusal kurtuluş mücadelelerinden ise şaşırtıcı olmayan biçimde yeni bir hukuk ya da bilim doğmamıştır.

Ulusal kurtuluş mücadeleleri, sömürgeci güçler gittiği takdirde, modern bilim ve anayasacılığın insanların refahı için kullanılabileceğine inanmışlardır. Bunun yerine, emperyalizm, neo-kolonyalizm şeklinde belirmiş, sonra da bilim, teknoloji, hukuk ve kurumlar kanalıyla neo-liberalizm halini almıştır. Buna benzer olarak sosyalist devrimler, kapitalizme meydan okuma noktasında ilham verici olmuşlardır. Sosyalist yeniden inşa, Aydınlanmanın ürettiği aynı bilime ve aynı pozitivist yasal sistemlere dayanmıştır. Sosyalistler kapitalistleri iktidardan attıktan sonra, aynı Aydınlanmacı bilimi ve modern hukuku insanların eşitliği ve adaleti için kullanabileceklerini sanmışlardır. Birçok çiftçi şu sözü iyi bilmektedir: “Bir tohum dikip, ondan başka bir meyve alamazsınız” (Ne ekerseniz onu biçersiniz). Einstein, “Hiçbir sorun, onu yaratan bilinçlilik seviyesi içerisinde çözülemez” demiştir. Sosyalizmi inşa etmek için kapitalist bilgiyi; özerkliği inşa etmek için emperyalizmi kullanamayız. Alternatifleri düşünürken, bizim temel mücadelemiz şudur: “Şu anda sahip olduğumuz ekonomi politiği sürdüren önkoşulları sorgulamak üzere, ekonomi ve siyaset eleştirisinin ötesine geçebilir miyiz? İçerisinde yaşadığımız askeri-endüstriyel kompleksin ön koşulları nelerdir? Aydınlanmanın antitezi olacak bir toplum inşa etmek için ne tür bilgi üretmeliyiz? Bu bilgi nereden gelecek?”

Dr. Radha D’Souza, hukuk okutmanı. Çalışma alanı: Uluslararası Hukuk & Gelişmişlik, Üçüncü Dünya Ülkelerinde Hukuk, Üçüncü Dünyada Kaynak Çatışmaları. Sosyal haklar ve sivil özgürlükler alanında Hindistan’da ve uluslararası alanda çalışma yürüten bir aktivisttir.

1.5 Rojda Yıldırım

Dincilik ve Sekülercilik – Din ve Devlet

Sevgili dostlar
Sevgili arkadaşlar,

Öncelikle din konusu benden önceki arkadaşlarımın da kısmen vurgu yaparak değindiği, çetrefilli ya da şu an dünya üzerinde halen güncelliğini çokça koruyan bir konu. Çünkü şu an dünyanın çeşitli coğrafyalarında tanrı buyruğu adına insanların katledildiği, neredeyse her gün dünyanın herhangi bir yerinde insanların din adına öldürüldüğü, kafalarının kesildiği maalesef vahşet düzeyine ulaşan olay ve olguları yaşadığımız bir zamandan geçiyoruz. Bu yüzden belki de çok daha fazla özenle ele almamız ve değerlendirmemiz gereken kör düğüm ve büyük sorun haline gelmiş bir alanı oluşturduğundan, din konusuna daha cesur yaklaşmak ve tartışmak ve bu kördüğümü sağlıklı ele almak durumundayız. Çünkü biz dini konuşurken insanların hayatını konuşuyoruz. Biz dini konuşurken varlık-yokluk sorununu konuşuyoruz ve aynı zamanda günümüz dünyasında insanların yaşamını birebir etkileyen ve insanların yaşamı hakkında birebir karar alan mekanizmaları da konuşmuş oluyoruz. Burada salonda oturan bizler, kimimiz din deyince daha korkutucu daha ürkütücü bir kavram olarak algılayabilir ya da kimimiz de daha çok ilgi duyabilir. Din konusundan bahsedildiğinde –belki de bu alanın en büyük mağdurları olduğumuzdan– özellikle egemenlik ve iktidar olgusu ile yoğurulmuş dinler açısından, biz kadınların yorum gücüne sahip olmamız çok daha fazla önem kazanıyor.

Dinler tarihini değerlendirirken özellikle bir hatadan ısrarla sakınmamız gerekiyor. Dinin bir toplumsal ihtiyaç olarak kendini var etmesiyle dinin bir iktidar aracına dönüştürülmesi arasındaki farkı özenle koruduğumuzda, dinlere de haksızlık yapmamış oluruz. Tam da bunun için dinleri değerlendirirken hangi inanca sahip olduğum-

muzdan daha önemli olanı, inancın kendisinin aslen ne olduğuyula ilgili sorulara yanıt aramaktır ve bu bizim için gerçekten çok hayattidir. Dinler tarihi değerlendirilirken sosyal bilimlerin ve özellikle pozitivist bakış açısının, –tıpkı egemen tarih yazıcılığı gibi– bunu iktidar ve devlet eksenli bir algı olarak oturtmasının, dinlerin yanlış ve yanlışlı yorumlanmasında etkili olduğunu vurgulamakta fayda var. Dine yaklaşırken kaba ve materyalist bir anlayış ile yaklaşmamalıyız. Örneğin kimimiz “Din bir safsatadır” ya da “Tanrı yoktur” deyip işin içinden çıkabiliriz. Kimimiz ise “Tanrı her şeydir, tanrı tek doğrudur, tanrı mutlak” diyerek bir dayatma şekline dönüştürebiliriz. Bu iki tarz da aynı yaklaşımın iki ucunu temsil eder ve ikisi de yanlıştır. Bir diğer nokta, belki de çoğumuz din kavramını, *din eşittir gericilik* kavramıyla özdeşleştiriyoruz. Ya da kimimiz bunun tersi şekilde, “Din tek doğrudur, mutlak doğrudur, ilahi güçtür” diyerek bunu mutlaklığın temeline oturtuyoruz. Sonuç olarak din gericiliktir ya da din mutlak doğrudur demek aynı zihniyetin iki farklı ucu olmaktadır. Toplum içerisinde dinin kaba inkârı kendi karşıtını koşullandığı için tam da bu noktada belki dine daha sağlıklı yaklaşılarak din ve insan, din ve toplum ilişkisi, din ile doğa ilişkisini daha sağlıklı değerlendirmemiz gerektiği sonucu ortaya çıkar.

Oysaki dinler tarihi, insanı insan yapma serüveninde çok önemli bir yer teşkil eder. Çünkü din bir toplumsal ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır. İnsanın özgürleşme serüveninde ya da insan zihniyetinin ilk oluşumunda gerçekten din, insanlığın anlam gücü ve hakikat arayışçılığında bir zihniyet aşamasıdır. Tam da bunun için din, insanın toplumsallaşmasında bir kimlik olarak da şekillenir. Sınıflı uygarlığın beş bin yıllık tarihi öncesinde dinler, insanın toplumsallaşmasında, aslında insanın insan olma mücadelesinde; insanın doğa ve evren karşısındaki bilinmezliklerine, soru ve sorunlarına yanıt olma açısından metafizik bir varlık olarak kendini kurgulamasına yanıt vermiştir. Tam da bunun için din, insanın toplumsallaşmasından ayrı olarak ele alacağımız bir olgu değildir. İnsanlar sınıflı uygarlık öncesinde, örneğin animist inançlarla birlikte kendilerini doğanın bir parçası olarak görmüşler ve Totemizmle birlikte

kendilerini klan kimliği olarak örgütlemişlerdir. Yine bunun içerisinde daha üst örgütlenmelerde kavim, aşiret, millet, ulus olarak kendilerini daha farklı formlarda örgütleyebilmişlerdir. Ve dinin bu anlamda toplumsal kimliğin şekillenmesinde, insan zihniyetinin önemli aşamalar kat etmesinde önemli bir yeri olduğunu vurgulamak gerekir.

İnanmak ve bağlanmak, insanı manevi metafizik bir varlık haline getirir. Felsefe tarihinin belki de en uzun süre tartıştığı “Ruh mu daha önemli madde mi?” sorusundan ziyade burada insanın hem metafizik bir varlık olduğu –aynı zamanda maddi bir varlık olduğu– ve ikisinin biraradalığını savunmak önemliydi. Aslında insan gerçekliğini değerlendirmenin karşıtlıklar yaratmamak açısından çok hayati bir ele alış olduğunu düşünerek bu noktada belki de bakış açımızı düzelttiğimiz ve insan gerçekliğinin metafizik de olabileceğini kabul ettiğimiz zaman, insan ile din arasındaki ilişkiyi daha sağlam bir temele oturtabiliriz.

Burada şu soruları sormakta fayda var: günümüzde yaşanan biçimiyle baktığımızda, dinler gerçekten çatıştırıcı mıdır? Din yıkıcı bir olgu mudur? Din gerçekten savaş nedeni midir? Dinin olduğu yerde savaşmak, kan dökmek ya da sürekli karşıt kimlikler üretmek dinin doğasında mı vardır? Bu ve benzeri birçok soru sorulabilir. Fakat sorulara şu şekilde de yanıt vermek daha doğrudur: Aslında hiçbir din kendi başına çatıştırıcı değildir. Çünkü hiçbir kimlik kendi oluşum sürecinde başka bir kimliğe karşıtlık ya da rekabet üzerinden kendini şekillendirmez. Bütün toplumsal kimlikler kendilerini inşa ederken barışçıldır. Kimlikler doğayla, tüm canlılarla uyum içerisinde kendilerini inşa eder, din de buna dâhildir. Dine çatıştırıcılık, yıkıcılık ve gerçekten savaş karakterini kazandıran dinin kendisi midir, yoksa daha farklı faktörler devreye girdiği zaman dinin kendisi bir çatıştırıcıya mı dönüşür? Cevap olarak, doğal toplum inançlarında özellikle dinin hiçbir şekilde çatıştırıcı olmadığını, tam tersine toplumsallaştırıcı bir rol oynadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Dini çatıştırıcı kılan, iktidar ve devlet aygıtının kendisidir. Örneğin iktidar, devlet ve sınıflı uygarlık geliştikten sonra din, insan top-

lumsallaşmasındaki hakikat arayışçılığında ikinci plana düşmüş; dini dogmatizm, insanın sorgulama düzeyine aslında bir müdahale olarak gelişmiştir.

Dinin çatıştırıcı karakter kazanmasını sağlayan kesinlikle devlet ve iktidarın dine müdahale etme biçimidir. Bu açıdan sınıflı uygarlık tarihinin –aynı zamanda devlet ve iktidarın– sömürü adına dini, dincilik ideolojisi haline getirdiğini, dinciliği kendi iktidar ve sömürsünün gizlemek için kılıf olarak kullandığı bir tarihsel süreç olduğunu söylemekte fayda var. Çünkü sınıflı uygarlığın gelişimiyle birlikte tanrı ne kadar göğe çıkarılmışsa ve tanrı hiyerarşisi olarak gökyüzü düzeni ne kadar kutsal ve hiyerarşik kılınmışsa; yeryüzündeki sömürü düzeni de tıpkı bunun gibi hiyerarşik ve devletçi kılınmıştır. Şayet tanrılar kendi aralarında bir hiyerarşi oluşturmuş, bir tanrı diğer tanrılardan daha ayrıcalıklı olmuş, gökyüzü katlara bölünmüş ve her kat diğer bir katın altında ya da üstünde yer alıyorsa, o zaman farklılık ve alt-üst olma durumu evrenin bir yasası demektir. Her şeyin bir altı ve üstü varsa, o zaman insanlar arasındaki sınıflaşma ve sömürünün de bir altı ve üstü vardır. İktidarcı-devletçi yapı kendisini tanrının yeryüzündeki tezahürü olarak göstermiş, din adamı kutsallıklarla bezenmiştir. Aslında din adamı, tanrının görünen, tanrı ise din adamının görünmeyen yüzü olmuştur.

Bir diğer nokta da, sınıflaşma, devletleşme ve erkek egemenlikli topluma geçişle birlikte hanedanlar ve krallar tanrılaşırken insanların karıncalaştırılmasıdır. Burada aslında din eliyle ilk kölelik meşrulaştırılmıştır. Tanrı buyruğuyla en fazla mağdur edilenler, biz kadınlar ve tüm ezilen sınıflar olmuşlardır. Firavun ve Nemrut deyimleri, Ortadoğu kültüründe tam da tanrı-kralları ifade eden deyimlerdir. Tanrı-kral bir Ortadoğu yaratımıdır. Bir şahıs olmanın da ötesinde bir kültür, bir kurumdur. Tanrı-kral ve ötekileşen toplum arasındaki fark, o denli abartılmış ve ters yüz edilmiştir ki sonunda iki soy belirlemiştir: ölümsüzler olarak tanrı-krallar ve ölümlüler olarak insanlar. Tanrı fikrindeki ölümsüzlük kavramı ile devletin ölümsüzlüğü burada özdeş kılınmıştır. Ne zaman ki devlet kurumu kendini tamamıyla kurumsallaştırdı, o zaman tanrılar da ölümsüz kılındı.

Devlet, genelde tarihin başlangıcı ile birlikte ele alınıp değerlendirilir. İnsanlık toplumsal bir varlık ve tür olarak yaşama gözlerini açtığı anda sanki devlet de hemen yanı başında hayata gözlerini açmış gibi ele alınır. Devletin ezeli ve ebedi tanımlaması bu yaklaşımdan kaynaklanır. Oysaki devlet “doğmamış ve doğurtulmamıştır.” Yani başlangıçta varmış ve sonsuza kadar da olacaktı gibi ele alınır. Elbette inanmak, kuruma tanrı açısından sahiplik yapanlar açısından değil, yönetilen ve ezilenler adına vardır. Devletler ne kadar sömürücü ve korkutucularsa tanrı da aynı sömürücü ve korkutucu kimliğe büründürülerek sınıflı uygarlık boyunca insanlığa sunulur.

Devlet henüz ana rahmindeyken din ile iç içe oluşur. Çünkü ilk tanrı-krallar rahiplerdir. Bu anlamda devletin kutsanması ile tanrının kutsanması, insan zihninde ve tarihsel gelişim sürecinde aynı döneme denk gelir. Tarih adına yapılan bütün din savaşlarının hepsinin sömürüyü gizlemek adına yapıldığını, aslında dinin iktidarlar ve devletler elinde nasıl kullanıldığını, dinin nasıl kurumsallaşmaya dönüştüğünü gayet iyi biliyoruz. Papalar uzun yıllar boyunca krallara imparatorlara taç giydirmişlerdir. Papaların elinden taç giymeyen kralların krallıkları, imparatorların imparatorlukları hep şüphe ve kuşku ile karşılanmıştır, ki bu durum da çok fazla söz konusu olmamıştır. Papaların tavrı aldığı bir imparatorun ne kadar acizleştiğini biz Kral Henry örneğinde görüyoruz. Kral Henry’nin yağmur altında beklediğini, ancak üç gün sonra, Papanın olurunun aldıktan sonra krallığının meşru ilan edildiğini hepimiz biliyoruz. Yine Aziz Thomas’ın krallığa karşı savunmak için ürettiği çifte kılıçlar teorisinde; bir kılıcın papanın, bir kılıcın da kralın elinde olduğunu, böylelikle iktidar ve devlet ilişkilerinin birbirini tamamlayan bir noktaya getirildiğini hepimiz biliyoruz. Din ve İslam adına yapılan bütün savaşların, bugün Ortadoğu’da beş bin yıllık sömürü düzenini din ve tanrı adına meşrulaştırmak amacıyla olduğunu hepimiz biliyoruz.

Kapitalist modernite sürecinde ise din, meta olarak alınıp satılan bir olguya dönüştürülmüştür. Belki de bu yüzden dine modernitenin bir diğer yüzü olarak en fazla bakan, kapitalist modernitedir. Bugün

Ortadoğu'da ortaya çıkan IŞİD, dincilik adına en uç noktada kendini var eden bir örnektir. IŞİD, bir erkek egemen emperyalizmidir; aynı zamanda kapitalist modernist emperyalist ideolojinin kendini bugün Ortadoğu'da dincilik adına var ettiği en uç noktadır.

Ulus devlet adına ortaya çıkan laikliğin, –sadece din ve devlet ilişkilerinin ayrıştırılması olarak bize sunulan laikliğin de– aslında devletin çıkış koşullarında din ve devlet arasındaki ilişkiyi çözemediği için günümüzde din ve toplumsallık arasındaki ilişkiyi çözemediğini söylemekte fayda var. Bunun için şu önerilebilir: din ve inanç alanı kesinlikle devlet ve iktidar dışı ele alınmak durumundadır. İkinci olarak, din toplumsal bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmıştır; bunu yok saymak ne mümkün ne de doğrudur. Üçüncü olarak, din bir kültürdür, ancak bir iktidar aracı olarak kullanılmaktadır. Dincilik milliyetçilik, cinsiyetçilik ve bilimcilik ile birlikte çözümlendiği zaman bir baskı aracı olmaktan çıkacaktır. Bununla birlikte eğer biz, demokratik bir toplumu ve kapitalist moderniteye karşı demokratik moderniteyi savunmak istiyorsak dini dogmatizme karşı kesinlikle mücadele etmek durumundayız.

Sonuç olarak devletçiliğin, milliyetçiliğin, dinciliğin ve bilimciliğin en büyük mağdurları olan biz kadınlar, cins çelişkisi ve buna dayalı mücadelenin, bütün düğümleri çözeceğini belirtiyoruz. Günümüzde dinciliğin en açık ifadesi olan ve dincilik ideolojisinin toplam ifadesi olan IŞİD gerçekliğinin dünya insanlarına ve biz kadınlara nasıl bir hayat sunduğunu hep birlikte gördük. Cennete gitmek isteyenlerin dünyayı cehenneme çevirdikleri böylesi zamanlarda tek kurtuluş yolu demokratik moderniteyi inşa etmektir. İnsanlık ailesi, Charlie Hebdo olayında “JE SUIS CHARLIE” diye bağırдыığında, aslında dinin bir baskı aracına dönüşmesine karşı ve insanlık vicdanı adına haykırıyorlardı. Tam da bunun için bütün dünya, din sorununun çözümünü bir dakikalığına da olsa biz kadınlara bırakırsa eminim ki din ve özgürlük, din ve demokrasi arasındaki bağı çok daha rahat çözebiliriz. Diğer bütün sorunlarda olduğu gibi kadın özgürlüğü, dinciliğe, bilimciliğe, milliyetçiliğe ve cinsiyetçiliğe karşı mücadele etmektir. Çünkü kadın özgürlüğü bütün dünya ve toplumun özgür-

lüğüdür. Bu yüzden her zaman olduğu gibi dinciliğe karşı mücadele etmeye devam. Hepinize saygılar...

Rojda Yıldırım, kadın hakları savunucusudur. Siyasi görüşlerinden dolayı 10 yıl hapishanede kalmıştır. Kadın kurtuluş ve Kürt halkının özgürlüğü için aktif mücadele verir. Şu an çeşitli inançlar ve dinler konusunda araştırmalar yapmaktadır.

1.6 Prof. Tamir Bar-On

Marksizm ve Ulusalçılıktan Radikal Demokrasiye: Abdullah Öcalan'ın 21. Yüzyıl İçin Sentezi

Sunum Çağrısı – Konu 1

Giriş

İsmi, Türkiye’de gayet iyi bilinmekte ancak dünyanın geri kalanı için hala gizemini korumaktadır. Birçok Kürt için bir kahraman, birçok Türk için ise eli kanlı bir suçlu olarak görülmektedir. Abdullah Öcalan, Kürdistan İşçi Partisi (PKK)’nin lideridir. 1990’lardan itibaren PKK’nin çok rağbet gören lideri olmaktan, geçmişteki şiddetten kaçınan bir aydına doğru büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Öcalan, şu anda Türk hapishanesi İmralı’da kalmaktadır ve orada üç ciltlik *Cezaevi Yazıları*’nı tamamlamıştır (Öcalan 2007, 2011, 2012).

Öcalan, neredeyse 15 yıldır bir Türk hapishanesinde 1500 askerin başında nöbet tuttuğu tek mahkûm olarak tutulmaktadır. Abdullah Öcalan, Marmara Denizi’nin ortasında ücra bir hapishanede tecrit altında tutulan bir figürdür. Böylelikle Kürt halkının hak ve bağımsızlık mücadelesinin stratejisini yeniden düşünmek için birçok zamanı olmuştur. Aynı zamanda diğer önemli meseleler hakkında da derinlemesine düşünmüştür; silahlı gerilla taktikleri ve Marksizm’den ilham alan PKK’nin stratejisi, Türk devletinin doğası ve ideolojik temelleri, Kürtler arasındaki ayrımlar ve feodal yapılar, medeniyet tarihi ve Kürt sorununun ve genel olarak insanlığın sorunlarının çözülmesi için yeni yöntemler...

Öcalan’ın yeniliği, Kürtlere ve daha geniş anlamda Ortadoğu medeniyetlerine olan tarihsel yaklaşımından kaynaklanıyor. Bu makale, Öcalan’ın özellikle Türk devleti tarafından esir alındıktan sonra yazdığı belli yazıları, özellikle *Yol Haritası olmak* üzere, Gramscici bir yorumunu gerçekleştirmektedir. Ancak PKK liderinin İtalyan Komünist lider Gramsci’yi de aşan daha radikal bir ‘demokratik otonomi’

pozisyonuna kaydığını öne sürmektedir.

İtalya/Sardunya'da 1891 yılında doğan Antonio Gramsci, hem bir siyaset teorisyeni hem de İtalyan Komünist Partisi'nin eski lideri idi. Mussolini'nin faşist rejimine karşı gösterdiği direnişle hem İtalya'da hem de dünya genelindeki Marksistlerin kahramanı haline gelen Gramsci, mahkûm olduğu sürede hapisane yazılarını yazdıktan sonra 1937 yılında, devletin kontrolü altındaki bir klinikte yaşamını yitirdi (Gramsci, 1971, 1992, 1996, 2007). Antonio Gramsci'yi, yeni ideolojik sentezlerin gerçekleşmesine siyasi alan açan büyük kültürel ve medeniyetsel değişimleri anlamamıza yardımcı olması amacıyla kullanıyorum (Gramsci, 1971, pp. 445; 506-507). Gramsci'yi takip ederek, Öcalan'ın yazılarını, aydınların tarihteki rolüne vurgu yapmak üzere kullanıyorum. Entelektüel fikirler tarihi yönlendirmekte, sivil toplumun parçası olan insanlar arasında, egemen olan bir ideolojik çerçeveye karşı ya da o çerçeveyi destekleyen bir fikir birliği oluşturmakta kilit bir rol oynamaktadır. Aydın, mesleği, bilginin üretimi ve yayılması üzerinde toplanmış kişidir. Antonio Gramsci, (1972, pp. 131-133) organik ve geleneksel aydın arasında bir ayrım yapar; ilkinin belirli bir sosyal sınıfla (burjuvazi ya da proletarya) eşleştirirken; ikincisini ise eski sosyo-ekonomik düzenlerle ve hegemonik siyasi projelerle ilintilendirir. Öcalan dogmatik Marksist anlamda ne burjuvazinin ne de proletaryanın bir temsilcisidir. Çünkü Komünist devletlerdeki tek parti dogmatizmini ve PKK'nin geçmişte sahip olduğu dar görüşlü sosyalizm anlayışını eleştirmiştir. Örneğin, Cezaevi Yazıları 1'de Öcalan, (2007, pp. 234-236) ulusal ve sosyalist özgürlük hareketlerinin haddinden fazla şiddete başvurduğunu, komünist tek parti devletinin 'totaliter hükümet anlayışını katı bir şekilde uygulamak için kullanılan bir araç' olduğunu, 'proleterya diktatörlüğü' sloganının büyük oranda 'propoganda amacıyla kullanıldığı'nı ve 'demokrasi olmadan sosyalizmin olamayacağını' belirtmiştir.

Öcalan'ın teorik olarak etkilendiği kaynaklar çeşitlidir. Demokratik teori, ekolojik anarşist Murray Bookchin, Immanuel Wallerstein, Yeni Sol, feminist teori, Marks ve Hegel Öcalan'ın düşüncelerini etkilemiştir. Örneğin, Öcalan'ın son yıllarda yoğunlaştığı demokratik

konfederalizm ve devletin ötesinde demokratik otonomi fikirleri, ekolojik anarşist Murray Bookchin'in etkilerini taşımaktadır (Akkaya ve Jongerden, 2013). Hedefi, yeni bir uygarlık modelidir, bunun içerisinde 'demokratik uygarlık' hala oluşmakta olan küresel, uygarlıksal sentezin sadece bir bileşenidir. Öcalan modern demokrasiyi ve federal yaklaşımları tercih ederken, dünya uygarlıklarının yeni bir sentezinin özlemini duymaktadır (2007, pp. 255-256). Öcalan, (2007 p. 237) yeni bir 'halklar demokrasi'sinin Avrupa demokrasisinden daha üstün olmadığı takdirde Ortadoğu'da başarısızlığa uğrayacağını savunmaktadır. Bu cesur sav, tarihin evrensel uygarlık sürecine doğru ilerlediği Hegelci yaklaşımı pekiştirmekte ve şu an için günümüz demokrasisinin bu sürecin en yüksek ifadesi olduğunu kabul etmektedir. Eğer yeni bir uygarlık sentezi oluşacaksa, Öcalan'a göre bunun, 'demokratik uygarlığın' oluşmasının bir sonucu olarak tarihsel süreçlerin üzerine inşa edilmesi gerekmektedir; bu da bireysellik, hukukun üstünlüğü, halk yönetimi, laiklik ve kadın hakları üzerine kuruludur.

Gramsci ve Öcalan'ı ilişkilendirmek

Gramsci'nin hapisane yazılarını, örneklerini ve teorik görüşlerini Öcalan'ın düşüncesinin geçirdiği dönüşümü açıklamak üzere kullanıyorum. Buna ek olarak, *Yol Haritası*'nın içeriğinin Kürtlere, Türklere ve Ortadoğu'daki diğer halklara otoriterliğin, eleştirel olmayan milliyetçiliğin ve devletçi asimilasyonun açmazlarından dışarıya bir kurtuluş yolu sunduğunu öne sürüyorum.

Ek olarak, *Yol Haritası*'nın Gramscici metapolitik çağrıya uyan bir metin olduğunu düşünüyorum. 'Metapolitik çağrı' burada şu anlama gelmektedir:

1. Parlamenter ya da parlamento dışı direk siyasi müdahaleleri reddederek, enerjilerini kalpleri ve zihinleri değiştirmeye yoğunlaştıran, sivil toplumu 'fethetmeye' çalışan aydınlar.
2. Robert Nozick (2004 p. 113)'in öne sürdüğü siyaset felsefesinin, devletin nasıl örgütleneceği sorusunun üzerinde önem taşıyan o temel sorusuna bir yanıt.
3. Siyasetten uzaklaşma değil ancak 'savaş'ın 'şiddet içermeyen' yön-

temlerle devamı anlamına gelen siyasetin sofistike bir biçimi (Bar-On, 2013, sf.3). Kendisini faşist ya da bolşeviklerin 'devlete cephe-den saldırı' stratejilerinden ayırtırmak üzere, Öcalan Gramsci'nin 'mevzi savaşı' kavramını ya da ideolojik mücadele siyasetinin merkeziliği kavramını geliştirmiştir (Bar-On, 2013, sf. 3).

Gramsci, (1971, sf. 481) siyasi mücadelenin savaştan 'çok daha karmaşık' olduğuna, çünkü hem güç hem de konsensüs elementlerini aynı anda içerdiğine dikkat çekmiştir. Bunun ötesinde Gramsci, (1971, sf. 479-480) 'kitleler ne kadar büyük oranda apolitik olurlarsa illegal güçlerin oynadıkları rol o kadar büyük' ya da tam tersine 'kitleler politik olarak örgütlü ve eğitilmiş oldukça yasal devleti korumak ihtiyacı da o kadar artar' fikrinde ısrarcı olmuştur. Gramsci, (1971 sf. 481) savaşın üç biçiminin olduğunu söyler: manevra savaşı, mevzi savaşı ve yeraltı savaşı. Gandhi'nin pasif direnişinin 'kimi zamanlarda yeraltı, kimi zamanlarda da manevra savaşına dönüşebilen bir mevzi savaşı' olduğu örneğini verir (Gramsci 1971, sf. 481). Aynı zamanda boykotların bir mevzi savaşı, grevin manevra savaşı, gizli silahlanma ve birliklerin hazırlanması sürecinin ise yeraltı savaşı olduğunun altını çizer (Gramsci 1971, sf. 481).

Öcalan'ın mevzi savaşı anlayışı ise onun Türk devleti tarafından esir alınmasından itibaren değişmiştir. Öcalan'ın demokratik uygarlığın dünyaya yayılma çağrısı, dar milliyetçi anlayışların ve dogmatik Marksizmin eleştirisini vermesi ve şiddetin araçsallaştırılmasını reddetmesi, bu küresel değişiklikler bağlamında görülmelidir. Öcalan'ın 'dönüşüm' süreci, dış güçler ve iç güçlerin birleşimi ve hapishane deneyiminin zemin hazırlaması göz önüne alınarak analiz edilmelidir (Bar-On, 2009 sf. 258). Öcalan'ın Hegelci ve Marksist perspektiflerle ortak yanı, tarihin ilerleme içerisinde katmanlanarak evrensel seviyede daha akılcı, daha ruhani, sosyo-ekonomik ya da siyasi çerçevelere doğru açılmasıdır (Bar-On, 2009, sf. 258).

Gramsci gibi Öcalan da tarihin sonunun olmadığı gibi daha az dogmatik bir tarih anlayışı ortaya koymaktadır (Fukuyama, 1989, sf. 3-18). Öcalan'da siyasi mücadeleler sürekli olarak değişime ve harekete açık halde kalmaktadır. Gramsci gibi o da sivil toplumun fethedil-

mesinin önemli olduğu taraftarıdır, günümüz dünyasında devrimci eylem buraya yönlendirilmelidir. Öcalan için sivil toplum ‘şimdiye kadar mümkün olmamış gelişmelere kapı aralayacak demokratik imkânların araçlarını taşımaktadır (Öcalan, 2007, sf 227). Öcalan, Kürt halkının vaadedilen toprakları olan özgürleşmenin, daha önce silahlı mücadele üzerinden mümkün olmamış bir şekilde; internet, medya, eğitim sistemi ve halkın bilinçlenmesini kapsayan kültürel bir alan üzerinden mümkün olacağı umudunu taşımaktadır.

Öcalan’ın 2013 baharında İmralı’dan yaptığı ateşkes çağrısını, ‘mevzi savaşı’ ve toplum üzerinden radikal değişiklikler imkânına olan inancı takip etmiştir. Yine de Gramsci gibi silahlı mücadele seçeneği tamamen hesaptan çıkmamıştır. PKK’nin silahlı gücünün kullanımı, Türk devletinin Kürtlere karşı yol haritasında belirtilen sorumluluklarını yerine getirip getirmemesine, ifade özgürlüğü ya da eşitlik gibi temel haklara saygı duymasına ve Kürtlerin dil, eğitim, yasal ve yayın anlamında kolektif haklarının garanti altına alınıp alınmamasına bağlıdır.

Öcalan, (2008) Kürtlerin kültürel haklarına ve anadil haklarına saygı için bağımsızlığın bir ön şart olmadığını tartışmaktadır. ‘Demokratik bir Türkiye içerisinde eşit haklar’ bunun sloganıdır. Öcalan’ın (2008) yazdığı gibi: “Türk toplumuna basit bir çözüm öneriyorum. Demokratik bir ulus talep ediyoruz. Üniter devlete ve cumhuriyete karşı değiliz. Cumhuriyeti, onun üniter yapısını ve laikliği kabul ediyoruz. Yine de halklara, kültürlere ve haklara saygı duyan demokratik bir devlet olarak yeniden tanımlanması gerektiğine inanıyoruz.” Gramsci’nin ‘mevzi savaşı’ kavramının boykot gibi şiddet içermeyen elementleri de kapsamasını anımsatırken güç kullanımı da ‘yeraltı savaşı’ üzerinden başka bir seçenek olmaya devam edebilmektedir.

Cezaevi Yazıları 3– *Yol Haritası’nın Analizi*

Yol Haritası’nın Gramscici metapolitik çağrıyla bağlantılı olduğunu öne sürüyorum. Ancak bu metnin içeriği, İtalyan Komünist Partisi’nin eski liderinin önerilerine kıyasla daha radikal tasarılar içermek-

tedir.

Birinci kısımda Öcalan'ın Kürt Sorunu'nun çözümü için sunduğu tasarılar, Occupy Wall Street eylemcilerinin, İspanya ve Portekiz'deki Indignados hareketlerinin, Yunanistan'daki hükümet karşıtı halk protestolarının ve temsili demokrasi yerine doğrudan demokrasi özlemi, siyasi süreçlerde paranın gücünün orantısız dağılımına eleştiri, toplumu 'varolan modernist siyasi projelerin ötesine' geçerek demokratikleştirmek ve böylelikle yönetilenle yöneten arasındaki ayrıma son vermek gibi radikal talepleri zemininde Arap Baharı'nın yankısını taşımaktadır (Gill, 2008, sf. 245). Öcalan ve Gramsci, geçmişte hegemonya karşıtı mücadelede Komünist Parti'yi temel özne olarak görmüş olsalar da bugün Öcalan, hem devlete hem de dogmatik solcu elitlere meydan okuyan daha radikal bir halk demokrasisinin elçisi haline gelmiştir. Öcalan; başlangıç olarak kendisine sivil toplum içerisindeki vatandaşları alan, demokraside merkez olan seçimlerin ötesine geçen, demokratik süreçlerde temel öğeler olan temsilcilere karşı (parti liderleri, siyasetçiler, devlet memurları vb.) meydan okuyan bir demokrasi formu olarak 'demokratik otonomi'den taraftır.

'Demokratik otonomi'nin bir destekçisi olarak Öcalan, sivil toplumun (azınlıkları, kültürel grupları, dini toplulukları vb. de kapsayarak) ve doğrudan demokrasi yöntemlerinin; demokrasinin ve toplumsal değişimin temel özneleri olarak 'temsili' siyasi elitlerin yerine geçeceği fikrini belirtmektedir (Öcalan, 2008 sf. 32).

PKK, geçmişinde bağımsız bir Kürt devletini hedefleyen 'ulusal bağımsızlık hareketi' iken; bugün 'radikal demokrasi' projesini hedeflemektedir. Steril ve dogmatik bir Marksizmi yürürlükten kaldırma girişimleri içerisindeki Öcalan; devletin, PKK'nin ve dar bir sınıf odağının dışında, demokrasi pratiklerinin arayışında olmuştur (Akkaya ve Jongerden, 2013). Bu 'radikal demokrasi' yalnızca var olan siyasi kurumlara ve Eski Sol'a karşı mücadele etmekle kalmayıp, piyasa uygarlığının giderek demokrasinin yerini aldığı neoliberal projeye karşı da bir alternatif sunmaktadır. 'Radikal demokrasi' projesi sadece PKK'yi değiştirmekle yetinmeyip, Latin Amerika'nın özgürlük hareketlerinden Kuzey Amerika'daki küreselleşme karşıtı eylemlere ve

Avrupa'ya kadar çeşitli radikal solcu toplumsal ve siyasal hareketleri de etkilemektedir (Akkaya ve Jongerden, 2013).

İkinci kısımda Öcalan, Türkiye ve Ortadoğu'nun demokratikleştirilmesine imkân tanıyabilecek temel konseptlerini, teorik çerçevesini ve prensiplerini sıralamaktadır.

Gramsci'nin başka bir çağda yaptığı gibi Öcalan, dogmatik Marksizmin dünyasını bırakmıştır. Demokratikleşmenin sadece 'proleterya diktatörlüğü' ya da sınıf savaşı olmadığını, bütün bireyler için sınıf, kültür, dil, etnisite ya da inanca bağlı olmaksızın özgür ifade ve özgür örgütlenmenin korunması olduğunu öne sürmektedir (Öcalan 2012, sf. 20). Bunun ötesinde, Kürt Sorunu'nun var olan seküler Türk devleti bağlamında çözülebileceğinde ısrar ederken, bunun ulus devlet projesi içerisinde gerçekleştirilebileceği fikrini reddeder (Öcalan 2012, sf. 20). Öcalan için ulus devlet homojenleşme, asimilasyon ve en kötü haliyle soykırımın hayaletini temsil etmektedir. Öcalan, (2012, sf. 21) Türkiye'nin 'ulusların ulusu' olabileceği fikrinde ısrar etmektedir. Kürtlerin veya Türklerin kolektif haklarının birey haklarına saygı çerçevesinde dengelenmesi gerektiği konusunda son derece karardır.

Demokratik çözüm prensibi, toplumu demokratikleştirmeye çalışacaktır, ancak sivil toplumun hedefi, devleti devirmek olmayacaktır (Öcalan 2012, sf. 30). Demokratik çözüm, sivil toplum güçlerinden türemektedir, devlet kontrollü bir mühendislik değildir. Sivil toplumu korumaya çalışır, anayasal olarak demokratik kurumları güvence altına alır, devletin varlığını yadsımaz. Öcalan'ın tarihsel değişimlerin temel gücü olarak sivil topluma yoğunlaşması, Gramsci'nin yankılanmasıdır; ama aynı zamanda Rosanvallon ve diğer doğrudan demokrasi savunucularının da. PKK liderinin devlet gücü, bürokrasi ve dogmatik Marksizmin eleştirisi ve tabandan yukarıya bir demokratik katılımcılık arzusunda, anarşist bir damar bile bulunmaktadır.

Öcalan'a göre kolektif haklarla (devlet, toplum, Kürtler vb.) bireysel haklar arasında uygun bir denge olmadığı sürece hiçbir siyasi çözüm işe yaramayacaktır. Gramscici bir tonda, Öcalan, (2012, sf. 31)

kendisinin ‘kapitalist modernite’ ve ‘pozitivizm’ olarak adlandırdığı ‘ideolojik hegemonyanın’ yerinden edilmesi gerektiğini söylemektedir. Bu noktada sivil toplum, devlet ve kapitalizm yanlısı ideolojik hegemonyanın baltalanması ve yerine geçilmesi açısından temel rol oynayabilir.

Ahlak ve vicdan prensipleri, demokratik karar alma sürecinde din ve ahlakın önemine yol açmaktadır. Soyut akıl ve yönetsel çözümler sorunları ağırlaştırır, en kötü haliyle ise soykırıma yol açabilir (Öcalan 2012, sf. 33-34). Öcalan burada doğrudan olmayan bir biçimde Adorno ve Horkheimer tarafından yazılan Aydınlanmanın Diyalektiği’ni (1944) referans göstermektedir. Modernite, Adorno ve Horkheimer’a göre hem barbarlığı hem de kültürel gelişmeleri içeren diyalektik bir süreçtir. Onlar için, Aydınlanma’nın ‘mit’i akılla yer değiştirme çabası, modern dünyanın mitolojisinin ‘araçsal akıl’a olan abartılı inançla domine edilmesine yol açtı. Bu perspektiften, Holokostun dehşeti, ‘araçsal akıl’ ve teknolojik ilerlemeye duyduğu ütopyik inancıyla modernite projesinin bir devamı olarak yorumlanabilir. Öcalan’a göre kapitalist modernite, aynı zamanda birbiriyle çelişki içerisinde olan ilerlemeci ve barbar süreçleri zorunlu olarak içermektedir ve bu süreçler içerisinde Kürtlerin muhafazakârlığı ve feodalizmi yok edilebilir; ancak kapitalizmin evrensel yayılması nedeniyle yeni baskı mekanizmaları dayatılmaktadır.

Dördüncü kısımda Öcalan, Türk devletinin hapsedme sürecinden öğrendiklerini devam ettirmektedir. Öcalan için silahlı mücadele, ‘hakikat için bir savaş’ olarak tanımlanır (Öcalan 2012, sf. 78). Gramsci de kapitalizmi yenmek için yazılarını ve stratejilerini yeniden düşünerek hapisane sürecinden öğrenmemiş miydi? Silahlı mücadelenin ortaya çıkardığı ‘hakikat’, Kürtlerin bir devlete ihtiyacı olduğu değil (bu devlet Türk devletinin asimilasyonlarını tekrar edebilir) ancak ‘Kürtlerin varoluşuna’ ihtiyacı olduğudur (Öcalan 2012, sf. 78). PKK bugün ulus devlet, sosyalizm ya da silahlı mücadeleden Türkiye devleti içerisinde demokratik çözümler bulma fikriyle daha yakından ilgilenmektedir. Bu açıdan Öcalan, Gramsci’nin İtalyan Komünist Partisi’ne olan bağlılığının üzerine

çıkılmıştır.

Yol Haritası'nın Gramscici bir okuması, bizlere zihniyetteki ve sivil toplumdaki değişimlerin nasıl devrimci siyasi değişimlerin öncülü olduğunu göstermektedir. Gramsci, liberal kapitalist demokrasilerin yönetiminde yalnızca devletin baskıcı aparatlarının değil, toplumdaki hegemonik ve karşı-hegemonik fikirlerin rolünün altını çizmiştir. Öcalan tarihte ilk defa Kürt-Türk çatışmasının tartışma üzerinden silahlı bir şekilde çözülebileceğine ikna olmuştur. Bu pozisyon, Öcalan'ın 1999'da esir alınmasının sonucu olarak güçlenmiştir; ancak esas doğuşu, Öcalan'ın 1990'ların başında demokratik otonomiye doğru yönelmesinde yatmaktadır. Ona göre 'demokratik uygarlık' dünya çapında yayılmaktadır ve Kürtlerin hak mücadelesinde onlara yardımcı olacaktır.

Öcalan'ın Yol Haritası'nda dikkate değer olan, Türk devletine Kürt Sorunu'nun çözülmesi için bir çerçeve önermiş olmasıdır. Öcalan ortaya bir barış yapıcı olarak çıkmıştır. Bu bir zamanlar silahlarla yaşayan bir adam için dikkate değer bir dönüşümdür. İmralı Cezaevi, Öcalan için yenilir yutulur değildir, ancak belki ünlü PKK liderinin günümüzün sahici Gramsci'sine dönüşmesine yol açmıştır.

Öcalan, 'işçilerin, köylülerin ve yerli halkların örgütlenmesine yardımcı olan madun güçlerin' organik aydınlarının yeni nefesidir; aynı zamanda şimdiye kadar toplumda yok sayılmış kadınlar, Kürtler gibi Ortadoğu'daki diğer grupların (Gill, 2008, sf. 182). Öcalan yeni yüzyıldaki geniş toplumsal hareketler dalgasının temsilcisidir. Gramsci üzerine çalışan akademisyen Gill'in deyimiyle 'post-modern prens' ya da 'hareket içerisindeki siyasi güçlerin toplamı' (Gill, 2008, sf. 182). Latin Amerika'daki yerli halkların hareketlerinden Occupy Wall Street'e, Arap Baharı'nın bazı elementlerine uzanan bu hareketler, yönetilenle yöneten arasındaki ayrımları sorgulayan yenilikçi bir siyasal öznellik ortaya koyuyor (Gill, 2008, sf. 237-248). Öcalan'ın sivil toplumun önemine yaptığı vurgu, Gramsci'nin yankısını taşıırken; Yol Haritası'ndaki neoliberal küreselleşmeye, devletçi milliyetçiliğe karşı çıkan, daha çoğulcu, kapsayıcı ve esnek bir siyaset formu tasarıları, Komünist Parti'ye de karşı çıkarak eski Komünist Parti liderinin fikirlerini dönüşüme uğrattıyor. Tutsak edilmesine rağmen Öcalan,

‘Türkiye devleti içerisindeki Kürt meselesini tek eliyle biçimlendirmiştir’ (Kiel, 2011, sf. 1). Yine de Kürt Sorunu’nun çözümünde uygulandığı takdirde, bu radikal demokratik tasarılar, Ortadoğu genelinde Öcalan’ın, PKK’nin, devletlerin ve liderlerin gücünü azaltmış olacaktır. Aşağıdan yukarıya örgütlenen ve partinin veya devletin dogmatizmini reddeden ‘demokratik otonomi’yi kucaklayışında Öcalan, Gramsci’den daha devrimcidir.

Referanslar

- Adorno, T. W. and Horkheimer, M. (2002). *Dialectic of Enlightenment*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Akkaya, A.H. and Jongerden, J.P. (2013). “Confederalism and autonomy in Turkey: The Kurdistan Workers’ Party and the Reinvention of Democracy.” In *The Kurdish Question in Turkey: New Perspectives on Violence, Representation and Reconciliation, 186-204*. Gunes, C. and Zeydanlioğlu, W. London: Routledge.
- Akkaya, A.H. and Jongerden, J. (2012). “Reassembling the Political: The PKK and the project of Radical Democracy.” *European Journal of Turkish Studies*, 14.
- Alexander, Y., Brenner, E. H., and Tutuncuoglu Krause, S. (2008). *Turkey: Terrorism, civil rights and the European Union*. New York: Routledge.
- Bar-On, T. (2013). *Rethinking the French New Right: Alternatives to modernity*. Abingdon, England: Routledge.
- (2009). “Understanding Political Conversion and Mimetic Rivalry.” *Totalitarian Movements and Political Religions*, 10(3), 241-264.
- Bruno, G. (October 19, 2007). “Inside the Kurdistan Workers’ Party (PKK).” Council on Foreign Relations. 19 October. Accessed on 3 March 2014, from: <http://www.cfr.org/turkey/inside-kurdistan-workers-party-pkk/p14576>.
- Brzezinski, Z. (2007). *Second Chance: Three Presidents and the Crisis of American Superpower*. New York: Basic Books.
- Çiçek, C. (2011). “Elimination or Integration of Pro-Kurdish Politics: Limits of the AKP’s Democratic Initiative.” *Turkish Studies*, 12(1), 15-26.
- Efegil, E. (2011). “Analysis of the AKP Government’s Policy Toward the Kurdish Issue.” *Turkish Studies*, 12(1), 27-40.
- Fukuyama, F. (1989). “The End of History?” *National Interest*, 16, 3-18.
- Gentile, E. (2006). *Politics As Religion*. Trans. George Staunton. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Gill, S. (2008). *Power and Resistance in the New World Order* (second edition). New York: Palgrave Macmillan.
- Global Terrorism Database. University of Maryland. Retrieved on 3 March 2014, from: http://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?expanded=no&casualties_type=&casualties_max=&success=yes&country=209&ob=GTDDID&od=desc&page=110&count=20.
- Gramsci, A. (1971). *Selections from the Prison Notebooks*. New York: International Publishers.
- (1992/1996/2007). *Prison Notebooks*, volumes 1-3. New York: Columbia University Press.

- Gunes, C. (2012). "Unblocking the Impasse in Turkey's Kurdish Question." *Peace Review: A Journal of Social Justice* 24(4), 462-469.
- Gunter, M. (2007). "Review of Prison Writings: The Roots of Civilisation, by Abdullah Öcalan." *Middle East Policy*, 14, 166-167.
- (2000). "The Continuing Kurdish Problem in Turkey after Öcalan's Capture." *Third World Quarterly*, 21(5), 849-869.
- Jenkins, G. (2011). "The fading masquerade: Ergenekon and the politics of justice in Turkey." *Turkey Analyst*, 4(7) (4 April).
- Kiel, S. L. (2011). "Understanding the Power of Insurgent Leadership: A Case Study of Abdullah Öcalan and the PKK." Master's thesis. Washington: Georgetown University.
- Kurth Cronin, A. (August 28, 2003). "Terrorists and Suicide Attacks." Congressional Research Service Report for Congress. Accessed on 3 March, 2014, from: <http://www.fas.org/irp/crs/RL32058.pdf>.
- Marcus, A. (2007). *Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence*. New York: New York University Press.
- Nozick, R. (1974). *Anarchy, State, and Utopia*. New York: Basic Books.
- Öcalan, A. (22 March, 2013). EuroNews, "Full transcript of Abdullah Öcalan's ceasefire call." Accessed on 17 October, 2013, from: <http://www.euronews.com/2013/03/22/web-full-transcript-of-abdullah-ocalans-ceasefire-call-kurdish-pkk>.
- (2012). *Prison Writings III: The Road Map to Negotiations*. Cologne, Germany: International Initiative.
- (2011). *Prison Writings II: The PKK and the Kurdish Question in the 21st Century* (trans. Klaus Happel). Ann Arbor, Michigan: Pluto Press/Transmedia Publishing.
- (2008). *War and Peace in Kurdistan: Perspectives for a political solution of the Kurdish question*. Cologne: International Initiative.
- (2007). *Prison Writings: The Roots of Civilisation* (trans. Klaus Happel). Ann Arbor, Michigan: Pluto Press.
- Pape, R. A. (2003). "The Strategic Logic of Suicide Terrorism." *American Political Science Review*, 97(3), 343-361.
- Power, S. (2003). *A Problem from Hell: America and the Age of Genocide*. New York: Basic Books.
- Republic of Turkey Ministry of Foreign Affairs. (2006). "PKK/KONGRA-GEL". Accessed on 24 October, 2013, from: http://www.mfa.gov.tr/pkk_kongra-gel.en.mfa.
- Romano, D. (2008). "Blood and Belief: The PKK and the Kurdish Fight for Independence by Aliza Marcus – Review." *Middle East Journal*, 62(2), 346-347.
- Rosanvallon, P. (2009). "Las nuevas vías de la democracia," *Cuadernos del CENDES*, 26(72) (septiembre-diciembre), 147-161.
- Sinan, O. (2007). "Iraq to hang 'Chemical Ali'." Associated Press (25 June), Tampa Bay Times. Accessed on 29 May, 2013, from: http://www.sptimes.com/2007/06/25/Worldandnation/Iraq_to_hang_Chemical.shtml, Accessed 29 May, 2013.
- Zaibert, L. (2004). Toward Meta-Politics. *Quarterly Journal of Austrian Economics*, 7(4), 113-128.
- Tamir Bar-On***, *Meksika'daki Monterrey Institute of Technology ve Higher Education'da siyasal bilimler profesörüdür. Fransız Nouvelle Droite ya da Avrupa'da Yeni Sağ ve onun faşizmle ilişkisi üzerine çalışmaktadır.*

Oturum II:

Demokratik Modernite

2.1 Havin Güneşer

Yeni Konseptler: Demokratik Konfederalizm – Demokratik Otonomi

Değerli arkadaşlar, misafirler, bayanlar ve baylar,

İzninizle ilk önce Kürt ve Alman halklarından insanlarımızın, evlerini bize açarak ücretsiz, sıcak ve rahat barınma tahsis ederek bu konferansın gerçekleşmesini kolaylaştırdıklarından dolayı teşekkür etmek istiyorum. Tabii ki şu an bize sunulan birçok hizmeti hazırlayan pek çok insan oldu.

Kahvelerimizden öğle yemeklerimize, kayıt yapımından, elinizde tuttuğunuz programlara, simultane çevirileri dinleyebildiğiniz kulaklıklar ve daha birçok şey... Ve tabii ki çevirmen grubumuz, tam otuz kişi civarındaki ekibimiz. Onlarsız da bu konferans mümkün olmazdı. Toplumdaki farklı kesimlerin ve toplulukların dayanışma örneği; mümkün olan her alanda bu konferans gönüllük temelinde organize edilmiştir. Ve son olarak da siz katılımcılara; bir araya gelip sadece eleştirdiğimiz şeylere değil aynı zamanda “Yeniye nasıl inşa ederiz?”e odaklanmak için mesafeleri kat ederek buraya gelip katıldığınız için teşekkür ederim. Hepinize teşekkürler!

Söylemeliyim ki konferans çok iyi bir oturumla başladı. Konuşmacıların değerlendirmeleri ve analizleri çok iyiydi ve benim konuşmam içinde çok iyi bir arka plan sundu. Böylece ben de fazla tekrara girmeden söylemek istediklerimi söyleyebilirim.

İlk defa böylesi bir konferansı yapma fikrimiz oluştuğunda Kürt halkının tartışmasını yürüttüğü ve uygulamaya çalıştığı alternatif paradigmayı çok fazla kimse duymamıştı. Fakat bugün bir şehrin şahsında (Kobanê) –ki kimse ismini duymamıştı– biz devrimci bir duruma şahitlik ediyoruz. Tam da birçok kişi devrimlerin mümkün olmayacağı ki olsa bile Ortadoğu’da, hele ki Kürdistan’da olamayacağı konusunda ikna edilmişken!

Tabii ki sayet Kobanê veya genel olarak Rojava’nın geçmişine bak-

mazsak olan bitene bir mucizenin özelliklerini atfederiz. Bugün ben, derinlemesine bu mucizenin nasıl gerçekleştiğine bakacağım. Bu tabii ki bir mucize değil Kürt halkının, Kürt Özgürlük Mücadelesi'nin ve Abdullah Öcalan'ın son kırk yıldır tasarladığı özgür yaşam vizyonudur. Fakat bu özgür yaşam vizyonuna ulaşım o kadar da kolay gerçekleşmemiştir. Çünkü bu sorunun cevabı da yıllar içinde sürekli değişim göstermiştir.

Abdullah Öcalan ve yoldaşları, 1970'lerde Marksist-Leninist bir perspektifle yola çıktılar. 1978 yılında hedefi Birleşik Sosyalist Kürdistan olan PKK'yi, Marksist-Leninist bir organizasyon olarak kurdular. Her ne kadar hareketin kalkış noktası Kürdistan'ın sömürge durumu iseyse de bununla kendilerini sınırlandırmadılar. –Özellikle kadın özgürlüğü ve sınıf çelişkisi anlamında– Kürt sorununun neden özgün yanları olduğuna ilişkin birkaç noktayı dile getireyim:

1. Kürdistan, uluslararası anlaşmalar nedeniyle bölündü ve inkârı da uluslararası temelde sağlanmaktadır.
2. Dört ayrı devlet arasında bölündüğünden, bunlardan ikisinin – İran ve Türkiye– bölgede ve daha geniş dünyada hegemonya geleneği olduğundan, herhangi bir parçada dört devletin buna karşı birleşmeden ilerlemesini sağlamak çok zor olmuştur.
3. Kürt toplumundaki feodal yapılar, büyük oranda bu devletler ile işbirliği içinde olmuştur. Bu da toplumu kontrol etmenin aracına dönüştürülmüştür.
4. Böylece Kürt hakları için mücadele eden herhangi bir hareket, ya baştan beri şeytanlaştırılır ya da geleneksel rollerden kopmasın diye kontrol altına alınırdı.

PKK'nin kuruluşu öncesinden günümüze ana stratejisti olan Abdullah Öcalan ve PKK'nin kendisinin yaşadığı birçok değişimi kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Yukarıda bahsedilen noktalar, PKK'nin kendisini örgütleyebilmesi önünde çok büyük zorluklar ortaya çıkardı; özellikle Kürt halkı, kendisi de artık oto-asimilasyon noktasına ulaşmıştı. Öcalan buradan, sistemin kendi kültürel hegemonya-

sını nasıl uyguladığına ilişkin sonuçlara vardı.

2. Kürdistan'ının uluslararası sömürge olarak görülmesi, çok erkenden bağımsızlık ve bağımlılığın gerçekten ne olduğuna dair tartışmaları masaya yatırdı. Tüm bölgesel ve dünya güçleri, herhangi bir Kürt hareketini kontrol etmek ve onları birbirlerine karşı kullanarak kendi politikalarını ilerletmek istediler. Böylece Sovyetler Birliği ve diğer reel sosyalist devletlerle farklı güçlerin politikaları erkenden analiz edildi.
3. 40 yıllık mücadele süresince Öcalan ve PKK, sadece reel sosyalist, feminist, ulusal kurtuluş ve diğer alternatif hareketlerin pratiklerini değil, kendi pratiklerini de değerlendiren neyin yanlış olduğunu anlamaya çalıştılar. Herkes neden sistemi tekrar ediyordu?
4. 1990'ların sonlarına doğru Öcalan, PKK içerisinde bir dizi reform yaparak reel sosyalist etkileri aşmaya çalıştı ki PKK içindeki iktidar merkezli ve merkeziyetçi yaklaşımlar ve artan bürokrasi kırılabilirdi. 1993 yılından itibaren Kürt sorununa, Türkiye'de siyasi bir çözüm bulmaya çalıştı. Avrupa, Öcalan'ın 1998 yılında Avrupa'ya gelişini ve onun Kürt sorununu çözmeye çabalarını komple görmezden geldi. Bu teşebbüs bir NATO operasyonu sonucu Kenya'dan kaçırılma trajedisi ile sonuçlandı.

Tüm bunlar, Öcalan'a bir şeylerin derinden yanlış olduğu sinyalini veriyordu. O, problemi devrimcilerin samimiyetinde bulmuyordu; daha çok onların analizleri, stratejileri ve taktiklerinde –kendisinin ki de dahil olmak üzere– aradı ve şu sonuçlara vardı:

- ✓ Metodoloji sorunları; Öcalan, sistemin ideolojik silahlarının fiziksel silahlarından daha engelleyici bir rol oynadığını fark eder. Bugünkü bilim anlayışı sadece yazılı kayıtlara dayandığından kadınların ve halkların tarihi ya iyi belgelenmemiş ya da ortaya çıkarılması gerekmektedir. Böylece sistem, kendi tekeli neyi ve nasıl bildiğimizin kontrolü ve tarihsel bilim açısından ise halkların ve kadınların katkıları

- nın olmadığı üzerinden gerçekleştirir. Buradaki metodoloji problemi, ağırlıkta deneysel ve sayısal metottur.
- ✓ Mitoloji, din, felsefe ve olgucu bilim yapıları, kapital ve iktidar birikimi ile sıkı bir biçimde içe içe geçmiştir. Bu nedenle onlar, birbirlerinin çıkarlarını korurlar.
 - ✓ Olgucu ve fonksiyonalist toplum teorisi; özellikle de topluma düz çizgisel ilerlemeci yaklaşım –ilkel, köleci toplumdan feodal topluma, oradan da kapitalist topluma geçiş– ağır eleştiriye tabi tutulmuştur. Bununla bağlantılı olarak Öcalan, toplumu belli bir sınıf ve böylece de iktidardakilerle ifade etme geleneğiyle bağlarını koparmıştır.
 - ✓ Alternatif hareketlerin, pratiklerin analizi yapılmış; özgür yaşamın toplumu, kadınları, doğayı ve tüm herkesi köleleştiren eski araçları kullanarak inşa edilemeyeceği sonucuna varmıştır. Bu nedenle de iktidar ve devlet yapıları değiştirilmelidir.
 - ✓ Kapitalizm özgün değil beş bin yıllık ataeril toplumun bir devamıdır; tarih boyunca var olmuş fakat sadece son dört yüzyıldır egemen sistem olma şansını elde etmiştir.

Bu temelde Abdullah Öcalan, kapitalizmin kendisinin anomali olduğu sonucuna ulaştı. Bizlerin inanması istenilen şey, kapitalizmin veya ataerkilliğin herhangi bir formunun dışında bir yaşamın olamayacağıdır. Fakat Öcalan, büyük bir derinliğe dalarak, tarihsel toplum hakkındaki gerçeği ortaya çıkarmaktadır.

Demokratik Uygarlık

Abdullah Öcalan, aynı zamanda kapitalist modernitenin kritiğine de katkı sunmuştur. Sistem dışında kalan kadınlar, halklar, kültürler ve zanaatkarların yaşamı ve mücadelesi için kendisi “demokratik uygarlık” terimini geliştirdi. Ve özgürlükçü bir perspektifi geliştirecek olan sosyal bilimleri ise “özgürlüğün sosyolojisi” olarak adlandırdı. Demokratik uygarlığın analizini de “ahlaki ve politik topluma” ya da bu tarihsel toplumun modern versiyonu olan *demokratik topluma* dayandırmaktadır.

Kendisi, sosyal alana ilişkin olarak geliştirilen çeşitli modellerin ne olup bittiğini anlatmaktan uzak olduğunu gördü:

- a. En çok bilinen ve kullanılan birim, devlet ve özellikle de ulus-devlet. Bu model içerisinde tarih ve toplum, devletlerin kuruluşu, yıkılışı ve bölünme problemleri üzerinden incelenmektedir. Temel amacı, devletin meşrulaştırma ideolojisi rolünü oynamaktır. Tarih ve toplumun karmaşık sorunları aydınlatma yerine örtbas etmeye hizmet eder.
- a. Diğer taraftan Marksist yaklaşım ise kendi başlangıç noktasını sınıf ve ekonomi olarak belirledi. Marksizm, kendisini devlet temelli yaklaşımlara karşı alternatif bir model olarak formüle etmek istedi. İşçi sınıfı ve kapitalist ekonomiyi temel inceleme modeli olarak seçmek, tarih ve toplumu onların ekonomisi ve sınıf yapıları üzerinden izah etmeye katkı sundu. Bu yaklaşımın da birçok başlıca hataları oldu; özellikle de çalışma tarifiinin ne olduğuna ilişkin. Ki feministler bunu sonradan eleştirdiler.

Öcalan, kendi modelini ahlaki ve politik topluma dayandırmakla özgürlük ve ahlak ile özgürlük ve politika arasında bir ilişki kurmaktadır. Bizim özgürlük alanımızı genişletecek yapıları geliştirme açısından ahlaki, toplumun kolektif bilinci ve politikayı da onun ortak aklı olarak tarif eder. Ahlaki ve politik toplum böylece toplumun doğal hali olmakta; devlet halini alan kurumlaşmış hiyerarşiler ve iktidar yapıları tarafından bozulmadan.

Her ne kadar dini anlatımlar ahlakın öneminden dem vursalar da onun politik yönünü devlete havale ederler ve toplumu bireyden daha önemli görürler. Burjuva liberal yaklaşımlar ise sadece ahlaki ve politik toplumu örtbas etmeye çalışmazlar. Ona karşı savaş açarlar. Liberalizm, en kötü anti sosyal ideoloji ve pratiktir. Bireycilik, devlet ve iktidar kadar topluma karşı savaş halidir.

Öcalan, köleliğin her şeyden önce ideolojik bir inşa olduğu sonucuna varmıştır ki bu durum, fiziksel güç ve şiddetin kullanımı ve ekonominin gasp edilmesiyle güçlendirilmiştir. İktidar ve hiyerarşi

merkezleri, bunların üzerine kurulmuştur. Kendi pratiğinden gördü ki bu alanlarda yeni bir yaklaşım geliştirilemezse başarısız olmak kaçınılmazdır.

Öcalan, demokratik uygarlığı şu temellere dayandırıyor:

1. Kadınların özgürlüğüne. O, demokratik uygarlık feminist karakterde olmalı demektir. Maria Mies'i takiben kadınları sadece son değil ilk sınıf, ulus ve sömürge olarak tarif eder. Sosyalizmin temel hatası, onun çalışma tarifindedir; yani kadınların ve halkların ücretsiz emekleri ve doğanın komple sömürüsü nasıl analiz edilecek? Sermaye, ancak böyle biriktirilebilir. Kimse gönüllü olarak böylesi bir tertibi kabul etmeyeceğine göre doğrudan ve yapısal şiddet devreye girer. Ve tüm bu sömürge ilişkilerini karakterize eder; kadın ve erkek arasındaki ilişki de esas olarak sömürgecidir. Bu gerçek ise alanın özel alan olarak ilan edilmesiyle gizlenmiş; sömürülen bir alan, duygular ve aşk oyunlarının kullanımı üzerinden çok iyi bir şekilde korunmaktadır. Bunu deşifre etmek, hayatı önemde olmakta ve bu ilişki yeniden tarif edilmelidir. Teker teker her bir birey bu görünüşte ve pek de zararlı olmayan yaşam biçimlerini yeniden ürettiği sürece hiçbir devlet-dışı ve iktidar-dışı çözüm ortaya çıkarılamaz.
2. Demokratik uygarlık, ekolojik endüstriye dayanmalıdır. Bu benzer bir mantığı takip eder. Yaşam tarzımız ve obje-subje ikileminden ötürü belki de en zor aşılabilecek bir alandır.
3. Demokratik uygarlık, kendi özsavunma anlayışını geliştirmelidir. Gücün kullanımı, devlet ve iktidar yapıları tarafından tekelleştirilerek ahlaki ve politik toplum savunmasız bırakılmıştır. Toplumun herhangi bir biçimde kendini savunma girişimi ise terörizm ve kriminalizasyon iddialarıyla karşılaşır. Fakat diğer yandan nerdeyse tüm özgürlük mücadeleleri de gücün kullanımı olgusunu devlet oluşumları gibi yorumlama tuzağına düşmüştür. Böylece özsavunma, tabandaki yapılara bağlanmalı ya da sektör haline gelmemelidir.

4. Son olarak, demokratik uygarlığın ekonomisi, komünal ekonomidir. Ekonomi gasp edilmiş ve tüm bireyler yaşamlarının en temel ihtiyaçlarını sağlamak için bile devlet yapılarına bağımlı hale getirilmişlerdir. Barınma, beslenme, eğitim ve düşünebileceğimiz her şey artık parasız yapılamamaktadır; bizler bunların nasıl parasız yapılacağına ilişkin bilgiden uzak tutulmaktayız. Bu sebeple, topluluktaki her bireyin kendi ihtiyaçlarını komünal bir tarzda gidermesi hem bireyi hem de toplumu güçlendirecek; kapitalist mekanizmaların kendini tekrarlamasını ise sınırlayacaktır.

Demokratik Modernite

O zaman demokratik modernite nedir? Abdullah Öcalan bunu aynen şöyle dile getirmektedir:

“Ben ne demokratik moderniteyi keşfediyorum ne de icat ediyorum. Nasıl ki modernizm, uygarlığın son dört yüz yılının özgün isimlendirilmesiye o zaman demokratik modernite de demokratik uygarlığın son dört yüz yılının özgün ismi olarak düşünülebilir.

Demokratik Modernite’nin Temel Boyutları

1. Ahlaki ve Politik Toplum
2. Ekolojik Endüstri
3. Demokratik Konfederalizm

Demokratik Konfederalizm

Demokratik özerklikler bir araya gelerek Demokratik konfederalizmi daha genel düzeyde oluştururlar. Demokratik konfederalizm, ulus-devletin politik alternatifi olup şu boyutlara dayanır:

- Demokratik Ulus
- Demokratik Siyaset
- Özsavunma

Demokratik konfederasyonlar, kendilerini belirli alanla sınırlandırmazlar. İlgili toplumlar isterse sınırlar, ötesi konfederasyonlar haline gelirler.

Burada her topluluk; etnisite, kültür, dini topluluk, entelektüel hareket veya ekonomik birim, özerk biçimde kendini bir politik birim olarak yapılandırıp ifade edebilir. Yerelin en temel özelliği, özgür tartışma yürütmesi ve karar alma hakkıdır.

Demokratik konfederalizm, farklı ve çok katmanlı politik oluşumlara açıktır. Hem yatay hem de dikey politik oluşumlar, günümüz toplumunun karmaşık yapısı için gereklidir. Demokratik konfederalizm merkezi, yerel ve bölgesel politik oluşumları bir denge durumunda bir arada tutar. Bu bahsettiğimiz kavramlar tekrardan daha detaylı bir şekilde benden sonraki konuşmacılar tarafından da dile getirilecektir.

Ahlaki ve politik yönler, topluma yeniden iade edilmelidir. Entelektüellik, ağırlıkta üniversiteler ile sınırlandırılmıştır ve hepimize geri iade edilmelidir. Ahlak, pozitif hukukla yer değiştirmiştir. Diğer yandan politika ise ulus-devlet bürokrasisinin yönetimi ve parlamentarizm örtüsü altında nerdeyse hareket edemez hale gelmiştir.

Sermaye ve iktidar birikiminin devam etmesini ve aynı zamanda iktidarın yeniden üremesini durdurmak için demokratik konfederalizm yapılarını inşa etmek gerekmektedir. Bu da demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü toplum demektir. Bunu açığa çıkarabilmek içinse birçok şeyi göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bunlar şöyle sıralanabilir:

- Entelektüel görevler ve eğitim
- Erkeğin eğitimi
- Ekonomi, endüstriyalizm ve ekoloji
- Aile, kadın ve erkek arasındaki ilişki
- Özsavunma
- Kültür, estetik ve güzellik
- İktidar ve hiyerarşiyi dağıtmak

Sonuç olarak görüyoruz ki David Graeber'e atfedilen % 99 hep vardı. Fakat mücadele edip özgür yaşamı elde etmek için ilk önce kapitalizmin veya genel olarak ataerkilliğin bize verdiğiinden farklı ve iyi bir yaşam vizyonumuzun gelişmesi gerekiyor. Yani sınırsız eşya ya da

para sahibi olma arzumuz artık olmamalı ve her şeyi parayla ölçmeyi de terk etmeliyiz. Onun yerine, tüm sosyal ve ekonomik yaşamımızın merkezinde iyi ve güzel bir yaşamın üretimi yer almalı ve dahası bizler hakikatin coşkulu arayışçıları olmalıyız. Ve bu arkadaşlarım, ucu açık bir süreçtir ki konferans, tüm bunları önümüzdeki günlerde derinlemesine tartışmak istemektedir.

Benden önce kendi dilek ve beklentilerini ifade eden arkadaşlarıma katılıyorum ve umuyorum ki Öcalan, bir sonraki konferansta bizimle burada birlikte olur ve beraber tartışmaları derinleştirip geliştiririz.

***Havin Güneşer**, bir mühendis, gazeteci ve kadın hakları aktivistidir. “Abdullah Öcalan’a Özgürlük-Kürdistan’a Barış” Uluslararası İnisiyatifi sözcülerindendir ve Öcalan’ın birkaç kitabının da çevirmenidir.*

2.2 Emine Ayna

Yaşamı Özgürleştirmek: Politik ve Ahlaki Toplum

Merhaba arkadaşlar.

Bugün Urfa'nın Amara köyünde Kürdistan'dan ve Türkiye'nin tüm bölgelerinden binlerce insan yola çıktılar. Başkan Öcalan'ın doğduğu köy olan Amara'ya gidip doğduğu evi ziyaret ettikten sonra Öcalan'ın özgürlüğünü istediklerini ve Öcalan'ın yanında olduklarını haykıracaklar. Bu gece o köyde kalacaklar ve bu taleplerini yineleyecekler. Ben de buradan Başkan Öcalan'ın hem doğum gününü kutlamak istiyorum hem de bu taleplere bizler de buradan bir katkı yapıyoruz diyorum.

Tartışmam çok akademik düzeyde olmayacak. Biraz daha pratik bir yaşam üzerinden bir tartışma yürütmek istiyorum. Yaşamı özgürleştirmek ve ahlaki politik toplumu tartışacağım. Tabi bu başlığı bir bütün olarak Öcalan'ın bir cümlesi üzerinden açacağım. Politikaya ilişkin Başkan Öcalan şöyle bir cümle kuruyor: "Politika, toplumun özgürlük alanıdır." Tartışmamı bunun üzerinden yürüteceğim.

Bizler kapitalist modernite denen şeyi yaşarken bir bilgi bombardımanı üzerinden bunu yaşıyoruz. Doğumumuzdan ölümümüze kadar bize bilgi veriliyor, bunlar doğru olarak öğretiliyor ve biz verilenleri doğru olarak kabul edip yaşıyoruz. En temelinde barbarlık ve uygarlık kavramları yatıyor. Kapitalizm, kendi dünyasını bize uygarlık olarak sunarken, kendinden öncesini ve bugünden sonrası için alternatif olarak sunulacak şeyleri barbarlık olarak ele alıyor. Örneğin kendinden öncesi için "barbarlık", savaşlarla insanların birbirini öldürmesi için de "uygarlık" diyor. Atom bombalarıyla binlerce hatta milyonlarca insanı öldürmek "uygarlık" oluyor. Barbarlık ile uygarlık arasındaki fark bu. Doğal yaşamın içerisinde bulunmayı da ilkelik olarak algılıyoruz; öyle veriliyor bize. Okuma yazmayı öğrendiğimiz ilkokul dediğimiz dönemden akademik eğitimleri gördüğümüz, üni-

versiteye kadar böyle; doğal yaşam ilkelik, iletişim araçlarını ve teknolojiyi kullanmak ise uygarlık uluyor. Ama nasıl kullanıyor iletişim araçlarını ve teknolojiyi? Ben de açılış konuşmasını yapan hocalarımızdan birinin verdiği örneklerden birini vereceğim. Samir Amin *Liberal Virüs* kitabında şöyle söylüyor: “Sanıyor musunuz ki uçsuz bucaksız bir çölün ortasında tuvalet ihtiyacınızı gördüğünüz zaman kimse sizi görmeyecek. Uydulardan herkes sizi görecektir.” Bunun adı uygarlık. İşte biz böyle bir yaşamın içerisindeyiz ve bu, bize modernizm olarak aşılıyor.

Burada biz, alternatif modelleri tartışırken kavramlar üzerinden tartışmalıyız. Kavramları doğru çözmez ve bize doğru olarak öğretilen kavramları alaşağı etmezsek, demokratik modernite dediğimiz yaşamı inşa etmek mümkün olmayacak. Başlığımız, yaşamı özgürleştirmek olduğundan o zaman biz de ahlak, politika, özgürlük denilen kavramların ne olduğunu konuşmak, bunlar üzerinden bir tartışma yürütmek zorundayız. Uygarlık, bizim bütün yaşam irademizin devlet denilen sistem tarafından kontrol altında tutulmasıdır. Bizim alternatif olarak geliştireceğimiz şey bunu kırmak, bunu tanımamak, bunu reddetmek olmalıdır. Örneğin kapitalist modernitede siyaset ve politika, toplumun işi değildir; elitler sınıfına tanınan bir haktır sadece. Size Türkiye’den bir örnek vereyim. Türkiye’de Ekonomi Bakanlığı, en büyük üniversitelerden mezun olanlar tarafından dahi yapılamıyor. Amerika ya da İngiltere’de ekonomi okumuşsa oradan ithal ediyor. Türkiye’de yaşayan, eğitim gören kişiler, ülkenin ekonomisiyle ilgilenebilme durumunda görülüyor. Politika toplumdan bu kadar ayrı bir noktaya konuluyor ve toplumun asla anlamadığı, anlayamayacağı bir iş haline getiriliyor. Oysa politika toplumun nasıl yaşayacağına ilişkin verilecek kararlar toplamıdır. Mesela devlet sisteminde demokrasi adına kuvvetler ayrılığından söz ediliyor. Deniliyor ki yasama, yürütme ve yargı organları birbirlerinden bağımsız olmalıdır. Peki, mevcut devletlere, politikalara baktığımızda bu ilişkiler nasıl yürüyor? Yürütme organı, seçilen hükümet. Yasama organı, seçilen hükümetin parlamento içerisinde yasaları oylatarak geçirdiği yer. Yargı, yine o hükümetin parlamentoda çıkardığı yasalara karşı çıkanların

yargılandığı yer! Bu üçünün arasında kuvvetler ayrılığı nasıl mümkün olur? Kuvvetler ayrılığı denen şey acaba böyle bir devlet sisteminde mümkün müdür? Türkiye’de Kürtçe konuşmak yasaksa bunu yürütme organı, yasama organında yasa haline getirip uyguluyorsa yargının yapacağı şey Kürtçe yasağını ihlal edeni yargılamak olacaktır. Öyleyse yargı nasıl bağımsız olacak?

Bu, sadece Türkiye’ye has bir durum da değildir; devlet yapısı ile ilgili bir durumdur. Devlet yapısının yaşamda uyguladığı politika, toplumun nasıl yaşayacağına ilişkin kendisinin karar almasıdır. Bu nedenle mevcut kapitalist modernite dediğimiz sistemde, hukuk denilen olgu kesinlikle bizim ret etmemiz gereken bir olgudur. Hukuk, bireyin bireyle, bireyin toplumla, birey ve toplumun devlet ile ilişkilerini düzenlemektir. Böyle kaba bir tanımdır. Peki, kim düzenliyor? Devlet. Hem bireyin bireyle ilişkisini hem bireyin toplumla ilişkisini hem de bireyin-toplumun devletle ilişkisini yine devlet düzenliyor. Devleti, bireye ve topluma karşı korumayı esas alıyor. Böyle bir hukuk düzeninde insanların ya da halkların haklarının korunduğundan ne kadar söz edebiliriz? Söz edemeyiz, edemiyoruz da...

Çok yakın bir zamanda Türkiye’de Kuzey Kürdistan’da yaşadığımız bir örnek daha var. Türkiye IŞİD’e karşı mıdır ya da yandaş mıdır ayrı bir tartışma konusu ama Türkiye’nin dış politikası Rojava’nın düşürülmesine ilişkindi. IŞİD’in saldırılarını bu anlamda destekliyordu. Türkiye’de başta Kürtler olmak üzere halklar sokağa çıktılar ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin bu politikasına karşı eylemler yaptılar. Bu eylemlerde 47 insan öldü ve öldüren de Türkiye Cumhuriyeti’nin polisi idi. Sadece Türkiye’de değil dünyanın her yerinde insanlar sokağa aktı ve bu sayede Rojava’da bir güç açığa çıktı. Rojava düşmedi, aksine IŞİD’ten kurtuldu, özgürleşti ve özgürleşmeye devam ediyor. Ama bunun intikamını Türkiye Cumhuriyeti Devleti nasıl aldı? Meclise, İç Güvenlik Paketi diye bir paket getirildi. Paketi, olur da dış ya da iç politikasına toplum karşı olursa bunu nasıl durdurabilirim kaygısıyla getirdi. Adına kamu güvenliği denildi ve bu TBMM’de yasallaştı. Bu, halkın, devletin yürüttüğü politikalara ses çıkartmasını engellemek içindi. Zaten antidemokratik olan sistem,

bununla beraber yasalarla bir üstüne çıkardı. O zaman buradan ilişki kurmak zorundayız. Hukuki yollar, hangi hukuki yollardır? Devletin bizim ilişkilerimizi belirlediği hukuki yollar olamaz. Ahlaki ve politik toplum dediğimiz şey buradan başlıyor. Mevcut sistemler politika aracı olarak siyasi partileri önümüze koyuyor. Diyor ki “Politika yapmak istiyorsanız siyasi partilere üye olun.” Siyaset yapmanın tek aracı siyasi partiler, yani siz yaşamınızla ilgili karar verme mekanizmalarının içinde yer almak istiyorsanız, ya milletvekili ya belediye başkanı ya da belediye meclis üyesi olacaksınız. Toplum, birilerine üç, dört, beş yıllığına iradelerini teslim ediyor, milletvekili yapıyor, belediye başkanı yapıyor, “Sen git beş yıl benim yerime karar ver” diyor. Beş yıl iradesini teslim ediyor. Kölelik değil midir bu, kölelik değil midir bu iradesizlik? Tam da buradan paylaşmak gerekiyor politikayı. Siyasi partiler siyaset yapmanın aracı olduğu sürece iktidar mekanizması yaşar. Çünkü siyasi partiler iktidar olmak için seçimlere girerler. Bu, şunu getirir: siyasi partiler aracılığıyla seçilenler, –milletvekili-belediye başkanı fark etmez– topluma karşı kendilerini sorumlu hissetmezler. Kendilerinin adaylığını belirleyen siyasi partilere ve o siyasi partinin başkanlarına karşı kendilerini sorumlu hissederler. Bağlayıcılıkları siyasi partiyle sınırlıdır, halkla değil. Halkın ne istediği artık onu ilgilendirmez, siyasi partisinin ne istediği onu ilgilendirir. Biz de politikayı buradan kırmak zorundayız. Başkan Öcalan’ın demokratik konfederalizm derken aracı yapmak istediği meclisler, halkın, toplumun doğrudan siyaset yapmasıdır. Bu yüzden diyor ki “Politika toplumun özgürlük alanıdır.” Yani iradesini belirleyeceği, iradesini kullanacağı alandır. Başkasına teslim ettiği ya da edeceği bir alan değildir diyor.

Öcalan, hukukun karşısına da bu anlamda ahlaki koyuyor. Hukuku resmi tarihsel geçmişinden değil daha gerisinden ele alıyor. Hukuk öncesi, –devlet öncesi– toplumlar bir arada yaşarken o topluluk nüfusu az veya çok kendi arasındaki ilişkiyi kendi ihtiyaçlarına göre belirliyordu. Kendi içerisindeki kuralları da yine kendi ihtiyacına göre belirliyordu. Ahlaki politik toplum derken bunu kastediyoruz.

Topluma devlet neyi veriyorsa öyle kalıyor. Örneğin Türkçede erkek kelimesinin karşılığı, kökenini *erk*’ten alıyor. Güç ve iktidar

demek, hükmetmek demektir *erk*. Ve insanın eril cinsini güç-iktidar olarak tanımlıyor. Koyduğu kavram ya da isim bu. Kadın ise Türkçede *kadamak* kelime kökeninden geliyor. *Kadamak* emretmek, buyurmak demek. *Kadanan* emir edilen, buyurulan, hizmet edecek kişi demek. İnsanın dışisine emir verilecek kişi, insanın eriline emir verecek kişi diyor. Bunu dil literatürüne yediyor ve daha oradan başlıyor. Demokratik moderniteyi tartışacak ve inşa etmekten söz edeceksek bu kavramların hepsini alaşağı etmek zorundayız. Tıp kavramlarına bakınca işin içinden çıkamıyorsunuz. Tıbbın kavramları cinsiyetçidir, dincidir, milliyetçidir. Hem bir bilim alanıdır hem de sağlık alanı. İnsana, topluma ve bireye en eşitlikçi yaklaşması gereken alandır. Hastalıkların tanımları insanları aşağılayan tanımlarla yüklüdür. Demokratik modernitenin inşasından söz ediyorsak bunların hepsinin alaşağı edilmesi gerekiyor. Bu anlamda devlet zihniyetinden kopmuş bir politika diyoruz. Devlet kurmak, devletin sürekliliğini sağlamak üzerinden yürüyen bir politika toplumsallaşamaz, toplumun iradesini temsil edemez, “Mümkün değildir” diyoruz. Toplum kendi dilini yeniden yaratmalıdır. Kürtler devletle buluşmamış bir halktır, bu nedenle Kürtçede erkek ve kadın kelimelerinin karşılığı toplumun ihtiyaçlarına göre belirlenmiştir. Kürtçede erkek *mér*, toplumu dış etkenlerden koruyan yiğit, mert demektir. Kadın ise *jin*, yaşam, yaşamı süreklileştiren, devam ettiren anlamına geliyor. Devletle buluşmamış bir dildir. Ben fazla uzatmak istemiyorum. Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Emine Ayna, Çukurova Üniversitesi iktisat bölümünden siyasi nedenlerden dolayı ayrılmak zorunda kaldı. Öğrenim görürken ilk Kürt kadın organizasyonunda çalışma yürütmüştür. DTP’nin başkan yardımcısı olarak parlamentoya seçilmiş ve yasaklanmadan önce aynı partinin eşbaşkanı olmuştur. Defarlarca tutuklandı ve hala kendisine karşı açılmış yaklaşık 700 kadar dava var. ‘Barış için Öcalan’a Özgürlük’ platformunun kurucularındandır. Şu an HDP milletvekilidir ve DBP’nin eşbaşkanıdır.

2.3 Asya Abdullah

Demokratik Ulus – Milliyetçiliğin İlacı mıdır?

Her şeyden önce hepinizi selamlıyorum.

Burada yürütülen tüm tartışmalar, aslında Ortadoğu'da ve Rojava'da pratiğe geçirilmektedir. Her dakika burada öyle çok teorik gibi görünen fikirleri bizler pratikleştiriyoruz.

Merkezi ulus devletler sistemi nedeniyle bölgedeki, özellikle Ortadoğu ve Suriye'deki tüm halklar acı çekmektedir. Ulus devletin doğası ve onun iktidar mekanizması küçük bir gruba dayanır ve onlar her şeyi kontrol etmektedir. Devlet, bu temelde, toplumun hakları ve iradesini ezer. Ulus devlet sistemi içerisinde her şey yasaklanmıştır. Kürtler olarak bizler onlarca yıldır bunu yaşıyoruz. Politika yapma tüm halklara, özellikle de Kürtlere, yasaklanmıştır.

Politika yapmak isteyenler cezaevlerine atıldılar. Devletin çizdiği sınırlar dışında yapılan herhangi bir politika suç olarak ele alındığından binlerce insan hapishanelere atılmıştır. Onlara işkence yapıldı ve bazıları işkenceyle öldürüldüler. Partimizin (PYD) liderleri ve üyeleri de cezaevlerinde böyle öldürüldüler. Ulus devlet sistemi, kültürel, kimliksel, dil ve ekonomi anlamında bize herhangi bir hak sunmamıştır. Onlarca yıldır Rojava halkına karşı bir ulus-devlet pratiği yürütülmüştür. Özellikle Rojava halkın herhangi bir kültürel ya da dilsel hakları olmamıştır.

Ekonomi, devlet tarafından tekelleştirilmişti. Toplum, yerinden edilme politikasına maruz bırakılmıştı. Hedef, Rojava halkını yerinden edip şehirlerde asimile etmektir. Ulus devlet, toplumun özgür iradesini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Toplum böylece iki seçenekle baş başa bırakılmaktadır; ya vazgeçmemek ya da asimilasyon ve inkârla karşı karşıya kalmak. Direnmeyenler asimilasyon ile karşı karşıya kalacaklar, direnenler ise ulus devlet politikalarına karşı koyacaklardır. Savaşlar, katliamlar ve günümüzde ortaya çıkan geliş-

melerin hepsi ulus devlet sisteminin bir sonucudur. Ulus devlet tüm bunların sorumlusudur.

Kapitalist modernitenin zihniyeti, kan akmasının ve insanların ölümünün normalleştirilmesindeki diğer faktördür. Bu zihniyet, insanlığın neslini tükenme eşiğine kadar itekleyen tam bir kâbus haline gelmiştir. Toplumu, kültürleri, tarihi ve insanlığı katletmeyi amaçlayan zihniyet tam da budur. Şengal’de ne olmuştu? Kadına karşı katliamlar ve Rojava’ya karşı gerçekleşen saldırılar kapitalist modernite zihniyetinin bir sonucudur. Yukarıda belirttiğim gibi kapitalist modernitede toplumun özgür iradesinin engellenmesi hedeflenmektedir. Böylece zayıf ve güçsüz bir toplum, kapitalist modernitenin yaratmak istediği bir toplumdur.

Maalesef, özgürlük ve demokrasi adına konuştuklarını söyleyen birçok kişi ve çevre, toplumu zayıflatmak isteyen güçlerin ta kendileridir. Çünkü toplum güçlendikçe bunların kendi işlerini yapmaları da zorlaşmaktadır. Bunlar gerçek niyetlerini, “Toplum, özgürlük ve demokrasiye hizmet ediyoruz” adı altında gizlemektedir.

Demokratik ulus, toplum tam da yok olma ile yüz yüze bırakıldığı anda alternatif olarak yükselmektedir. Demokratik ulus, yüzünü Rojava’daki demokratik öz-yönetim modeli olarak açığa çıkarmaktadır. Biz Rojava’daki insanlar, demokratik ulus konseptini pratiğe geçirmektediriz. Bu modeli sistematize ediyoruz. Elbette ki çok kolay bir vazife değil. Bunun için öncelikle zihniyet devrimine ihtiyaç var. Ulus devlet zihniyeti karşısında demokratik ulus zihniyetini geliştirmektediriz. Devrim, bilinç, felsefe ve yeni bir program; hepsi yeni zihniyetin bir parçasıdır. Demokratik ulus, yeni bir toplumu geliştiriyor, inşa ediyor. Rojava halkı da bu modelin öncüsüdür.

Son beş yıldır, geliştirilen tüm siyasal ve fiziki saldırılara –içeride ve dışarıda uygulanan ekonomik ambargo gibi– rağmen Rojava, demokratik ulus modelini pratiğe geçirebildi. Ulus devlet modeli, politika yapmayı yasaklarken demokratik ulus, demokratik siyaset için tüm kolaylıkları sağlar. Demokratik ulusun siyasetini, toplum uygulamaktadır. Toplumun üyeleri kendileri için karar vermekteler

ve siyaset, toplumun zanaatı olmaktadır. Siyaset, halkın ihtiyaçlarını gidermek ve günlük hayat içindeki problemleri çözmek için vardır.

Ulus devlet her ne kadar siyaseti iktidar ve otoritesini güçlendirmek için kullansa da demokratik ulus, siyaseti toplumun özgürlüğünü güvenceye alma ve ona hizmet etme olarak ele alır. Böylece demokratik ulusta siyaset, toplumun başarılı bir şekilde özgürlüğü elde etme potansiyelini arttırır.

Demokratik ulus, toplumun farklılığı ve çokluğunun demokratik kuruluşlar tarafından korunmasını teminat altına alır. Toplum, alttan üstte doğru örgütlenmekte ve komünal yaşama dayanmaktadır. Demokratik öz-yönetim, komünlerden başlamaktadır, yani en alttan. Köylerde ve mahallelerde başlamaktadır. Demokratik ulus, toplumun özü haline gelir ve halkları güçlendirmek için birleştirir. Böylece toplumun kendi kendini yürütmesi için olanak tanınır. Bu konseptler, Rojava'da şu anda hayata geçirilmektedir.

Rojava modeli, tüm kültürleri, dilleri ve farklı politik inançları kapsamaktadır. Tüm farklılıklar bir araya geldiğinde toplum daha da güçlenir. Demokratik ulus felsefesi, toplumun kendisini özgür bir biçimde oluşturmaya yardımcı olur. Model, Rojava'da uygulanmaktadır ve Rojava'da yaşayan tüm uluslar, öncülüğü ortak bir biçimde paylaşıyor. Bizler burada hem mücadele hem de topluma hizmet ediyoruz.

Demokratik ulus, toplum-canlısı bir ekonomi teşvik etmektedir ki bu ulus devlet ekonomisinden ve insanları kontrol etmek ve etkilemek isteyen kapitalizmden farklıdır. Demokratik ulusun amacı, toplum için bir ekonomi geliştirmek ve ekonomik problemleri çözecek yollar bulmaktır. Demokratik ulus tarafından teşvik edilen ekonomi projeleri, tabana dayalıdır. Böylece, Rojava'daki insanlara ekonomik olarak kendi yaşamlarını organize etmeleri için daha fazla imkân tanınmaktadır. Maddi kaynakların azlığına rağmen Rojava'daki insanlar, bu modeli yeterli bir biçimde geliştirmektedirler. İnsanlar ufak projeleri inşa etmek için bir araya gelmekte ve hepsi, Rojava'daki ekonomik sorunları çözmeyi hedeflemektedirler.

Savunma konusuna gelirsek: savunma mekanizması olmadığı tak-

dirde, toplumsal yaşam tehdit altındadır. Savunması yapılmayan bir toplum ne kendi sistemini inşa edebilir ne de günlük yaşamını idame ettirebilir. Bu nedenle, halkın savunması, Rojava'da temel bir görev haline gelmiştir. Rojava güçleri olan YPG ve YPJ, halkı savunmayı hedeflerken; Suriye'deki diğer tüm örgütlerse süper güçler adına savaşmaktadırlar –ABD ve Rusya– ki kendi iktidarlarını garanti altına alabilsinler. YPG ve YPJ, Rojava'daki tüm kültürleri, etnik ve inanç gruplarını savunmaktadır. Bu güçler, insanlığı, tarihi, kültürü ve yaşamı savunmaktalar. Rojava, YPG ve YPJ sayesinde, Suriye'deki tek güvenli yer haline gelmiştir. Diğer tüm güçler ise Suriye toplumuna karşı savaşmaktadır. Onlar süper güçlerin çıkarları için toplumun tümünden imhasını dayatmaktalar. Fakat Rojava'da insanlar, toplumu korumak için kendi yaşamlarını tehlikeye atmaktalar.

Tüm devlet sistemleri, kendi iktidarlarını korumak ve güçlendirmek için kanunlar oluşturmaktalar. Her kim ki bu devlet kanununun sınırlarını aşarsa suçlu sayılır. Demokratik ulusta hukuk, topluma dayalıdır. Hukuk, toplumu ve onun çıkarlarını korur ve toplumsal adalete dayanır. Aynı zamanda hukuk, insanların toplumsal yaşamının sorunlarına çözüm bulmalarını sağlar.

Diplomasi, demokratik ulusta önemli bir başlık haline gelir. Çünkü tüm halklara, kültürlere ve demokratik güçlere ulaşmaya çalışır. Stratejik olarak konuşursak, amaç halka hizmet eden kuruluşlarla sıkı bağlar kurmaktır. Diplomasi, tabanın koordinasyonunu ve tüm halkın konfederasyonunu açığa çıkaracaktır. Kadınlar, Rojava'da demokratik öz-yönetim olarak pratikleştirilen demokratik ulusta öncü rol oynamaktadırlar. Sistemimiz içerisindeki kadınlar, özgür irade ve kimliklerini koruyarak öncü bir rol oynuyorlar. Kadınların rolü, karar alma sürecinde esastır. Kadınlar, demokratik ulusun en önemli yönüdür. Rojava'daki kadınlar, özgür bir modelin öncülüğünü yapıyorlar ve özgür bir felsefenin parçasıdırlar. Bu temelde Rojava, bir kadın sistemidir. Demokratik ulusun başarısı, kadınların başarısı; kadınların başarısı ise demokratik ulusun başarısıdır. Rojava'daki kadınlar, yaşamın tüm alanlarında; politikadan eğitime, felsefeden ekonomiye yer alıyorlar.

Demokratik ulus, bölge, Ortadoğu ve özellikle de Suriye'deki tüm problemlerin çözümüdür. Halkları zayıf düşürmek için onların arasında içsavaş, inançsal ve kültürel savaşları provoke etmek isteyen birçok girişim var. Büyük güçler böylece müdahale edip halkı kontrol edebilecek. Demokratik ulus, bu temelde savaşları engelleyebilecek tek modeldir.

Son dört yıldır demokratik bir sistem yaratmak için mücadele veriyoruz. Bize karşı gerçekleştirilen birçok savaş olsa da kendimizi büyük bir direniş ile savunuyoruz. Bizler, bölge halkları olarak çok-etnisiteli/çok-inançlı ve kardeşlik –kız ve erkek kardeşlik– temelinde beraber yaşamak konusunda bir kararlaştırmaya vardık.

Hepimiz yönetimin parçasıyız ve hep beraber mücadele ediyoruz. Bu model tüm Suriye için bir model olabilir. Suriye için ortaya konulan alternatiflerden olan Rojava modeli, pratikte başarısını kanıtladı. Bu nedenle Rojava devrimi, tüm Suriye için izlenebilecek bir sistemdir.

Suriye, Rojava gibi çeşitli etnik-inançsal ve toplumsal mozağe sahiptir. Bu temelde şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: merkezi ulus devlet sistemi, bir çözüm olamaz. Demokratik bir sistemin oluşturulması, Suriye'deki krizi başarılı bir biçimde çözmek için gereklidir. Demokratik ulus, Suriye'deki tüm halklar için en iyi sistemdir. Pratikte demokratik ulus, toplumun kendi günlük yaşantısını, kurumlarını ve karar alma prosedürlerini yürütebilmesidir. Bu sistem, toplumun ihtiyaçlarına göre işlemektedir. İhtiyaçlar, kurumların inşası, akademiler, asayiş, kooperatifler, meclisler ve seçimler olarak düşünülebilir.

Bugüne kadar Rojava'da verilen mücadele, kapitalist modernitenin ve ulus devletin gericiliğine ve özellikle de onların Rojava toplumunun zihniyetine etki yapmasına karşı verilmiştir.

İŞİD hem kapitalist moderniteyi hem de ulus-devleti içermektedir. O, insanlığa karşı var olan en büyük tehlikedir. İŞİD her gün, insanların kafasını kesmekte, onları canlı canlı yakmakta ve kadınları öldürmeye devam etmektedir. Örneğin bir Asuri kadın İŞİD'e karşı direndi diye kafasını kestiler. Dolayısıyla denilebilir ki İŞİD, bütün insanlık ve özellikle de kadınlar için bir tehlikedir.

Demokratik ulusu sadece teoride değil pratikte de desteklemeliyiz. Bu modeli, tüm insanları birleştirmek, onların özgür iradelerini güçlendirmek ve aynı zamanda İŞİD'in ortaya saçtığı tehlikelerle yüzleşmek için desteklemeliyiz. Burada, Hamburg'da tartışılan her şeyi biz Rojava'da pratikte yaşıyoruz. Bu anlamlı fikirler, büyük çabalar ve arkasında bulunan güçlü teoriler, tüm insanlığa hizmet vermek hedefiyle iç içedirler. Bu önemli vizyonu gerçekleştirmenin bir adımı olarak hepinizi Rojava'ya gelmeye ve demokratik ulusun pratikte uygulanışını görmeye davet ediyoruz. Aynı zamanda karşısında savaştığımız gerilikleri de gelip görmeye davet ediyoruz. Teşekkürler.

Asya Abdullah, Rojava/Suriye'deki Demokratik Birlik Partisi'nin (PYD) eşbaşkanıdır. Esad rejimi altındaki yaşanan baskıdan dolayı üniversiteden ayrılmak zorunda kaldı ve kendini tamamen politikaya adanmış. Kendisini feminist aktivist olarak tanımlamakta ve birkaç yıldır da Rojava'daki Kürt hareketinde aktiftir. PYD'nin kurucu üyesidir ve 2011 yılında Salih Müslüm ile beraber eş-başkan olarak seçilmişlerdir.

2.4 Michael Panser

İktidar ve Hakikat: Özgürlük Felsefesinin Parçaları Olarak İktidar ve Göçebe Düşüncenin Analitiği

Sunum Çağrısı – Konu 2

Michel Foucault ve Abdullah Öcalan'ın felsefi sistemlerinin kesişimleri üzerine olan çalışmamda, esas olarak üç merkezi kavram ve fikirde yoğunlaşıyorum. Bunlar bizim güncel sosyal durumlara, düşünce akımlarına ve harekete geçme ihtimallerine bakışımızı genişletebilir.

Bana göre Foucault'nun çalışmalarında bulabileceğimiz bazı düşünce mekanikleri, Kürt Özgürlük Hareketi'nin düşünme şeklini ve yeni paradigmasını anlamakta önemli rol oynayabilir.

Bu üç kavram şunlardır:

- Düşünce sistemleri; Öcalan, bunları örgütlü düşünce ve hakikat rejimi olarak tanımlar.
- İktidar analitiği; sistemleri ve toplumları anlamak.
- Uygulanan önderlik gerçeği, “rastiya serokatı” ya da Foucault'nun tabiriyle “yönetimsellik” aracılığıyla Kürt Hareketi'nin eğitim, örgütlülük ve demokratik özerklik pratiklerinin merkezdeki parçalarını kavrayabiliriz.

Her türlü düşünce, belirli bir sisteminin içerisinde gerçekleşir: bir düşünce sistemi. Bunun içerisinde rasyonel düşünce; algılama düzenimizi, dünyayı anlama ve günlük hayatı düzenleme eğilimlerimizi şekillendirir. Süregelen bir deneyim, eleştiri ve değişim oyununda kararlarımızı etkileyen ve standartlarımızı şekillendiren bir anlam oluşturur. Tekil şahıslardan, kolektiflerden ya da toplumlardan da bahsetsek, her özne kendi deneyimini beraberinde getirir ve kendi yaşamındaki yansımalarıyla değişimde etkili olur. Bu da demektir ki her hareketimiz belli bir bilince, gerçeklik bağlamında kendimizi algılama kabiliyetimize dayanır. Öcalan bunu “hakikat rejimi” olarak adlandırıyor. Her an algıladığımız ve hareketlerimizin dayanaklarını

bulabilmek için analiz ettiklerimiz, hakikate yaklaşımdır. Deney-sel bir şekilde etkileşimde olduğumuz gerçekliğin parçalarını süzer, yorumlar ve ardından da gerçek kabul ederiz. Toplumların son yüz yıllardaki ayrışmalarıyla insanların ölçme biçimleri ve düşünme me-kanikleri –ki insan davranışlarının da temelini oluştururlar– farklı hakikat rejimleri arasında sürekli bir müzakere şeklindeki karmaşık bir oyuna evrilmiştir. Bu da hakikate yaklaşma ve öznelerin kendi gerçekliklerini yapılandırma ve değiştirme yöntemlerindeki değişik-likler, sosyal çeşitlilik ve yaratıcılığı şekillendirir.

O zaman siyasi teori ne olabilir? Bireyin öznel ve kolektif anlam çerçevesini sorgulama, yerini değiştirme ve gerekirse harekete geçme imkânlarını ortaya çıkarma; deneysel ve amaçlara her zaman bağlı bir alet çantası. Bu aşağı yukarı Öcalan’ın, tarihi, yaratıcı bir şekilde yo-rumlama ve günümüzün tarihini de parçalı bir şekilde yazma yolunu açıklıyor.

Düşünme ve dolayısıyla da kendini toplumsal değişimin gerekli-liğine adanmış her türlü siyasal teori stratejiktir. Düşünmemiz, hare-kete geçme gücümüzden, anlamlı eylemlerle gerçeği değiştirebilme kabiliyetimizden ayrılamaz. Yani, ortada bir bağ, bilgi, iktidar ve ha-kikat arasında bir üçgen, bir gerilim alanı vardır. Bu Foucault’nun da çalışmalarında merkeze aldığı argümanlardır. Belirli bir durumun kavranışı üzerinden bir dizi eylem gerçekleştirebiliriz. Kendi eyleme geçme gücümüzü gerçeklikle kurduğumuz ilişkiyi dönüştürmekte ve hareketi etkilemekte ve değiştirmekte kullanabiliriz. Her özne kendi algı kalıbı içerisinde anlamlı eylemlere geçebilme yeteneğine sahiptir. Kendi sistemi içerisindeki durumu değiştirerek veya algı kalıbının kendisini, eleştirel ve teorik yansımalarla yerinden oynatarak, kendi eylem ihtimallerini dönüştürebilir. İnsanın kendi konumunu değiştiren baskın bir yöntem; göçebe düşünme, örgütlü düşünme, Foucault ve Öcalan’ın birbirilerini tamamladıkları ve birbirlerine tercüman oldukları alanlardır.

Bu demektir ki (artık ikinci fıkre doğru hareket ediyoruz) Batı’nın anlayış düzlemine dayanan eski düşünceden vazgeçmeliyiz; negatif bir şey olarak, salt baskıcı, tepeden bir egemenlik kuran kötülük.

Burada Foucault'nun işlediği temel fikirlerden bahsediyorum. Bunlar Öcalan'ın fikirlerinin açıktan değil de daha örtük bir şekilde temelini oluşturuyor. Fakat Öcalan'ın yeni paradigmayla tavsiye ettiği demokratik konfederalizmin sonuçları, Foucault'nun metodolojisi ile aynı sistem içerisinde hareket ediyor. Foucault'nun geliştirdiği iktidar kavramlarına, (mesela kapitalist sistemin taşıyıcılarından biyoiktidar kavramı) farklı noktalarda değiniyor. Öcalan'ın fikirlerinin bir kısmı bu tür bir iktidar analizine dayanıyor. Bu tarz düşünce şekli benzer şekle sahip diğer dünya görüşlerinin, Latin Amerika'daki (mesela Zapatistalar) yerli dünya görüşleri, Zerdüşt ve nesne tanımayan uzak doğu dünya görüşlerinin düşünme şekillerinin de temelini oluşturuyor; heterojenite, değişim, bağıllık ve öznellik.

O zaman iktidar nedir? İktidar, yalnızca bize karşı duran yüce öteki, kral, polis, tanrı değildir. Bütün bunlar, iktidar yoğunlaşmasının, farklı gerçeklik yorumlarıyla az çok sembolik etkileridir. İktidarın kendisi ne iyi ne de kötüdür. Genellikle iktidar, bir öznenin sistem içerisindeki hareket ihtimalini, anlam çerçeveleri oluşturma ve bunlara göre hareket etmesini tanımlar, bir anlamda aracıdır. Diğer taraftan günümüz toplumları, temel olarak iktidar ile düzenli sıralarda, baskın gelme eğilimleriyle, iktidar birikimleriyle, erişim ve iktidarın tanımındaki dönüşümlerle şekillenirler. Her öznenin harekete geçme yeteneği vardır. İktidar, toplumun her kesiminde gelişir ve toplumu sararak onu yapılandırır. Foucault'dan alıntılarsak; bir bölgeyi dolduran ve düzenleyen iktidar, güç hatlarının bir alanıdır. İktidar ele geçen, elden alınan, paylaşılan, tutulan veya kaybedilen bir şey değildir. İktidar, sayısız eşitsizlikten ve esnek ilişkilerden beslenen bir mutlakıyettir. İktidar, bir toplumdaki karmaşık stratejik duruma verilen bütün adların üstündedir. Foucault'nun, eylem ihtimallerini ortaya çıkarmaya imkân tanıyan bu toplum çözümlemesi, iktidar ilişkileri mekaniklerinin bir meta anlayışıdır.

Bu yolla egemenliği, sistem içerisinde belirli bir yerdeki iktidar yoğunlaşması olarak anlayabiliriz. Sistemin bir parçası, ya da sistem içerisinde bir noktada insanın, partinin, devletin, erkeğin veya herhangi bir kurumun yarattığı ve kabul edilmemesi halinde dışlama ve/

veya agresyon şeklinde karşılık veren bir anlam kalıbıdır. Egemenlik, toplumun başka kesimlerinin eyleme geçme gücünü reddetme veya bunu onların elinden kısmen ya da bütün olarak zor kullanarak alma halidir. Dolayısıyla bu kesimleri nesneleştirme, tartışmasız bir şekilde kendi kararının kurbanları haline getirmektir. Egemenliği kurabilmek için özneyi kendi gerçekliğinden koparabilmek ve bu yolla üzerinde tahakküm kurabilmek için çeşitli araçlar ve taktikler gereklidir. Egemenlik ancak ötekilerin kendi yaşam biçimlerini tanımlama şekilleri ve kararları, kendi ihtiyaçlarını tanımlama yetenekleri sarsıldığında kurulabilir. Egemenlik, tahakküm altına alınanın iktidarının elinden gitmesidir. Ancak iktidar insanın bilgisinden ayrı tutulamayacağı için ve eyleme geçme yeteneği de dünya bilinciyle, hakikate erişimle yakından ilişkili olduğundan, egemen kendi hakikat rejimini mutlak, normatif ve hakikatin tek kabul edilebilir hali şeklinde kurar. Bu da devlet projesi ve patriarkı (ataerkil) oluşturur. Öcalan'ın ortaya koyduğu tarih yorumu, toplumların güçsüzleştirilmesini tanımlayarak hakikate erişimi ve direnişi, stratejik olarak örgütlenebilir kılmaktadır. Foucault'nun deyişiyle; "Toplumu Savunmak Gerekir."

Nerede iktidar varsa orada direniş de vardır. Direniş her zaman iktidar ilişkilerinin bir parçasını oluşturur, çünkü iddiaları ne kadar gerçekçi olsa da hiçbir egemenlik mutlak değildir. İktidar ilişkileri sıkı sıkıya ilişkiseldir. Yani ancak öznelar arasında var olabilirler. İktidar oyunu, direniş, müzakere ve çatışma bir süreçtir ve sürekli bir yükseliş ve konumların düşüşüdür. Bu oyun, öteki yok olmadan –ki sistemin yıkılması demektir– sona eremez. Ve egemenlik –devlet gibi– iktidar ilişkilerinin denetimine ve düzenlenmesine bağlı olduğu için direniş noktalarının stratejik bir düzenlemesi, devrime götürebilir.

Biz de iktidar dinamiklerinin dışında konumlanmıyoruz. Bilincimiz ve yaşam biçimimiz, taleplerimizi izleme ve toplumun bilinçli parçaları haline gelme girişimlerimizi temsil eder. İktidarlar matrisinde, iktidar yoluyla özne haline geliriz.

Egemenliğin olmadığı bir toplum kendini güçlendirmek yerine, düşmana karşı özgürleşme mücadelesi yürütmek zorunda değildir (buna rağmen öz savunma gerekli olabilir). Burada Öcalan'ın yeni

paradigmasının temel bir argümanını bulabiliriz.

O zaman, buna karşı olan nedir? Yönetim meselesi ile yüzleşmemiz gerekiyor ki benim de üçüncü olarak bahsetmek istediğim konu bu. Devlet nedir? Devlet ancak pratikte var olabilir. Başka bir deyişle de onun prensiplerine göre hareket eden insanlar sayesinde. Burada Öcalan'ın uygarlık süreciyle Foucault'nun öznellik anlayışının bir araya geldiği, ortaklaştıkları, her birinin mikro ve makro bakış açıları oluşturdıkları yere geliyoruz. Devlet tek bir kurum değildir; idare, polis, adalet ve askeriye içinde barındıran büyük bir makine değildir. Bu formlar başka bir deyişle devletin benimsediği, hakikatin etkileri ya da stratejik tedbirlerdir. Devlet daha çok ve bunların üzerinde, insanların biat ettiği, gerçeklikle bağlarını kuran bir fikirdir. Devlet bir ideoloji, bir “dünya görüşü”dür. Devlete dair bu bakış açısı, Öcalan'ın demokratik sosyalizm için ortaya koyduğu fikrin ve devlete karşı mücadele eden toplum görüşünün temelidir.

Devletin gerçekliğe erişimine olanak sağlayan nedir? Foucault, devlet iktidarı ve denetim mekanizmasını oluşturan stratejileri ve “tasarrufları” tanımlamış ve bu tedbirlerin devlet tarafından en başından nasıl inşa edildiğini anlatmıştır. Burada yönetimsellik –yönetme biçimi– kavramını uygular. Yukarıda iktidar, bilgi ve hakikat karmaşasından bahsetmiştim. Devletin temsil ettiği ve yerleştirdiği idare prensibini bu karmaşa içerisinde hayal etmemiz gerekir.

Öncelikle, bir düşünce sistemi olarak, devletin hakikat rejimi – gerçeklikle olan ilişkisi– cisimleştirmeye, denetime ve seferber etmeye götürür: hiyerarşi, kısıtlama, ayrıştırma, yoksun bırakma, mantığın ve işlevsellüğün tahakkümü, aynı zamanda da büyük ikili sistemler yaratma; tekilleştirme ve dışlama, normalleştirme ile özelde ve kamusalda olağanüstü hâl. Devlet, seferberlik ve baskı yoluyla örgütlenme ve dışsal bir yönetim –yabancı liderlik– demektir.

İkinci olarak da iktidarın merkezileşmesidir. Devlet, her şeyi düzenleyen, yapılandıran büyük ve merkezi bir iktidar fikri üzerine kuruludur. Bu, uzun bir süre tanrıydı, sonradan kral ve kapitalizmin gelişmesiyle beraber de merkezi harekete geçiren ve çoğaltan, kendini tam anlamıyla tanrı yerine koyan bir “uygulanabilir kısıtlama”

prensibi halini aldı. Devlete uygun hareket eden her şeyin merkez mekanizmasını oluşturur.

Üçüncü olarak, devlet her şeye müdahale edip yapılandırarak komuta eder; devlet mimarisi, hapishaneler sistemi, tıbbi yapılar, bürokratik idare, polis denetim sistemleri gibi stratejik tasarruflar. PKK ideolojisinde toplumu dejenere eden devletin bu teknolojik bütünlüğüne “şerê taybet”, yani “özel harp” denmektedir. Bunlar devletin hakikat rejimini yerleştirmek için ve diğer bütün düşünme şekillerini yok etmek için kullandığı savaş taktikleridir. Bunlar etkili paradigmlar yoluyla uygulanır; tüketimcilik, milliyetçilik, militarizm, saldırganlık, liberal ve feodal bireysel yönelimler, geniş tabanlı uygulanan toplumsallaşma şekilleri. Bütün bunlar “devletleşme” diye adlandırabileceğimiz bir düşünce sisteminin mekanizmalarıdır.

O zaman şu sonuca varabiliriz: devlet, dünyayı epistemik tekeller şeklinde bir mutlak düşünme, dogma, hukuk ve cisimleşen hakikat rejimleri olarak algılar. Devlet, merkezileşme ve ötekileştirme yoluyla toplumsal müzakerelerin düzenlenmesi, denetimi demektir. Devlet, güçsüz kılma, liderlikten el çekme yoluyla liderliktir. Burada kapitalizm ve devlet birbirinin karşıtı değildir. Kapitalizm, devlet güdüm-lü bir yönetimselliğin, devlet tahakkümünün ve üretimselliğinin toplumun en temeline değin uzanmasının bir türüdür. Bugün iktidarın çizgisi hükmettiği bedenleri ihlâl eder ve devletin liderlik prensipleri bizim eylemlerimizin ve bilincimizin üzerinde konumlanır. Batıdan gelen ve batının kendi devlet anlayışının emperyal bir uzantısı olan kapitalist modernite, toplumlar ve bireyler –ve onların düşünme biçimleri, eylem biçimleri ve bir özne olma arzuları– üzerinde baskın bir liderlik kurmayı başarmıştır.

Toplumsal pratik anlamında, kapitalist moderniteden kurtulma projesi için bütün bunlar ne ifade ediyor? Kendini devletten kurtarmak isteyen bir toplum, devlet güdümünün karşıtı gerçek bir sosyalist yönetimsellik geliştirmek durumundadır. Öcalan’ın felsefesindeki Rastiya Serokatî, “Önderlik Gerçeği” prensibi bunu ifade etmektedir.

Foucault açısından da bütün bunları her seviyede yorumlayabiliriz; demokratik karar alma mekanizmalarının üretildiği ve çoğulculuğu, katılımcılığı ve toplumsal ahlâkı esas alan bir aracılığın inşa edildiği bir toplumsal örgütlenme süreci. Önderlik ayrıca bireyin kendi algısını ve eylem kabiliyetini geliştirip dönüştürebileceği, öz yeterliliğe sahip bir yaşam biçimini de ifade eder.

Belirtmek isterim ki yeni paradigma –demokratik konfederalizm ütopyası– böyle bir sosyalist yönetimselliğin, dolayısıyla da toplumsal hayatın ve yaşam biçimlerinin kapitalist modernite’den kurtarılması projesidir. Meksika’daki Zapatistalar’a benzer bir şekilde eski sosyalist sistemlerde eksik olan bir “iyi hükümet” projesi anlamına gelebilecek, devletin ötesinde bir özhükümet ve özyönetim anlayışıdır.

Sosyalist yönetimsellik, Foucault’nun da dediği gibi on dokuzuncu ve yirminci yüzyılın sosyalist yazılarında ortaya konmuş değil, hâlâ yazılma sürecindedir. Önderlik gerçeği ve demokratik özerklik, Öcalan’ın da dediği üzere bu deneyi gerçekleştirme çabasıdır.

Kendi kendini idare etmek isteyenler felsefeyle uğraşmak, felsefeyle uğraşmak isteyenler de hakikatle başa çıkmak durumundadır. Buradan yola çıkarak hareketin devinim prensibi ve gücü ile Öcalan’ın felsefesi özetlenebilir. Bu göçebe düşüncenin bir şeklidir. Foucault’nun deyişiyle çoğulluk, dayanışma ve toplumsal ahlâka dayalı, hakikate bir eleştirel-özel, öz düşünümsel erişimdir. En önemlisi yeni paradigma, öz farkındalık araçlarının ve felsefenin toplumsallaşması ve ortaklaşmasına yol açtı. Rojava’da karşımıza çıkan en etkileyici şey çok iyi çalışan bir akademi sistemi. Her toplumsal grup, ortak kaygılar, çalışma alanları temelinde örgütleniyor ve Öcalan’ın epistemolojisinin önemli bir kısım oluşturduğu kendi akademisine sahip oluyor. Bununla beraber bir toplum, kendi değerler kalıbını devletin etkisinin ötesinde kendisi kuruyor. Kendi durumunu ve tarihini anlama, imkânlarının ve iradesinin, aynı zamanda arzularının da farkında olma üzerinden yürütülen bir özgürleşme mücadelesi, sosyalist bir projenin temel parçasıdır. Özellikle de Batı ve Orta Avrupa’daki toplumlar için devlet egemenliğinin toplumun kolektif hafızasında çok daha derin kazılmış temeli ve buna karşı güçsüz bir şekilde ör-

gütlenen direniş yüzünden bu farkındalık ayrı bir önem kazanıyor. Devlet merkezli düşünme biçimlerinin bütün parçaları, örgütlenme yoluyla teşhir edilmeli ve karşı çıkılmalıdır. Düşünce şu şekilde örgütlenmelidir: yöntemlerin esnekleşmesi, öz farkındalık ve ideoloji; kendi hareket kabiliyetinin farkında olma, yaratıcılık, eyleme geçme gücü; karar alma süreçlerinin toplumsallaşması.

Michael Panser, Tarih Bölümü'nden mezunudur. 2011 yılından bu yana felsefi ve siyasi konularda kendisini eğiten ve ağırlık olarak göçebelğe odaklanan teorileri, enternasyonalizm ve devrimci kurtuluş hareketlerine yönelik çalışmaları vardır.

2.5 Federico Venturini

Toplumsal Ekoloji ve Batılı Olmayan Dünya

Sunum Çağrısı – Konu 3

Murray Bookchin, toplumsal ekoloji ve özgürlükçü belediye yönetimi veya komünalizm olarak adlandırdığı politik projesi olan felsefi perspektifin yaratıcısıydı. Son zamanlarda, Suriye’de siyasi idaresi kendisine ait Kürt Bölgesi olan Rojava’daki sosyo-politik etkilerinden dolayı, bu projeye olan ilgi arttı. Bu şaşırtıcı değil. Çünkü Bookchin’in çalışmaları, demokratik konfederalizm isimli politik kuramı geliştiren Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan’ı on yıldan uzun süredir etkilemiştir. Toplumsal ekoloji üzerine yönelen bu yeni ilgiyi hepimiz hoş karşılamalı ve Rojava deneyimlerinden ders almalıyız. Bookchin analizlerinde, her zaman Kuzey Amerika ve Avrupa deneyimleri üzerine yoğunlaşmıştır ve bu geleneklerden özgürlükçü belediye yönetimi anlayışı olagelmıştır. Dahası Bookchin, yazdığı soğuk savaş senaryosunda bağımsızlık mücadelesi veren ulusal hareketlerin sınırları hakkında şüpheliydi. Bu yazının amacı, farklı kültürlerin ve akımların gelenekleri ve küresel ölçekte ilişkiler de dâhil olmak üzere Bookchin’in analizlerini genişletmek ve geliştirmektir. İlk aşamada, toplumsal ekoloji perspektifini Batılı olmayan bağlamlarda keşfediyor. İkinci aşamada, dünya sistemi teorisine dayalı uluslararası ilişkileri ele alacak yeni araçlar tanıtacaktır. Üçüncü aşamada ise Batılı olmayan bölgelerden gelen yeni deneyimlerin toplumsal ekoloji anlayışını ve pratiklerini güçlendireceğini ileri sürmektedir.

Birinci Aşama

Sovyetler Birliği’nin çöküşü ve Çin Halk Cumhuriyeti’nin kontrolsüz olarak kapitalizme geçişi, otoriter Marksizm’in sınırlarını ve hatalarını göstermiştir. Öte yandan, 2008 senesindeki dramatik küresel finansal kriz ve çevresel kriz, mevcut egemen sistemin sınırları

nı da gösterdi. Ancak Sol (Latin Amerika ülkelerinde birkaç istisna haricinde), neoliberal ekonomilere ve burjuva demokrasisine yeni alternatifler ve güvenilir projeler getiremiyor. Anti-kapitalist hareketlerin, yalnızca mevcut sistemi yıkmaya stratejileri adına alternatif çözümler değil aynı zamanda ekolojik, sosyal, eşitlikçi ve uzun vadeli toplumların inşası için olası çözümler ile de insanlara ve bütün toplumlara ulaşması çok önemlidir. Yakın tarihte Harvey (2012), “Bookchin’in önerisi, çeşitli ölçeklerde komünlerin oluşumu ve ortak kullanımın ele alınması ve de radikal anti-kapitalist gündemin bir parçası olarak üzerinde durulmaya değer olan, bugüne kadarki en sofistike radikal öneridir.”(85) tespitini yaparak, Bookchin’in bu önerisinin önemine vurgu yaptı. Benim görüşüm, toplumsal ekolojinin, komünlerle ilgilenmekten daha fazla rolü olduğu yönündedir. Diyalektik doğalcılık (dialecticalnaturalism) ile de yaygınlık kazanan toplumsal ekoloji, mevcut kapitalist sisteme ve ırkçılık, etnik merkezcilik (ethno-centrism) ve ataerkillik dahil tüm baskı formlarına açıkça meydan okuyor. Ayrıca toplumsal ekoloji, kıtlık-sonrası (post-scarcity: kıtlık sonrası, çoğu malın çok az miktarda insan emeğiyle üretilebileceği ve böylece herkesin çok ucuza veya ücretsiz olarak erişilebileceği varsayımsal bir ekonomidir) toplum için devrimci ve rekonstrüktif (onarıcı-yeniden inşa) vizyon sunmaktadır. Toplumsal ekoloji, kentsel ve kırsal bölgelerde meydana gelen mevcut toplumsal mücadeleleri ele alırken, aynı zamanda bu bağlamlarda ortaya çıkan doğa, bilim ve teknoloji ile ilgili merkezi sorulara da değinir. Dahası toplumsal ekoloji, benzerlik gruplarını içeren prefigüratif (önceden tasarlanan) örgütlenme stratejilerini, demokratik toplumsal hareketlerin oluşumu ve bununla birlikte komünalizm veya Özgürlükçü Belediye Yönetimi’nin politik ve eğitim projeleri aracılığıyla yeni toplum inşası hakkında öneriler sunmaktadır. Ayrıca toplumsal ekoloji, biyolojik cinsiyet/toplumsal cinsiyet özgürlüğü, yataycılık (horizontalism: özel banka rezervlerinin merkez bankaları tarafından yönetilmediğini belirten para yaratma teorisine bir yaklaşımdır), siyasal ve sosyal eşitlik, ortak yardım(des-tek), kendi kaderini tayin hakkı ve adem-i merkezizetçiliği(decent-

ralisation: devlet merkezinin gücünü azaltarak yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını savunan siyasi görüş) destekleyerek, mücadelelerin temelinde yatan tamamlayıcılık etiği sağlar. Toplumsal ekolojinin gücü şudur: mevcut sosyal ve ekolojik bunalımları eleştirirken, rekonstrüktif vizyon ve özgür, ekolojik toplum meydana getirmenin araçları için tutarlı bir teori sunar.

Uzun bir süre boyunca Avrupa ve Amerika'nın ekolojik hareketlerini etkileyen bu güçlü kuram, Batı karşıtı bağlamlarda sınırlı bir uygulama getirmiştir. Bookchin'in, kendi itirafında olduğu gibi: "Benim bu ülke (ABD) hakkında dünyanın diğer bölgelerine göre bilgim daha yüksektir" (Biehl 1998, 151). "Kolkata, Pekin, Jakarta, Rio, Nairobi veya Üçüncü Dünya Mega-kentleri'nden biri ile ilişkilendirilmeyen ve modern küresel toplum gerçeklerinden kopuk, yüksek oranda Avrupa merkezli teorik sorunsal [...] temelli" (Clark 2013: 17) tutumu suçlayan sert eleştirilere rağmen, Bookchin'in yaklaşımı tamamıyla anlaşılardır ve bunun için onu suçlayamayız. Ancak inanıyorum ki, şu anda bizim görevimiz, tekil hareketler ve küresel ölçekte ilişkiler de dâhil, onun analizlerini genişletmek ve geliştirmektir.

İkinci Aşama

Önceki bölümlerde vurguladığım gibi Bookchin ve diğer toplumsal ekolojistler, ne yazık ki Avrupa veya ABD deneyimleri ve bakış açıları üzerinde yoğunlaşıp mücadelenin gerçek boyutu olan küresel ölçekte bir açılımı reddettiler. Eğer ki bu mücadelede kayda değer bir gelişim sağlamak istiyorsak, Batı merkezli zihniyetin aşılması ve evrensel bir bakış açısı kazanılması gereklidir.

Toplumsal değişimin bir aracı olarak toplumsal ekolojinin gücü, aynı zamanda mevcut sosyal-çevresel krizlerin anlaşılması için bir enstrüman olmak, aracılık için anahtar bölgeleri saptamak ve mantıklı alternatifler sunmaktır. Topluluk, şehirlileştirme/şehirleşme, kent-sel dağılım, teknoloji ve kaynakların kullanımı, kurumlar ile ilişkiler, şehir planlamacılarının rolü vb. gibi toplumsal ekolojinin anahtar konseptleri, kapitalizmin küresel özelliklerinin anlaşılması için anahtarlar olabilir. Bu kavramlara yeni bakış açıları getirilerek canlılık ka-

zandırabileceğimizin farkındayım. Yarı-çevreci (semi-periphery) deneyimlerle ilgilenmek, çekirdekten kent analizlerine dayanan, daha organik (yapısal) bir toplumsal ekoloji görüşü geliştirmeye yardımcı olabilir. Ayrıca özellikle “neo-sömürgecilik”in baskı formları düşünüldüğünde, çevreci (periphery) veya yarı-çevreci (semi-periphery) ülkelerin deneyimlerinin daha açık bir analizi gereklidir (Njrumah 1965): “Neo-sömürgeciliğin özü, teorik olarak kendisine tabi olan devletin bağımsız ve uluslararası egemenliğin dışı dönük tüm tuzaklarına sahip olmasıdır.” (ix)

Küreselleşen dünyada, milletler arasındaki bu bağımlılık ilişkileri, askeri istilânın ihtimal olduğu fakat pek tercih edilmediği yöntemler ile korunmaktadır. Yabancı bir ulusu hâkimiyet altına almanın yeni yolu, ekonomik/parasal güçten geçmektedir.

“Sonuç olarak neo-sömürgecilik, yabancı sermayenin dünyanın az gelişmiş bölgelerinin kalkınması yerine onların sömürü olarak kullanılmasını getirmiştir. Neo-sömürgecilik adı altında yapılan (kapitalist) yatırımlar, dünyanın zengin ve yoksul ülkeleri arasındaki uçurumu daha da arttırmaktadır.” (x)

Bu yeni ve dolaylı otorite ilişkisinin temel amacı, hammadde kaynaklarının ve işlenmiş mal üretiminin hâkimiyet sürekliliği ve artışıdır.

Bookchin’in çalışmalarının Avrupa ve Kuzey Amerika’daki devrim üzerine yoğunlaşma kararına rağmen, bu güçlerin davranış şekillerinin açıklamalarının, küresel ölçekte yapılması temeldir. Çünkü dünyanın diğer bölgelerindeki modern devrimler, “Kendilerine yön verme (self-oriented) eğilimindeydi. Dünya üzerindeki ideolojik etkileri çok sınırlanmıştı” (Bookchin 1996: 17) ve “İdeolojileri, eski Avrupa devrimlerinin yankıları olarak geçmişte kalmıştır” (Bookchin 1996: 18). “Non-core ülkelerin” (Çekirdek olmayan ülkeler. Çekirdek ülke, sanayileşmiş kapitalist ülkedir) herhangi bir anti emperyal (colonial-sömürgeci) veya diğer mücadele şekillerinin önemi, baskı formlarına karşı gerçekte olağanüstü bir yaşam gücü sergilemesine rağmen, ciddi bir şekilde indirgenmiştir. Örneğin, Brezilyalı akademisyen Cavalcanti (2010) şunları belirtiyor: “Bizim bakış açımızdan

Bookchin'e eleştiririz, Üçüncü Dünya ülkelerinde toplumsal ekoloji problemlerine yeterli önem vermeyişi olabilir" (15). Bu bağlamda devrimci mücadelelerde sömürgecinin kaldırılması (decolonizing) bilgisinin önemini vurgulayan Ramnath'ın (2019) görüşü konu ile ilgilidir. Bunu yapmak için ülkelerin Birinci ve Üçüncü Dünya, gelişmiş-gelişmekte olan, küresel kuzey-güney vb. şekillerde bölünmesine olanak veren bazı ihmallere kaçınmak önemlidir. "Dünya Sistemi Teorisi"nde Wallerstein(1984) tarafından ortaya konan "çekirdek" (core), "yarı çevreci ülkeler" (semi-peripherycountries) ve "çevreci ülkeler" (peripherycountries) gibi terimler, ülkeler arasındaki karmaşık güç-ekonomi ilişkilerinin açıklanmasını güçlendirebilir. Dahası toplumsal ekoloji, tüm baskı formlarına meydan okumayı amaçlıyorsa, bir ülkenin ekonomisinin ve kültürünün dolaysız kontrol ve zorla bağımlılığına dayanan bir baskı formu olan neo-sömürgecilik de düşünülerek "çevreci" ve "yarı-çevreci" arasındaki ilişkiyi tanımlamalıdır.

Üçüncü Aşama

Bookchin'in, çekirdek (core) dışı devrimci projeyi ve hareketi doğrudan etkilediği tek husus, Kürt bağlamındaydı. Bu husus da, *Komünalizm*(Akkaya & Jongerden 2012)'de sunulan Öcalan'ın siyasi programının, konfederalizm konseptleri etrafında nasıl şekillendiği anlaşılabilir. Toplumsal ekolojinin kurucusu ve Öcalan arasında çarpıcı bir fikir alışverişi üzerine kurulu tarih, Biehl (2012) tarafından anlatılmış ve analiz edilmiş; aralarında doğrudan bir bağlantı var.

Ancak bu ifadenin, geliştirildiği bağlamda acı çekmesinden sebep, edebiyat bünyesinde daha keskin bir onaylanmaya ihtiyacı var: Öcalan, ziyaretlerin sınırlı olduğu ve kitaplara erişimin zor olduğu hâlde, hukuki davasını savunmak ve Kürt sorununa politik çözüm bulabilmek için cezaevinden yazıyor (Öcalan 2007). En büyük endişelerinden biri, "Ortadoğu'nun durumunu iyileştirmek için çözüm üretmek" (Öcalan 2011: 8). PKK'nin mücadelesi de, Kürt sorununun ötesinde Türkiye'de genel bir devrimdir (Jongerden& Akkaya 2012).

Her halükârda günümüzde yaşananlar, bu müdahalenin, toplum-

sal ekolojik etkisinin gücünü göstermektedir. 2013 yılından bu yana Rojava kantonlarının deneyimi, topluluklarda özerklik uygulaması, komünal (ortak) ekonomi ve kadınların özgürleşmesi başlıkları, demokratik konfederalizm konseptinin yaşayan örnekleridir.

Toplumsal ekoloji ilkelerinin yerel (daha küçük kapsamlı) ölçek ve yerel ihtiyaçlara uyarlanması, bu düşüncenin gelişmesi ve yayılması için çok önemli bir anahtardır. Bu, Kürt davasından ve bunun yanı sıra kapitalizm karşıtı uygulamalarıyla bir otonomi olan Zapatistalar'ın deneyimlerinden öğrenilebilir.

Bu deneyimleri anlamak ve bunlardan toplumsal ekoloji düşüncesini geliştirmek ve ifade etmek için yararlanmamız, kemikleşmiş teori tehlikesinden kaçınarak, dinamik felsefe anlayışını sürdürmemizi sağlayacaktır. Bookchin'in de kabul ettiği gibi, "Tüm varoluşçuluğu içinde ütöpik diyalog, toplumsal teori soyutlamalarını çözmelidir. Benim endişem ütöpik plânlar değildir (ki düşünmeyi, devlet planları gibi katılaştırabiliyor); kamusal anlamda diyalogun kendisidir."

Referanslar

- Akkaya, A. H. & Jongerden, J. (2012). Reassembling the Political: The PKK and the project of Radical Democracy. *European Journal of Turkish Studies. Social Sciences on Contemporary Turkey*, (14).
- Biehl, J. 2012. Bookchin, Öcalan, and the Dialectics of Democracy. *New Compass* [online]. [Accessed 10.09.2014]. Available from: <http://new-compass.net/articles/bookchin-öcalan-and-dialectics-democracy>
- Bookchin, M. 1982. *The ecology of Freedom*. Palo Alto: Chesterfield.
- Cavalcanti, J. M. 2010. *Ecologia social e outros ensaios*. Rio de Janeiro: Achiamé.
- CLARK, J. P. 2013. *The Impossible Community: Realizing Communitarian Anarchism*. London: Bloomsbury Academic.
- Jongerden, J., & Akkaya, A. H. (2012). The Kurdistan Workers Party and a New Left in Turkey: Analysis of the revolutionary movement in Turkey through the PKK's memorial text on Haki Karer. *European Journal of Turkish Studies. Social Sciences on Contemporary Turkey*, (14).
- Harvey, D. (2012). *Rebel cities: from the right to the city to the urban revolution*. London: Verso Books.
- NJRUMAH, K. 1965. *Neo-colonialism: The last stage of imperialism*. London: Panaf Books Ltd.
- Öcalan, A. (2007). *Prison Writings: The Roots of Civilisation*. London: Pluto Press.
- Öcalan, A. (2011). *Democratic confederalism*. London: Transmedia Publishing Limited.
- Ramnath, M. (2011) *Decolonizing Anarchism*. Oakland, CA: AK Press.

- Stanchev, P. (2015). From Chiapasto Rojava: seasdivide us, autonomy binds us. ROAR Magazine [online]. [Accessed 10.03.2015]. Availablefrom: <http://roarmag.org/2015/02/chia-pas-rojava-zapatista-kurds/>
- Wallerstein, I. 1984. The Politics of the World Economy. New York: Cambridge University Press.

Federico Venturini, Leeds’de coğrafya alanında doktora öğrencisidir. “Felsefe” ve “Tarih ve Avrupa Kültürü” alanlarında yüksek lisans yapmıştır. Toplumsal ekoloji çerçevesinde modern şehirler ile kentsel toplumsal hareketler arasındaki ilişkiler üzerinde araştırmalar yapıyor. Rio de Janeiro’daki toplumsal hareketlerde katılımcı/militan yöntemi ile çalışıyor. Uluslararası Toplumsal Ekoloji Enstitüsü (TRISE) üyesidir.

Oturum III:

Ekolojik Endüstri ve Komüenal Ekonomi

3.1 Silke Helfrich

Komünal Ekonomi –Müştereklerin Savunulması

İlk olarak, beni bu harika konferansa davet ettiğiniz için teşekkür etmek istiyorum. Aslında buraya dinlemek için geldim ve konuşmayı düşünmüyordum, ancak şu anda bu konuşmayı yapıyorum ve düşüncelerimi sizlerle paylaşmaktan büyük heyecan duyuyorum. Dün sadece dinliyordum ve tweet atarken şunu farkettim; komünal ekonomi ve müşterekler olarak adlandırdığımız şeyleri burada Almanya’da tartışma şeklimiz sorunlu; en azından Kuzey yarımkürede. Bu sorun da sorunu. Demek istediğim şey, dayanışma ve komünalite fikirleri artık güçlü fikirler değil. Bu fikirler artık bizi birbirimize bağlamıyor. Piyasanın ve devletin ötesinde düşünürsek, –ki bu bütün müşterek tartışmasında çok önemli bir çıkış noktasıdır– köklerini komünallikte barındıran farklı bir ekonomiyi, farklı bir düşünme şeklini nasıl yaratabiliriz? Bunun özneleri kimlerdir? Bu sorular çok büyük önem arz etmektedir.

Yapmakta olduğum işi neden yaptığım bana komünallığın güçlü bir kavram olmadığı bir bağlamda sorulduğunda, genelde şu şekilde cevap veriyorum: “Çünkü mantıklı olan bu.” “Bu neden benim için bu kadar manalı?” sorusu çeşitli şekillerde açıklanabilir. Biyografik bir yaklaşımı seçerek size nereden geldiğimi anlatmak istiyorum. Bu haritada Doğu Almanya (Alman Demokratik Cumhuriyeti) ve Batı Almanya (Almanya Federal Cumhuriyeti) görülüyor. Ben bu ok işaretinin gösterdiği noktadan geliyorum. Daha iyi anlamanız açısından, şu anda size köyümün fotoğrafını gösteriyorum. İsmi-nin çok bir önemi yok, gerçekten çok küçük bir yer. Şimdi bu fotoğrafta kilisenin tepesinin görüldüğü vadiden aşağıya sadece 500 metre hareket etme izniniz olduğunu hayal etmeniz gerekiyor. Sadece bu tarafta hareket edebiliyorduk. Onun arkasında yeni bir sistem başlıyordu. Yani Batı ile aramızdaki çizgiden sadece 500

metre uzaklıktaydık. Duvarın yıkılışından sonra, birkaç yıl boyunca kendi yolumu bulmaya çalıştım ve Orta Amerika'ya gittim. Yani sosyalist bir ülke deneyiminden sonra, iç savaşın 1992'de yeni bitmiş olduğu, toplumun oldukça kutuplaşmış olduğu bir savaş-sonrası ülkesine, El-Salvador'a taşındım. Oradan Meksika'ya gittim. Burada bazılarınız Meksika'yı benim bildiğimden çok daha iyi biliyor ki, Meksika yalnızca 'başarısız bir devlet' olarak tanımlanabilir. Topraklarının bir kısmı devlet, bir kısmı ise ya mafya ya da komünler tarafından kontrol edilmektedir. Toprağın oldukça büyük bir kısmı –%60'ı– müşterek. Döndükten sonra, dört farklı devlet rejimi deneyimim olduğu söylenebilir. Bugün karşılaştığımız sorunların çözümlerinin belirli bir devlet şeklinde yatmadığına dair inancım buradan gelmektedir. Bunun yerine her zaman daha aşağıdan bakıp şu soruları sorabiliriz: "Hayatta neye ihtiyacımız var; ekonomiden bahsettiğimizde kimin ihtiyaçlarından bahsediyoruz ve bu ekonominin yapılandırılmasında gücü kim elinde barındırmalıdır?" İşyerimizde yapmaya çalıştığımız şey bu. Müşterek konsepti, benim için bir anlam ifade ediyor. Çünkü dünyanın her yerinde farklı isimlerle karşınıza çıkar. Müştereklerin dünyanın her yerinde uygulanması ancak ortak bir isminin olmayışı, müşterekler hakkında konuşmakta zorluklar yaşadığımızı ve bunun bizi birbirimize bağlayan bir şey olarak görülmediğini gösteriyor. Dün de bu konu hakkında tweet paylaşımında bulundum. Bu gerçekten de müştereklerin trajedisidir. Almanca'da 'Allmende' terimini duymuş olabilirsiniz, 'allgemeinida' teriminden gelmekte ve 'topluluktaki herkesin farklı şekillerde fayda görmesi' anlamına gelmektedir. Daha yaşlı bir dinleyici kitlesine konuşuyor olsaydım, bu terimi hatırlayabilirlerdi. Genç dinleyici ise bu terimi artık pek bilmiyor. Bu da yeniden düşünmek istediğimiz konular hakkında yeni bir dil yaratmamız gerektiği anlamına geliyor.

Devletin ve iktidarın ötesine geçmek, piyasa mantığını takip etmeyen bir devlet anlamına geliyor ve bundan kastettiğim karşılıklı bir alışveriş olmadan ya da hatta hiç devlet olmadan olması değil. Şansöl-yemiz demokrasiye uygun piyasadan bahsettiği zaman tam da bun-

dan bahsediyor. Yani mesele şu ki, piyasanın mantığını takip etmeyen tabandan, bir toplum ve ekonomi kurulabilir mi? Piyasanın mantığı derken, piyasanın görünmez eli tarafından idare edilen, arkamızdan iş çeviren güçlerden ve paranın bizi kontrol ettiği ve bizim parayı kontrol edemediğimiz mantıktan bahsediyorum. Dün konuşmaları dinlerken özel mülkiyet konusunun üzerinden atladığımızı fark ettim. Ki özel mülkiyet bugünün ekonomisinin üzerine inşa edildiği temel taşlardan biri. Bu duruma şaşırdım, belki bunu daha sonra tartışabiliriz ama bu beni mülkiyet ve müşterekler konusu hakkında iki temel şey söylemeye itiyor. Sadece Avrupa’da değil, genel olarak beşeri bilimler tarihinde müşterekler fikrinin kimseye ait olamayacağı anlatısı yatmaktadır.

Müşterek olan hiç kimseye ait değildir. Bunu tamamlayan başka bir anlatı da müştereklerin herkese ait olduğudur. “Herkesin olan baş aşağı gider” lafını hiç duydunuz mu? Bir yerden tanıdık geliyor. Bu tarz stereotipler hep tekrar edilir ve gelecek kuşaklara aktarılır. Bu noktada net olmamız ve şunu söylememiz gerekir: “Müşterekler ne hiç kimseye ait olmayan ne de herkese ait olandır; ancak sadece birine tek başına ait olamayacak bir şeydir.” Bunu kendi bağlamlarınızda kontrol edebilirsiniz. Ortak mallara ve kaynaklara erişim için uygulanan bütün yöntemlerin ortak bir yanı bulunuyor; belli başlı şeyler için özel mülkiyet iddiası ve erişimi yoktur. Bunu bu şekilde koyarsak, dünya genelinde farklı bağlamlarda çok büyük bir çeşitlilik bulunduğunu görürüz. Dünya genelinde Asya ülkelerindeki sus sistemi falaj da olsa, Meksika’daki ejidos da olsa mülkiyet sorununun nasıl düzenlendiğine dair farklı farklı somut yapılar bulunmaktadır. Bütün bunlar ortak bir fikri paylaşmaktadır: toplumdaki herkesin eşit olarak yararlanması. Bu da benim müşterekler fikrini bu kadar ilgi çekici bulmam için başka bir neden.

Sizi bilim dünyasında kısa bir yolculuğa çıkarayım. Resimde gördüğünüz kişi Elinor Ostrom, kendisi Ekonomi alanında Nobel ödüllü alan ilk kadındı ve 2012 yılında hayatını kaybetti. Diyor ki, “Müşterekler her yerde işe yaramaktadır. Ve bunu bilebilecek kimse varsa o da kendisi.” Birçok farklı örneği incelediler ve Japonya’dan Şili’ye,

İsviçre Alplerinden Los Angeles'taki sulama sistemlerine kadar bir çok yerden kaynakların ortak paylaşımına dair örnekler buldular. Bunun yanı sıra, müşterekler, hem insanlık kadar eski hem de internet kadar moderndir. Kurumsal olarak, hiç bir şey bu kadar uzun süre hayatta kalmayı başaramadı. Hiçbir devlet müşterek kurumlar kadar uzun süre var olmadı. Doğu Almanya'da okula giderken, bu resimde gördüğünüz gibi konu, her zaman bizleri sosyalist olarak yetiştirmekti. Eski bir Doğu Alman vatandaşı olarak söyleyebilirim ki müşterekler fikri, her yerde uygulandığı gibi aynı zamanda insanlar tarafından onların istediği gibi uygulanmaktadır. Bu da Elinor Ostrom'dan öğrenebileceğimiz oldukça ilginç bir şeydir. Somut koşulları ve ekonomik koşulları belirlemek ve bunları toplulukların kendi ellerine geri iade etmek. Burada müşteregin adil kullanımı ve uygulamayı mümkün kılan koşullar nelerdir diye sormak gayet önemlidir. Kurumların nelere ihtiyaçları vardır, kurumlar nasıl yapılandırılmalıdır ki mümkün olabildiğince ayakta kalabilsinler? Bunları Elinor Ostrom'un Müşterek Kurumların Tasarlanması İlkeleri başlıklı Nobel konuşmasında okuyabilirsiniz. Dün konuşmaları dinlerken, bunun konsey, meclisler ve delegasyon sistemi ile Rojava'da nasıl işlediğini düşünüyordum. Ve bu muhteşem deneyimin yalnızca 2,3,4-5 yıl değil de 20,30, 40 yıl sürmesi için neler yapabiliriz? Sürdürülebilir müşterek kurumlar için inşa ilkelerine bakılmasında yarar görüyorum.

Bilim dünyasında olan yolculuğu burada sonlandırıyorum çünkü müştereklerin kurumlarla ya da ekonomik sistemlerle değil daha çok yaklaşımla alakalı olduğuna iknayım. Her zaman kolay yolu seçmeye hazırlıklı olmak, aynı hakka sahip olanlarla karşı karşıya kalarak ortak kaynakları kullanmak ve bunun üzerine müzakerede bulunmak. Daha önce bahsettiğim gibi bu zorlu bir süreç ve bunun için de henüz güzel bir terimimiz yok. Bu yüzden Peter Linebaugh tarafından üretilmiş İngilizce bir cümle kullanmak zorundayım. Amerikan bir tarihçi olan Peter Linebaugh diyor ki, "Ortaklaşma olmadan müşterek olmaz." Bu cümleyi çevirmesi zor. Almanca'ya şöyle çevirebiliriz; "Ortak mülk yoktur, ortak bir şey yoktur. Müşterek gökten

düşmez, bunu ancak biz yapmak zorundayız, aktif bir biçimde tekrar tekrar yaratmak zorundayız.” Burası hepimizin aynı seviyede olduğu toplumsal bir düzlemdir. Müşterekler, özünde bizim toplumsal ilişkilerimizi nasıl düzenlemek istememizle alakalı bir sorudur. Bu da toplumsal bir süreçtir; hiç bir zaman tamamlanmış değildir ve sürekli pratiğe dökülmesi gerekir. Doğu Almanya’da sosyalist okulumuzda bize nasıl sosyalist olunacağını öğretecekleri yere, sorunlarımızla nasıl başa çıkacağımızın pratiğini gerçekleştirmiş olmalıydık. Bugün de aynıısı geçerli. Çocuklarımızı emek piyasasında başarılı olmaları için hazırlamak yerine, onlara kendi sorunları ile başa çıkmayı ve çözmeyi öğretmeliyiz.

Şimdi organizasyonu düzenleyenler bana işimi yapmadığımı, ekonomi hakkında konuşuyor olmam gerektiğini söyleyecekler. Aslına bakarsanız bu konu hakkında yayınlarda sık sık bir araya getirmeye çalıştığımız devam etmekte olan bir tartışma var. Bu tartışmada farklı bakış açıları bulunuyor ve belli bir bakış açısı ve düşünme şekliyle tamamen farklı bir üretim biçimi hayal edilebiliyor. Bu üretim biçimi farklı farklı isimlere bürünebilir. Ben müştereklerimizi yaratan kolektif üretim diyeceğim. Çünkü benim için önemli yanı, yalnızca müştereklerden almak değil aynı zamanda onu yeniden yaratmak zorunda olmamız. Bu terim aynı zamanda konunun, metaların üretimiyle ilgili değil, müştereklerin üretimiyle ilgili olduğunu da açıklıyor. Dünyanın farklı bölgelerinden, farklı deneyimlerden gelen söylemler, onlara teorik bir açıdan yaklaştığımızda karşılaştırılabilir. Başka bir ekonominin ne olduğunu tanımlamamızın üzerine, ortak bir payda üzerinde anlaşılabilir miyiz? Bunlar basit konular. Sizlerle kısaca beş düşünce paylaşmak istiyorum. Bu beş soru, “Bir şey yaratmak için, dünyaya bir şey getirmek için neye ihtiyacımız var?” sorusunun içerisinde yer alıyor. Bir masa, bir bisiklet, bir somun ekmek ya da bir araba üretmek için neye ihtiyacımız var? Genel olarak, kaynaklara ve bilgiye, kodlara ve tasarıma; yani bilgiye ihtiyacımız var. İş’e ihtiyacımız var, klasik anlamda emek değil; bu terimin yeni bir yorumlaması olarak iş’e. Bunun hakkında kısaca konuşacağım. Ekonomide değişim araçları ya da krediler bulunur, en azından şu anda yaşadığımız

sistemde. Altyapıları kullanırsınız ve her zaman kendimize şunu sorarız: Neden?

Sizlerle hızlı bir şekilde bu beş sorunun üzerinden geçmek isterim. Doğal kaynaklara ve bilgiye erişim, paranın ve alt yapının dolaşımı, emek konsepti; bunların hepsini yeniden düşünebilir miyiz? Bunların çok basit şeyler olduğunu göreceksiniz. Yaşadığımız sistemde doğal kaynaklara sanki sonsuza kadar erişilebilir ve yeniden üretilebilir gibi davranıyoruz. Bunun en üzücü yanını iklim değişikliği tartışmasında görebiliriz. Bir yandan da çoğalabilecek şeylere ise kıtmış gibi davranıyoruz. Elbette BİZ değil ancak özel mülkiyet sahibi kişiler, çoğalabilecek şeyleri piyasada kısıtlı sunarak değerlerini artırmaya çalışıyorlar. Bu konu, ‘entelektüel mülkiyet hakları’ meselesini de kapsıyor. Mesele gerçekten çok basit. Temel mantığı değiştirip şunu söylemeniz lazım: “Doğal kaynakların dağıtımı, temel müşterekler fikrine ihtiyaç duymaktadır. Karşılığında toplumdaki herkesin eşit olarak yararlanması yani adil bir dağıtım. Adil ve sınırlı bir paylaşım. Ve konu bilgiye, bilime ve tasarıma geldiğinde ise tam tersi.” Müşterekler perspektifinden, özel mülkiyetten gelen terimleri paylaştıkça çoğalacak şeyler için kullanmamıza ve sözde entelektüel mülkiyet haklarını korumamıza gerek yoktur. Bunu yaptığınız takdirde, bu muhteşem kaynağı kurutursunuz. Burada iki konuyu da beraber düşünmek gerekiyor. ‘Kaynakların sürdürülebilirliği’ terimini ortaya atmak istiyorum. Kaynakların sonsuzluğunu da aklımızda tutarak, hepimizin yararlanabilmesi için sürekli bilgi paylaşımında bulunmaya devam edebilir miyiz? Fikirlerimizi yayalım, en iyi fikirleri kopyalayalım, çünkü dünya çapındaki en iyi fikirleri kopyalayarak bir sürü fikre sahip olabiliriz. Yalnızca yazılım programlama gibi konulardan bahsetmediğimi anlamanız için birkaç görsel hazırladım. Sol alt köşede bakterilerden elektrik üreten bir düzenek görüyorsunuz. Bu bakterilerin aktivitelerinden enerji ve elektrik üreten, açık kaynaklı bir güneş paneli. Sağda bir yazıcı, sol üstte arı kovanları, ortada yukarıda bir traktör ve altında da bir yük taşıma bisikleti görüyorsunuz. Kısacası buradaki mesaj, sürdürülebilir açık kaynaklar sayesinde düşünemeyeceğimiz hiçbir şey olmamasıdır. Bu ilkelerle

değirmenden traktöre, istediğimiz her şeyi üretebiliriz. Burada elli adet makine bulunuyor ve bunlara küresel köy inşa etme seti deniyor. Bu prototipleri inşa eden kişiler, ekolojik bir endüstriyalizmin ihtiyacı olan her şeye sahip olduğumuzu söylüyorlar. Bu açık kaynak içerisindeki insanların, ekolojik endüstriyalizmden bunu anladıklarına inanıyorum.

Bu da bizi bir sonraki konuya, emek konusuna getiriyor. Bu terimi reddettiğimi söyleyebilirim; çünkü çok yüklü bir terim. İlk oturumda, bu terimlerin dikotomilerden; ya öyle ya böyle gibi durumlardan geldiğini, bunların eleştirilip yerlerine dikotomilerin ötesine geçen terimler bulmamız gerektiğini konuşmuştuk. Bu terimlerden biri 'bakım' terimi. Merkezine insanlar ve doğa arasındaki bakım ilişkilerini koyan bir terim. Bu fikir, üretimin ve yeniden üretimin birbirinden ayrılamaz olduğu varsayımına dayanıyor ve yeniden üretimi, bakım işlerini ekonominin dışına çıkaramayacağımızı iddia ediyor. Üçüncü nokta, altyapılar. Sık sık şu şekilde eleştiriliyoruz; müşterekler fikri iyi bir fikir, fakat sadece herkesin masa etrafında toplanıp oturabileceği küçüklükte gruplar için işe yarar. Bu da tam olarak Rojava'nın neden muhteşem bir örnek olduğunu gösteriyor! Orada insanlar oturup birbiriyle konuşuyorlar, yerelde tartışılması gereken konuları yerelde tartışıyorlar. Bu büyük bir bölgeyi ve birçok insanı kapsıyor. Çünkü nasıl bir toplum ve ekonomi yaratılmak istendiği üzerine düşünülüyor ve bu altyapılar için de geçerli oluyor. Altyapının temel ihtiyaçlarını şu şekilde sıralamak isterim: 'açıklık' –daha evvel anlattığım gibi-, 'para dışı' yani altyapılara her zaman erişilebiliyor olmak –mesela tramvay gibi-. Yani paran varsa binebilirsin, yoksa binemezsin gibi değil. Böyle olmamalı ve altyapının kullanımı metanın kullanımı gibi olmamalı. Bu tartışmayı 'nötr ağlar' tartışmasından biliyor olabilirsiniz. Ve 'dağıtılmış' da üçüncü temel kavram. Bunu sol tarafta görebilirsiniz. (Gösterdiği resmi açıklıyor.) Hiç kimse ana dümeni istemiyor, bu durumda imparator-kral oluyor diyebiliriz. Bunu orta kısımda görebilirsiniz. Bir adım öteye geçiyoruz ve bu da dağıtılmış ağlarla alakalı; birbiriyle bağlı yanı, çoklu merkezler kavramını yaratıyor. Çok-merkezlilik Rojava'da şu anda

gayet iyi işleyen bir kavram gibi görünüyor. Topluluk temelli bir ekonomide karşılıklı değişim ilişkilerimizi nasıl tasarlayabileceğimiz sorusundan da bahsettim. Yapısal bağımsızlığın temel fikri olarak topluluklara geri getirilmesi gereken bu konudan, dün de bahsedildi. Dün bu konu merkez bankaları bağlamında da tartışılmıştı. Bu resimde aşağıda Yeni Zelanda'yı, ortada Brezilya'yı ve yukarıda herkesin tanıyacağı Totnes Pound'u görüyorsunuz. Faircoin, dijital mekanizmalar üzerine kurulu bir inisiyatif. Ancak Bitcoin gibi birilerinin daha zengin, birilerinin ise daha fakir olduğu bir piyasa mantığını takip etmiyor. Onun yerine içerisinde yeniden dağıtım mekanizmaları inşa edilmiş. Bu inisiyatifin önemli yanı insanların parası olup olmaması ya da bundan sonra paralarının olmaması değil. Bu benim için önemli bir soru değil. Daha önemlisi, parayı devlet kontrolünden ve merkez bankası sisteminden çıkararak, değişim ilişkilerimizi nasıl yaratmak istediğimiz üzerine yeniden tartışabiliriz. Bu tartışma, armağan ekonomisi, ortak kullanım, satın alma yerine ödünç alma gibi fikirlerle beraber ilerlemelidir. Takasın çoklu anlamlarının bulunduğu senaryoları düşünmemiz gerekiyor. Nasıl fonksiyon gösterdiğimiz noktasında etkileşimin tek çeşidi, şu anda yaşamak zorunda olduğumuz açlık, para, süpermarket ve satın alma üzerine kurulu olmamalı. Bunun yerine toplulukların kendi yarattıkları ve kendi kontrol ettikleri takas mekanizmaları olmalı.

Sonuç olarak, bütün bunları neden yapıyoruz? Daha evvel bahsettiğim gibi bu, bana çok anlamlı geliyor. Ekonomi aslında çok basit. Ekonomi yalnızca insanların ihtiyaçlarına hizmet eden bir şey olabilir. Üç şekilde gelecek vadeden bir konsept yaratmamız gerekiyor. Üç en önemli entelektüel geleneği birbirine bağlayan bir konsept. Bunlar, özgürlük, adillik ve sürdürülebilirlik. Komünal bir ekonominin ya da müşterekler ekonomisinin kendisini sınavacağı mihenk taşı bunlardır. Bunu yapabilirsek, kültürel antropologların, bizlere ekonomi hakkında dünyanın ekologlarının toplamından daha fazla fikir verebileceğini görürüz. Ekonomiyi kültür alanına geri sokmamız gerekmekte; onu ikincil konuma itmeli ve şunu sormalıyız: "Müşterekleri nasıl oluşturacağız ve eğer okulda değilse nerede öğreneceğiz?"

Dün dinlediklerimizden sonra, Rojava'da şu anda gerçekleşen somut deneyimlerden pek çok şey öğrenebiliriz. Çok teşekkürler.

Silke Helfrich, serbest gazeteci, Commons Strategies Grubu ve Commons Enstitüsü kurucularındandır. Uzun yıllar Heinrich Böll Vakfının Orta Amerika, Meksika ve Küba temsilciliğini yapmıştır. “Ortak Varlıkların (Commons) Zenginliği: Pazar ve Devletin Ötesinde bir Dünya”, “Wem gehört die Welt?” ve “Was mehr wird, wenn wir teilen” adlı kitapların editörlüğünü yaptı. Şu anda ortaklaşmanın (commoning) biçimlerini araştırmaktadır.

3.2. Saniye Varlı

Bağlar Kadın Kooperatifi Deneyimi

Bugünün öneminin bizim için değerli olduğunu belirterek başlamak istiyorum. Kadının öze dönüşünü ve toplumsal değişim dönüşümünü esas alan, toplumda var olma mücadelesini sadece yaşadığımız coğrafyada değil, dünyadaki var oluşuna öncülük edenin doğum gününü kutlayarak başlamak istiyoruz.

Değerli arkadaşlar,

Bağlar ilçesi, 2005 yılında yerel yönetimleri aldığımızda, ilk kadın belediye başkanlığı pilot bölgesi seçildi. Bu minvalde Bağlar belediye başkanlığımız da kadın arkadaşlarımızdan oluşturuldu. Bağlar kadın kooperatifi de bir ihtiyaçtan doğdu. “Acaba kadınları yaşama nasıl katabiliriz”, “Toplumsal cinsiyet ve erkek devlet erki ve toplum üzerinden kadınlara yapılan şiddet ile ilgili nasıl bir farkındalık oluşturabiliriz?” sorularına yanıt arayan bir kooperatif kuruldu. Kooperatif bu amaçla da çok ciddi çalışmalar yaptı ve başarıya da ulaştı. Ancak sizin de bildiğiniz gibi ihtiyaçlar, insanları farklı arayışlara ve çalışmalara itiyor. Ve biz savaşa birlikte örgütlenmeye başladık. Hem savaştık hem de örgütlendik. Hala da aynı süreç devam ediyor. Acaba bu çalışmayla nasıl farkındalık oluşturabiliriz diye ekonomik model çalışması yöntemini bizde tartışmaya başladık. Sayın Öcalan’ın alternatif ekonomik modellerle ilgili ortaya koyduğu ilk tezden bu yana, Kürdistan’ın inşasındaki ekolojik demokratik ekonomik model, nasıl oluşturulacak diye biz de Bağlar kadın kooperatifi olarak kafa yorduk. Biz bu dar alandan çıkıp Kürdistan’ın inşasını esas alan ekonomik paylaşımı nasıl yapabiliriz? Dünya savaşlarının ve kapitalizmin yarattığı bu travmaya karşı biz nasıl bir model oluşturabiliriz? Bunun üzerine kafa yorduk ve belirli çalışmalar yürüttük.

Modelimizin esasında bireysel hiçbir şey yok. Evet, birey önemlidir ve insanın birey olarak dönüşümü önemlidir. Ancak toplumsallaşmayan hiçbir şey hiçbir değer ifade etmez. Bu amaçla Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ile birlikte stratejik ortaklığa dayalı bir iş birliği yaptık. Büyükşehir belediyesinin başlattığı bir mor marketler zinciri var. Bu mor marketler zincirine ürün yetiştirmek ve kendimizi ayakta tutabilmek üzerinden bir çalışma yürüttük. Bağlar kadın kooperatifi aynı zamanda KJA ekonomi komitesinin de bir parçası. Bu ekonomi komitesi ile birlikte biz, köylerde modelimizi oluşturarak üretime başladık. Şu anda iki köyümüzde, marketlerimize yetiştirmek üzere doğal köy tavuğu yetiştiriyoruz. Dicle’de yakılan iki köyümüzde bal üretiyoruz. Keçi sütü, keçi peyniri ve hayvansal tarım üzerine çalışmalarımızı başlattık. Diyarbakır Karacadağ bölgesinde bulunan iki köyde doğal yoğurt (kendi yoğurdumuzu) üretiyoruz. Kapitalizm girdiği her yeri kirletti. Köylüleri de kendileştirerek kirletmeye çalışıyor. Fakat paradigmamızın-hareketimizin bize verdiği artı bir değer var. Özellikle biz kadınların elini değdirdiği yerlerde sahiplenmeyle karşılaşıyoruz. Yani kadınlar olarak Kürdistan’da erkeklere nazaran 3-0 önde başlıyoruz diyebiliriz. Köy meclislerimiz ve köy komünlerimiz üzerinden bu çalışmalara başladık. Şu anda kolektivitelyi esas alan bu çalışmayla üretilenlerin tüketileceği alan olan mor marketler çalışmasını da Büyükşehir belediyemiz yürütüyor. Çalışmamız çok rahat hayata geçirilebilecek bir çalışmadır ve bu hayal değil. Muhakkak orada bu işin teorisini oluşturacak ve aktarımını yapabilecek çok değerli arkadaşlar var. Biz de sizleri teoriye boğmadan diğer yaptığımız çalışmaları aktarmaya çalışacağız. Biliyorsunuz bir Rojava gerçeğimiz var. Kendimizi, yaşadığımız coğrafyadan, doğrularımızdan ya da kendi gerçekliğimizden uzak tutamayız. Dolayısıyla özsavunma çalışmalarını esas alan bir ekonomik modelin de olması gerekiyor. Keşke bütün dünya silahsızlansa ve bu güzel doğayı tahrip etmeden yaşayacağımız bir dünya olsa. Ancak siz de biliyorsunuz ki Ortadoğu’da özellikle kapitalist devletlerin eliyle oluşturulan ve ısrarla –Türkiye’nin de ortak olduğu– Kürt gençlerine, Kürt örgütlenmelerine ve Kürt coğrafyasına karşı oluşturulan DAIŞ çeteleri gerçekliği var. Bu gerçeklik

bize şunu gösterdi: örgütlenmezseniz, örgütlülük ve özsavunmanızı oluşturmazsanız, özsavunma birliklerinizle yaşama dâhil olamazsanız siz de yok olacaksınız. Tüm bunları doğayı tahrip etmeden, ekolojik kalarak ve doğal dengeyi koruyarak nasıl hayata geçireceğiz. Çelişkili gibi görünse de özsavunma olmazsa olmaz. Dolayısıyla bu devletlere karşı da kendi modelimizi ve savunma mekanizmamızı oluşturmak mecburiyetindeyiz.

Elzem olan bir şey var; demokratik olmayan hiçbir çalışma ya da yapı, bizim için değerli değildir. Ortadoğu'da yaşayan halklar olarak –özellikle biz Kürtler– bunu fazlasıyla gördük. Biz düşüncelerimizi ortaklaştıramazsak, üzerinde paylaşım savaşlarının esas alındığı, tahribatlar yarattığı ekonomimizi paylaşamasa, sistemin yeniden yutacağı balıklar haline geleceğiz. Dolayısıyla bunlara karşı Kürdistan inşa sürecini esas alan ve öncülüğünü birbiriyle uzlaşan, modelini oturtabilen bir yapıyı esas almak zorundayız. Kapitalizmin şöyle bir gerçeği var: “Benim gibi olursan, ancak benim gibi düşünürsen başarılısın ve yaratabilirsin.” Beş bin yıldır iliklerimize kadar yerleşen bir mekanizmaya karşı, Kürdistan'ın inşasının öncülüğünü yapacak, bunun teorisini oluşturacak arkadaşlarınız olarak bizim sizlerden ricamızdır; pratiğe odaklanan alan bir teoriyi esas alın. Özellikle özgün çalışmalarımızda, yüzde altmış-yetmiş yakın bir başarı elde ediyoruz. Bu anlamda daha profesyonel ve sistemli, birbirine kenetlenen ve mevcut yapıya karşı durabilecek bir mekanizma eğer demokratik olmazsa başarılı olamaz. Dünya deneyimleri ortadadır. Bunların üzerinde biz de uzun süre kafa yorduk. İspanya ve Küba'daki modelleri tartıştık. Sigara zararlı ama Küba'da puro fabrikalarında çalışan kadın arkadaşların, üretirken on dakikalık kitap okuma hakları var. Demem o ki hayat sadece bir şeyler üretip bunu kapitale dönüştürerek kendinizi kapitalizme kurban edeceğiniz bir mekanizma değildir. Bunun yaşamsal değerleri var. Ahlaki ve politik duruşunuzu, ekonomi üretirken oluşturmazsanız birilerine kurban gideceksiniz. Kapital, 1800'lerde yazıldı. Siz bunu yaşamsallaştırmadığınızda ya da bu içerik hayat bulmadığında, hiçbir alam ifade etmeyecektir. Dolayısıyla kısmi de olsa yaşamımızda bunun pratiklerini oluşturuyoruz. Doğal olarak dünya

deneyimleri çok daha önemli. Biz birdenbire girdik bu çalışmaların içerisine. Başlarken söylediğim gibi bu kooperatifi “Hızla başlayalım sonra içini doldururuz” anlayışıyla kimseye fırsat vermeden kurduk. Bizim hareketimizin paradigmasını esas alan arkadaşlarımızın yarattığı bir değer oldu. Kadın arkadaşlarımızın yüzde doksan beşi sadece teorik olarak değil pratiğin de içerisinde. Yöneticiler olarak buradan para almıyoruz çünkü farklı bir çalışmada da yer alıyoruz. Üretimde yer alan kadın arkadaşlar gelirden pay alıyor. Biz teorisini üretiyoruz diye ekonomik bir faydamız olmuyor. Tekrar söylüyorum bu kapitalist vahşete karşı yeni örgütlenmenin, yeni insanın yolu, tam da Sayın Öcalan’ın paradigmasını esas alan Özgürlük Hareketi’nin yarattığı değerleridir.

Bedenlerimizi vererek yarattığımız bir paradigmamız var ve bu anlamda ihaneti kabul edemeyiz. İyi teorisyenler olabilir ancak iyi bir pratiği esas alamayan, bunu demokratikleştiremeyen, bizim değer yargılarımız ile oluşan yapıyı birilerine peşkeş çekmeye çalışan hiç kimse, hiçbir olgu ya da algı kabul edilemez. Bizler var oldukça bunları kabul etmeyeceğiz. Muhtemelen orada bulunan arkadaşların ortak düşüncesi ve yaklaşımı budur. Zaten böyle olmasa bir arada olma şansımız yok. Şuan iki atölyemiz var ve atölyelerimizde kıyafet dikiyoruz. Aynı zamanda deri çanta atölyemiz var. Bu deriler için özel olarak hayvanlar kesilmiyor. İşlenmiş deri getiriyoruz, zaten var olanlar kullanılıyor. Yine mor marketler, dediğim gibi bizim için iyi bir araç oldu. Mor marketler sayesinde köy komünlerimizi kurduk. Köy komünleri ve meclisleri üzerinden de çok güçlü bir örgütlenmeye başladık. Bunun ekonomik paylaşımı şöyle: örneğin, bir köyde hayvanları olan kadınlar ile görüştük, “Biz sizin ürünlerinizi alıp satışını yapacağız ve gelirin yüzde sekseni sizin” dedik. O köyde bağımsız beş kadını bir araya getirerek yüzde yirmisini de onlar için kanalize ettik. Hiçbir zaman “Biz sizden alacağız ve sizden daha fazla kazanıp zengin olacağız ama sizi sömüreceğiz” mekanizmasını kabul etmedik. Yaptığınız herhangi bir çalışmanın merkezinde olmadığınızda ya da o çalışmayı içselleştirmedığınızde başarılı olamazsınız. Bundan dolayı mor marketler, bizim ekonomik modelimizi köylerde başlatmamız

için çok iyi bir fırsat oldu. Bu anlamda büyükşehir belediyesinin başlattığı çalışma değerlidir ve sahiplenilmesi gereken bir projedir. Proje tamamen kadınların emeği ile oluşturulan bir çalışma. Dedğim gibi köy komünlerini oluşturduk ve bunu Bağlar kadın kooperatifi üzerinden yapıyoruz. Tamamıyla bağlar kadın komününün Kürdistan'daki yeni ekonomik modelini ve paradigmasını esas alan bir çalışmadır ve bu nedenle de değerlidir. Bu, "Biz daha çok kazanalım, ben daha çok kazanayım ya da üç tane köylü daha çok kazansın" mantığı değildir. Örneğin, bir köyümüzde beş-altı tane kadın arkadaşımız mevsimlik tarım işçisi olarak başka şehirlere gidip çalışıyorlar. "Biz herhangi bir yere gitmek istemiyoruz ancak paramız da yok" dediler ve bizden on tane koyun alacak mekanizma istediler. Biz de o mekanizmayı oluşturduk ve şimdi o koyunun sütünden yoğurt yapıp satıyorlar. Hiçbir şeyi hibe etmemeye özen gösteriyoruz. Belki bahsettiğim çalışma, bu dönemde çok itibar görmeyebilir hatta çok ilkel de gelebilir, ancak bu bir gerçek. Sözümüz bizim tek sözleşmemizdir. Çalışmamız, başta on kadının yarattığı bir değer gibi başladı ancak bugün söylenebilir ki milyonlara ulaşıyoruz. Ürettiğimiz deri çantaları Avrupa'ya da gönderiyoruz.

Hem yöresel hem de günlük hayatta kullanılan elbiseler üretiyoruz. Çok fazla siyaset yapmak istemiyorum çünkü artık siyaset zamanı değil pratik zamanıdır. On yıllardır bedel ödedik hala ödüyoruz ve belki daha da ödeyeceğiz. Ancak bizden sonraki kuşaklara bırakacağımız onurlu bir yaşam var. Eğer siz artı değerlerinizi paylaşıyorsanız, bu sizin ahlaki ve politik bir toplumu yaratabildiğinizi gösterir. Ekmeğinizi paylaşmıyorsanız hiçbir şeyinizi paylaşamazsınız. Bu yaratılan değerlerin pratik yaşamda anlam bulması değer bulması çok önemli. Sizlerden istediğimiz şey; kısa, uzun ve orta vadede gerçekleşme ihtimali yüksek olan çalışmaları geliştirmeniz. Bu bizim için de çok değerli olur. Mekânlar arasında kâğıt üzerinde kavramsal bir farklılık olabilir, ancak öz esastır. Aslolan da Ortadoğu ve Kürdistan topraklarında yaratılan ve yaşatılan bu vahşi kapitalizme karşı, Kürt gençleri ve yaşlılarının yarattığı değeri esas alan bir ekonomik modeli hayata geçirmektir. Yaptığınız çalışmadan dolayı size başarılar

diliyoruz ve Kürdistan'da bize bu öncülüğü yaratan şehitlerimize sö-
zümüzdür; biz var oldukça kapitalizmin bize dayattığı hiçbir yaşamı,
hiçbir yaklaşımı esas almayacağız, onların yarattığı değerleri, bir adım
bile ileriye götürebilsek; denizyıldızı misali “tek bir hayallerini bile
gerçekleştirebilirsek” kendimizi bir şey yapmış sayacağız. Yoksa on-
ların yarattığı değerler paha biçilmez. Bunun maddi hiçbir karşılığı
yok; ancak onların yarattığı manevi değerın yaşamda değer bulması-
nı sağlayabiliriz. Bütün dünya devrimlerinde bu böyledir ve bedeller
ödenir. Değerlere anlam biçecek olanlar bizleriz. Kendimizi bunun
uzağında görmek doğru değil. Bizi bu çalışmaya kattığınız için teşekkür
ediyor ve çalışmalarınızda başarılar diliyoruz. Özgür Kürdistan'ın
inşasında bir arada olmak dileğiyle...

***Bağlar Kadın Kooperatifi**, 2005 yılında kuruldu. Kooperatif eko-
nomik ve siyasi aktiviteleri içe içe yürütmektedir. Kadınlar ataerkil
sisteme karşı mücadele etmek kadar demokratik yönetim ve komünal
ekonomi için de mücadele etmektedir.*

3.3 David Graeber

Bütün Ekonomiler Nihayetinde İnsan Ekonomisidir

Ya da arkadaş olmayı en çok isteyeceğimiz türden insanları yaratacak maddi koşullar nelerdir?

Benden insan ekonomileri hakkında konuşmam istendi, aslında bu terim ilk olarak antropoloji ile ilgili bir kitapta ortaya çıkmıştı. Antropologlar, gözlemledikleri farklı ekonomilerde paranın farklı şekillerde kullanıldığını saptamıştır. Bizde de olduğu gibi birçok yerde para, öncelikli olarak mal ve hizmet satın almak için kullanılır. Ancak paranın sosyal ilişkileri düzenlemek için kullanıldığı ve hiçbir şeyi satın almadığı yerler de vardır. Bu düşünce, birçok insana çok tuhaf ve yabancı gelen bir düşüncedir. Bu yüzden ben bunlara insan ekonomileri adını verdim. Ama daha geniş anlamda düşününce, aslında bütün ekonomiler insan ekonomisi gibi geliyor. Kapitalizmin enteresan yanı da bize bunu unutturabilen tek sistem olması... O nedenle, Rojava'da bu konunun yoğun bir şekilde ele alınması karşısında şaşkına dönmüştüm.

Aralığın başlarında, Amude şehrinde yaralı YPG/YPJ savaşçıları'nın kaldığı bir rehabilitasyon merkezini ziyarete giden heyetin içindeydim. Kliniğin yöneticilerinden Agir Merdîn, tıbbi felsefenin aslında Rojava'da inşa etmeye çalıştıkları sosyal düzenin çok gerisinde kaldığını söyledi. Anlattığına göre, onların felsefesi esasında savaşı önlemeye yönelikti. Birçok hastalığın ortaya çıkış sebebini anlayabilmek için öncelikle sosyal etkenlere bakmak gerekiyordu (insan hayatını, doğanın bir parçası olarak görüp “eğer kalp hastaysa vücut da hastadır” düşüncesinden yola çıkarsak sağlıklı bir topluma ulaşmadığımız sürece hastalıkları engelleyemeyiz); “En önemlisi de stres” diyordu. Örneğin, kentlerin %70'inin yeşil alan olacak şekilde yeniden inşa edilmesi durumunda, stres yükünün ciddi oranda hafifleyeceğini, bununla birlikte kalp, şeker gibi hastalıkların ve hatta kanserin

bile azalacağını söylüyor. Ancak meselenin doğayla bütünleşmekten ibaret olmadığını belirtiyor ve sosyal bağların önemini vurguluyor: “Yalnızlık ve sosyal tecrit, modern toplumlarda toplumsal kontrolü sağlamak amacıyla düzenlenmiştir.” İfade etme biçimine hayran kaldım. Buna “modern kölelik” dediklerini söyledi. Geçmişte kölelik, silah zoruyla gerçekleştirilirken modern dünyada bir bakıma daha ilkel bir durum söz konusu. Eskiden esir alınıp satılarak tüm sosyal bağlarından mahrum bırakılan insanlar, köle olduklarının bilincindeydi; günümüzde ise tecrit durumunun özgürlük olduğunu sanıyorlar. Bu yalnızlık zamanla strese dönüşüyor ve stres bizi her tür hastalığa açık hale getiriyor.

Ancak sağlığı ve bedeni bu şekilde sosyal ilişkiler ağının bir parçası olarak görmek için topluma bakış açısında köklü bir değişim gerekiyordu. Yemekten sonra sigarasını içerken düşüncelere daldı ve “Sonuç olarak, ‘üretim’ derken hep bir şeyleri yapmaktan bahsediyoruz. Ama herhangi bir sosyal sistemde üretilen en önemli şey, her zaman insandır. Biz bu şekilde düşünüyoruz. Çalışmak en nihayetinde insan üretmek içindir.” dedi.

Bunu biraz şaşırtıcı buldum. Çünkü kendim de Değerin Antropolojik Teorisine Doğru adında bir kitap yazıp tam da bundan bahsetmiştim. Ama pek kimsenin okuduğunu sanmıyorum, hele ki Kürdistan’da. O yüzden bu fikirlerin nasıl oluşmaya başladığı bende büyük bir merak uyandırdı. Öyleyse biraz burada kullanılan argümanlardan bahsedip devrimci dönüşümlerle ilgilenenler için ne yönden faydalı olabileceklerini anlatayım. Özellikle insanların üretimi hakkında yazarken, Marx’ın feminist okumaları bana ilham kaynağı oldu.

Her ne kadar çoğu Marksist –bazı Marksist feminist gruplar dışında– bunları unutmuş gibi görünse de esasında benim doğrudan Marx’tan aldığım konu, Marx’ın kapitalizm eleştirisinin temeli diyebiliriz. İnsanların üretimi ve bir şeylerin üretiminin önemine dair algımızı tamamen değiştiriyor. Eski çağda, demişti Marx, hiçbir yerde “toplum nasıl düzenlenmeli ki mümkün olan en büyük maddi zenginliği üretebilsin” şeklinde bir kitap yazılmadı. Bugünlerde ise eğer

gösterişli salonlarda ciddiye alınmak istiyorsak, neredeyse sorabildiğimiz tek soru haline geldi. Oysaki eski yazarlara göre –ve bu günümüz çağdaş medeniyetlerin dışında hemen hepsi için geçerli– sorulması gereken asıl soru, en iyi insanları yaratacak koşulların ne olduğudur: komşu, arkadaş veya yurttaş olarak isteyeceğimiz türden insanları. Zenginliğin üretimi, bu süreçte, daha sonraki aşamalardan biri olarak kabul ediliyordu; zenginliğin fazlası tembelliğe ve lükse sebep olur, az olması ise insanların vatandaşlık görevlerini yerine getiremeyecek kadar meşgul olması anlamına gelir vb. Marksistlerin bunu unutmamasının sebebi Marx'ın kitabının düzeni. Kapitalist kategorilere yönelik bir nevi içsel eleştiri... Dönemin ekonomistlerinin kullandıkları terimleri benimsemiş ve Adam Smith, David Ricardo gibi yazarların haklı olduklarını varsayıp piyasanın gerçekten onların söylediği gibi işlediğini kabul etse bile bunun ücretsiz emek olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Politik ekonomistlerin varsayımlarının doğruluğunu teslim etsek bile ben her şeyin tam tersine yıkıcı bir şekilde işleyeceğini gösterebilirim. Çoğu Marksist, Marx'ın çalışmalarını kutsal bir metin saydığı için bunun bir varsayım olduğunu unutuyorlar. Marx, bunun kesinlikle doğru olduğunu söylese anında fikir değiştirebilirler. O, aslında bunların doğru olduğunu düşünmüyordu ve kesinlikle kitabında ele aldığı sermayeye bakış açısını doğru bulmuyordu. Yani bu kategorileri düşünmeden yeniden üretmek gibi bir eğilim var ve bunlar zamanımızın baskın kategorileri haline geldi. Elbette antropologlar da bunun doğru olduğu kanısına vardılar. İnsanlık tarihi boyunca var olmuş birçok toplumda “ekonomi” diye bir kavram hiç olmamıştır.

Sebzeleri doğramaya ara verdiği sırada Cameron, kendisiyle röportaj yapan kişiye elbette yeniden seçilmek ve 2020'ye kadar dünyanın en büyük altıncı ekonomisini yönetmek istediğini, ama ondan sonraki beş yıl boyunca böyle bir düşüncesi olmadığını söyledi. İşte ülkeyi yönetenler için Büyük Britanya bundan ibaret: bir ekonomi. Bu zihniyetin en uç hali ise Dünya Bankası'nda yetişmiş ekonomistlerin, bazen çıkıp Afrika'daki nüfusun yarısının yakında AIDS yüzünden ölebileceğini ve bunun ekonomiye çok büyük zararlar vereceği için ciddi bir sorun olduğunu söylemesidir. Bir zamanlar ekonomi,

bir nüfusu hayatta tutabilmek için doyurmak, giydirmek ve barınma ihtiyacını sağlamanın bir yoluydu. Şimdilerde bütün bu insanların ölümüne üzülmemizin en büyük nedeni, bunun genel mal ve hizmet üretimi seviyesine yapacağı etki.

“Ekonomi”nin “değer” dediğimiz şeye tekabül ettiği varsayılır. Tabi ki de özellikle maddi değerler ama aynı zamanda parayla ölçülebilen herhangi bir şeyin değeri... Esas olarak bu, işgücünün para kazanmaya dönüştüğü bir alan olarak görülebilir. Sonuç olarak, Marx’ın ilk olarak gösterdiği gibi para, tuhaf bir şekilde çifte rol oynuyor. Bir yandan para, emeği temsil eder; çevremizi oluşturmak ve şekillendirmek için kullandığımız yaratıcı gücün değerini ölçmenin ve kavramanın bir yoludur. Mesela, şu kadar yaratıcı emeğin değeri şu kadar paradır (dolaşımdaki toplam paranın belli bir oranı kadar) ve bir başka miktar da bu kadara karşılık geliyor gibi. Fakat sadece bir insanın eylemlerinin değerini ölçmeye yarayan bir sembol olmakla kalmıyor, aynı zamanda (pratikte) tam olarak temsil ettiği şeyi gerçeğe dönüştüren bir sembol görevini alıyor. Çünkü en nihayetinde yaptığınız işi yalnızca para almak için yapmış olursunuz. Sonuç olarak, bu tıpkı aynalarla dolu bir odaya benzer; “iş”in kendisi para kazanmak için yapılan şey olarak tanımlanırken para, en nihayetinde yapılan işin değerini temsil eder.

Değerler hakkında konuşmaya başladığımızda; aile değerlerine (politikacılar daima aile değerleri hakkında konuşur), dini değerlere, siyasi ideallere ve sanata yani tamamen emeğin metalaşmadığı alanlara değiniriz. Ödenmeyen başlıca iş biçimi ev işleridir. Dolayısıyla ev işlerini hiç işgücü olarak düşünmememiz beklenir. Fakat elbette ki ev işleri işgücüdür. Değerler, özgün oldukları için değerlidir. Tekil olarak değer hakkında konuşabildiğinizde para bir değerdir, çünkü para her şeyi her şeyle kıyaslayabilir. Ancak emeğin metalaştırılmadığı değerler alanına geçerseniz, o zaman aslında her değer önemlidir. Çünkü başka bir şeyle kıyaslanamaz. Dolayısıyla, ailenizi ve din arayışınızı ne kadar ihmal edeceğinize dair bir formül oluşturamazsınız. Öte yandan bu, kapitalist kategorileri almanın tehlikeli etkilerinin olduğu yerdir ve onları doğallaştırmak çok tehlikelidir çünkü radikal

teoride bu bütün alana “üretken emek” denir. Kapitalist gerçekte ise bu emeğin ilksel biçimidir ve doğrusu yaptığınız şey talidir. Emeğin asıl biçimi ve toplumsal değer yaratımı birbirinin eseridir ve bizler de bu karşılıklı yaratımın projeleriyiz. Bugün kapitalizmin ne olduğunu bir düşünürseniz olanın finansallaşma olduğunu görürsünüz. İnanılmaz derecede karmaşık değer biçimlerini üretiliyorlar ve bu, askeri tahakkümün basitçe örtülme biçimidir. Finansal iktidar şefinin daima askeri iktidarlar olması çok önemlidir. Güney Amerika ya da Asya’daki ülkelerin bir şekilde Avrupa ve Kuzey Amerika’ya bir şeyler gönderdiğini ve bunun karşılığını alamadığını düşünmemizi istiyorlar. Çünkü finansal araçların karmaşıklığı yüzünden bir şekilde kafaları karışmış durumda. Kimse gerçekte o kadar aptal değildir, aslında bu bir askeri denemedir. Finansın yaptığı şey, bir yandan borç yaratmak için devlet gücüyle iş görmek; diğer yandan da feministlerin uzun zamandır işaret ettiği gibi ev içi emek veya sosyal üretim düzenlemektir. Emeğin bu biçimlerini düzenleme ve idare etme konusunda farklı bilimlerin milyon tane formu mevcut. Temelde finansın yaptığı şey, bu ölçü formlarını almak ve tüm topluma yaymaktır. Sonuç duygusal emek (çalışma esnasında her zaman mutlu olmanız beklenir). Finansallaşma aşkın, güvenin metalaştırılmasından başka bir şey değildir; tıpkı mikro kredinin aile bağlarını, yaratıcılığın biçimlerini alması ve milyon farklı yolla kodlarını çözerek metalaştırması gibi. Aslında değer konusundaki temel düşüncelerimizi yeniden formüle etmemiz gerekiyor.

Feminist Marksistlerin uzun zamandır dikkat çektiği gibi değer sisteminin bir diğer tehlikeli etkisi, neyin iş olup olmadığını tanımlamasıdır. Eğer birisi direkt nakit ödeme almıyorsa bu aslında hiç de “emek” değildir ya da politik ekonomideki terimlerle ifade edersek “üretken değildir” (kapitalistler için değer üretkenliği). Marks’ın dinsel yazılara benzeşen metinlerindeki keşfin acayip etkilerinden biri bu mantıktır (Marx’ın, “dünyanın gerçekten kapitalistlerin dediği gibi işlediği argümanını doğru sayalım. Ben yine de bu sistemi yıkacak çelişkilerin üretileceğini gösterebilirim” sözündeki burjuva ekonomisinin terimlerine eleştiri olarak ifade ettikleri). Sonra bu

hakikat olarak alındı, çünkü Marx onu tanımlamıştı! Sonuç olarak örneğin kadınların bakım emeği, en üretken emek biçimi olarak ele alınmaktan ziyade sadece “üreme” (bu terimin üstü kapalı biyolojik tonlamalarıyla) olarak muamele görüyor, çünkü toplumun kendisi nihayetinde basitçe insanların karşılıklı oluşum sürecidir.

19. yüzyılda bir tür kavramsal devrim vardı. Bütün devrimlerin temelde ahlaki dönüşümler olduğuna gerçekten inanıyorum. Sağduyuyu ve hayatın, politikanın, gerçekte ekonominin ne olduğu hakkındaki en temel fikirlerimizi içeren politik sağduyuyu alıyorlar. Devrimci anları yaşadığınızda (Fransız Devrimi, 1848, 1917, 1968... Bunların hepsi, temel varsayımların bir çeşit küresel etkileşim içinde değiştiği anlardı) sağduyunun dönüşümü vardı. 19. yüzyılda, fabrika işçisini paradigmatik yaratıcı olarak hayal eden emek değer teorisi, işçi sınıfları tarafından benimsendi ve dünya çapında etkili bir kitlesel hareketlilik aracı haline geldi. Düşünce şudur; insanlar “Dünya bizim yarattığımız bir şeydir, sadece var olan bir şey değildir. Her gün kalkıyoruz ve dünyayı yaratıyoruz. Peki, neden farklı bir dünya yaratamıyoruz?” diye sormaya başladı. Demek istediğim, bu bir paradoks, çünkü hepimiz kolektif olarak dünyayı yaratıyorsak, neden özellikle sevdiğimiz bir dünya yaratmıyoruz? Hemen hemen hiç kimse aslında mevcut olanı sevmiyor, egemen sınıf bile sevmiyor. Bu, 19. yüzyılda ortaya çıktığı gibi sol düşüncenin de büyük bir paradoksudur. Çok sevmediğimiz bir dünyayı her gün kolektif olarak yaratıyoruz. Hatta kapitalizm ya mevcut bile değil ya da bize dayatılan bir şey ve onu biz yaratıyoruz. Her gün kalkıyoruz ve kapitalizmi yaratıyoruz, neden başka bir şey yaratamıyoruz? Devrimsel büyük soru budur. Bu önemli oranda zor bir sorudur ve bir şekilde tüm sosyal teoriler bu konuyla ilgilidir. Dolayısıyla emek değer teorisi, bu soruyu ortaya atmanın ve cevaplamaya çalışmanın bir yoludur. Teori, sistemin bir şekilde defolu olduğunu kanıtladı; çünkü üretimin ne olduğu, insanların değil, şeylerin üretiminin mesele olduğu düşüncesi akıllara düştü. Hatta merkezi bir çelişki tarafından her zaman şu dikkate alındı: işçi sınıfı üyeleri eş zamanlı olarak kendi işleriyle gurur duyuyorlardı ve aynı zamanda çalışma düşüncesine karşı da isyandaydılar. 20. yüzyıl bo-

yunca kapitalistler, sürekli ve kararlı bir ideolojik saldırıyla bu eski ahlaki değeri, girişimcilerin beyinlerince üretilen bir düşünceyle değiştirmeyi başardılar ve bu iş aslında akıldışıdır, robotiktir. O nedendir ki kendi içinde ahlaki olmak yerine geçerli kılınan bir şey oldu. İş, karakter için gerekli bir şey olarak desteklenir ve zamanının çoğunu, özellikle sevmediği bir şey üzerinde çalışarak harcamayan birinin temelde kötü biri olduğu varsayılır. İş bu şekilde değerlendirmek, sayısız paradoks yarattı. Konuya Saçma İşler Fenomeni Üzerine adlı makalemden değinmeye çalıştım. Otomasyon, eskiden gerekli olan işin çoğunu yavaş yavaş yok ederken nüfusun daha uzun saatler ve daha yoğun çalışmasına neden oluyor. Herhangi bir sorunun çözümü olarak sunulan büyüme ve istihdam politikaları aslında milyonlarca faydasız, anlamsız idari iş üretti: uçsuz bucaksız stratejik vizyon yöneticileri, insan kaynakları danışmanları, lobiciler ordusu vb. İnsanları çalışır halde tutmaktan başka bir varlık nedeni olmayan tele-marketing ve şirket hukuku gibi sektörler değinmiyoruz bile. Aynı zamanda hemşirelik, açılık, çöp toplama, köprü bakımı ve benzeri lüzumlu görevler içeren verili bir işin ya da gittikçe artan bir şekilde en az bedel ödenen öğretmenlik gibi işlerin gerçek sosyal yararlılığı ile en yarırsız ve hatta karşı üretkenlerin (her zaman, hiçbir şey yapmasalar bile iş başında harcadıkları sonsuz saatle övünen kişiler, mesela yöneticiler) en çok ödüllendirilenler olması arasında neredeyse mükemmel bir ters ilişki var gibi görünüyor.

Dahası, egemen ideolojiye göre bu, en azından ince bir düzeyde, tek doğru olarak görülür. Şirketler, farzı mahal birinin para dışında herhangi bir nedenle yapmak isteyeceği bir iş varsa (sanatsal tasarım, tercüme vs.), ücret ödemek zorunda kalmamalıdır (anlamsız bürokratlar alayına servet harcarken dahi). Dolayısıyla, öğretmenler ve hatta otomobil üreticileri fazla ödeme almış görüldüğünde, neredeyse “araba yapmanız veya çocuklara eğitim vermeniz gerekiyor! Bu gerçek bir iş! Ve şimdi yüksek maaş, iş güvenliği ve sosyal yardım da mı istiyorsunuz?” denilircesine popülist kızgınlık konusu haline gelirler! İşinizin yararlı olduğunu ve başkalarına yardımcı olduğunu bilmek bile, sapkın bir şekilde, işinizi daha tatmin edici hale getirmek ve

böylece onun değerini eksiltmek gibi görülür!

Açıkçası burada ihtiyacımız olan şey, perspektifin tamamen tersine çevrilmesidir. Bana öyle geliyor ki bunu gerçekleştirmenin tek yolu, emek değer teorisinin eski versiyonunu, toplumsal üretim, bakım emeği ve anlamlı herhangi bir üretici emek için paradigma oluşturan (başkalarına bakım ilkesinin bir uzantısı olarak ya da insanların birbiri için yarattıklarının karşılıklı olarak görülebildiği oranda maddi ihtiyaçların üretilmesi bile değerlidir) versiyonla değiştirmektir. Bunu yapmaya başladığımız anda, fabrika emeğinin azalması ile işçi sınıfının ortadan kaybolduğuna dair makul olmayan beyanlara rağmen; işçi sınıfının her zaman, –Marx’ın döneminde bile– bakım veren gruplar olduğu açığa çıkacaktır. Öncelikle bakım verenler ve bakımdan sorumlu olanlar, hiç bahsi geçmeyen ama bir şeylerin yetişip, gelişmesine izin verecek ortamları yaratmaya katılan bahçıvanlar ve diğer emek verenlerin olduğu gibi (bu özellikle işçi sınıfı kadınları için geçerlidir ancak işçi sınıfı erkeklerin büyük yüzdesi için de her zaman geçerlidir).

İnsan ekonomisi anlayışına dayalı emek hareketi, yeni bir dünya hayalini nasıl kurdurur? İzin verin anlatayım. “Komünizmi” idealize edilmiş bir gelecek ya da belki uzak geçmişte var olan (ilkel komünizm) ve belki gelecekte bir gün tekrar var olacak olarak düşünüyoruz. Komünizmin temel olarak kolektif mülk düzenlemesi gerektireceği sanılmaktadır. Fakat mülkiyet düzenlemelerinin oldukça resmi, yasal tanımlamaları ortadan kaldırılırsa yerine erişim biçimleri konuşulur; yani orijinal konseptte geri dönersek “her biri kendi yeteneklerine ve kendi ihtiyaçlarına göre” birçok işin zaten komünist çizgide örgütlendiğini görebiliriz. Bir işyerinde kişi, boruyu tamir edip “anahtarı bana ver” derse diğer kişi, “bunun karşılığında ne alacağım?” diye sormaz. Esasen komünist ilkeler uygulanır, çünkü işe yarayan tek şey bu. Dolayısıyla kapitalizm, kendisinin kötü bir komünizm örgütlenmesi olduğunu biliyor. Benzer şekilde, birbirine güvenen ve her zaman birbirlerine hep beraber olacak gibi davranan, yakın herhangi iki kişi arasındaki bu çeşit bir komünist ilişkide, kimin kime ne verdiğinin hesabını tutmak saçma olur. Ve sonuçta, eğer bir kişinin çok ihtiyacı

varsa ya da küçük bir el atma ile ihtiyacı karşılanacaksa (“Bana yolu tarif edebilir misin?” “Ateşin var mı?”) düşman hatta yabancı olduğunu düşünmeden, komünist ilkeler uygulanabildiğinden, tabi ki çoğu sosyal sistem “temel komünizm” denen ana kayanın ötesine uzanır. Örneğin, herhangi bir çeşit gıda talebini hatta giysi talebini reddetmek imkânsız hale gelir. Çünkü komünizm, tüm insan toplumsallaşmasının ana kaygısı olarak şekillenir.

Bu tür komünizm tek kaide değildir ve bana göre sadece bu kaideyle örgütlenen bir toplum hayal etmek, neredeyse imkânsızdır. Her daim diğerleri olacaktır. Fakat hali hazırda yaptığımız şeyleri yeniden düşünmek, ilk adım olabilir. Bu bir anlamda, bakım işlerinin özünde olan birbirine açık uçlu sorumluluktur ve her türlü toplumsal değer biçiminin fark edilmemiş temelidir. Aynı zamanda önemli bir oranda komünizmde yaşıyoruz demektir. Sorun, var olan komünizm biçimlerinin demokratik koordinasyonunu oluşturmak, böylece insanların istedikleri sözleşmeleri birbirine göre şekillendirmek, yani bireysel ya da toplu olarak diledikleri değerleri seçmekte özgür bırakmaktır.

Zaten moral değerlerde bir dönüşüm yaşadık: 2011’de Tunus, Mısır, İspanya, Yunanistan ve ardından tüm dünyaya yayılan işgal hareketleri ile başlayan devrimlerle devrimci bir dönem yaşadık. Ve bunlar şiddetle bastırıldı. Fakat radikal demokratik hareketler başladığı andan itibaren artık devlet iktidarını görmezden gelirler. Demokratik toplumsal hareketin ne olduğu konusundaki anlayışımızda köklü bir değişim olmuştur. Rojava’da gördüğümüz şey budur. Ahlaki bir dönüşüm var; devrimin ne olduğuyla ilgili temel politik kategorilerimizde bir dönüşüm var. Ancak sanırım bununla daha ileri gitmek için, “Emek nedir?” kategorilerini değiştirmeliyiz. Nasıl ki 19. yüzyılda, emek teorisi ve değer, üretim olduğu fikri inanılmaz etkiliydi; her ne kadar tersini ikna etmeye çalışan sınırlar varsa da emek anlayışımızı, toplumun ne olduğuna bakmaktan başlayarak insanın karşılıklı olarak yaratılış sürecine çevirmeliyiz. Bu sadece maddi bir dünyanın yaratılması değil, birbirimizin yarattığı şeydir. Yaptığımız da budur. Bakım eğitimi birincil şeylerdir. Amsterdam’da ücretsiz eğitim hakkı hareketi biliniyor; Londra’da büyük bir öğrenci hareketi ortaya çık-

mıştır. Önlerine koydukları ilk şeylerden biri, bize eğitimin amacının ekonomiyi iyileştirmek olduğunu söylemeleridir. Bu geri bir şeydir. Ekonominin amacı, eğitimi iyileştirmek ve insanlara dünyayı anlama ve bir şeyleri öğrenmek için boş vakit geçirme özgürlüğü vermektir. Bence eğitimi, birbirimizi yarattığımız dünyayı yaratan karşılıklı desteğe yönelen geniş kapsamlı sürecin bir parçası olarak alırsanız daha doğru olur. Dolayısıyla bu şekilde dünyaya bakacak olursak, tabi ki bu, şimdiye kadar yaşayan, dünyayı görmeyi başaran insanların çoğunun yoludur. Şimdi çoğu toplumda, iPhone'ların, gözlüklerin ya da diğer maddi nesnelerin üretimi ve yaratıcı insanların her birini yaratmak için harcanan uzun süreçlerle aslında sadece maddi üretim üstlenilmektedir. Böylece, insanların önemsedığı şeyler fabrikada üretilenler ise eğer, fabrika emeği bir emek biçimidir. İnsanın ihtiyacı olan, gerçekten yararlı olan şeylerdir. Lakin "İnsan hayatının temel işi nedir?" sorusu, bir çeşit ikinci derece formdur. Biz sadece birbirimizle ilgileniriz. Bence bunu yaparsak; kategorilerimizi dönüştürüp dünyayı yeniden düşünersek ve bunu sağduyuyla yaparsak gerçekten devrimi gerçekleştireceğiz.

David Graeber, *London School of Economics'de antropoloji dersleri vermektedir. 2000'de Doğrudan Aksiyon Ağından 2011'de Wall Street'i işgal etmeye kadar iktidar karşıtı eylemde aktif yer aldı. Aynı zamanda, "Borç: ilk beş bin yıl", "Kayıp İnsanlar", "Doğrudan eylem: Bir Etnografya", "Bir Anarşistin Antropoloji Parçaları" ve son olarak "Kuralların Ütopyası" adlı kitapları yazmıştır.*

3.4 Penny Vounisiou

Devrimci Bir Olasılık için Ortak Bir Politik Zorunluluk

Egosantrik bir yaklaşımla hayatta kalma ve mutlak özel hayatı esas alan piyasa ve sermaye kurallarının dikte ettiği refah ve büyüme arayışı içinde yaşıyoruz. Dolayısıyla bu büyümenin, sadece finansal şartların görüşüyle değerlendirilerek topluma ve günlük hayatımıza olan yansımaları görmezden gelinir.

Kapitalizm, insanların mantalitesi ve bakış açıları; ihtiyaçlarımızın tanımlanmasında ve tüketim taleplerimizde, bir sosyal grup içerisindeki sosyal statümüzde ve bizim sunduğumuz katkıda kök salmıştır.

Bu rasyonele göre kapitalizm, kendisinin (toplumun) hayatta kalması ve çoğalması için gerekli olduğu şeklindeki egemen düşünceyle çelişki oluşturmadığı sürece, politika uygulamalarında toplumsal uzlaşısı elde edilebilir.

Neden?

Ekonomik bir kriz karşısında çoğunluk, elde ettiği bireysel ayrıcalıklar ve mevcut egosantrik bakış açısından mahrum olma niyetinde değildir. Kapitalizmin oluşumuna katkısını, genel politikayı değerlendirme ve değiştirme niyeti yoktur. Bu nedenledir ki çoğunluk, çok memnun bir şekilde kaderini profesyonel politikacılara teslim ederek müzakereler, anlaşmalar ve uzlaşmalardaki karar verme mekanizmalarına katılmadan, bazen bu süreçlerin gerçekleşip gerçekleşmediğinden haberdar bile olmadan (örneğin ticaret anlaşmaları) kurtarılmayı umut ediyorlar. Birçok insan, basında yer aldığı şekliyle sadece sonucu değerlendirmek için beklemekte. Zira etkilerini günlük yaşamlarında hissetmektedirler.

Karar verme sürecinin ölçeğine, şu an olduğu gibi yaklaşmak ve anlamak zordur. Kişinin katılım sağlamasından ve talep etmesinden geri durmasını güçlendirir. Çünkü kişi kabul etmediğinde bile bunun

için bir şeyler yapabileceğine olan inancıyla çelişir. Bu durumda “düşman” görünmez olmasa da çok yüksektir.

Sistemin yarattığı çözümsüzlükler, kendini yeniden üretme sürecinde yarattığı refah bölgesindeki nüfusun gittikçe küçülen bir kesimine tekabül etmektedir. Bu da karşılaştırıldığında belirgin bir şekilde geri kalanları yaşamın temel haklarından dahi dışlar.

Bu belirsizlik durumunda, kapitalizmin dışında düşünebilenler de vardır.

Sorun temel bir sorundur ve bu aşamaların tümünden geçmesi halinde öngördüğümüz sosyo-politik değişime doğru ilerleyecektir. Kendimizi net olmayan bir şekilde mevcut siyasi sistemi kınamakla sınırlamamalıyız ve yaşadığımız zaman içinde kurulması gereken farklı bir dünyanın, farklı bir toplumun ve farklı bir ekonominin tasvirine uzanmalıyız. Bu anlatımın yeniden keşfedilmesine gerek yoktur. Çünkü bu, geçmişte olduğu gibi günümüzde de mevcuttur. Kesinlikle yapılmasına ihtiyaç duyulan şey, bunun anlaşılacak bir şekilde proje planı haline getirilmesidir. Ki bu merkez, siyasi aşamayı işgal edecek ve karşıt güç olmayı iddia edecek. Bu da ihtiyaçlarımıza göre politikalarımızı şekillendirmekten daha az bir şey değildir.

Her hâlükârda bir başlangıç noktasında olduğumuza inanıyoruz. Toplumsal mücadele ve son yıllarda ulaştığı ivme ve de özellikleri (kısa vadeli geri çekilmelere rağmen) iyimser olmamıza izin veriyor. Toplumun tabanındaki bu mücadelenin menzili ve çeşitliliği incelenebilir.

Burada gerçekten önemli olan nedir?

Verilmiş olan toplumsal mücadelelerde unutulmuş önemli ‘ortaklıklar’la birlikte, onları belirleyen prensipler araştırılır.

Otonom yapılar, hareketler ve girişimler, sosyal devletin çöktüğü yıllarda ortaya çıkarken ‘ortaklıklar’ın yönetimi, piyasanın belirledikleri dışında diğer teorik prensipler temelinde masa başında yapılan sohbete dâhil olmaya başladı. Bu ortak alanlar, (birincil üretim, kamu sağlığı, kültür, eğitim, enerji vs.) sistem tarafından saldırıya uğramış sektörler olabilir.

İşte temel konu ve hepimiz için olan meydan okuma.

Bu “alternatifler” tamamlayıcı değil de kapitalizme karşı nasıl rekabetçi bir hale dönüşebilir?

Ortaya çıkan bu ilerleme, toplum içinde yaygın bir örgütlenme şekli olarak nasıl dominant bir hale dönüşebilir?

Bugün günümüzde var olan tüm bu girişimleri ve öz yönetim yapılanmalarını içerenler, işlevlerinin ve öz yeterlilik sınırlarının ötesine gitmelidir. Çekirdeğinde yatay yapılanma, dayanışma ve muhalif mücadele içeren tüm bu toplum güçleri, bir politik partiye değil bir ağa (network) dönüşmelidir. Ayrıca burjuva demokrasisine ve kapitalizme karşı koyacak ve toplumun tümünü kapsayacak üç boyutlu bir gelecek vizyonu hedeflenmelidir: Özerklik, Öz-yeterlilik, Eşitlik.

Bu Triptik Tesadüfen Seçilmemiştir

Biz geçmiş ve günümüzdeki toplumsal mücadelelerde varlık gösteren, anarşist ve anti-otoriter önermelerle siyasi eylemlerde bulunmuş ve bu alandaki kronik katılıkları ve zayıflıkları aşmak isteyen bir grup insanız. Bu yılın tamamında, özerklik, öz-yeterlilik ve eşitlik ile ilgili projeleri hayata geçirmek isteyen siyasi ve toplumsal alanların bütün yapılanmaları, kolektifleri ve gruplarıyla yatay bir ağın oluşturulması için çalışıyoruz. Sadece sistemin hatalarını kapatmayacak, tamamlayıcı bir mekanizma değil; toplumu kendi yaşam ve huzuru için pasif bir alıcıdan aktif bir uygulayıcıya dönüştüren yeni bir siyasi ve sosyal proje oluşturmayı amaçlayan işbirliğinin tabanını oluşturacak bir ağ.

Bu, ortaklıkların yönetimini, toplumsal haklara eşit erişimi, yaratıcılık yoluyla fikirlerin uygulanmasını içeren bir projedir. İktidardaki siyasi partiden bağımsız olarak bu sistemin oluşturduğu ataleti içermemektedir. Dolayısıyla, özgürlükçü (liberter) konfederalizmde tanımlanan farklı bir yönetim modelinden bahsediyoruz ve bunu Yunanistan’ın mevcut siyasi bağlamında nasıl inşa edebileceğimizi araştırıyoruz.

Bu model, yönetimin tamamen yerinden yönetimine dayanmaktadır. Yaşamımızın neredeyse tüm alanlarına ilişkin kararlar, biz olmadan alınmaktadır. Dolayısıyla onları etkileme yeteneğimiz, pratik olarak nerdeyse bulunmamaktadır. Sonuç olarak, olayların gelişimi-

ni değiştirmek istiyorsak; amaç, bizi ilgilendiren meselelerde karar verme yeteneğimizi elde etmek ve gerçekleştirme/hayata geçmelerini kontrol etmekten başka bir yol olmayabilir. Bu bağlamda, özerk bir toplum, karar verme sürecinde kollektif katılımı sağlamak ve fiili ihtiyaçlarını karşılamak için adem-i merkezîyetçilikten başka birşey olamaz. Bu kabiliyeti sağlayabilmek için karar verme, alt kümelere (örneğin; –şehirlerde– toplumlara, mahallelere ve bölgesel düzeye) geri dönmelidir. Ancak bu ölçekte, özerk yönetim ve doğrudan demokrasi uygulanabilir. Sadece bir bölgenin sakinleri, o bölgenin yerel konularının, özel özelliklerinin (yani peyzaj özellikleri, kültürel değerler vb.) farkındadır ve dolayısıyla o bölgenin özel ihtiyaçlarını bilir; kendileriyle ilgili kararlar alabilir ve de uygun yönetimi planlayabilir.

Günümüzde bu yetenekten yoksun kaldık ve yerel hükümetler, devletlerin ve özel çıkar kararlarının (ekonominin bir bölümünü kontrol eden gruplar) uygulanması ve yürürlüğe konması için bir araç olmaktan öteye gidemedi. Böylece köle haline getirildik.

Bazı örnekler:

- Akdeniz’de Suriye kimyasal silahlarının imha edilmesi,
- Avrupa enerji birliğinin anayasası
- Büyük Kanada şirketi olan Eldorado altın maden projelerinin Kuzey Yunanistan’da kurulması vb.

Merkezi kararları, halkların meclisleri ve konseyleri, onların toplum-belediye-ülke-bölge düzeyindeki temsilcileri ile değiştirdiğimizde biz de tekrar toprağımızın efendileri olabiliriz.

Değerlere direkt bağlı kurumlar, genel olarak toplumun tüm işlevlerini düzenleyen, kabul edilebilir koşullar ve mekanizmalardır. Özerk bir toplum, özerk olma kabiliyetini kısıtlayan kurumları gözden geçirmeli (kısmen veya tamamen); özellikle de kurumlar, tutsak tutan zincirler olduğunda onları reddetmelidir.

(Kurumların ortadan kaldırılması ya da yokluğundan bahsetmiyoruz ancak sadece belli bir kesime değil halkın tümüne hizmet eden özerk bir toplumun ilişkileri ve işlevlerini düzenleyecek prosedür ve mekanizmaların oluşturulmasından bahsediyoruz.)

Böylesi bir potansiyelin elde edilmesi öz-yeterlilik gibi temel bir koşulla belirlenir. Öz-yeterliliğe ulaşmadan ya da onu hedeflemeden özerk yönetime ulaşamazsınız.

Kapitalizmin temel ilkesi, tüm alanlarda bağımlılık sistemi yaratmasıdır. Bu da dediğim gibi bir alanının yönetimini etkilemektir.

- Yiyeceğimize, neredeyse bütün üretim sürecini, ulaşımını, dağıtımını kontrol eden çok uluslu şirketler hakimdir. Tohumundan gübresine, zirai mücadelelerine, kalite ve tedarikine kadar herşey el altında olup; tek amacı, biz pahasına kârıdır. Ve sonuçları hiçbir şekilde önemsenmemektedir.
- Konut yapımını elinde bulunduran uluslararası banka grupları, hiçbir ahlaki tereddüt olmaksızın bizi sokağa atacaktır.
- Oldukça bağımlı olduğumuz enerji, su ve genel doğal kaynakları ya ulus ötesi grupların kontrolü altında ya da kontrol altına girme sürecindeler.

Bunlar, en temel bağımlılıklarımızın yanısıra temel ortak alanlarımıza ilişkin bazı örneklerdir. Bu nedenle, özellikle de genç kuşaklar için direnmek, tam teslimiyet ve çevresel yıkımla tehdit eden durumu tersine çevirmek bizim görevimizdir. Bunu yapmak için yine bazı koşullar var. En önemli gördüklerimizi listeleyelim.

En önemlisi, ihtiyaçlarımızı hayatımızın tüm alanlarında yeniden tanımlamak ve “yüksek yaşam standardı”nın ne demek olduğunu, tüketiciliğin bize ihtiyaç olarak dayattığı birşeyle örtüşüp örtüşmediğini netleştirmek gerekir.

Bunu akılda tutarak, tarımsal üretim, hayvancılık ve balık avlamanın başka bir modeli üzerinde çalışabiliriz. Gıda, yoğun mono-kültür kimyasal gübreler, böcek öldürücüler, tarım ve kasap endüstrileri, endüstriyel ölçekli balıkçılık sanayileşmesi, şirketlerin büyük kazançları için değil; çevreye ve biyo-çeşitliliğe göre herkes için sürdürülebilir bir refahı koruyan, geleneksel ve dengeli yöntemlerle değiştirilmelidir.

Bunu akılda tutarak, diğer etik ilkelere dayanan, daha iyi çalışma koşullarını garanti eden, üretimin toplumun ihtiyaçlarını karşılama amacıyla yapıldığı dayanışma ekonomisi üzerinde çalışabilir ve yapı-

sını destekleyebiliriz.

Bu, günümüzde unuttuğumuz bir şey. Üretim alanlarına yabancıyız ve üretimle tek temasımız süpermarket raflarıdır. Malların kalitesine ve üretilen koşullara (çalışma koşulları, çevresel sonuçlar vb.) ilişkin bilincimizi azalmıştır.

Örnekler

Enerji üretimi, gezegeni olduğundan fazla etkileyen bir alandır. Savaşlar, çevresel ve sosyal felaketler, yükselen talep ve genellikle de modern yaşamın sonuçlarıdır. Özellikle de ekonomik kriz durumunda büyük endüstriyel projeler, o ülkenin ekonomisinin büyümesine garanti olarak ya da çevreye dost “yeşil” olarak tanıtılmaktadır.

Hidrokarbon ekstrasyonu, endüstriyel ölçekli rüzgar çiftliklerini parçalamak (enerji büyüklüğü/sistem kamu malından ziyade özelleştirilmesi hedeflenen bir meta olarak enerjiyi ve de suyu yönetmiştir.) vb.

Enerji tüketimini sert bir şekilde azaltmak ve yönetim tarzımızı değiştirmek için uygun metod ve teknolojileri uygulamak olmazsa olmazlardandır. Diğer üretim ve sosyal aktivitelerle çalışmayacak, uygun ve kapsayıcı bir mekân planlaması ve limitlerin kabulü altında öz-üretim çerçevesinde adem-i merkezîyetçi bir model uyarlamalıyız.

Sürekli gelişen teknolojiden elde edilen bilimsel teknikler, bilgi ve araçlar, yeniden üretebilen ve güçlendirebilen bir yöne doğru giden kapitalist sistem tarafından finanse edilmektedir. Fakat tek başına bilgi bir işaret değildir. Kullanımına bağlı olarak değişir ve tüm bu bilginin varlığı, kimin yararına ve ne için paylaşılmaktadır. Sonuç olarak, tüm alanlarda (enerji, üretim, tıp vb.) kapsamlı olarak kullanılan ve büyük şirketlerce patentlenen teknikler, –şayet bilim üzerinde kontrol sahibi olursak ve araştırmayı kapitalin hizmetkarlığından sosyal araştırmaya dönüştürebilsek– bizim yararımıza olabilir.

Ancak, özerk bir bölge, hiçbir koşul altında kendine özgü bir cennet temin etmeden, izole ve bağımsız olmamalıdır. Diğer bölgelerle ilişkiler, belirli ihtiyaçları örtüştürmek, ortak konuların veya kaynakların yönetimini paylaşmak aynı zamanda iç ve dış tehlikelere karşı

birlikte savunma yapabilmek için dayanışma ve karşılıklı toleransa dayandırılmalıdır.

Bu ihtiyaç, tüm bölgelerin eşit olarak dahil olduğu, parlamento-nun yerine geçecek ve öncelikle yerel toplumların onayının alındığı özerk bölgeler federasyonu tarafından karşılanmalıdır.

Herkesin karar verme sürecine aktif ve eşit katılımı tehdit edildiğinde, ortaklıkların güçlü bir şekilde savunulması temel unsuru oluşturur; bu sürecin kendisi ve sonucu zaten herkesin malı olarak görülür. Dolayısıyla her yerel düğüm, (bölge) güçlü bir savunma bölgesine dönüşebilir. Ve bunların hepsi bir ağın altında, hâkim olan neoliberal modelin karşısında güçlü bir siyasi cephe oluşturabilir.

Sonuç

Devrimci bakış, hepimizin kısa süre içinde ortaya çıkmasını beklediğimiz bir şey. Bununla birlikte, terimin farklı yorumları, izlenecek uygulamaları, açıkça farklı olarak karakterize edilebilir.

Bazıları, projelerimizi ve gerçek devrimci uygulamalarımızı aniden faaliyete geçiren tarihi bir kavşak olarak algılarlar, böylece o anı son-suza dek bekleyebilirler.

Diğerleri, devrimci bakışı, daha çok bu an'ı daha da yakınlaştıracak, yavaş fakat istikrarlı bir mücadele süreci olarak anlarlar. Biz ise, gündelik uygulamaların, tarihi tersine çevirmeye katkı sunabileceğine inanıyoruz. Bunu, doğrudan sosyal çatışmaların önemini sorgulama-dan yapıyoruz.

Triptik, ana projemiz olarak seçildi ve bu sürecin öncüsü oldu. Tabi ki, onun gerçekleştirilmesi ve yayılması için ihtiyaç, refah devletinin çökmesi ya da ekonomik krizden kaynaklanmıyor. Bizim oluşturmak istediğimiz ve desteklediğimiz yapılar, refah devletinin yerini almaya çalışmıyor. Bunlar, günümüzde faaliyet gösteren bizim değer-lerimizi esas alan, ideolojik ve siyasi kodları olan yapılardır. Projelerimiz, sürekli umut veren ve geleceğe atılan bir vaka değil; bir yaşam biçimi ve yayılması ve konsolidasyonu için devam eden bir çaba.

Dahası, devamlı bir özerklik, öz-yeterlilik ve eşitlik arayışı. Sadece siyasi mücadelelerle değil; aynı zamanda günümüzde yapısal olarak

bunları desteklemek ve kurmak, mevcut sosyal, siyasal ve ekonomik yapılanmaları devirmek için gerekli bir eğitim olacaktır. Sonucunda, herkesin, devletin baskıcı sosyal yapılanmasına karşı gelebileceği bir eğitim.

Aynı zamanda, bu komple bir tersyüzün sağlanması için gerekli bir malzeme. Şayet eğer, tabandaki siyasal ve sosyal yapılar işlevsel hale gelirse, daha sonra sosyal-siyasal bir reformla konsolide edilebilirler.

Son olarak, projelerimizin kapitalist sistem-örgütlenmesine kesinlikle karşıt olduğu için, tamamen hayata geçirilemeyeceği anlaşılmaktadır. Özgürlük adaları olamaz, sadece sistemin reddettiği için yok etmek istemesinden değil. Aynı zamanda, bizim kendi yapılarımızdan içeriğe yönelik tutarlılığı inkâr edenle daima bir korelasyon olacaktır. Kapitalizmin günlük yaşantımızın her alanında ortaya çıkardığı ilişkileri, ağı ve dayatılan örgütlenmeyi sökmek için çeşitli yollar denerken, projelerimizi aktif olarak savunmalıyız.

Penny Vounisiou, antika eşyalar ve sanat eserlerini korumak için çalışmaktadır. 'Özerklik, Kendi Kendine Yetme ve Eşitlik Platformu' grubunun aktif bir üyesi ve endüstriyel yenilenebilir enerji kaynaklarına karşı olan Grit Hareketi'nin de bir üyesidir.

3.5 Azize Aslan

Demokratik, Ekolojik ve Cinsiyet Özgürlükçü Komünal Ekonominin Kürdistan'da İnşası¹

Sunum Çağrısı – Konu 4

“Modernite adına yuttuğunuz her şeyi kusun”²

Kapitalizmin kâr mantığı altında her gün daha fazla sömürülen, yaşam alanlarına sermaye birikim süreçlerinde durmadan el konulan, azmanlaşan kentlerde modern köleler haline getirilen, emekçilerin, kadınların, gençlerin en büyük arayışı süre giden sisteme karşı alternatif bir yaşam arayışıdır. Bu arayış, kuşkusuz kapitalizmden de eskidir. Tarihin kimi dönemlerinde örgütlü ve bilinçli eylemliliklerle kendini dışa vuran bu arayışlar, özellikle son yıllarda küresel kapitalizmin ayırıştırıcı, parçalayan ve savuran mekanizmaları nedeniyle çoğu zaman kendini kısa toplumsal patlamalar/hareketler ile göstermektedir. Ortadoğu'dan Amerika'ya kadar uzanan bir hat üzerinde durmaksızın rastlayabileceğimiz bu anti-kapitalist yaşam arayışlarının en devrimci olanlarından biri bugün Kürt coğrafyasında gerçekleşiyor.

Dünya, Kobanê direnişi ve zaferiyle Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan tarafından ortaya konan ve Kürdistan'da tartışılan demokratik, komünal, ekolojik ve kadın özgürlükçü Özgür yaşam paradigmasından haberdar oldu.

Özgür yaşam paradigması, ulus-devlet, endüstriyalizm ve azami kâr mantığıyla şekillenen ve her gün çeşitli mekanizmalarla yeniden üretilen kapitalist moderniteye karşı inşa edilecek demokratik modernite ile yaşamsallaşabilir. Öcalan'ın, demokratik modernite olarak kavramsallaştırdığı yeni toplumsal sistem, kapitalist üretim toplumuna karşı ahlaki-politik toplumun, endüstriyalizm toplumuna

¹ Bu sunum, Network for an Alternatif Ques tarafından 3-5 Nisan 2015'te Hamburg'da düzenlenen “Kapitalist Moderniteye Meydan Okumak II: Kapitalist Moderniteyi Teşhir Etmek– Demokratik Moderniteyi İnşa Etmek” konferansı için hazırlanmıştır.

² F. Nietzsche, Zerdüşt Böyle Buyurdu.

karşı ekolojik-endüstriyel toplumun ve ulus-devlet yerine demokratik-konfederalist toplumun inşası anlamına gelmektedir. Bu toplum ancak bilinç, örgüt ve eylemsel irade ile oluşur.

Bu sunum üç temel aks üzerinden şekillenmektedir. Birinci aks, Öcalan'ın kapitalizm tahlili ve kapitalist modernite eleştirisidir. Bu bağlamda Öcalan'ın teorik dünyasında etkili olan Karl Marx, Fernand Braudel ve Immanuel Wallerstein'le ortaklaştığı ve ayrıştığı noktalara temas edilecektir. İkinci aks, Öcalan'ın demokratik modernite tezindeki ekonomi analizi, ekonomik toplum tanımı ve mekanizmalarından oluşacaktır. Son olarak komünal, ekolojik ve kadın özgürlükçü özgür yaşam paradigmasına dayalı komünal ekonomi tartışmalarında ortaya çıkan bazı temel sorular/sorun alanları analiz edilecektir.

KAPİTALİST MODERNİTEYİ YIKALIM!

Marx, Kapital'in girişinde kapitalist üretim tarzının egemen olduğu toplumların zenginliğinin "muazzam meta yığını" olarak göründüğünü, bu nedenle incelemesine meta analizi ile başladığını ifade eder.³ Metayı kullanım ve değişim değeri çerçevesinde tanımlayan Marx, temel özelliği insanların ihtiyaçlarını gidermek olan meta (şeyin) cisminin, kullanım değeri bir yana bırakılırsa geriye metaların yalnızca bir tek özelliği; emek ürünü olmalarının kalacağını söyler.⁴ Yani, metaların değerini belirleyen şeyin, o metanın üretimi için harcanan emek gücü tarafından belirlendiğini ifade eder. Metaların değerinin, içerdikleri "değer yaratıcı öz", yani emeğin miktarıyla ölçülebileceğini söyler. Emeğin niceliği, süresiyle ölçülür ve emek-zamanı ölçeği de saat, gün vb. gibi belli zaman birimleridir.⁵ Buradaki emek zamanı o metanın üretimi için gerekli toplumsal emek zamanıdır; toplumsal olarak gerekli emek-zaman, herhangi bir kullanım değerini, toplumun o sıradaki normal üretim koşulları altında, ortalama toplumsal hüner derecesi ve emek yoğunluğuyla elde edebilmek için gerekli olan

3 K. Marx, Kapital, Cilt 1, Yordam, 2010, s. 49

4 Marx, s.52

5 Marx, s. 52

emek-zamandır. ⁶ Kapitalist kârın kaynağını ise, üretim araçlarının sahibi olan sermaye tarafından el konulan, ödenmeyen emek-zaman oluşturacaktır.

Öcalan da meta ve metalaşmayı uygarlığın baş kategorisi olarak görür; armağan yerine “değişimin” geçmesinin tam bir uygarlık icadı ve hilesi olduğunu ifade eder. Bu anlamıyla değişim değerinin ve metalaşmanın kapitalizm öncesi de var olduğunu, ancak bunun kapitalist uygarlık aşamasında biricik hale geldiğini ifade eder. Öcalan’ın, Marx’a itiraz noktası, metanın değerini belirleyen emek-değer kuramına ilişkindir⁷:

“Ben metayı Karl Marx gibi yorumlamıyorum. Yani metanın değişim değerinin işçinin emeğiyle ölçülebileceği iddiasını önemli sakıncalar doğuran bir kavramlaşma sürecinin başlangıcı olarak değerlendiriyorum... Toplumsal değerlerin (bu arada metalar da dahil) ölçülebileceğinden kuşkuluyum. Yalnız canlı emeğin değil, sayılması olanaksız emeklerin ürünü olan bir maddeyi bir kişinin emeğinin değeri saymanın kendisi yanlışlık olup, değer gaspı ve hırsızlığın önünü açan bir yaklaşımdır. Nedeni açıktır; sayılamayacak emeklerin karşılığı nasıl ölçülecek?”

Proleterin tek başına emeğiyle değer yarattığı, bu değerden sermayedarın ise kâr kopardığı şeklinde soyut bir analizin ekonomik indirgemecilik olduğunu söyleyen Öcalan, değer yaratımında toplumun tarihsel birikimlerinin rolünün görmezden gelindiğini, kâr olarak el konulan değer ise sadece burjuvazi-proleterya çatışması ile açıklanamayacağını; bu noktada siyasal erkin rolünün görmezden gelindiğini vurgular. ⁸

Metanın değerinin belirlenmesinde harcanan emeği yadsımadığını ama fiiliyatta belirleyici olanın spekülasyon olduğunu dile getiren Öcalan, Braudel’in “büyük tüccar alanındaki spekülatif tekelleri fiyat ayarlamasına dayalı ekonomi biçimi” olarak tanımladığı kapitalist

⁶ Marx, s. 53

⁷ Abdullah Öcalan, I. kitap, Uygarlık, Azadi Matbaası, 2013, s.135

⁸ Abdullah Öcalan, II. Kitap, Kapitalist Uygarlık, 2013, Azadi Matbaası, s.56

ekonomi tanımına referans vermektedir.⁹ Öcalan’a göre kapitalizm, bir toplum biçimi değildir; toplumun üzerinde artık-değer sızdıran, ekonomiyi kurutan, işsizliği doğuran, devlet ve iktidarla kaynaşıp güçlü ideolojik hegemonya araçlarını kullanan geniş bir şebeke, örgütlenmedir.¹⁰ Braudel’in pazar karşıtı dediği bu örgütlenme, Öcalan’a göre sadece pazar değil tam olarak ekonomi karşıtıdır. Kapitalizm ekonomi değil, iktidardır.¹¹ Öcalan’a göre anti-kapitalist olmak öncelikle anti-tekelci olmayı gerektirir.¹²

Bu bağlamda, kapitalizmin temel çelişkisi yahut çatışması burjuva-proleter arasındaki çatışma değil, tekelci ile toplum arasındaki çatışmadır. Öcalan bu noktada burjuva-proleter çatışmasını yok saymamakta, sadece bu çatışmanın temel değil, tali olduğunu vurgulamaktadır. Yani tarih sadece sınıf savaşımının tarihi değil, hegemonik iktidar ve devlete karşı toplumun mücadeleler tarihidir.¹³ Bu noktada “sistem karşıtı” olarak tanımladığı toplumsal hareketleri inceleyen ve bu hareketlerin anti-kapitalist içeriğine vurgu yaparak dünya mücadele tarihinde önemli bir yeri olduğunu düşünen I. Wallerstein’le benzer düşünen Öcalan, yine Wallerstein’in kâr, pazar ve sınırsız sermaye birikimi ile tanımadığı kapitalist maddi uygarlığı endüstriyalizm ile toplumu çürüten küresel bir Leviathan’a benzetir.¹⁴

Endüstriyalizm ile ulus-devlet arasındaki ilişkinin varlıksal olduğunu düşünen Öcalan’a göre¹⁵;

“Hiçbir sömürü sistemi, iktidarsız ve devletsiz mümkün değildir. Sadece iktidar ve devlet değil, iktidarın azamisi ve devletin ulus-devleti oluşmadan kapitalizmde kâr ve sermaye birikimi gerçekleşmez. Kapitalist sistemin hegemonik zaferi için ayrıca endüstri devrimini

9 Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s. 50

10 Abdullah Öcalan, Ekonomi Üzerine, Sosyal Bilimler Akademisi Yayınları, S.56

11 Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s. 50

12 Abdullah Öcalan, Ortadoğu’da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü, Hawar yayınları, Ağustos 2011 s. 262

13 Abdullah Öcalan, Kürdistan Devrim Manifestosu, Ararat Yayınları, Ağustos 2012, s. 59

14 Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.43.

15 Öcalan, 2011, s. 250.

kendi tekeline geçirmesi ve bunu endüstriyalizm olarak ideolojikleştirmekle iç içe yapması gerekir. Bu olguların kendi aralarındaki sıkı bütünlük içinde ve uzun süre kapsamında moderniteyi egemen kıldıkları açıktır.”

Yazılarında endüstri ile endüstriyalizm arasındaki farkın doğru anlaşılması gerektiğini dile getiren Öcalan, endüstri devrimini, uzun bir tarihsel-toplumsal birikimin sonucu olarak görür.¹⁶ Kâr için endüstri, toplumsal ihtiyaçlar için değildir.¹⁷ O halde endüstri ile temel amaçlı azami kâr olan endüstriyalizm farklı kavramlardır. Endüstriyalizm ekonomi değildir; ekonomi tekeldir; sanayi üretimine dayatılan, devlet veya özel fark etmiyor, tekeldir.¹⁸

Öcalan’a göre, endüstriyalizm ile gerçekleşen artık-ürünün bolluğu ulus-devlet türü örgütlenmenin temelini oluşturur.¹⁹ Ulus-devlet, sermayenin aşırı kâr elde ettiği ve topluma yaygınlaştığı endüstriyalist dönemde idealize ve realize olmuştur. Tüm toplum bu dönemde, ulus-devlet mekanizmaları ile sanayi tekellerine bağlanmıştır.²⁰

Endüstriyalizmin ilerlemeci ve modernist bir aklın sonucu olduğunu dile getiren Öcalan, reel sosyalizm deneyiminin bu aklı aşamadığı için yenildiğini düşünmektedir²¹ ;

“Ekim Devrimi anti-kapitalizmde yetersiz olduğu için başarısızlığa uğramadı; tersine anti-kapitalizmde başarılıydı. Fakat anti-modernist, dolayısıyla anti-ulus-devletçi ve anti-endüstriyalist olmadığı için, anti-kapitalistliğiyle, modernitenin diğer iki ayağını aşamadığı için, yapısal süreyi bir yana bırakıp sadece kısa sürelerle hareket ettiği için yenildi.”

Wallerstein de Sovyetler Birliği’ni sosyalist bir yapı olarak değil, kapitalist bir dünya sisteminde yarı çevre bir konum olarak tanım-

¹⁶ Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.107

¹⁷ Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.240

¹⁸ Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.242

¹⁹ Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.139

²⁰ Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.243

²¹ Öcalan, 2011, s. 250.

lar.²² Wallerstein, bu durumu SSCB'nin ABD'ye benzer bir şekilde çevre ülkelerle aynı biçimde ilişki kurması ve sanayileşmeye aynı düzeyde önem affetmesi ile ilişkilendirir. Lenin gibi çok iddialı bir anti-kapitalistin bile NEP (yeni ekonomi politikası) ile özünde kapitalizmi uygulamak zorunda kaldığını²³ vurgulayan Öcalan, bu durumun Marksist düşüncenin aşamalı toplum ve devrim algısıyla ilişkili olduğunu düşünmektedir.

Marx'a göre toplumlar tarihi, ilkel-komünal toplumdaki feodalizme, feodalizmden kapitalizme, kapitalizmden ise sosyalizme doğru evrimsel bir süreç izler. Sosyalizm bir geçiş toplumdur ve devrimler çağının varacağı yer sınıfsız toplum anlamına gelen komünist toplumdur. Feodalizmi yıkarak kapitalizmi var eden devrimci sınıf, burjuva sınıfı iken kapitalizmi yıkıp yerine sosyalizmi kuracak olan sınıf ise burjuvazinin kendi elleriyle yarattığı, bu yüzden Marx'ın burjuvazinin "kendi mezar kazıyıcıları" dediği, proleter sınıf olacaktır. Burjuvazi ve proleterya arasında yaşanan sınıf savaşımı sonucunda proleterya, sınıf mücadelesinin güçlenmesi ile siyasal iktidarı ele geçirecek devrim yapacaktır. Marx ve Engels, öz olarak olmasa bile, biçim olarak, proleteryanın burjuvazi ile savaşının ilkin ulusal olacağını, çünkü her ülkenin proleteryasının, kuşkusuz, her şeyden önce kendi burjuvazisi ile hesaplaşması gerektiğini ifade ederler.²⁴

Proleterya diktatörlüğü anlamına gelen ve kapitalist değer yargılarının belirli bir süre hüküm sürdüğü bir geçiş dönemi olarak tarif edilen sosyalizmde, kapitalist üretim ilişkilerinin bir ön koşulu olan özel mülkiyet, ortadan kalkarak üretim araçları başta olmak üzere her şey işçilerin devletinde kamu mülkiyetine dönüşecektir. Bu aşama, yine devletin toplumdan bağımsız bir üst-yapı kurumu olmaktan çıkarak sönmüldüğü aşamadır.

Öcalan'ın iki itiraz noktası vardır. İlki, hem kapitalizmin toplumsal bir aşama olarak tanımlanması hem de toplumlar tarihinin

22 Gülistan Yarkin, "Immanuel Wallerstein ve Marksizm", *Praksis*, sayı 17. s. 164

23 Öcalan, 2011, s. 259

24 K. Marx ve F. Engels, *Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri*, Sol yayınları, 2005, s. 129.

evrimci bir çizgi üzerine oturtularak sosyalist toplum için kapitalist toplumu aşmasının zorunlu ve mutlak görülmesidir. Üstelik bu evrimsel çizgi, proletaryanın varlık koşulu için ilerlemeyi yani sanayileşmeyi öngörmektedir. Öcalan'a göre, toplumsal tarih mutlak çizgilerle birbirinden ayrılamaz; aynı zaman ve coğrafyada, komünal, feodal ve kapitalist toplum normları aynı anda görülebilir. Wallerstein de benzer bir yerden kapitalizmin temel özelliği sayılan özgür emeğin dünya sistemindeki üretim ilişkilerinin temel özelliği olmadığını dile getirir; feodal döneme ait zorunlu emek ile kapitalist döneme ait ücretli emek küresel kapitalist sistemin özünü beraber var etmektedir.²⁵ Öcalan'ın ikinci itirazı ise, kamu mülkiyetine ilişkindir. Bu mülkiyet biçimi, bürokrat sınıfın tekeli anlamına gelmektedir. Bu anlamıyla Rusya ve Çin'de yaşanan reel sosyalizm deneyimleri sosyalizm değil, devlet kapitalizmidir.²⁶

Öcalan, sosyalist toplumu kapitalizmin panzehiri olan, fakat sadece bundan ibaret olmayan, geçmiş tüm toplulukların gelişmiş, bütünleşmiş, özgür ve eşitçe oluşmaya çalışan toplumu olarak değerlendirmenin asıl hakikat olduğunu ifade eder.²⁷ Sosyalizm, gelecekte devrimden veya evrimden sonra yaşanacak bir toplum değildir.

"Sosyalizmi hep devrimler ve savaşlarla kazanılacak bir toplum olarak görmek de yanlıştır. Şüphesiz koşullar oluştuğunda devrimci dönüşümler için savaşlar da mümkündür. Ama sosyalizm sadece devrim demek değildir; topluma demokratik katılım ve kapitalizme karşı bilinçli ve eylemli yaşamdır."²⁸

Öcalan'a göre temel toplumsal mesele, endüstriyalizm çağının savaş biçimi olarak ulus-devlet faşizmine karşı, ezilen sınıf-halk-ulusun öz savunma cephesinin geliştirilmesidir.²⁹ "Kapitalist topluma" karşı inşa edilecek bu topluma, çeşitli adlar vermek mümkündür. Önemli olan tekelciliğin egemenliğinde olmayan bir ekonomi ve toplumsal

²⁵ Yarkın, s. 174

²⁶ Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, Sosyal Bilimler Akademisi s.146

²⁷ Öcalan, 2012, s. 56-57

²⁸ Öcalan, 2012, s.58

²⁹ Öcalan, 2011, s.194

inşadır.³⁰

DEMOKRATİK MODERNİTEYİ İNŞA EDELİM!

Öcalan, ulus-devlet, endüstriyalizm ve azami kâr mantığıyla çalışan tekeldi kapitalizm üzerinden şekillenen kapitalist moderniteye karşı inşa edilecek alternatif toplumsal sistemi, demokratik modernite olarak kavramsallaştırır. Demokratik modernite altında inşa edilecek toplum, ahlaki-politik, eko-endüstriyel ve demokratik-konfederalist bir toplumdur.³¹ Demokratik modernitenin ekonomi boyutu ekonomik toplum olarak kavramsallaştırılır ve ekolojik topluluklar (eko-topluluklar) eliyle inşa edilir.³² Kapitalist modernitede ekonomi tekeldilerin kontrolündedir. Bu nedenle demokratik modernitede asıl olan, ekonomiyi tekeldilerin elinden kurtararak topluma iade etmektir. Yani demokratik modernitede ekonomiyi yöneten toplumdur. Bu toplumun ekonomi üzerindeki öz-yönetimi anlamına gelir.

Öcalan'a göre, ekonomik alana ilişkin yaklaşımın temelinde metalaşma ve kâra dayalı ekonomiden, kullanım değerine ve paylaşmaya dayalı ekonomiye geçiş olmalıdır.³³ Bu anlamıyla demokratik modernite, zihniyet ve yapı olarak kâr amaçlı şirketlere karşıdır. Bunun yerine toplumun öz yönetimine ve öz yeterliliğine dayalı, kullanım değerini önceleyen ekonomik topluluklar olan komünü esas alır. Komünde ihtiyaç temelli yapılan üretim ile insan kendi pratiğine ve emeğine yabancılaşmaktan kurtulacaktır.

Kapitalist modernitede üretim özellikle endüstriyalizm vasıtasıyla temel ihtiyaçlarla olan bağını yitirmiştir. Endüstriyalizmin en büyük yıkımı toplumun varlık koşulu olan tarım ve köy toplulukları üzerinde olmuştur. Bu nedenle Öcalan'a göre, tarımda eko-toplulukların oluşturulması demokratik modernitenin en esaslı ekonomik ilkele-

³⁰ Öcalan, 2011, s. 261

³¹ Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, s. 182

³² Öcalan, Ekonomi Üzerine, s.74

³³ Öcalan, Ekonomi Üzerine, S.6

rinden biridir.³⁴ Öcalan, Murray Bookchin³⁵'e referansla eko-toplulukların şehirlerde de oluşturulması gerektiğini ifade eder. Her kentin doğasına uygun ekonomik faaliyetler, kâr amaçlı olmayan, şehir halkının işsizliğini, yoksulluğunu ortadan kaldırmayı hedefleyen, optimal büyüklükte birimler olarak örgütlenir. Nüfus yapı ve yeteneklerine uygun olarak bu birimlere dağıtılabilir.³⁶

Demokratik modernite endüstriyel üretimi reddetmez elbette, ama endüstrinin sınırı ekolojiye ve temel ihtiyaçların sınırına dayanır. Bu iki sınırı aşamaz. Bu durumda ortaya çıkacak endüstri, eko-endüstridir³⁷ Demokratik modernitenin temel silahı ekolojik özde bir ekonomiyi ve toplumu esas almasıdır.³⁸

Öcalan, ekoloji ve temel ihtiyaçlar sınırı içinde inşa edilen bir ekonomide, işsizliğin, fazla ve eksik üretimin, az ve çok gelişmiş ülke ve bölgelerin, köy-kent zıtlığının, sınıf uçurumlarının, ekonomik bunalım ve savaşların ortadan kalkacağını; çünkü esasında bunların toplumsal zemininin ortadan kalkacağını savunur.³⁹

Erkeğin aklıyla şekillenen uygarlık tarihi, kadını ekonomiden kopararak ekonomideki rolünü görünmez kılmıştır. Kapitalist uygarlık aşamasında 'ekonomisiz kılınmış kadın' gerçeği, en çarpıcı ve derinlikli toplum çelişkisi haline gelmiştir. Kadın nüfusu ezici olarak işsiz bırakılmıştır. Ev işleri en zor işler olduğu halde, beş metelik değer etmemektedir. Çocuk doğurma ve yetiştirme hayatın en zor işi olduğu halde sadece değer ifade etmemekle kalmamakta, giderek başa bela olarak düşünülmektedir. Kadın hem ucuz işçi, işsiz, çocuk doğurma ve bin bir zahmetle büyütme makinesi, hem de ücretsiz ve hatta suçludur!⁴⁰

34 Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, s.191

35 Murray Bookchin, Kentsiz Kentleşme, Sümer Yayıncılık, 2014.

36 Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, s.191

37 Öcalan, "Endüstriyalizm (Kapitalizm) ve Ekoloji", Demokratik Modernite, sayı 11, s. 16

38 Öcalan, Demokratik Uygarlık Çözümü, s. 266.

39 Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, s.189

40 Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.116

Oysa Öcalan, ekonominin doğuşunun kadınla gerçekleştiğini şu sözlerle vurgular⁴¹:

“Kadın etrafında ilk yerleşik tarımsal ailelerin doğması ve çok az da olsa başta dayanıklı gıdalar olmak üzere çeşitli gıda maddelerini saklama ve ambara koyma imkânına kavuşması sonucunda ekonomi doğmaktadır. Fakat bu birikim ticaret ve pazar için değil, aile için bir birikimdir. İnsani olan gerçek ekonomi de bu olsa gerekir.”

Bu anlamıyla, demokratik modernitede ekonomi, gerçek sahibi olan kadına iade edilmelidir. Bu kadınların, bilinç, örgüt ve eylemsel iradesi ile gerçekleşecektir.

Öcalan’ın bahsettiği toplumsal ihtiyaçların ve endüstrinin ekolojik sınırlarını belirleyerek kadının ekonomideki rolünü iade edecek olan, toplumun ahlaki-politik varoluşudur. Kapitalizm, toplumların tüm ahlaki değerlerini parçalamış ve merkeze bireyciliği koymuştur. Oysa bugün ekonomik bir sömürü/soykırım tehdidi altında olan tüm toplumlar gibi, Kürdistan toplumunun da ihtiyacı olan ortaklaşmayı, paylaşımı, eşitliği ve özgürlüğü merkeze alan komünal ekonomi⁴² anlayışı ile örgütlenmiş bir ekonomik yaşamdır. Temel ilkeleri demokratik, cinsiyet özgürlükçü ve ekolojik olan komünal ekonomi, komün, kooperatif, meclis ve akademiler biçiminde inşa edilecektir.

SONUÇ YERİNE

Komünal Ekonomiye Dair Bazı Temel Sorular /Sorun Alanları

Komünal ekonomiyi Kürdistan’da inşa etmek, John Holloway’ın dediği gibi kapitalizmde çatlak yaratmak anlamına gelecektir.⁴³ Komünal ekonominin hâkim olduğu otonom alanların kapitalizme karşı ve kapitalizme rağmen yaşamsallığı ise bu çatlakları genişletip çoğaltmaya çalışarak kesişmelerini sağlamaktan geçmektedir.⁴⁴ Bugün bunun en mümkün olduğu yerlerden biri Kürdistan olmakla birlikte, bu aynı zamanda Kürt Hareketi için bir zorunluluktur. Zira bugün

41 Öcalan, Kapitalist Uygarlık, s.49

42 Bu tanımlama, Kürt Hareketi’nin ekonomiye ilişkin metinlerinden alınmıştır.

43 John Holloway, Kapitalizmde Çatlaklar Yaratmak, Otonom Yayıncılık, 2010.

44 Holloway, s. 21

Kürdistan sokaklarını, büyük devrimi daha fazla bekleyemeyeceğimizi ve hemen şimdi farklı şeyler yaratmak zorunda olduğumuzu gidecek daha çok haykıran canlı, genç ve yoksul kitleler doldurmaktadır.

Bu ekonominin devamlılığını belirleyecek en önemli unsurlardan biri, toplumun anti-kapitalist politik düzeyidir. Bu düzey Kürdistan'da hala varlığını korusa da kapitalizmin saldırıları en çok bu dayanışma zihniyetini parçalamaya dönüktür. Ortaklık temelinde gerçekleştirilen pek çok üretim biçimi (zibare, hevkarî, şîrîkahî, col, şîkatî, bej, berî, mogdamlık gibi) endüstriyalist tarım politikaları ile yok olmaya yüz tutmuştur. Her şeyden önce bunların yeniden yaşam-sallaştırılması gerekmektedir.

Kooperatiflerde açığa çıkan artığın toplum yararına organizesi ve dağıtımı, halkın doğrudan katılımını esas alan meclisler vasıtasıyla yapılmalıdır. Bu ekonominin demokratikleşmesini ve toplumun denetiminde olmasını sağlayacaktır.

Kapitalizmi dönüştürmeyi ve yıkmayı hedefleyen bir toplumda ekonominin planlanması, hem toplumsal üretimin nasıl ve ne amaçla gerçekleştirileceğini hem de üretilenlerin nasıl bölüşdürüleceğini konu edindiği için ekonomik olduğu kadar siyasi bir süreçtir ve bu bir siyasi iradeyi gerektirir.⁴⁵ Bu siyasi irade bugün Kürt Hareketi ise, yarın Kürdistan toplumdur.

KAYNAKÇA

Abdullah Öcalan, "Endüstriyalizm (Kapitalizm) ve Ekoloji", Demokratik Modernite, sayı 11, s. 16

Abdullah Öcalan, Ekonomi Üzerine, Sosyal Bilimler Akademisi Yayınları, S.56

Abdullah Öcalan, I. kitap, Uygarlık, Azadi Matbaası, 2013, s.135

Abdullah Öcalan, II. Kitap, Kapitalist Uygarlık, 2013, Azadi Matbaası, s.56

Abdullah Öcalan, Kürdistan Devrim Manifestosu, Ararat Yayınları, Ağustos 2012, s. 59

Abdullah Öcalan, Ortadoğu'da Uygarlık Krizi ve Demokratik Uygarlık Çözümü, Hawar yayınları, Ağustos 2011 s. 262

Abdullah Öcalan, Özgürlük Sosyolojisi, Sosyal Bilimler Akademisi, s. 182

45 Ümit Akçay, "Ekonomik Demokrasi Ama Nasıl? Planlama Yeniden", Demokratik Modernite, sayı 11, s. 102.

Gülistan Yarkin, Immanuel Wallerstein ve Marksizim, Praksis, sayı 17. s. 164

John Holloway, Kapitalizmde Çatlaklar Yaratmak, Otonom Yayıncılık, 2010.

K. Marx, Kapital, Cilt 1, Yordam, 2010, s. 49

K. Marx ve F. Engels, Komünist Manifesto ve Komünizmin İlkeleri, Sol yayınları, 2005, s.

129.

Murray Bookchin, Kentsiz Kentleşme, Sümer Yayıncılık, 2014.

Ümit Akçay, “Ekonomik Demokrasi Ama Nasıl? Planlama Yeniden”, Demokratik Modernite, sayı 11, s. 102.

Azize Aslan, Marmara Üniversitesi İktisat mezunudur. Daha sonra Kalkınma İktisadında yüksek lisansını tamamlayıp şimdi de İstanbul Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi alanında doktora yapmaktadır. Yüksek lisansta bölgesel kalkınma söylemi bağlamında sermayenin Kürdistan’daki hareketini inceleyip Batman iline yoğunlaşan tekstil sektörünün bölge için kısıt ve olanakları üzerine saha çalışmasını içeren bir tez yazmıştır. Doktora tezinde ise demokratik özerkliğin ekonomi politiğini çalışmaktadır. Aynı zamanda bu süreçte Demokratik Toplum Kongresi (DTK)’nin bünyesinde ekonomi çalışmalarını da yürütmektedir.

Oturum IV:

Devrimci Teorinin Engellerini Aşmak

4.1 Ehmed Pelda

Tüketim Kültürünün Kökenleri Üzerine Bir Deneme

Sanayinin ilerlemesi, insanlık tarihi açısından kendisiyle beraber büyük değişimler getirmiştir. Ekonomide üretim ve tüketim sistemi büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Aynı şekilde devletin örgütlenmesi ve kurumsallaşma biçimi, siyasetin karakteri, toplumsal ilişkilerin temelleri, kültür ve sanatın gövdesi de dönüşüme uğramıştır.

Köysel/Kırsal Yaşamda Üretim ve Tüketim Dengesi

Her türlü imalat ve üretimin günümüzde sanayi eliyle gerçekleşmesi, zamanla insanlığı doğadan uzaklaştırdı. Buna bağlı olarak bugünkü tüketim karakteri de doğadan uzaklaşmaya, ayrılmaya ve kopmaya başlamıştır. Günümüz ekonomisinin önemli özelliği budur. Şunu da vurgulamakta fayda var ki üretim ve tüketim süreçleri de birbirinden tamamen ayrılmıştır.

Oysa önceki toplumsal ve ekonomik faaliyetler farklıydı. Yani köysel/kırsal ekonomik yaşamın olduğu dönemlerde ekonomi bir bütünlük arz ediyordu. Örneğin her aile en azından bir bostana sahipti. Burada iklim ve mevsime uygun birçok türden sebze ve meyve ekilirdi. Ürünler ailenin ihtiyaç ve isteklerine göre istif edilmekte, yeri ve zamanı geldiğinde de tüketim için değerlendirilmekteydi. Ayrıca bağ ve bostanların yanı sıra koyun, keçi, tavuk, sığır, eşek ve at gibi evcil hayvanların yetiştirilmesi de söz konusuydu. Bunlar sayesinde hem süt ürünleri yani peynir, yoğurt, yağ hem de et, yün, deri ihtiyacı karşılanıyordu; ayrıca hayvansal güçten yararlanılıyordu. Yani öküz, at, eşek çeşitli işlerde çalıştırılıyor, hizmetlerinden yararlanılıyor ve böylelikle insan gücünü aşan ağır işler kolaylıkla hal ediliyordu. Bu durum insan-doğa ve insan-hayvan ilişkileri, insan bilinci ve psikolojisi ve toplumsal ilişki ve diyalog açısından bugünkü çerçeveden farklı özellikler taşımaktaydı.

Üyeleri itibariyle bugünkünden daha geniş olan ailede bireylerin tümü aynı zamanda hem üretici hem de tüketiciydiler. Tarımdan hayvancılığa, her türlü kıyafet, giyecek ve kullanım malzemelerinin yapımından, barınakların ve evlerin inşasına, marangozluktan demirciliğe, mevsimlik ve günlük yiyecek temininden, ürünlerin işlenmesi ve stoklanmasına ya da çeşitli araç ve donanımların hazırlanmasına değin hepsinden anlıyor ve ilgileniyorlardı. Elbet farklılıklar da vardı. Herkes özgün yeteneklere sahipti ve bu hünerine göre bir adım öne çıkabiliyordu. Ancak bu farklılıklar birbirinden tamamen ayrıışan ve kopan bir uzmanlık değildi. Aksine birbirinin bütünleyici ve tamamlayıcıydı.

Kültürel olarak ürün kullanımı veya mal ve hizmetlerin değerlendirilmesi de bütünsellik arz ediyor, birbirinden ayrı ele alınmıyordu. Bundan dolayı köysel toplum tutumlu idi. Hangi ürün elindeyse son parçasına kadar tümünü değerlendiriyor ve bundan yararlanıyordu. Varlıkların israfı, yanlış kullanımı; kötülük, ahlaksızlık, bozgunculuk biçiminde görülüyordu. Zaten üretim ve tüketim süreçleri, mala ve ürüne yaklaşım, ahlak ve moral değerleri ölçülerine göre anlamlandırılıyordu. Yine inanç anlayışı doğanın karakteristik özelliklerine göre biçimlenmişti. Başka bir deyişle bir grubun, yaşadığı mevcut coğrafyanın doğal özellikleri, toplumsal organizasyonu, hayvan türü, inanç sistemi, davranış karakteri birbiriyle etkileşim içindeydi ve bu bir denge oluşturmuştu. Mesela bir bölgedeki halkı koruduğuna inanılan, fayda, güç ve ürün veren yani üretim ve tüketim olanakları sağlayan varlıklar bir değer olarak görülüyor, kutsallaştırılıyor ve bu, ritüel ve sembollerle yansıtılıyordu. Bazen çok basit bir öge dahi bu işlevi görebiliyordu. Hatta dinsel ve inançsal manalar da nesneye yüklenmekte; o nesnenin etrafında bir inanç ve yaşam alanı oluşturulmaktaydı. Zaten su, toprak, güneş, dağlar, bereketli ovalar, bazı hayvan türleri bu işlevi gören ilk varlıklardı.

Doğal üretim ve tüketim süreçleri aynı zamanda ekolojik şartlara da uyumluydu. İşsizlik, çalışmama, tembellik, kaçkınlık, ayıplanan-nahoş görülen kişisel özelliklerdi. Aksi biçimde aşırı çalışma, aşırı hırs yapma da hoş karşılanmıyor adeta açgözlülükle eşdeğer görülür-

yor, kötü bir davranış olarak algılanıyordu.

Yemek öğünleri dahi bugünkü standartlardan farklıydı. Günün ağarmasından uyumaya kadar genellikle beş öğün yenildiği bilinmektedir. Yiyecek miktarı az olmasına rağmen öğünler arası zaman, kısa tutulmaktaydı. Beslenmenin yanında düzenli bir çalışma da söz konusuydu. Bu ise insanın fiziksel ve ruhsal sağlığı için çok faydalıydı. Bundan dolayı da işten kaçınma, tembellik vb. durumlar pek de söz konusu değildi, olsa da ayıplanırdı. Çalışmayan insanlar, çok katı kural olmamakla birlikte dışlanırdı. Ahlaki bir özellik taşıyan bu anlayışa göre insan beslenmesi, bedenin çalışması ve doğa ilişkisi bir harmoniye sahiptir ve ona uymak gerekir.

Üretim süresi boyunca katılımcılık yaygın olup herkes arasında bir iş bölümü yapılır. Bundan dolayı hiyerarşi, hâkimiyet vb. yaklaşımlara yer verilmez. Bilgi, tecrübe, ustalık gibi nitelikler elbette ki vardı ve işbölümünde belirleyici unsurlardı. Ama bu da çalışmanın organizasyonunda hiyerarşi ve iktidar ilişkisini zorunlu kılan bir durum değildir.

Sanayi ya da Doğaya Yabancılaşma

Eğer sanayinin yapısı ve özelliklerine dönersek, görüyoruz ki bundan beslenen bir sistem olarak kapitalist toplumun özellikle üretim ve tüketim karakterinde ölçsüz bir farklılaşma var. Kapitalizm, endüstriyel üretimdeki yoğunluk sayesinde doğadan kopmuştur. İlginçtir her ne kadar doğadan uzaklaşırsa, yapısını da o kadar güçlendirmektedir. Çünkü doğa tarafından sunulmuş veya sunulacak olan doğal kaynaklar finans, servet ve sermaye birikimine imkân vermiyor. Örneğin doğanın sunduğu mevsimlik ürünler, canlıların tüketim ihtiyacını karşılamakla birlikte kapitalizme can veren artı değeri, sermaye oluşumunu teşvik etmiyor. Doğâ ve buna göre yaşamına şekil veren toplum, endüstriyel imalata pek bir değer vermiyor ve ondandır ki kapitalizm bu alanda işlevsiz kalmaktadır.

Ama kapitalizm bu doğal ortama da müdahale etmekte, kendi yapısına göre şekillendirmektedir. Bir örneklem olarak hayvanlar, yabani ya da farklı türler, özelliklerine göre ulusal parklara göre bö-

lûştürülmüşler ve bu da canlıların korunması bahanesiyle gerçekleştirilmektedir. Oysa bu büyük bir yalandır. Tam aksine korumak yerine hayvanların yaşam alanları sınırlandırılmaktadır. Aynı zamanda ilgili sınırlar da kontrol altına alınmakta ve bakım adı altında kendilerine, mekânlarına ve doğalarına müdahale edilmektedir. Onları gözetim altında tutuyorlar. Nerede hangi hayvan mevcuttur, sayıları ne kadardır ve nasıl yaşıyorlar vb. konularda tüm tespitler yapılmaktadır. Takiben çıkarlarına göre her türlü müdahaleyi yapmakta, kullanmakta ve bunu da kendilerine reva görmektedirler. Dolayısıyla ki ya birçok hayvan türü tükenmiştir ya da soyları risk altındadır. Bu bağlamda organize avcılık, dikkat edilmesi gereken bir örnektir. Her yıl belli dönemlerde birçok insan, sadece hobi olarak bazı kurumların eliyle bu hayvan park bölgelerine gitmekte ve av turizmi adıyla avlanmakta, birçok canlıyı zevkleri uğruna öldürmektedir. Bunun bedeli olarak da bir miktar para ödemekteler. Böylelikle sözde hayvanları koruma parkları, aslında kapitalistlerin kazancına aracılık etmektedir. Başka deyişle kapitalist uygulamanın neticesinde, doğanın değerleri ve varlıkları yok edilmekte, berhava olmaktadır.

Üstelik park alanı dışında kalan bölgelerde sanki kullanma hakkı sınırsızmış gibi bir algı yaratılmakta, netice olarak topraklar kazanç amaçlı her türlü tarıma, besi hayvancılığına, bina yapımına açılmaktadır. Ancak yaratılan algıyla bu gerçeklik gizlenmektedir. Çünkü oluşturulan hayvan koruma parkları gösterilmekte, bununla övünülmemekte ve dışında kalan bölgelerin tüketimi de hakmış gibi görülmektedir.

Öte taraftan daha da ileri giderek; yol yapımları, fabrikalar, işyerleri, barajlar, bentler için tüm ormanlar ve tarım arazileri talan edilmektedirler. Tarla tarımı sadece insan ihtiyacı için yapılmıyor. Eğer böyle olsaydı, bu kadar büyük hacimli arazi yağmasına gerek kalmayacaktı. Tarlaların çoğunluğu hayvan yemi ve ihtiyacı için ekilmektedir. Milyarlarca koyun, sığır, tavuk var ve bunlar et, yumurta, deri, süt, yün temini için beslenmekte ve zamanı geldiğinde de kesilmektedir. Bunların sayısı da normal, yani doğal şartlara göre oldukça fazladır. Çünkü kapitalistlerce, para kazanma amacıyla ve suni metot-

larla üretilmekte, kullanılmakta ve tüketilmektedirler.

Et ve et ürünleri, süt, peynir, deri, yün, yapağı ve ürünlerinin daha çok satılabilmesi için pazarlama tekniklerine yoğunlaşmaktadırlar. Örneğin doğal şartlarda daha önceleri belki haftada bir et yiyen insan, şimdilerde günde birkaç kez yemektedir. Bazen doğrudan, bazen tüketilen diğer ürünlerle birlikte, bazen tat ve katkı malzemesi olarak bu ürün tüketicinin karşısına çıkmaktadır.

Bütün bunlardan dolayı hayvanlara çok büyük miktarda ihtiyaç var ve normal şartlarda tabiat ile iç içe yetiştirilmeleri mümkün değil. Hayvanların çoğu yeşilliğin yüzünü, otlakları bile görememiştir, yani olmaları gereken doğal yaşamın içinde değiller. Çiftliklerde, ahır vb. barınaklarda, fabrikasyon sistemiyle yetiştirilmekte, beslenmekte ve belli kıvama geldikten sonra kesilerek tüketim piyasasına aktarılmaktadırlar. Yani canlı özellikleri ve doğalarının gereklerinden tamamen soyutlanarak araçsallaştırılıyorlar. Keza yemleri de suni ve kimyasal karışımlardan üretilmekte, hormonlar yoğunca kullanılmakta ve bunlar da birçok hayvanın ve insanın beklenmedik hastalıklara yakalanarak yaşamlarını kaybetmelerine neden olmaktadır.

Hayvanlara yönelik bütün uygulamalar kültürel ve inançsal anlamda da yeni tehlikelerin oluşmasına örnek teşkil etmiştir. Hayvanların kesilmesi, aynı zamanda varlıklarına yönelik bir toplu katliam olarak da değerlendirilebilir. Bu, insanların birbirlerine yönelik şiddet uygulaması, katliam yapmasına da kaynaklık eden kültürün tohumu biçiminde görülebilir ki; bunun Ermeni ve Yahudi katliamlarına ilham verdiği tasavvur edilmektedir. Ardı sıra Kürdistan'da (Halepçe), Ruanda'da, Balkanlarda ve nihai olarak DAİŞ eliyle Şengal'de olduğu gibi Ortadoğu'da aralıksız ve kitlesel katliamlar gerçekleştirilmektedir.

İlginçtir; kapitalizm bu katliamlardan kendi lehine yarar sağlamaktadır. Başka deyişle iki türe karşı katliam da kapitalizmi güçlendiriyor. Hayvan katliamı sayesinde et, süt ve ürünleri vb. satarak ölçüsüz miktarda parasal güç sahibi oluyor. İnsan katliamı sayesinde de savaşı ve çatışan taraflara silah, cephane, lojistik ürünler satarak kazanç elde ediyor. Farklı türlerde yeni teknolojileri bu sektörde deniyor, geliştiriyor, sorunlar yaratıyor ve güya çözüm için müdahale

ediyor. Her aşamada da parasal kazançlarını arttırıyor. Böylece zorbalığın tüm iplerini ellerinde tutuyor. Alternatif çözüm yöntemlerinin oluşmasına fırsat vermiyor. Bütün bunların hepsi, kapitalist sermayenin sınırsız büyümesi ve kazancı için olanak oluşturuyor ve gücünü sınırsız büyütüyor.

Sonuç itibariyle doğa, çevre, ekoloji, insan ve hayvan yaşamı büyük bir tehlike altındadır. Artan kanser vakaları, mikrobik hastalıklar, şişmanlık ve obezite giderek artmaktadır. Hayvanların suni beslenmesi, bitkilerin suni yollarla yetiştirilmesi aynı zamanda çeşitli hastalıkların oluşmasının yolunu açmaktadır.

Kapitalizm Hastalık Yaratmakta ve Bundan Para Kazanmaktadır

Hangi türden olursa olsun ahlaki bozukluk, toplumsal kaos, bedensel sorunlar, manevi problemler, fiziki hastalıklar, insanlar arası yolsuzluk gibi olumsuzluklardaki artış, kapitalizme fırsatlar sunuyor. Çünkü ilaçların üretimi ve satışı, hastalıkların tedavisi için araç donanım imalatı, hastanelerin inşası, makina ve parçalarının alınıp satılması, doktor ve personelin çalıştırılması büyük bir arzı gerektirmektedir. Bu da sağlık sektörü aracılığıyla yeni bir kazancın yolunun açılması demektir. Sonuçta bu alanda talep sayısı artmış, ihtiyaç oranları yükselmiştir.

Zaten beslenmeden yaşam tarzına kadar mevcut şartlarla hastalığa ortam hazırlanıyor. Bunlar önceden de kestirilebiliyor. Sonra tedavisi için devreye giriliyor. Oysa önleyici yöntemlerle hastalıkların çoğu gerçekleşmeyebilir de. Ama kapitalizmin oluşturduğu mekanizmanın işleyişine uygun düşmez. Artık hasta hizmet talep eden bir müşteri, doktor sağlık hizmeti sunan bir temsilci rolündedir. Çünkü tedavi işlemlerinin tümü, paraya endeksli yürüyor. Hastalık, yardımlaşma, dayanışma ve bütünleşme yönüyle bir toplumsal hizmet ve eylem türüken, bir kültürü ve ahlaki da içselleştirmektedir. Ama kapitalizmle ruhsal dayanışmasıyla, kutsal yan ortadan kalkıyor.

Kapitalizmin meşruiyetinin tartışılması ve uygulamaları karşısında, direnişin önerilmesi ve organize edilmesi gerekirken, S. Hawking gibi birçok bilim insanı yeni gezegenlerin keşfini ve oraya göçü öneri-

yor ki; var ettikleriyle bir bütünlük arz eden gezegenimizin niteliğine hiçbirini ulaşamaz. Çünkü her birinin kendi varoluşu, özgünlüğü ve özelliği, ayrı ve farklıdır.

Maden Kaynaklarının Tüketimi

Mevcut sistem maden kaynaklarının bütün cevherlerini tüketiyor ve tüketirken de çevresel kirlilik yaratıyor. Öyle ki atıklar doğrudan zehirliyor, kalıcı etkiler bırakıyor. Enerji ve imalat sanayi için metalürji kaynaklarının tümü, kimyasal karışımlar ve ürünlerinin tümü dünyanın doğal yapısına ve çevreye negatif yönde etki etmektedir. Bütün bu kaynaklarla araçlar imal etmekte, satmakta ve karşılığında para kazanmaktadırlar. Para kazanma haddini artırmak için çeşit çeşit ürünler üretmekte, özellikleri arttırmakta, satış yöntemlerini çeşitlendirmekte, insanların alım gücüne göre şekillendirerek tüketim alanını yaymakta ve kazanç hadlerini yaygın ve yoğun olarak arttırmaktadırlar. Neticede sınırlı kaynaklar, çıkarlar için sınırsızca kullanılmaktadır.

Oluşturulan psikolojiyle tüketiciler öylesine bir anlayışın, ruh halinin içine giriyorlar ki ihtiyaç olup olmamasına bakmaksızın, adeta gözü dönercesine tüketmeye odaklanıyorlar. Daha eskimeden ve işlevini yitirmeden, aldıkları ilk ürünün bir başka türü veya versiyonu piyasaya çıkmaktadır. Dolayısıyla eldekini eskimiş, kullanışsız olarak algılamakta hemen bırakmayı esas almakta, çöpe atmaktadırlar. Bu kendisini sürekli tekrar eden bir davranış türüdür. Buna karşılık dünyanın mevcut kaynakları azalmakta; çöpler, atıklar, pislikler yeryüzünde insan eliyle kontrolsüzce artmaktadır.

Sistem, Bireysel Tüketiciler Üzerinden İnşa Edilmiştir

Kapitalizm bireyi hedeflemektedir. Dolayısıyla elden geldiğince bireyin egosuna odaklanıyor. Özgürlük, serbestîye ve bireysellik söylemleri, adeta narsizm, egoizm ve bencillîğe dönüştürülmektedir. Her şeyin sahipliğini yapmak, dünya varlıklarıyla toplum üzerinde egemenlik kurmak için her nesneyi ve değeri, gelir ve kazanca bağlıyor. Bu olanakları yakalayan bir kişi başarılı, bilgili ve güç sahibi

olarak lanse edilmektedir. Hâlbuki bilinç, ruhsal yapı ve bilgili olma, insanda daha farklı tarzın tezahürüne fırsat verebilir. Toplumsallık, kültür ve sanat, insan için önemlidir ve edinimi farklı araçlarla da mümkündür.

Bir ürünü pazarlamak için model yaratanların ortaya çıkardığı birey, aynı zamanda tüketimin vitrini olarak arz edilmektedir. Moda olarak piyasaya sürülen kıyafetleri kullanmaktadır; telefon, bilgisayar çeşitleri gibi elektronik aletler ve saatler, kullanım amacından ziyade aksesuar olarak sıradaki yerlerini almaktadırlar. Keza oturdukları kafeler, yemek yedikleri restoranlar vb. sunulmak istenen moda ve tasarıma göre dizayn edilmekte, tüketici de onun hem vitrini hem de varlık kaynağı olmaktadır.

Tüketim için satın alınan her ürün, bir bedelle elde edilmektedir ki bu da paradır. Dolayısıyla bir şeyleri talep eden birinin çalışması kaçınılmaz bir zorunluluktur. Gece veya gündüz, sürekli ve bir düzene göre çalışma mevcudiyetine dâhil olmalıdır. İş ağır ve zahmetlidir. İnsan yaşamından kopardığı zaman dilimi uzundur. Çalışma yönetmeliği ve disiplini serttir. Ancak çalışmaya mecbur olan kişi, bundan kaçınamaz. Çünkü işine göz diken işsizler ordusundaki rakiplerini göz ardı edemez ve yaşam standartlarını düşürmemek için de gerekli çalışma gayretini göstermelidir.

Artık bireyin yaşama dair iradesi elinden çıkmıştır. O artık iş çarkının bir dişlisidir. Öte taraftan mevcut tüketim sistemine mecburdur. Bir elde parayı alıyor, öteki elde de veriyor. Öyleyse mevcut sistemde insani varoluş ne kadar gerçekçidir; ki bu da başlı başına bir tartışma konusudur.

Yer ve Mekânın Dönüşümü

Kapitalizm yer ve mekânı da kendi şartlarına göre dönüştürüyor. Evlerin yapımı, kentlerin kuruluşu ve mimarisi, başlı başına bir makine sistemi içinde oluşturuluyor. Yeşil parklar, su, gezi, eğlenme ve dinlenme alanları, mekânda bulunan hayvanlar hepsi sistem içine entegre edilmişlerdir; ki hiçbiri aslında doğal alanına sahip değil. Özellikle kuş, kedi, köpek ve diğer evcil hayvanlar, yeniden eğitilmiş;

adeta aksesuarların bir parçası, süsü, oyuncacı ve yalnızlığı giderecek bir araç olarak kurgulanmışlardır. Oysa onların gerçek özellikleri, doğası sınırlandırılmakta, özgün yaşamlarından koparılmaktadır. Aynı şekilde bahçelerde tutulan hayvanlar da mekânın bütünleyeni, süsü ve yeniden imalatın yapay ürününe dönüşmüşlerdir.

İnanç, Araçsallaştırılarak Pazar Nesnesine Dönüştürülmüştür

Her ne kadar söylem ve sembollerıyla inanç sistemleri ilk çıkışlarındaki evrensel söylemleri kullansalar da günümüzün zamanı ve şartlarına, kentsel yaşam ve toplumsal özelliklere göre değişim yaşamaktadırlar. Binalar, yollar, yeşil çevre, hayvanlar, pazar, piyasa, fabrika, işletme, makine vs. insan eliyle yapılmış; felsefe, eğitim, mühendislik, kurumsallaşma ve inanç da ona göre yeniden inşa edilir, şekillendirilir. Dinlerin günümüzdeki anlamı, içerikten ziyade yüklenen kavram ve yorumlamalarla ilk çıkıştaki amaç ve anlama göre oldukça değişmiştir. Açıkçası masumiyetlerini yitirdiler. Artık birey ile tanrı arasında doğrudan bir inanç ilişkisi yoktur. Her güç, mezhep, tarikat, grup kendine göre metotlar inşa etmiş ve insanları bunun üzerinden tanrıyla ilişkilendirmeye çalışmıştır. Yorum ve analizleri kendi pozisyonlarının meşruiyetini sağlayacak şekilde sunmaktadırlar. Oluşturulan yöntemle inanca dair bir argüman geliştirilmekte, bunun etrafında örgütlenmeye çalışılmakta ve bu da güç arayışı ve ekonomik çıkarlarına hizmet etmesi için kullanılmaktadır. Dolayısıyla her dinsel inanç organizasyonları, artık ciddi birer güçtür ve aynı zamanda büyük bir sermaye birikiminin sahibidirler. Bu kesimler için “söylemde metafizik ama gerçekte realisttirler, materyalisttirler, dünyevidirler” iddiası hiç de boş değildir. Günümüz şartlarında çoğunlukla insanlığın temel sorunlarının dışında kalmış, evrensel çözüm üretme şartlarından uzaklaşmışlardır. Ama çıkarlarını kollayacak örgütleri, hareketleri vardır. Bununla ilintili olarak bir de firmaları mevcuttur. Evleri, binaları, camileri, kiliseleri, sinagogları ve çeşitli ibadethaneleri pazar ilişkilerine göre, üretim ve tüketim sisteminde yer almışlardır. Yani sisteme eklenmiş durumdadır. Halktan sadaka, zekât, bağış adıyla para toplanması, mal ve hizmetlerin alınıp satılması, inanç sistemine uy-

durulmuştur. Örneğin İslam'da hayvan kesiminin helal olması imgesi ya da domuzun günah olarak kabul edilmesi, alkolün yasaklanması, aynı zamanda tüketimin karakterini de şekillendirmektedir. Yasaklı ürünlerin pazar payına sahip olması mümkün değilken, yerine kendi ürünlerini ikame ederek ticaretin tüm kanallarını ellerinde tutmaktadır. Biliniyor ki türban artık dinsel niteliğinden ziyade politik bir sembole dönüştü, globalleşti. Şu an moda ve dizayn alanında da yer aldı. Bundan esinlenerek, pazara hükmeden birçok İslami firma mevcut. Artık, eskiden yöresel olarak kullanılan eşarp ve renkli giyeceklerin hepsinin yerine şimdi türban kullanılmaktadır.

Mesela helal kavramı, Avrupa'daki İslamcıların kendi tüketim piyasasına hâkimiyeti için bir araca dönüştü. Hem İslam dünyasında hem de Avrupa'da market, cami, külliye iç içe geçmiş durumda; ki bununla da İslam'ın ticari amaç için araçsallaştırıldığı belirtilebilir. Çünkü ibadete giden bir insan, aynı zamanda tüketmesi gereken ürünü buradan alma zorunluluğunu hissetmektedir. Eşyalara İslami manası yüklenmekte; burada yaptığı alışveriş ile dindaşlarına, tarikatına, mezhebine katkı sağladığını ve bunun da ibadete eşdeğer olduğunu düşündürmektedir. Bu düşünce zaten camilerde, derneklerde, ev ziyaretlerinde sıklıkla vurgulanmakta, empoze edilmektedir. Tabii bazen söylemle de kalınmıyor. Günümüzde radikalizmin yükselişiyle beraber, oluşan genel sistemi savunmak için zor aygıtları da kullanılmaktadır. Yani bir biçimde savaş, yıkım ve onun etrafında oluşturulan mazlumların birliği söylemi ortaya çıkıyor. Ancak sahaya yansıması, genelde savaş yoluyla, askeri araçlar ve personel kullanımıyla mümkün oluyor. Bu, ibadethane, pazar ve silah üçgeninde dönen bir çarkın döngüsünü hatırlatmaktadır.

Moda ve Tarz Üretiminin İnsanı Körleştirmesi

“Eğer herhangi bir kimse kendi kazancına sahip olursa tüketim rengi ve niteliğine dair de karar verebilir. Bu özgürlüğün sembolüdür.” Yukarıda da dile getirildiği gibi kapitalizmin oluşturduğu kişiliğin temel özelliği böyledir. Aslında pratikte bu kişilik esir alınmıştır. Artık başka bir yaşam tarzı oluşturma şansı kalmamıştır. Her şey imaj,

moda, eğitim, öğrenim düzeneğine göre örülmüştür.

Yiyecekten içeceğe, giyecekten, dinlenecek müziğe kadar tüm sunulanlar piyasanın belirlediği satış ürünleriyle donanmıştır. Örneğin bir kıyafet türünün kullanımındaki üsluba bakalım. Tüm dünyada kravat, papyon, pantolon ve ceket resmi kıyafetlerin temsili pozisyonundadırlar. Kot/jeans pantolon, t-shirt, özgürlüğün ve serbestîyenin sembolleri olarak kabul görmektedirler. Haliyle bu ürünlerin ticaretini yapanlar da global ölçekte etkilidirler ve üretim ve tüketim ağlarıyla da her tarafa yayılmışlardır. Üstelik temeli değişmemekle birlikte, her yıl bu kıyafetleri farklı motif ve desenlerle yeniden üretmekte ve moda olarak sunmaktadırlar. Yani tüketicinin alımını yaptığı ürün, tamamen kullanılmadan, yenisi gelmekte ve o tüketici, buna da sahip olmak için kendini harcama yapmak zorunda hissetmektedir.

Öte taraftan geleneksel kıyafetler ise muhafazakârlık, tutuculuk biçiminde nitelendirilmekte, giyilmesi kullanılması hor görülmektedir. Oysa bunların pazarı, ulusal ve yöresel düzeydedir; yani dar alanla sınırlıdır. Ancak yöresel üreticiler iş yapabilir. Dolayısıyla her işletme özellikle de global firmalar bunların üretimini gerçekleştiremez. Sonuçta saldırıya geçerler. Reklam, imaj, prestij, moda vb. araçlarla yöresel pazarları deforme etmekte, pazardan silmekte; kendi tekel alanlarını egemen kılmaktadırlar.

En Büyük Risk, Bilimsel Arayış ve Üretimin Tarzındadır

Eğitim ticarileşmiş durumda. Bu yönüyle de artık bir tüketim aracıdır. Kurulan sistemde devlet, eğitim bürokrasisi, özel sektör var. Bu hizmetler ticari olarak alınıp satılmakta, sorgulanmadan içselleştirilmektedir. Milyonlarca çocuk, sınırları içinde bulundukları devletin güç odaklarının belirlediği birkaç çeşit derse, eğitim ve öğretim periyodlarına mahkûm olmuş durumda. Bu arada doğanın zenginliklerinden, güzelliğinden, çeşitliliğinden ve bunun kazandıracağı türlü avantajlardan feragat etmiş oluyor, gereği gibi içinde yaşayamıyorlar. Yani kendi kendilerine doğa ile yüzleşemiyorlar. Tecrübe deneyim edinemiyorlar. Doğanın gerçekliğini, hayvanları doğal ortamını, evcil ve yabani hayvanların farklılıklarını ve özelliklerini tanıma şansına

sahip değiller.

Sonuç itibariyle bilim, var olması mümkün olan çeşitliliklerinden uzaklaşıyor ve sadece belirli ihtiyaçlarla sınırlı çalışmalara yoğunlaşıyor. Mesela dünyada hemen her konuda artık genel geçer birkaç başlıca teori mevcut ve diğerleri de onların ekseninde bir döngü içinde hareket ediyor. Hâlbuki fizikten biyolojiye, astronomiden atomun detaylarına değin bilim dallarının nerdeyse tümünde aynı anda birçok yaklaşım, görüş ve teori mümkündür. Ancak bunlardan bir bölümü ya unutulmuş ya da bazı teorilere sarılarak ayakta kalan egemenler tarafından elimine edilmişlerdir; ki çoğunluk böyledir.

Toplumsal bilim de böyledir. Buna göre kültür de sınırlandırılmıştır. Kültürel, sanatsal eserler, çok satan romanlar, Hollywood sineması, batı müziği ve enstrümanları evrensel yaratım olarak isimlendirilmektedir. Buna karşılık binlerce yıllık geçmişi olan kültürel eserler, değerler ise bir lokal motif olarak nitelendirilmekte; yerel toplum dışında gereksiz bir araç olarak lanse edilmektedir.

Ehmet Pelda, ekonomi eğitimi aldı. Ekonomi ve Kürdistan'daki toplumsal değişim, alternatif ekonomi, ekoloji ve teknoloji üzerinde çalışmaktadır. Azadiya Welat'da bir dönem köşe yazarlığı yapmış ve şimdi Özgür Gündem için yazmaktadır. Sterk TV televizyon kanalında "Ekonomi ve Ekoloji" programını sunmaktadır. Yeni kitabında "Kürdistan'da kaynakların dağılımı" konusunu ele almaktadır.

4.2a Rengîn Rênas

Kobanê Neden Düşmedi? Kadın Özgürlüğü ve Öz Savunma

Her şeyden önce, böylesi kutlu bir günde gerçekleşen konferansınızda bulunan tüm katılımcılar ve hazırlıkları yapan herkesi Kobanê direniş ruhuyla, YPJ ve YPG güçleri olarak selamlıyoruz. Elbette ele almış olduğunuz biçimi ile konferans gündemi, uluslar, halklar ve toplumların gelecek yüzyılda ki kaderlerini belirleyecek olanlardır. Bunlar toplumların ve halkların önünü aydınlatacaktır. Bu düzenin içerisinde inşa edilen, özellikle kapitalist düzenin içerisinde boğulan bu toplumların önünün aydınlatılması gerekmekte ve zaten bunlar da artık alternatif arayış içindedirler. Topluma dayatılan düzen öyle bir düzen ki toplumun ve ulusların nefes almalarına dahi izin vermemektedir. Ne toplum ne de kimse, kendini ifade edememektedir. Toplum, birey ve insan arasındaki yaşam dengesi bozulmuştur. Bu dengenin bozulması ile beraber tüm toplum ve toplumun çevresi, içinde yürüyebileceği doğadan da uzaklaşmıştır. Bu nedenle konferansınızın böyle bir önemi var; toplumu ileriye götürebilecek bilgili insanlar ve güçler, bu önemli konuları tartışmalıdır. Konferansınızda sizinle daha çok paylaşmak ve görüşlerimizi dile getirmek istediğimiz konu, öz savunma konusudur.

Özsavunma, her canlının, neslinin devam edebilmesi için en öncelikli durumdur. Ben o kanaatheyim ki konferansınız, bu konuyu teorik olarak çok daha iyi değerlendirebilir, teorisini derinleştirebilir ve önemli sonuçlar açığa çıkarabilecektir. Bu, önemli bir örnek olarak tüm dünya için ortaya çıktı; Kürt Halkı'nın dört parça Kürdistan'da ve özellikle de Rojava'da uyguladığı öz savunma düzenidir. Pratikten bahsetmeden önce, yani kendi içimizde ortaya çıkardığımız öz savunma düzeninden bahsetmeden önce, farkını ortaya koymamız lazım ki tüm alanlarda çok geniş kapsamlı bir öz savunma var; kavrama ve kapsamlı bir strateji var. Bu öz savunmanın bir ayağı askeridir. Bunun

yanı sıra başka yönleri de vardır ve tüm toplumu ilgilendirir. Çünkü bu, toplumu ilgilendiren bir düzendir. Bu düzenin her ayağı bir diğeri tamamlıyor. Bugün Rojava'nın gerçekliğinde açığa çıkan askeri boyut, toplumun varlığı ve yokluğu ile alakalı bir durumdur. Başta şunu söylemem gerekir: Biz toplumun özsavunması derken toplumun kendi savunmasını ortaya çıkaracak gücünden bahsediyoruz ve bu da devletin ordusuna benzemeyecektir. Zaten bu düzenin kendisi devlet olma düzeninden uzaktır. Bu nedenle özsavunma gücü daha çok toplumsal bir güçtür, kaynağı toplumdur, herkes üzerinde yoğunlaşmalı ve yardımlaşmalıdır. Rojava da şu an gerçekleşen şey de budur.

Suriye devriminin başından beri, Rojava'daki tecrübemiz şu olmuştur: Kendisini en iyi ifade eden, devrime uzun vadeli bakan Kürt Özgürlük Hareketi'nin çatısı altında bulunan Kürt güçleriydi. Bunun yanı sıra, başka bir gerçeklik daha vardı ki oda, gerçekleştirilen saldırılar karşısında toplumun özsavunma gücüne olan ihtiyacı. Keza Rojava'da toplum, hemen kendini korudu ve hem de çok kolay bir şekilde özsavunma güçlerini oluşturdu dersek, bunun yetersiz kalır. Çünkü uzun yıllar süren bir düzenin dayatıldığı bir toplum var. Bu toplum kendini yeniden düşünsel boyuta hazırlamak durumundaydı; savunmanın ne olduğunu bilmek, kendisine karşı gerçekleştirilen saldırıların amacını anlamak ve kendine buna göre bir biçim vermek zorundaydı. Biz Rojava'da küçük gruplar halinde başladık, o zaman YPG yoktu. Ama bizler, toplumun içinde dinamik bir gücü bir araya getirdik ve örgütledik. En dinamik güç ise gençler ve kadındı, onları örgütledik. Saldırıları arttığında, bu örgütlülük daha kapsamlı bir seviyeye yükseldi. Büyük komutan Xebat Dêrik'in şehadeti ile bu gücün küçük birliklerden çıkarak toplumun tüm kesimlerini kucaklaması, yegâne misyonumuz haline geldi. YPJ'nin kurulması da bir ihtiyaçtı, ideolojik olarak biraz üzerinde durmak gerekiyordu. Eğer bu gücün özsavunma stratejisi olmasaydı devlet ordularından farkı kalmazdı. Bu nedenle bizim özsavunma stratejimizin sloganı; toplumda hiç kimse savunmasız ve örgütsüz kalmayacaktır. Böylece YPG güçlerini örgütlemeye başladık. Bu temelde bu güç, bugün genişledi

ve günümüzdeki düzeyine ulaştı. Bu toplumsal bir güç olduğundan dolayı, Rojava'daki diğer halklardan Asuri, Süryani, Arap ve Kürtlerden çok aktif bir katılım gerçekleşti.

Özsavunma stratejisi çerçevesinde oluşturulan genel gücün yanı sıra, her zaman bu stratejinin uygulanması, bu askeri gücün çizgi-den çıkmaması için ideolojik açıdan, kadın özsavunma gücünün kurulması önemliydi. YPJ kadın askeri güçleri, meşru savunma güçleri oluştu. YPJ'nin varlığı, YPG'nin kendini üzerinde var ettiği eksen, oluşturduğumuz sistem, kadın eksenlidir. Bu nedenle YPJ'nin varlığının önemi, toplumu, kadını yani ortak yaşamı savunmak için büyük öneme sahiptir. YPG, halktan oluşan bir güçtür ve bütün halkların savunmasını yapıyor. YPJ, meşru savunma stratejisini, ideolojik ve askeri alanda kadınları ve kendi cinsini savunuyor; üstlendiği rol bu. Bu, kendi içinde mühim bir gerçeklik barındırıyor. Özellikle tarihi kahramanlıkla süslenmiş Kürt kadının varlığı, her zaman savunma sistemine canlılık ve ruh veriyor. Eğer tanımlarsak, YPJ gibi bir ordunun YPG içindeki varlığı, esasında meşru savunma ruhunu temsil ediyor. Bundan dolayı da bu güç, kendini her alanda ifade edebilir. Bu sistemin yalnızca askeri alanda kalması yeterli değildir.

Rojava çalışmalarında, konferansın katılımcıları eğer izlediyse, özsavunma güçleri oluştu. Çünkü savaşçı olmayan, katılmayan, evinde kalan kişilerinde ihtiyacı var, onlarda savunmasız kalmamalıydı. Dolayısıyla da evlerinde kalan, savaşçı yaşamını yaşama yeteneğine sahip olmayan ama evini, mahallesini, toplumunu savunacak yeteneğe sahip olan, özellikle de çetin saldırıların Rojava toplumuna DAİŞ teröristleri tarafından yapıldığı zaman da ki bu, tüm dünyayı ilgilendiriyor, özellikle böylesi bir dönem de büyük bir öneme sahiptir. Eğer Rojava savunma sistemini değerlendirmek istersek; birincisi, kendini bugün YPG ve YPJ de temsil edilen güçlerden oluşur. İkincisi de kendini özsavunma esası üzerine oluşturur. Bu kişiler, toplumun içindeler. Hem kendi toplumsal işlerini hem de kendi savunma işlerini yapıyorlar.

Rojava'daki savunma sistemi, bu iki ayak üzerinden oluşturulmuştur. Bunun yanında hem YPG/YPJ hem de özsavunma güçleri için

halkların katılımı, gösteriyor ki bu sistem toplumsal sistemdir. Irkçılıktan, milliyetçilikten, sınıfsallıktan, işgalcilikten uzaktır. Eğer bu güç, dünyada ilerleyebilirse nitekim bu, meşru savunma çerçevesinde olur. Bu çok önemli bir nokta. Umuyorum ki konferans katılımcıları bu farkı daha iyi tartışır. Toplumsal savunma güçlerinin varlığı ve devlet ordusunun varlığı arasında çok önemli farklılıklar vardır ve rolleri de farklıdır. Eğer kendinizi toplumsal temeller üzerine inşa ederseniz, bu başka bir şey. Yok, eğer kendinizi toplumun dar bir sınıfının kölesi yapar ve bu felsefe yani bu temel üzerine inşa ederseniz, işte bu da başka bir şeydir. Bizim şimdiye kadar ki Rojava deneyimimiz başarılıydı.

Bizim başka planlarımızda var, özellikle de örgütlenme alanında. Kobane’de deneyimlerimiz oldu. Bu da ispatladı ki bu sistem, toplumsal savunmaya uygun bir sistemdir. Aynı zamanda Şengal’de de deneyimlerimiz oldu. Bu da devletin sistemindeki, yani yaklaşımındaki eksikleri ispatlıyor. Dolayısıyla iki örnek ortaya çıktı. Her iki örnek de umuyorum ki konferansta iyi değerlendirilir.

Bu temel de tüm konferans delegelerini, yüzyılın direnişinin yürüdüğü topraklardan, savunma sistemimizi toplumda savunmasız tek kişinin kalmayacağı ana kadar büyüteceğimiz sözünü vererek, selamlıyorum. Herkese başarılar diliyorum.

Rengîn Rênas, Kobanê YPJ Komutanı.

4.2b Fidan Yıldırım

Özsavunmanın Yeni Konseptleri

Kapitalist moderniteye karşı demokratik moderniteyi yaratmanın en önemli esaslarından birisi, ulus devlete alternatif olarak demokratik ulusu geliştirmektir. Demokratik ulusun en önemli ayaklarından birini ise özsavunma sistemi oluşturur.

Doğadaki her varlığın bünyesinde bir savunma mekanizması olduğundan söz edilebilir. Canlılar dünyasında da her tür, kendisine özgü bir savunma sistemine sahiptir. Savunmasız tek bir canlıdan söz edilemez. Canlılar sahip oldukları özsavunma sistemine dayanarak varlıklarını koruyabilir ve sürdürebilirler.

İnsanlar da gerek tek tek gerekse toplum olarak yaşamlarını sürdürebilmek için bir savunma sistemine ihtiyaç duyarlar. Hem doğadan hem diğer canlılardan hem de kendi türünden kendisini korumak zorunda olan insan türü, çok yönlü ve güçlü bir savunma ihtiyacı içindedir. İnsan türünde savunma, biyolojik olduğu kadar toplumsal da. Biyolojik savunma, her canlı varlıkta doğuştan var olan savunma güdülerince yerine getirilir. Oysa toplumsal savunma, topluluğun tüm fertlerince ortaklaşa gerçekleştirilir. Topluluğun asli bir işlevi olan savunma, yaşamın sürdürülmesinin garantisidir ve topluluğun sayısı ile örgütlenme biçimi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir.

Canlılar dünyasının özsavunmasından çıkarılabilecek önemli sonuçlardan biri şudur: bu savunma yalnızca varlıklarını korumaya dönüktür. Yani kendi türünden veya başka türlerden varlıkların üzerinde hâkimiyet kurma ve sömürgeleştirme amacına dönük değildir. Böyle bir sistemi yoktur. Hâkimiyet ve sömürge sistemleri geliştiren tür, insan türü olmuştur. İnsan türünün zihniyet gelişiminin sömürü olanaklarına yol açması ve buna bağlı olarak artık-ürün elde edilmesi buna fırsat sunmuştur. Bu durum, varlığını koruma çabasının yanı sıra emek değerlerini korumaya dönük sosyal savaşların da doğuşuna

yol açmıştır. Doğal toplumun emek değerlerinin gaspı üzerinden gelişen hiyerarşik devletçi egemenlik, toplumsallığı oluşturan tüm değerlere bir saldırının ifadesidir. Avcı kurnaz adamlarla gelişmeye başlayan saldırı-savunma araç ve taktikleri, toplumun topyekûn katıldığı ortak savunmanın yerine, toplumdan kopan özel askeri örgütlenmeler yaratmış, bu gücün baskısı altında toplumsallığı dağılma sürecine sokmuştur. Mitolojik ideolojiler altında toplum, alt ve üst toplum olarak ikiye bölünmüştür. Üst toplumun ifadesi olarak kent merkezli oluşan devlet, doğal toplumun tüm değerlerini yerle bir ederek sınıflaşmayı, sömürüyü, saldırıyı, cinsiyetçiliği ve eşitsizliği doğurdu.

Bugün çokça kullanılan “terör”, “terörist” gibi kavramlar, kaynağını esas olarak bu devletçi anlayıştan almaktadır. Bu temelde, saldırı ve savunma konularının ele alınışında dünyada temel olarak iki kaptan söz edilebilir. Bunlardan birisi, kapitalist modernitenin çıkarlarını esas alan devletçi toplum kampı, diğeri de demokratik toplum kampıdır. Her iki kamp da savunma ve saldırı konularına kendi bakış açısı temelinde yaklaşır. Ancak demokratik toplum güçlerinin tarih boyunca yürüttükleri mücadelenin devletçi toplum yasalarına etkide bulundukları da bir gerçektir.

Tarihsel gelişim içinde ele alındığında görülecektir ki toplumlar tarihi ağırlıklı olarak farklılıkların kendilerini özgürce ifade ettikleri birliklerin tarihidir. Tarihin uzunca bir döneminde hâkim olan monarşik imparatorlukların ve meşruti krallıkların hükmü altında bile yaşanan budur. Toplumsal yaşamın temel yasası olan çokluğa dayalı birlik ilkesi, ulus devletlerin hâkim olduğu kapitalist modernite çağına kadar ağırlıklı varlığını sürdürmüştür. Ulus devletlerin tekçi sistemi hâkim olmadan önce bir egemen sınıf ya da üst topluma dayalı da olsa farklı toplum, kendi güvenlik sorununu yine kendisi çözmekteydi. Ancak Fransız Devrimi ile birlikte farklılıkların varlığı, ulus devlete karşı bir saldırı olarak nitelendirilip mutlak merkezîyetçilik ve tekleşme dayatılmaya başlanmıştır. Böylece, saldırı kavramına ulus devletin çıkarları temelinde anlamlar yüklenmiştir. Bugün de Orta-doğu başta olmak üzere dünyanın birçok alanında emperyalistlerce halklara karşı geliştirilen saldırılar, savunma adı altında yürütülmek-

tedir. Bu da açıkça ortaya koymaktadır ki tüm farklılıklar, saldırgan olarak nitelendirilmekte ve ezilmeleri meşru görülmektedir. Bu anlayışın vardığı sonuç ise ulus devlet örgütlenmesi ve onun ideolojisi olan milliyetçiliğin doruk noktası faşizm olmuştur. İnsanlığa karşı bir saldırı ve soykırım hareketi olarak faşizm karşı tepkilerin doğmasına yol açmış; toplumsal alanda reel sosyalizmde ifadesini bulan devrimler ile ulusal kurtuluş hareketlerinde somutlaşan etnisite direnişlerinin bir sonucu olarak kapitalist modernite kendisini hukuksal ve idari alanda gözden geçirme ihtiyacı duymuştur. “Üç kuşak haklar” adı altında, “kişi hak ve özgürlükleri; ekonomik, kültürel ve sosyal haklar ile dayanışma hakları” olarak yeniden tanımlanmıştır. Böylece farklı uluslar ve toplulukların, hukuki olarak da koruma altına alınmış bulunan doğal hakları için mücadeleleri meşruiyet kazanmıştır. Meşru savunma alanında hukuksal olarak yara alan ulus devletin tekçi yapısı idari-siyasi düzenlemelerle bozulma sürecine girmiş bulunmaktadır.

Günümüzde artık devlet yapılanmasını esas alan hiçbir güç toplumun özsavunmasını gerçekleştirme görevini üstlenemez; özsavunmayı gerçekleştirmenin yolu, tüm toplumsal farklılıkların yaşamın her alanında örgütlü karar düzeyine ve eylem gücüne ulaşmasından geçmektedir. Özsavunma ancak siyasetin elit grupların elinden çıkarak topluma mal edilmesiyle mümkün olabilir.

Demokratik toplum perspektifinden bakıldığında şunu önemle belirtmek gerekir: Özsavunma denince kastedilen askeri bir duruş ya da silahlı örgütlenmeden ziyade, toplumun kendisini her alanda korumak için örgütlenmesi ve bu örgütlenmelere dayanarak mücadele etmesidir. Ancak devletçi sistemin topluma dönük saldırılarını boşa çıkarmak ve toplumu korumak için ihtiyaç duyulduğunda askeri örgütlenmelere gidilmesi de olasıdır. Bundan amaç, toplumun tüm farklılıklarıyla korunmasıdır. Bu da meşru savunma olarak değerlendirilebilir. Böylesi bir askeri örgütlenme dahi toplum yaşamının korunması ve yeniden örgütlenmesine hizmet ettiği için salt askeri bir örgütlenme olarak da değerlendirilemez. Toplumun hizmetindeki askeri güçlerin işlevi, temel özsavunma güçleri olarak demokratik toplum mücadelesinin hızlandırılması ve korunmasında katalizör

rolü oynamaktır. Bu işlevlerinden uzaklaşan askeri güçler, iktidarcı güçlerin çıkarlarının aleti ve birer saldırı gücüne dönüşmekten kurtulamazlar.

Toplumsal güvenlik, dil, kültür gibi toplumun farklılığını ortaya koyan kimliksel özellikler ile ekonomik, siyasal vb. temel yaşamsal ihtiyaçların karşılanması, önündeki tüm askeri, hukuki, idari vb. engellerin ortadan kaldırılması ve ahlaki politik örgü içine, yani temel yaşam alanlarına yapılan saldırıların püskürtülmesi için her türden toplumsal örgütlenmenin gerçekleştirilmesini ifade eder. Bu da kendi farklılığını kendi iradesi ile göstermeyi esas alan toplumsal alan örgütlenmesini zorunlu kılar. Toplumun güvenliğinin teminatı, tüm yaşamsal alanlarda meclisler, komünler, kooperatifler, eğitim ve sağlık örgütleri, ekonomik işletmeler gibi kendi öz örgütlenmelerini yaratmasıdır. Bunların yanı sıra toplum iradesine tabi olan, onun tarafından gerektiğinde dağıtılan ya da görevden alınan özel güvenlik örgütlenmeleri ya da görevlendirmelerine gidilebilir. Günümüz dünyasının askeri örgütlenmeleri ve tekniğiyle savaşlar göz önüne alındığında salt sivil örgütlenmeler ile güvenliğin sağlanması zordur. Bu nedenle oluşturulmak zorunda kalınan tüm güvenlik birimleri ve görevleri her koşulda kesinlikle toplumsal alanın denetimi altında olmalıdır. Tarihte bunun örnekleri vardır: 17-18-19. yüzyıl komünlerinin ve konfederal örgütlenmelerinin oluşturulan askeri ve hukuksal düzenlemelerinde tam yetkili olan, komünler ve şehir meclisleridir. Antikçağ Atina demokrasisinde de ordu ve komutanlar, meclis onayından geçmektedir. Atinalılar, düzenli bir orduları olmamasına ve bugün İsviçre’de olduğu gibi dönemsel askeri eğitimler almalarına rağmen kendilerinden kat kat üstün Pers orduları karşısında demokrasilerini koruma gücünü gösterebilmişlerdir. Demokrasinin özünde devletten uzaklaşmak ve toplumsal alanı esas almak vardır. Çünkü toplum güvenliğinin en temel düşmanı, devlet ve ona ait özel kurumlardır. Bu anlamda özsavunma devlet dışı toplumsal kuruluş olarak demokratik ulusun en temel toplumsal kimlik ve toplumsal alan savunması anlamına gelmektedir.

Özsavunma, her ne kadar gerektiğinde kullanmayı dışlamasa da salt silahlı yapıyı öngörmez; salt silahlı yapılanma olarak ele alınamaz.

O, toplumun kendi kimliği ve öz yaşamı konusunda her alanda örgütlenmesini ve bu temelde alınacak kararları kendi öz iradesiyle alıp kendi gücüyle hayata geçirmesini ifade eder. Yine, halka ve ülkeye ait olup da sömürgeci güçlerce gasp edilen değerleri onların elinden geri alıp toplumsal değerler hanesine katmak öz savunmanın kapsamı içindedir. Toplum hem değerlerini koruyabilecek ve hem de gasp edilmiş haklarını elde ederek kendi kendini yönetebilecek konuma ulaşmalıdır. Demokratik ulusu yaratmanın yolu buradan geçmektedir.

Kürt toplumu gibi ekonomik, siyasal, kültürel, fiziki ve sosyal olarak soykırımla karşı karşıya bulunan toplumların kendilerini bu soykırımlara karşı koruyacak örgütlenmelere yönelmesi, tam anlamıyla bir öz savunma mücadelesi ve bir haktır. Bir toplumu ortadan kaldırmaya yönelik bilinçli-örgütlü ve planlı olarak organize olmuş güçlerin yürüttüğü kapsamlı bir saldırı olan soykırım, bir insanlık suçudur. Soykırımı ve topluma her türlü saldırıyı önlemenin tek yolu, toplumun kendi kendine yeterli hale gelmesini sağlamaktır. Kendi sorunlarını çözme gücüne ulaşmış ve bunu süreklileştirme yeteneğini kazanmış toplumlar, güvenlik ve savunma sorunlarını da önemli oranda çözmüş toplumlardır. Aynı şekilde, geliştirecekleri çeşitli kurum ve kuruluşlar yoluyla kendilerini sürekli geliştirip yetkinleştirme şansları vardır. Toplumu bilinçlendirme faaliyetleri için kuracakları siyaset akademileri, egemenlikçi sistemin ve işbirlikçisi erkeğin saldırılarına karşı kadınlar için sığınma evleri, komünal ekonominin ve ortaklaşmacı-dayanışmacı yaşamın geliştirileceği kooperatifler, toplumun kendi asli işi olan politikayı yapabilmesi için kuracağı meclisler, konseyler, kongreler gibi temel toplumsal örgütlenmeler birer öz savunma merkezidir.

Kültürel soykırıma karşı, tüm farklılıkların kendi özgünlükleriyle kendilerini örgütlemeleri ve soykırımcı egemen kültüre karşı geliştirilen tüm mücadele biçimleri öz savunma kapsamına girer.

Siyasal partiler, sivil toplum örgütleri gibi siyasal soykırıma karşı geliştirilen tüm örgütlenmelerle onlarca geliştirilen referandum boykotu, sivil itaatsizlik eylemleri türünden mücadele biçimleri öz savunma çerçevesi içindedir.

Ekonomik soykırıma karşı geliştirilen kolektif emeğe dayalı üretim-tüketim örgütlenmeleri demokratik karakterde eylemler olup, özsavunmanın ekonomik boyutunu ifade ederler. Toplumların ege-menler tarafından açlıkla terbiye edilip teslim alınması gerçeği göz önüne alındığında özsavunmanın bu biçiminin önemi daha da yakıcı görülür.

Toplumu parçalama yoluyla zayıf düşürüp kendine bağlamayı esas alan, uygarlık hastalıklarını topluma bulaştırarak onu çürütmeyi hedefleyen soykırım politikalarına karşı gerçekleştirilecek her türden dayanışma, yardımlaşma, örgütlenme, birbirini tamamlama ve irade kazanma tutumu; bu amaçla örgütlenme ve bilinç kazanma özsavunmanın en değerli biçimlerinden birini oluşturacaktır.

Egemen ve sömürgeci güçlerin ordularında asker olmayı, onlara koruculuk vb. tarzlarda alet olmayı reddetmek, halkın en doğal özsavunma reflekslerinden biri olmalıdır.

Yukarıda özsavunma kapsamında belirtilenler devlet dışı yapılar için belirtilmiştir. Devlet dışı doğaya sahip demokratik ulusun, kendisini savunma ve güvenliğini alma esaslarıdır. Devlet hiçbir şekilde toplum açısından bir savunma ve güvenlik mekanizması olarak ele alınamaz. Özsavunmayı sadece silahlı güçlerin devlet güçlerine karşı çıkması olarak ele almak da bir yanlışlık ve yanılgıdır. Devletlerin toplum üzerindeki saldırılarının gerekçesi haline getirilen bu anlayışın aşılması ve özsavunmanın toplumun her açıdan savunulması olarak ele alınması büyük önem taşır.

Toplumun en çok ezilen ve baskı altına alınan kesimi olarak kadınlar için de özsavunma ihtiyacı hayati önemdedir. Ataerkil sistem altında her türlü hakları gasp edilen kadınlar ancak kendi özsavunma mekanizmalarını oluşturarak maruz bırakıldıkları aşağılanma, taciz, tecavüz ve kırım politikalarını alt edebilirler. Bunun için de tarihlerini öğrenip her alanda kendi öz örgütlenmeleri ve kurumlaşmalarını yaratmaları, hayatın her alanında kendilerine yer açmaları ve gerekirse askeri güçlerini de yaratmaları gerekmektedir.

Rojava Kürdistan'ında devlet ordularının bile karşısında duramadığı DAİŞ çetelerine karşı kazanılan zafer, halkın özsavunma siste-

minin başarısının canlı bir örneğidir. Kadınların Kobanê direnişi ve Rojava sisteminin yaratılmasındaki rolleri tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. Bu gerçekler de göstermektedir ki Sayın Abdullah Öcalan'ın özsavunma perspektifleri de halkların ve kadınların kurtuluşu ve alternatif bir sistem kurmalarında yol açıcı özelliğe sahiptir.

Fidan Yıldırım, gazeteci ve siyasetçidir. 1980'lerden bu yana Kürt halkının ve kadınların özgürlüğü için çeşitli çalışmalarda yer aldı. Çeşitli Kürt gazetelerinde uzun yıllar çalıştı ve yazmaya devam ediyor. Siyasi görüşleri nedeniyle Türkiye'de 11 yıl cezaevinde kaldı.

4.3 Sara Aktaş

Alternatif Modelde Kadın Özgürlüğünün Merkezliği

Öncelikle belirtmeliyim ki Kürt kadınlarının özgürleşme için yürüttükleri mücadele, onları gün geçtikçe daha çok güzelleştiriyor. Kürt kadın hareketinin tarihsel gelişimi bile mevcut düzene kökten aykırı olduğunu göstermeye yetiyor. Bu açıdan Kürt kadın hareketi kendi kimliğini ve duruşunu; erkek egemen ideolojiye, devletli uygarlığa, o uygarlığın asimilasyon ve inkâr politikalarına, bu politikaların tüm ayaklarına, kendi toplumundaki tüm geleneksel yapıya ve yine kendi içindeki erkek zihniyetine yönelttiği köklü ve radikal eleştiriler üzerinden şekillendirmektedir. Kuşkusuz kadınların bir halk hareketi içinde özneleşmesi, kabul gören ve sürekli beslenen toplumsal cinsiyet rollerini de aşamalı olarak dönüştürmesi hem halk hareketi hem kadın hareketi için devrimci bir enerjiye ve güce dönüşmesi öyle kolay olmamıştır. Şunu peşinen söylemek gerekir ki Kürt özgürlük hareketi içinde kadınlar, her zaman ayrı ve özel bir anlama sahip olmuş, buna paralel olarak Kürt hareketi ve halkı üzerinde de belirleyici bir nitelikte dönüştürücü etkide bulunmuşlardır. Yani Kürt hareketi için mücadelenin diğer bir adı “kadın” olmuştur. İşte bu yeni mücadelecî kadın profilinin oluşmasında Kürt Halk Önderi Sayın Abdullah Öcalan’ın belirleyici ve çok büyük rolü olmuştur.

Yaşadığımız hayat göstermektedir ki; her olay ve olgu, içinde bulunduğu tarihsel, toplumsal ve hatta mekânsal koşullarca belirlenir. Bu tarihsel diyalektik işleyiş, Kürdistan tarihindeki başaşağı gidişi tersine çevirecek, Türkiye ve Ortadoğu tarihi kadar Kürt kadınının geleceği üzerinde de önemli etkilerde bulunacak olan Kürt özgürlük hareketi için de geçerlidir. Bu nedenle hem Kürt özgürlük hareketini hem de onun içinde şekillenen Kürt kadın hareketini doğru anlamak, ancak onun içinde şekillendiği koşulları iyi kavramaktan geçer. 1970’lere gelindiğinde Kürtler açısından inkâr, imha ve asimilasyon

zirve yapmış ve Kürt bireylerince de bu gerçeklik içselleştirilmiş hale getirilmiştir. Kürt halkının tarihiyle olan bağları kopartılmış, kendi gerçekliğine yabancılaştırılmış, tarih bilinci karartılmış ve kendisi dışında bir şeye dönüştürülmüştür. Kürtlük etrafında örülen çember, insana dair tüm değerlerin yok edilmesiyle ilgiliydi. İşte Türkiye'deki Kürt gençliği de hem dünya koşullarının hem de Kürt toplumunun içinde olduğu sosyo-ekonomik ve toplumsal koşulların tahlilini yaparak, 1970'li yıllarda ulusal kurtuluş için mücadele etmenin arayışı içine girmişlerdir. Bu arayışın sonucunda Kürt halkının sömürgecilik koşullarında parçalanıp yok edilmeye çalışılan kişiliğinin, ancak kararlı bir direnişle yeniden kendi ifadesine kavuşacağına inanmışlardır. Bu bağlamda şunun altını çizmekte fayda var; Kürt özgürlük hareketi Kürt halkı için sadece sömürgeciliğe karşı savaşan bir hareket değildir. Öncelikle varlığı tamamen yok sayılan bir halkın doğuş, direniş ve diriliş tarihidir. Bu yönüyle Öcalan, Kürt halkının mevcut durumunu, etrafındaki dünyadan, o dünyanın ilişki ve çelişkilerinden, egemen ideolojilerin politikalarından kopararak ele almadığı gibi Kürt halkının kendine özgü diyalektiğinden ve farklılıklarından da kopararak ele almamıştır. İkincisi; Ortadoğu'nun kadim halklarından olan Kürtlerin köksüz ve tarihsiz olmadığı gerçeğinden yola çıkmıştır. Dolayısıyla bu duruma getirilmiş bir halkın tarihini açığa çıkarmak için hem dış egemen güçlerden hem de iç kölelik ve gericilikle mücadeleyi esas almıştır. Üçüncüsü; Öcalan Kürt halkının varlık sorunuyla ilgilidir. Çünkü ortada varlık olarak kabul edilmeme durumu vardır. Nitekim Kürt özgürlük hareketinin çıkışı aynı zamanda kendi köklerine bir yolculuk, onu açığa çıkarma ve koruma savaşıdır. Bu temel vurguların ışığında bu hareketin tarihi incelendiğinde, etrafında toplumsal bir insanın gerçekleştiği görülecektir. Nitekim bu hareketin çatısı altında Kürt toplumunun içselleştirdiği, kendisine verili olarak dayatılan ahlak, kültür, sanat, sosyalite ve politikadan tutalım, yaşamın her zerresi sorgulanmış ve yeniden anlamlandırılmıştır. Zira Kürt özgürlük hareketinin gündemini ilk çıkışından itibaren sadece silahlı mücadele oluşturmamış; aynı zamanda başkaldırı, hak arayışı, özgürlük, örgütlenme, demokratik değerler, ahlaki normlar, politika,

özsavunma, toplumsal cinsiyet, aile, kadın özgürlük problemi gibi toplumsal her sorun ilgilendirmiştir. Belirtmeliyim ki; bir özgürlük hareketi olarak Kürt hareketinin tarihi, toplumsal inşa kadar özgür kişilikler; yani, kadınlığını yeniden yaratan özgürlük arayıcısı kadınlar ve mevcut verili erkekliğini öldüren erkekler yaratma tarihidir. Kürt özgürlük hareketinin daha ilk çıkış anına döndüğümüzde, bu temel üzerinde görülen; hareketin sömürgecilik, feodalizm, aşiretçilik, din, aile ve katı gelenek ve göreneklerle kadınlığa dair her şeyi elinden alınan sömürgecinin sömürgesi konumuyla katmerli bir köleliğe ve yokluğa mahkûm edilmiş kadınların özgürlüğü sorununu başat olarak merkeze aldığıdır. “Özgür kadın olmadan özgür toplum olmaz” şiarı, daha ilk doğuş yıllarından itibaren özgürlük hareketinin gündeminde öncelikli yerini almıştır. Bu bakımdan Kürt özgürlük hareketinin tarihi, aynı zamanda Kürt kadınının kendini yeniden yaratma tarihi, her biri birbirinden değerli devrimsel anlamlar yüklenen başarılarının başlangıcı, miladıdır. Özgürlük hareketi ile Kürt toplumunda birçok geri değer yargısı tartışmaya açılmış, sorgulanmış, kadınlar kendilerine reva görüleni reddetmiş, mevcut toplumsal dokuyu parçalayarak bir dönüşüme yol açmışlardır. Öyle ki evinin kapısından dışarıya adımını atamayan kadın, erkeğin belirlediği sınırların dışına çıkmayan kadın, evinden dışarıya çıkmış, özgürlük istemiş ve meydanları doldurmuş; toplumu dönüştüren bir devrimci enerjiyle mücadeleye akmıştır. İşte bu, devrim içinde bir kadın devrimi olmuştur.

Kuşkusuz bu devrimsel sürecin gelişmesinde Kürt Halk Önderi Sayın Abdullah Öcalan’ın kadın özgürlüğü sorununu stratejik olarak ele almış olması kadar, yine bizzat kendisinin geliştirdiği ideolojik ve paradigmasal yaklaşım temel ve belirleyici olmuştur. Bu bakımdan özgürlük hareketinin ideolojisi, felsefesi daha doğuşundan itibaren kadın özgürlüğünü merkezine alarak şekillenmiştir.

Birincisi Öcalan; cinsiyet sömürsünü sınıfsal sömürden de ulusal sömürden de daha köklü ve daha uzun bir süreci kapsayan toplumun her zerresine sinen bir sömürü olarak görür ve şöyle der: “Kadınlığın kölelik tarihi yazılmamıştır. Özgürlük tarihi ise yazıl-

mayı bekliyor. Kadın köleliğinin derinliği kadar karanlıkta bırakılması, toplumda yükselen hiyerarşik ve devletçi iktidarla yakından bağlantılıdır. Kadının köleliğe alıştırılmasıyla hiyerarşiler kurulmuş, toplumun diğer kesimlerinin kölelik yolu açılmıştır. Erkeklerin köle olması, kadınların köle olmasından sonradır. Cins köleliğinin sınıf ve ulus köleliğinden farklı yönleri de vardır. Meşrulaştırılması, ince ve yoğun baskılarla birlikte duygu yüklü yalanlarla sağlanır. Biyolojik farklılığı, sanki köleliği için gerekçeymiş gibi kullanılır” Bu bağlamda Öcalan, kadının köleleştirilmesini ve baskı altına alınmasını ilk karşı devrim olarak nitelendirir. Bunu ise “Hiyerarşik toplumun ilk kurbanı, ana-kadının evcil düzenidir. Kadının hiyerarşik topluma adım adım çekilmesi, tüm güçlü toplumsal özelliklerini yitirmesi, toplumda gerçekleşen en temel karşı devrimdir” sözleriyle ifade eder. Ardından Öcalan, bağlantılı olarak kadın özgürlüğünün iki büyük kırılma yaşadığını ortaya koyar. Birinci kültürel kırılmayı, köleci devletlerin doğuş aşamasında Tanrıça-İnanna-İştar kültüründe gözlemlerken, ikincil büyük kırılmayı ise tek tanrılı dinlerin doğuşuyla gözlemler. Bu bakımdan dinin, erkek egemen sistemi meşrulaştıran ideolojik argümanlar bütünü olduğunu vurgular. Öcalan, bu kırılma süreçlerinin kadın açısından özgürlükten düşüş, fakat aynı zamanda toplumsal özgürlüklerden de düşüş anlamına geldiğini ortaya koymaktadır. Bu durumu ise iktidar olgusuyla direkt bağlantılı olarak ele alır. Zira ona göre “Ana Kadın Kültürü”, “Kadın Tanrıça Kültürü” kavramlarıyla da ifadelendirilebilecek olan doğal toplum döneminde, yani devlet öncesi toplumsallaşma döneminde, kadın kültürü bir toplumsal değerler ve özgürlükler bileşkesidir.

İkinci olarak Öcalan, cinsiyet özgürlüğü sorununun temel bir sorun olarak hâlâ insanlığın gündeminde olmasını, öncelikle erkek egemen sistemin köklü kurumlaşmasına bağlar. Bu nedenle sorunu, salt kadın-erkek ilişkisi düzleminde kalan bir sorun olarak değil, tamamen erkek sisteminin dönüştürülmesi ile ilgili ve ilişkili görür. Mevcut erkek egemen sistem içinde kadın ve erkek özgürlüğünü mümkün görmez. Bu nedenle alternatif bir yaşam modeli önerir. Çünkü cinsiyetçilik toplumsal zihniyetten kültüre, toplumsal kurum-

laşmalara, ahlaka ve tüm disiplinlere hakimken, cinsiyet sömürüsünü bunlardan koparıp salt kadın-erkek ilişkisi düzlemine çekmenin sorunu darlaştırdığını düşünür. Bu anlamda cinsel sömürüyü merkeze koyarken, diğer hiçbir sömürü biçimlerinden de bağımsız ele almaz. Zira Öcalan, kadının ezilmişliğinin aşılmasının, kurtuluşunun olmazsa olmazı olduğuna yoğun vurgular yapmakla birlikte sorunu salt biyolojik olarak ele almaz; kadının şahsında bir toplumsal kültür temelinde ele alır. Buna göre kadın cinsinin baskı altına alınması, ideolojik-kültürel bir yönelimdir, aşılması da öyle olacaktır. Şöyle der Öcalan: “Erkek egemen ideolojiye karşı kadın özgürlük ideolojisiyle mücadele edilmelidir. Erkek egemen, iktidarcı zihniyete karşı kadının özgürlükçü doğasal zihniyetini yetkin kılıp, öncelikle ideolojik anlamda kazanmayı iyi bilmek, tam sağlamak gerekir. Unutmamak gerekir ki geleneksel kadını teslimiyet fiziki değil, toplumsaldır. İçerilmiş kölelikten gelir. O halde öncelikle ideolojik anlamda teslimiyetin düşünce ve duygularını yenmek gerekir.” Bu sözleriyle Öcalan, kadının kendisine biçilen rol ve statüye olduğu kadar içselleştirdiği teslimiyetçi duygu ve düşüncelere de meydan okunması gerektiğini savunur. Bu önemlidir; çünkü kadının günümüzde getirildiği noktada, bir nevi “gönüllü köle” konumudur. Nihayetinde bu duyguları kabullenmenin diğer adı kadercilik ve mücadelesizliktir. Kadına dayatılan yabancılaşmanın içerdiği; baskı, şiddet, nesne olma konumu kadar, çok yönlü köleliği sahiplenme duygularının parçalanması gerekmektedir. Diğer taraftan bu sonucun ortaya çıkmasında bir yandan erkek egemen sistemin kurumlaşmasının öte yandan da kadının bundan çıkış yolu bulamamış olmasının da etkisi vardır. Teslimiyet olarak yansıyan, aslında bu çıkışsızlıktır ve aşılması zorunludur.

Üçüncü olarak Öcalan; esas olarak toplumun kurtuluşunun kadının kurtuluşu anlamına geldiğinin altını çizerek, asıl farklılığını kurtuluş perspektifinde yoğunlaşarak ortaya koymaktadır. Bu kurtuluş perspektifini ise erkek egemen sistemi bütünlüklü olarak reddederek ve onu hedefleyerek ortaya koyar. Bu bakımdan cinsiyet özgürlüğü ya da kadın özgürlüğü söz konusu olduğunda, erkek egemen sistem içinde çözümün sağlanamayacağını savunur. Bunu sistemin eril ka-

rakterine ve tüm yapılanmalarının bunun üzerinden örülmüş olmasına bağlar. Bu nedenle “Kadının bizzat kendi demokratik araç, örgüt ve çabasını sergilemesi gerekir” der. Yani genel bir toplumsal özgürlüğün, kadın özgürlüğünü mutlak sağlayamayacağını söyleyerek kadının kendi araçlarını ve özgün örgütlenmesini yaratması gerektiğini ifade eder. Özgün örgütlülüğü, kadının güvencesi olarak görür. Zira sömürü sisteminin çapı, kapsamı ve dayattığı çok yönlü kölelik göz önünde bulundurulduğunda kadının kendi rengini, iradesini, kültürünü, varlığını koruması ve geliştirmesi için özgün olarak örgütlenmesinin hayatiyeti kadın tarihi açısından da vazgeçilmezdir.

Bu temelde Kürt Halk Önderi Sayın Abdullah Öcalan’ın felsefesinin, kadın özgürlüğünü merkez aldığını belirtebiliriz. Kürt özgürlük hareketi, Öcalan’ın öncülüğüyle kadın özgürleşme sorununa ideolojik-politik anlamda giderek daha fazla önem vermiş ve bunun öncelikli sırada ele alınması gerektiğine inanmıştır. Bu çerçevede yine Öcalan’ın öncülüğünde bir kadın bilimi olarak Jineoloji önerilmiştir. Bununla amaçlanan; kapitalist modernitenin yapısal krizine çözüm olarak yine Öcalan’ının geliştirdiği demokratik uygarlık ve demokratik modernite paradigmasına kadın hareketinin öncülük etmesidir. Bu bakımdan Jineoloji, her şeyden önce erkek egemen ideolojinin reddiyesi üzerinden şekillenmektedir. Zira birbirinin değirmenine su taşıyan tüm kurumsallaşmaları ve disiplinleriyle esasta erkek egemen ideoloji, kadın varlığına saldırmış ve kadın varlığının reddiyesi üzerinden hayat bulmuştur. Bu reddiye, esas ve ilk olarak düşünsel alanda kurgulanırken ‘kadın olmak’ ise artık kendi dışında kendisi olmayan her şeyle addedilmeye başlanarak, erkek aklının bir metaforuna dönüştürülmüştür. İşte Jineoloji tartışmalarıyla, eril paradigmaları aşmak için kadın paradigma kuruluşunu alternatif bilim temelinde kurmak; kadının ne olduğunun ne istediğinin, kadının evren yorumunu, kendi doğasını, tarihini aydınlatma işini yalnızca kendisinin gerçekleştirmesinin sağlanması amaçlanmıştır. Zira Jineoloji her ne kadar bir kadın bilimi olarak anlaşılabilir de özünde kapitalist modernitenin bütün zihinsel, kültürel ve maddi üretimlerine güçlü bir eleştiriye hedefler. Paralel olarak demokratik moderniteyi esas alan

demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü toplum paradigmasının kapitalist modernite karşısında hakikatleşmesi için Jineoloji tartışmaları ile bütün esaretleri kırmayı amaçlayarak kadın özgürlük hareketinin, 21. yüzyılda değişimin öncü rolünü oynaması hedeflenmiştir. Bu temelde Öcalan, “21. yüzyıl, kadın devrimine öncelik vermeyi şart kılıyor. ‘Ya yaşam ya barbarlık’ sloganı bu devrimi dayatıyor. Sistem reformla düzelmeye şansını çoktan yitirmiştir. Nasıl ki kadın köleliği, en derin kölelik ise kadın devrimi de en derin özgürlük ve eşitlik devrimi olmak durumundadır. Kadın devrimi hem kuram hem de eylemde en köklü çıkışları gerektirir.” belirlemesiyle kadın hareketinin demokratik modernitenin öncü gücü olduğunu belirtir. Sistemin reformla düzelemeyeceği değerlendirmesi ile feminist hareketlerin de sorunsal alanına dikkat çeker. Jineoloji tartışmaları, sistemin reforme edilmesinin ötesine geçmeyi hedefler. Kadın devrimini şart kılmayan alternatif mücadele biçimlerinin, özgürlük zaafı taşıdıklarını dile getirir ve kadın devrimini bütün mücadele perspektiflerinin merkezine koymayı hedefler. Bu bakımdan Öcalan, kadının özgür olmadığı hiçbir hakikatin hakikat olamayacağını ve kadın sorununu çözemeyen hiçbir yöntemin de doğru yöntem olamayacağını belirtmiş olur.

Sonuç olarak diyebilirim ki Kürdistan kadın özgürlük hareketi, kırk yıldır kapitalist modernitenin bütün iktidar alanlarına ve geleneksel toplum cinsiyetçiliğine karşı sergilediği direnişçilik, geliştirdiği kitlesel mücadele ve örgütlenme ağıyla, erkek zihniyetinin kahramanlığını ilan ettiği alanları, çoktan azaltmayı başarmıştır. Bunun güncel olarak en çarpıcı örneği ise Kürt kadın hareketinin geldiği düzey itibarıyla nasıl da erkek egemen zihniyeti tehdit ettiğini ve bunun kapitalist modernite güçlerinin de tehdidi anlamına geldiğini gösteren Rojava devriminde Kürt kadınlarının gerçekleştirdiği devrimsel çıkıştır. Nitekim Rojava ve Kobanê’de söylem ve pratiğiyle Öcalan’ın geliştirdiği özgürlük paradigmasını esas alan kadınlar, toplumsal dönüşümlerde demokratik ve özgürlükçü bir rol üstlenerek, kapitalist modernitenin en vahşi saldırılarına karşı durmayı bilmiştir. Rojava’lı Kürt kadınları, her alanda özneleşerek kendi geleceklerini hem belirlemekte hem de yaşanan devrimsel sürecin inşacısı ve öncüsü

olmaktadırlar. Bu yönüyle politik özneler olarak, özgürleşme iddiaları ve stratejileriyle sadece Rojava'lı kadınların değil Ortadoğulu tüm kadınların özgürleşmesine öncülük etmektedirler.

***Sara Aktaş,** Ankara'da felsefe okudu. 1990'larda Kürt özgürlük hareketine katıldı. Siyasi faaliyetler nedeniyle 11 yıl cezaevinde kalır ve 2004'de serbest bırakılır. DTP kurucusu ve üyesidir. Kadın meclisinde aktiftir. 2009 yılında yine tutuklanır ve 5 yıl 3 ay Cezaevinde kalır. Aynı zamanda Özgür Kadın Kongresi (KJA) sözcüsüdür. Çeşitli dergi ve gazetelerde kadın özgürlük mücadelesinin hakkında yazılar yazıyor.*

4.4 Nazan Üstündağ

İktidar İlişkileri: Devlet ve Aile

Modern ailenin ve modern ailenin kapitalizm ve ulus devlet ile ilişkisinin eleştirisi, Öcalan'ın kapitalist modernite ve kapitalizm tartışmalarının anahtar konularından biridir. Bu konuşmada önce Öcalan'ın aile hakkındaki düşüncelerini ve aileye yaklaşımını, daha sonra ise Kürt Özgürlük Hareketi'nin eyleyişinde aileyi ne şekillerde dönüştürdüğünü mesele edineceğim. Son olarak ise hareketin demokratik modernite ile birlikte geliştirmeye çalıştığı politik-ahlaki toplumda ailenin konumuyla ilgili bazı sorular sormaya çalışacağım. Bu soruların cevapları her ne kadar yine eyleyiş içinde verilecekse de bunları entelektüel olarak da tartışmaya açmanın, dünyada ve özellikle feminist yazında aile ile yakından ilgili olan yeniden üretim, aşk ve bakım emeğinin örgütlenmesi tartışmalarına katkı sunacağını umuyorum.

Feminist yazında modern devletin ataerkil tabiatı çevresinde çok önemli tartışmalar gelişmiştir. Cinsiyet eşitsizliğinin modern vatan-daşlığın, ulusal cemaatlerin ve kapitalizmin kurucu bir ögesi olduğu düşüncesi sosyalist, radikal ve sömürge-sonrası (post-kolonyal) feministlerin çok çeşitli bağlamlarda birbirleriyle girdikleri diyalog ve çatışmaların zeminlerinden birini oluşturur. Tarihsel çalışmalar, modernitenin kadınları özgürleştirmek yerine yeni cinsiyet kimlikleri ve eşitsizlikleri yarattığını belgelerken, sosyolojik ve antropolojik araştırmalar bu eşitsizlik ve hiyerarşilerin toplumsal, iktisadi ve siyasi alanlar arasındaki maddi ve sembolik sınırların çizilmesinde oynadığı rolü gösterir. Kadın bedeni üzerinden gelişen yazın ise kadınların bedenlerinin sunumu ve temsili, içerilmesi ve dışlanması, bu bedenlere yapılan yatırım, bedenin ehlileştirilmesi (disipline edilmesi) ve eş zamanlı olarak kadın bedeninin şiddete maruz bırakılmasının modern iktidar ve egemenlik biçimlerine içkin olduğunu iddia eder.

Öcalan'ın yazıları da benzer gözlemler yaparak ilerlemektedir. Öcalan'a göre kadınlar en eski sömürge oldukları gibi bu sömürgecinin çizilmiş sınırları da yoktur. Üstelik kadınların sömürüsü her ne kadar ana-soylu toplumların ata-soylu toplumlarla ikame edilmesi kadar eskilere dayansa da kadınların sömürüsü ve istismarı, en yoğun biçimde kapitalist toplumlarda yaşanmaktadır. Bu sömürü ve istismarı mümkün kılan kurum ise ailedir. Aile cinsel ve emek sömürüsünün gerçekleştiği ancak aşk, samimiyet, yakınlık, annelik ve kadınlık üzerine geliştirilmiş söylemlerin bu sömürüyü görünmez kıldığı yerdir. Aynı zamanda aile hem kapitalizm hem de devleti üretir ve yeniden üretir. Öcalan, kadınların sömürgeleştirilmesinde ailenin oynadığı rol ve ailenin devlet-lilik-le ve sermayenin birikimi ve tekelleşmesiyle ilgili yakın ilişkisini özetlemek için dört noktaya dikkat çekmektedir:

1. Aile, erkeklerin şiddet araçları ve karar verme mekanizmalarını tekeline aldığı ve kadınlar üzerinde tahakküm kurduğu bir mikro-devlettir. Yani devlet-lilik topluma aile aracılığıyla demir atar.
2. Aile, kadının emeğinin sömürüldüğü ve kadınların hiçbir geri dönüşümü olmaksızın yeniden üretim emeği harcadığı yerdir.
3. Devlet kadınları aileye bağlayarak onları doğum ve bakım; yani nüfusun gelişiminden sorumlu tutar.
4. Son olarak aile, kadınları içine soktuğu konum dolayısıyla baskı ve köleliği meşrulaştırır.

Kısacası Öcalan'a göre aile, kapitalist modernitenin kültür ve maddiyatını oluşturan kurum ve ideolojidir. Ayrıca aile, kadına karşı bir savaş yürütmektedir. Aile içine kapatılan kadın, cinsel sömürü aracılığıyla erkeklerin sonu gelmeyen zevklerinin nesnesi ve annelik ve ev kadınlığı aracılığıyla köle emeğine dönüştürülür. Ayrıca aile, ahlakın hukukla siyasetin ise devletle ikame edildiği ve tüm bunların aşk, liberal özgürlük anlayışı ve yakınlık söylemleri ile görünmez kılındığı yerdir. Kısacası aile, tek bir hamleyle kapitalist modern devlete uygun hareket eden vatandaşları üretir ve ezme ezilme ilişkilerini doğallaştırır.

Öcalan, aile ile ilgili bu görüşlerini paylaşmasının yanı sıra kendi yaşam öyküsü ve gözlemleri etrafında Kürt ailesi ile ilgili daha özel çıkarımlarda bulunur:

Bilindiği gibi siyah ve sömürü sonrası feministler, beyaz feminizmin aileye olan itirazlarını eleştirmiş; ırkçı ve sömürgeci toplumlarda yaşayan kadınlar için ailenin güvenlik ve dayanışma sağlayan güçlendirici bir yapı olduğunu söylemişlerdir. Öcalan ise tam tersine özgürlük ve irade geliştirmek isteyen Kürt gençliğinin aileden ayrılması gerektiğini savunur. Öcalan'a göre Kürt ailesi, modern ailenin tüm sorunlarını kapsamasının yanı sıra Kürt toplumunun sömürgeleştirilmesi ve devletle işbirliğinde başat bir role sahiptir. Ayrıca aile, asimilasyonu ve sömürgeleşmiş kişiliklerin içselleştirilmesini de kolaylaştırır.

Bu analize göre Kürt Özgürlük Hareketi'ne ve özellikle de gerilla hareketine katılım, sadece devlet ve kapitalizme karşı gelmenin değil aynı zamanda aile ideolojisine direnmenin de yoludur. Burada belirtmek gerekir ki Öcalan, ailenin tamamıyla yok edilmesinden ziyade, ciddi bir dönüşüm geçirmesi gerektiğini savunur. Yani bir bakıma aileyi yeniden üretimi örgütleyici bir birim olarak tutar, buna alternatif bir biçim önermez. Aile dönüştürüldüğü ölçüde, ahlaki ve siyasi topluma katkı sunabilir.

Öcalan, ayrıca kadınlar tamamıyla özgürleşmeden cinsellik ve aşkın bir egemenlik aracı olmaktan çıkamayacağını da defalarca ifade eder. Bu sebeple kendisi, gerillalar ve Özgürlük Hareketi üyeleri cinsel ilişkiye girmez. Bekârlık, her ne kadar bir özveri değil siyasi ve ahlaki toplumu oluşturacak karakterin terbiye edilme (Etik) yöntemi olarak kurgulanmışsa da tüm toplumdan beklenmez. Sadece öncü olarak tanımlanan Hareket mensuplarından beklenir. Nitekim Kürt Özgürlük Hareketi deneyimi, gerillanın fikir ve eyleyışlerindeki öncülüğün, aileyi doğrudan ve dolaylı olarak değiştirmesinin örnekleriyle doludur:

Doğrudan etkilerine bakacak olursak, hareket cinsiyet ilişkilerini kamusal alanda gerçekleştiren çok çeşitli siyasi ve pedagojik eyleyışlerle dönüştürmektedir (eşbaşkanlık, akademi eğitimi vs. gibi). Dolaylı

olarak ise değişim, gene akrabalık ilişkileriyle, kızların, oğulların, kız ve erkek kardeşlerin aileden koparak harekete katılımıyla gerçekleşmektedir. Katılım yapanlar, kendilerini biyolojik olarak yeniden üretemedikleri için aile ve akrabalar onların fikirlerinin, yaptıklarının ve anılarının yeniden üretimini üstlenmekte; dağa, başka gerillalar göndermekte ve böylelikle aileyi fiili olarak dönüştürmektedirler.

Etnografik çalışmalar, gerilla hareketinin aileyi nasıl farklı biçimlerde dönüştürdüğüne dair çokça başka örnekle de doludur. Yakınları öldürülmüş ve kaybedilmiş olanlar başta olmak üzere, kadınlar siyasette aktif roller almakta, sivil topluma katkı sunmakta, meclis ve belediyede çalışmakta ve bunları yaparken babalarını, eşlerini ve oğullarını evde bırakarak ev içi işbölümünün temellerini sarsmaktadır. Anadilde eğitim kampanyaları sayesinde ve Kürtçeyle sıkı ilişkileri sebebiyle, kadınların toplumda yeni bir değere kavuşması mümkün olmuş ve onlara atfedilen cahillik, yerini (kimi zaman Kürtçe konuşamayan Kürt kadınlar pahasına) kültürel bilgelige bırakmıştır. Bütün bu nedenlerle kadınların ailedeki rolü yeniden tanımlanmış ve kadınlar ailede devletin sömürsünü kolaylaştırıcı değil engelleyici rolleriyle öne çıkmıştır. Yani kadınlar sömürü ve devlet iktidarının başarısının değil başarısızlığının garantisi olarak görülmeye başlanmışlardır.

Kadınların yanı sıra, 1990'larda Türkiye ordusu eliyle yerinden edilmişlerin göç ettikleri şehirlerde ortaya çıkan yeni gençlik de aileyi ciddi biçimde dönüştürmekte ve geleneksel güç dağılımlarını bozmaktadır. Bu gençler kendi siyasi cemaatlerini yaratmakta, büyük serhildanlar gerçekleştirmekte ve hem devlete hem sermayeye hem de aileye isyanın ifadesi haline gelmektedirler. Çocukluk ve gençlik bu kuşakla birlikte farklı yaş gruplarının ve siyasi oluşumların yatırım yaptığı ve siyasi ve bireysel özgürlüğün kaynağı, birer siyasi statü haline gelmiş ve aile içindeki yaş temelli hiyerarşileri alt üst etmiştir.

Getirdiği tüm felaketlerle birlikte Kürdistan'da savaş, milliyetçilik, kapitalizm ve ailenin üretim ve yeniden üretiminin sürekli sekteye uğradığı, başarısız kaldığı bir ortam yaratmıştır. Tam da bu sebeple 2000'ler boyunca Türk devleti, dünyanın diğer devletlerine benzer bir biçimde "aileleşme" yoluyla ehlileştirmeyi hedeflemiştir. Bir yan-

dan aileyi sosyal politikanın başat birimi haline getirirken diğer yandan da değişimin aktörleri olan kadın ve çocukları en ağır biçimde cezalandırmıştır. Sosyal yardım programları, şartlı nakit transferleri, sağlık reformu, çok amaçlı toplum merkezleri, yeni evlenenler için düzenlenen toplu konut kampanyaları ve düşük faizli konut kredileri, Kürt ailesini çerçevelemiş ve yakın bir biçimde devlete bağlamıştır. Öte yandan Recep Tayyip Erdoğan, konuşmalarıyla Kürt annelerini çocuklarını isyandan uzak tutmak ve “düzgün” yetiştirmek konusunda uyarmış ve bir zamanlarki yakın dostu Fethullah Gülen, Kürt illerini özel okullar ve üniversiteye hazırlayan dershaneler ve burslarla donatmış, bunlar aracılığıyla gençlerin davranışlarını biçimlendirmiştir. Aynı dönemde terörle mücadele kanunu, toplumsal eylemlere katılan çocukları ve KCK kapsamında açılan soruşturmalarda kadınları hedeflemiş, bunların tutuklanmalarını ve uzun yıllar cezaevinde kalmalarını sağlamıştır.

Bu bağlamda bakıldığında, Adalet ve Kalkınma Partisiyle geliştirilen barış sürecinde ilk suikastın Sakine Cansız ve arkadaşlarına yönelmesi, Cansız’ın kadın hareketinin sembolü olması gözetildiğinde sürpriz değildir. Yine barış süreci döneminde güvenlik güçleri tarafından öldürülen ve Lice’de kurulan kale-kolları protesto eden Medeni Yıldırım ve Cizre’deki Nihat Kazanan gibi birçok genç ve çocuk bulunmaktadır.

Barış süreci boyunca cumhurbaşkanı, başbakan ve bakanlar, defalarca barışın, savaşın tekinsiz kıldığı Kürt illerini yatırıma açacağını dile getirmiştir. Erdoğan Diyarbakır’da yaptığı konuşmalarda geçmişte yapılan kimi hataları kabul ederek; Ahmede Xani, Said-i Nursi gibi figürler dolayısıyla Kürt tarihini “milletin” tarihine dâhil edeceğini vaat etmiştir. “Analar ağlamasın” şiarıyla Kürt Siyasi Hareketi’ni bir aile trajedisine indirgemiş; Şivan Perwer, İbrahim Tatlıses ve Mesud Barzani’nin katıldığı bir buluşma sırasında gerçekleştirdiği nikâh törenini, bir barış hamlesi ve normalleşme şeklinde sunmuştur.

Unutulmamalıdır ki devletler için barış, her zaman savaşın tekinsiz kıldığı toprakların yeniden tanımlanması ve güvenlik-leştirilmesi, çoklu tarihlerin ulus tarihi içinde eritilmesi ve toplumsal alanın ho-

mojen bir birime dönüştürülmesi projesini içerir. Böylelikle birikim kapasitesi ve gücü, savaş sırasında sekteye uğramış sermaye ve devlet egemenliği, tekrar güçlenmeye çalışır. Nitekim yine barış sürecinde Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yol ve baraj atılımları, ortak alanların önce kamusallaştırılıp sonra özelleşmeye açılması, kale-kollarla toprakların millileştirilmesi, hızlı tapu-kadastralaşmayla mülkleşmesi ve ailelerin Öcalan'ın dediği gibi devletliliğin üretildiği birimler haline getirilme yoluyla güçlendirilmesi, hep bu bağlamda okunmalıdır. Yine barış sürecinde Kürt Hareketi'nin bütün bunlara inşa süreci ile karşılık vermesi, devletin yanı başında demokratik özerklik kurumları kurması da bu mülkleştirme, millileştirme ve aileleştirme hamlelerine bir direniş olarak okunmalıdır.

Umarım şimdiye kadarki tartışmam Öcalan düşüncesi ve bunun Kürt Özgürlük Hareketi tarafından alımlanma biçimleri ile ailenin feminist eleştirileri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları açığa çıkartmıştır. Özetlemek gerekirse,

1. Öcalan'a göre kadın özgürlüğü ve özgür eş-yaşam siyasi ve ahlaki toplumun temel taşıdır. Toplumun, ailenin ve kadınların iyiliği, birbiriyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Öcalan, liberal bireyciliği ret etmekte ve bireyin toplumsallığını esas almaktadır. Bu anlamda özgürleşme ne istersen onu yapmak değildir. Özgürleşme, derin toplumsal bağlantıları olan bir benliğin yeni ve demokratik bir dünyayı gerçekleştirecek şekilde terbiye edilmesidir.
2. Öcalan için eleştiri ve praxis ayrılamaz bir bütündür ve eleştiri ortak eylemi çağırır. Pozitivizm (hatta geneology) çalışmalarına da karşı olarak okuyabileceğimiz Öcalan yaklaşımı, Engels'den olduğu kadar örneğin Clastres'den de etkilenmiştir. Clastres, tarihi toplumsallaşma ile devletleşme arasında bir çatışma ve savaş olarak okur. Öcalan bu çatışmada kadını toplumsallaşma, erkeği ise devletleşmenin tarihsel öznesi olarak görür.
3. Öcalan'ın eleştirisi, toplumsal hareketlenme ve belli bir amaca doğru strateji ve taktiklerin geliştirilmesini öngörür. Eleştiri ve eylemselliğin, ideoloji ve toplumsal hareketlenmenin, özgür-

leşme ve insanın böylesine sıkı sıkıya birbirlerine bağlanması, Öcalan düşüncesinin epistemolojisini belirler ve sömürü kadar sömürgeciliği de temel bir toplumsal ilişki olarak kabul ederek post-kolonyal tartışmaların içine oturur.

Tartışmamı, feministlerin Kürt Özgürlük Hareketi ve inşa süreci hakkında sordukları önemli bir soruyla bitirmek isterim. Eğer aile bu kadar eleştiri hak ediyor ve kadınlar aile içinde eziliyorsa, örneğin Rojava ya da Bakur'da boşanmanın artması neden sorun olarak görülmektedir? Örneğin Rojava'da Mala Jin yapılanması, neden kadınların evli kalmasını cesaretlendirmekte, aileyi bozan formlar olan çok eşlilik ya da seks işçiliğine karşı "yozlaşma" adı altında savaşılmaktadır? Buna bir cevap, toplumu Hareket'e yabancılaştırmamak olabilir. Hareket'in doğrudan aileye karşı bir siyaset benimsemesi, toplum nezdinde yabancı olarak görülmesine sebep olacaktır. Bir diğeri, bahsi geçen ve aileyi yıkıcı tüm bu oluşumların da (boşanma dahil) sermaye ve devletle ilişkisi olabilir. Başka bir cevap ailenin halihazırda halen yeniden üretimi gerçekleştirecek tek kurum olarak görülmesi olabilir. Gene başka bir cevap ailenin tüm kusurlarına rağmen yeni kurumlar inşa edilinceye dek, Kürdistan'da liberal bireyciliğe karşı başat bir savunma işlevi görmesi olabilir. Bence önemli olan bu yeni kurumları düşlerken Kürt Özgürlük Mücadelesi'nin en önemli icadı olarak kabul etmemiz gerektiğini düşündüğüm ve gerillanın kendi deneyiminden çıkan "hevallik", "arkadaşlık" ve "yoldaşlık" samimiyetlerini, sadakatlerini ve terbiyesini model alma gerekliliğidir.

Nazan Üstündağ, sosyoloji alanında İstanbul Boğaziçi Üniversitesi'nde doçent doktor olarak görev yapmaktadır. İlgi alanları arasında feminist teori, post-kolonyal teori, devlet ve şiddet konuları ile anlatı metotları bulunmaktadır. Köşe yazıları Bianet ve Özgür Gündem'de yayınlanmaktadır. Barış Meclisi, Barış için Kadınlar ve Barış için Akademisyenlerin kurucularındandır. Üstündağ aynı zamanda Halkların Demokratik Partisi (HDP) nin de merkez yürütme kurulu üyesidir.

4.5 Dilar Dirik

Feminizm ve Kürt Özgürlük Hareketi Sunum Çağrısı – Konu 5

Dünya Kadınlar Günü Yürüyüşü bu sene Kuzey ve Batı Kürdistan arasında, ikiz şehirler Qamışlo ve Nisêbin'i birbirinden ayıran yapay sınırdan yapıldı. Komite bu kararı, IŞİD'e karşı Kobanê'de savaşan YPJ'li kadın savunma güçlerinin direnişini onurlandırmak için aldı. Bu ve bunun gibi bir çok örnek, Kürt Kadın Hareketi'ne dünyanın bir çok yerinden gelen feministlerin beklenmedik ilgisini sergileyen niteliktedir.

Bu elzem dönemde kadınların özgürleşmesinin yeniden tanımlanmasına; küresel ataerkil kapitalist ulus devlet düzenine boyun eğmeyi reddederek, kadınların militanlığı tabusunu kırarak, meşru özsavunmayı geri kazanarak, devletten iktidarın tekeliğini ayırıştırarak ve vahşi bir kuvvete karşı emperyalist güçler adına değil, aksine kendi özgürlük koşullarını yaratmak için –üstelik sadece devlet veya faşist organizasyonlarla değil– kendi topluluklarıyla da savaşarak katkıda bulunan Kürt kadınlarının deneyiminden feminist hareket ne öğrenebilir?

Elbetteki biricik tekil bir feminizm yoktur, aksine feminizmin çoğulluğu hatta bazen birbirinden çokça farklılık gösteren biçimleri mevcuttur. Farklı tahakküm biçimlerinin birbiriyle ilişkili olduğu gerçekliğinin doğrudan yaşanmış bilincini yaratmış olan ve aynı zamanda Kürt Özgürlük Hareketi'nin sömürgecilik ve devlet eleştirisini de içeren Kürt kadınlarının deneyiminin özellikleri, belki de bu deneyime, anarşist ve post-kolonyal feminist hareketlerin en yakın olduğunu işaret etmektedir.

Yine de feminizmi tarihsel toplumun önemli bir bölümü olarak ve onun günümüze bıraktıklarını mirasılmışçasına ele alırken, bugün Kürt Kadın Hareketi içerisindeki tartışmalar feminizmin sınırlarını ve onun ötesine geçebilmeyi araştırmayı hedefliyor. Bu, feminizmi reddetmek anlamına gelmiyor. Zira bu iki kavram da birbirini ta-

mamlayan cinstendir. “Ötesine geçmek”, radikal sistem eleştirisi ve mücadelenin komünalleştirilmesi yoluyla hakim sisteme bir alternatif sistemi sistematize etmek anlamına gelmektedir. Bu, özellikle toplum tabanını politize ederek ve eril olanı dönüştürerek veya mecazen onu öldürerek, aynı zamanda tüm küresel düzeni sorgulayarak yapılabilir.

Abdullah Öcalan ataerkilliğin, kapitalizm ve devletle birlikte zulmün, baskının ve iktidarın kökünde yattığını açıkça dile getirir ve aralarındaki bağlantıyı açıkça yapar; “Tüm iktidar ve devlet ideolojileri, cinsiyetçi tavırlardan ve davranışlardan beslenirler [...]. Kadınların köleliği olmadan diğer hiçbir kölelik bırakın varolmayacağı, gelişemez dahi. Kapitalizm ve ulus devlet, erkek egemenliğinin en kurumsal halini temsil eder. Daha cesurca ve açıkça konuşmak gerekirse; kapitalizm ve ulus devlet, despotik ve sömürücü erkeğin tekelleşmesidir”.¹

Kürt Özgürlük Hareketi’nin kadın özgürlüğüne bakış açısında, komünalist bir tabiat belirgin biçimde mevcuttur. Hareket, erkekleri reddetmek veya toplumsal cinsiyet rollerini sonsuz kere yapışöküme uğratmaktansa, kadınlığın arkasındaki güncel kavramların koşullarına sosyolojik birer olgu gibi davranmaktadır ve yeni bir toplumsal sözleşme formüle ederek bu kavramları yeniden tanımlamayı hedeflemektedir. Hareket, ana akım feminizmin, cinsiyetçiliği sadece toplumsal cinsiyet temelinde ele alan genel analizini eleştirir. Aynı zamanda mücadeleyi, halihazırdaki düzenin çerçevesine sıkıştırarak daha geniş bir sosyal değişimi elde edemeyişini de eleştirir. Feminizmin temel trajedilerinden biri, liberalizm tuzağına düşüyor olmasıdır. Özgürlük bayrağı altında aşırı bireycilik ve tüketimcilik, kişisel güçlenme ve kurtuluş olarak nakledilirken aynı zamanda da kolektif herhangi bir eylemin önüne açıklıkla engel olarak çıkıyor. Elbette ki bireysel özgürlük, demokrasi için elzemdir. Fakat feminizmin halk tabanında mobilize olmayı başaramaması asli bir özleştiriyi gerektirmektedir.

Bir feminist terim olarak “kesişimsellik” elbette ki tahakküm

1 (Öcalan, 2011, p.17)

biçimlerinin birbirleriyle bağlı olduğunun altını çizmektedir ve bu feminizm bu tahakküm biçimleriyle mücadele etmek için daha bütüncül bir yaklaşım geliştirmelidir. Ama çoğu zaman bu tartışmaları ele alan feminist hareketler, müteessir milyonlarca kadının gerçek hayatlarına dokunmayı başaramamakta, çoğu insan için ulaşılamaz olan radikallik üzerine bir başka vakumlu tartışmayı yaratmaktadır. Yaygınlaşmayı başaramamış bir mücadele ne kadar radikal ve kesimsel olabilir?

Kürt Kadın Hareketi'ne göre bu tutumlar, çoğu zaman pozitivist bilime katılım ve bilgi ile güç arasındaki ilişkiyle bağlantılıdır. Bu durum tahakküm biçimleri arasındaki bariz ilişkileri muğlaklaştırır ve başka bir dünyaya olan inancı küresel sistemi doğal bir düzen olarak resmederek ortadan kaldırır. Fakat Kürt kadınlarının Kobanê'de küresel sistemin yoğunlaştırılmış versiyonunu alt etmesi gerçeği, bir alternatifin kesinlikle mümkün olduğunu ve bu alternatifin de kadın özgürlüğü etrafında odaklanacağını göstermiştir. Belirli sosyo-politik ve ekonomik nedenlerle Kürt Kadın Hareketi'nin çeşitli sonuçlara vararak kitlesel bir hareketi mobilize edebilmiş olması, sadece teorik tartışmalara değil, aynı zamanda gerçekten yaşanmış deneyimlere ve pratiklere dayanır. Bu sadece doğrudan bir politik bilinç yaratmakla kalmamış, aynı zamanda da kolektif olarak çözümler bulmaya vesile olmuştur.

Öcalan'ın bilimlerin, özellikle de sosyal bilimlerin (zira kişi, basitçe fenomenleri insanlar ve yaşamın ayrık alanları arasında binlerce bilimsel dal yaratıp kategorize ederek birbirinden ayıramaz, aksine sosyal problemlere çözüm sağlamayı pratik olarak arayan, ezilenlerin sesleri ve deneyimleri etrafında odaklanan bir "özgürlük sosyolojisi-ne" ihtiyaç duyar) hegemonik olarak anlaşılmaması için mücadele eden bir bilimsel metodun geliştirilmesi yönünde verdiği önerinin yüreklendiriciliğiyle, kadın hareketi teorik tartışmalara girişmiş ve "jineoloji" konseptini ortaya atmıştır. "Kadınların tarihini nasıl yeniden okumalı ve yeniden yazmalı?", "Bilgi nasıl kazanılır?", "Bugünün bilim ve bilgi üretimi statükonun sürekliliğine hizmet ederken, özgürlükçü bir hakikat arayışında hangi yöntemler kullanılabilir?"

gibi sorular, yoğun tartışmalar sırasında sık sık gündeme gelmektedir. Ataerkillik ve diğer boyun eğme, tahakküm ve şiddet biçimlerinin yapısökümüne, özgürlük meselelerinin çözümleri ve özgürlükçü değerler üzerinde temellenmiş alternatiflerin inşasına dair tartışmalar eşlik etmektedir.

Kendini kadınların bilimi veya kadınların bilgi arayışı olarak tanımlarken, jineolojinin feminizme yönelttiği bir başka itiraz da feminizmin kendini, sadece toplumsal cinsiyet merceğinden görünen sosyal meseleleri analiz etmekle meşgul edişidir. Cinsiyetçiliği ve şiddetin ve tahakkümün başka biçimlerini anlamamıza toplumsal cinsiyetin ve ataerkilliğin yapısökümü katkı yapmış olsa da bu süreç, ne çeşit alternatifleri yaratmamız gerektiği noktasında her zaman başarılı öneriler sunamamıştır. Gerçekçi konuşmak gerekirse erkek ve kadın gibi kavramlar, ne kadar sosyal olarak inşa edilmiş olsalar da bir süre daha devamlılık göstereceklermiş gibi görünmektedirler. Belki de bu noktada, yeni varolma terimleri geliştirmeye uğraşarak bu kavramlara özgürlükçü nitelikler sağlamalıyız. Ulusu etnik içeriklerden uzaklaştırıp, ilkeler etrafında bir birliği oluşturmayı hedefleyerek (bir başka deyişle devlete hizmet eden nesneler yerine, politik özneleri içeren bir “fikir birliği” yaratarak; ki bu da multi-kültürel Rojava içerisinde dile getirilen fikir olan “demokratik ulus” fikridir ve Öcalan tarafından açıkça belirtilmiştir) kimlik kavramlarını yeniden tahayyül ederken, aynı zamanda yeni bir özgür kadın kimliğini yaratabilir miyiz? Bu kimlik, otonomi ve özgürlük temelinde halka dair yeni bir algıyla, hiyerarşi ve tahakkümden azade biçimde şekillenebilir mi? Jineoloji kendini, cevapları sağlayan bir tedarikçi gibi görmemektedir, o sadece ortaya çıkan soruları keşfetmeye dair bir yöntemdir.

Jineoloji, kadınlığı özcü bir kavram olarak idame ettirmek veya eylem için sınırlı alanda yeni bir sosyal rolün atfı anlamına gelmez. Bunun yerine tarihi ve tarihsel yazınları araştırarak jineoloji, mitolojilerin ve dinlerin yırtıklarından öğrenmeye, neolitik çağlardaki komünalist örgütlenme biçimlerini anlamaya, üretim biçimleri ve sosyal organizasyon ve birikim, mülkiyet gibi kavramların ortaya çıkışıyla patriarkanın yükselişi arasındaki ilişkiyi araştırmaya çalı-

şır.

Beri yandan Kürt Kadın Hareketi, feminizmin toplumsal cinsiyete endekslenmesini eleştirirken, aynı zamanda belirli tahakküm biçimleriyle ivedilikle ilgilenilmesi gerektiğini haklı bulmaktadır. Diğer hareketlerin liderlerinden farklı olarak Öcalan, otonom ve bilinçli bir feminist mücadelenin gerekliliğini vurgular; “Kadınların özgürlüğünün, bir toplumun sadece genel bir özgürlük ve eşitlik elde etmesiyle ortaya çıkacağı varsayılmaz”.² Aslında bu hareketin örgütsel yapısının temel bileşenleri, radikal demokrasiyi geliştirmek için oluşturulmuş otonom öz-örgütlü gruplar ve topluluklardır.

Bugün hareket, bir kadın ve bir erkek şeklinde, eşbaşkanlık presibi yoluyla parti yönetimlerinden mahalle meclislerine kadar gücü, ikiye bölmektedir. Kadınlara ve erkeklere eşit karar verme gücü sağlamanın haricinde eşbaşkanlık kavramı, gücü destranlize etmeyi, tekelciliğin önüne geçmeyi ve konsensu bulmayı, teşvik etmeyi hedeflemektedir. Bu tekrardan özgürlüğün, komünalist karar vermeyle işbirliğini kanıtlar cinstendir. Kadınların hareketi, sosyal, politik ve askeri şekilde otonom olarak örgütlüdür. Bu örgütlenme prensipleri, kadınların temsiliyetini garantiye almayı hedeflerken, muazzam sosyal ve politik mobilizasyon toplumsal bilinci ortaya çıkarmaktadır. Zira devrim, ilkin fikren gerçekleşmelidir.

Rojava kantonları, bu ilkelerden ilham alarak eşbaşkanlıkları ve kotaları uygulamaktadır. Savaş koşullarındaki ve ambargo şartları altındaki kadın savunma birlikleri, kadın komünleri, akademileri, mahkemeleri ve kooperatifleri yaratmıştır. Kadın hareketi, hayatın her alanında; savunmadan ekonomiye, eğitimden sağlığa otonom örgütlüdür. Otonom kadın meclisleri halk meclisleriyle paralel örgütlüdür ve gerektiğinde halk meclisinin kararını veto edebilir. Kadınlara karşı şiddet uygulamış erkeklerin, bu idarelerin bir parçası olmaması gerekmektedir. Cinsiyet-temelli ayrımcılık, zorla evlendirme, ev içi şiddet, töre cinayetleri, poligami, çocuk evlilikleri ve başlık parası suç muamelesi görmektedir. Rojava’da silahlı kuvvetlere ve idari kurumlara Kürt olmayan, özellikle de Arap ve Süryani

2 (Öcalan, 2013, p.53)

kadınlar da katılmıştır ve bu kişiler otonom olarak örgütlenmeye teşvik edilir. Her katmanda, asayıştan YPJ/YPG güçlerine kadar, toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitimin ve çalışmaların merkezi bir bölümüdür. Tıpkı Rojava'daki kadın hareketine mensup bir aktivistin söylediği gibi; “Biz kimsenin kapısını çalıp onlara yanlış yaptıklarını söylemiyoruz. Bunun yerine onlara kendi kendilerini örgütleyebileceklerini ve kendi hayatlarını tayin edebilecekleri araçları anlatmaya çalışıyoruz.”.

İlginç biçimde kadın özgürlüğünün PKK ideolojisinde hep bir yeri olmasına rağmen kadınların otonom örgütlenmesi, politik hedefin genel olarak ulus devletten yerel halk tabanlı-demokratik mobilizasyona kaymasıyla aynı anda ortaya çıkmıştır. Farklı tahakküm biçimleri arasındaki ilişki tespit edildikçe, devletçi sistemin baskıcı varsayımları ve mekanizmaları teşhir edildikçe, alternatif çözümler aranmaya başlandı ve bu durum, kadın özgürlüğünün tartışılmaz bir ilke olarak telaffuz edilmesiyle sonuçlandı.

Kürt Kadın Hareketi, ana akım feminizmin meşgalelerinden olan devlet tarafından verilen yasal haklar gibi kavramlar içerisinde bir adalet arayışına talip olma yerine özgürlüğe giden yolun sistemin esaslı bir eleştirisinden geçtiği sonucuna vardı. Yüku kadınların üzerine yıkmaktansa, kadınların özgürlüğü tüm toplum için bir sorumluluk meselesi haline geldi. Çünkü bu mesele, toplumun etiği ve özgürlüğü için bir ölçü haline dönüştü. Anlamlı bir özgürlük mücadelesi için, kadın özgürlüğü bir hedef, ama aynı zamanda özgürlük sürecinde de aktif bir yöntem olmalıdır. Hatta tecavüz kültürünü ve kadına yönelik şiddeti ölümsüzleştiren asli mekanizmalardan –örneğin devlet– anlamlı bir toplumsal dönüşüm beklemek, liberalizmin feminist ve demokratik savlarına sığınmak anlamına gelir.

Kadın hareketi bağımsız bir biçimde sofistike teoriler ve eleştiriler üretebiliyor. Fakat Ortadoğu'daki bir hareketin erkek liderinin kadın özgürlüğünü, kritik bir özgürlük ölçütü olarak tanımlaması çarpıcı. Bu durum, birçok feministin, Kürt Kadın Hareketi'nin liderlik vasfı taşıyan bir erkek etrafında şekilleniyor olduğuna dair eleştirilerde bulunmasına yol açtı. Eğer kadın özgürlüğü sorununu, toplumsal

cinsiyet çerçevesinin dar anlayışından çıkarır, toplumun özgürlük meselesi olarak görürsek; güç ve hiyerarşinin yüzyıllarca yeniden üretilmesiyle kökten bağlı oluşundan, özgürlük anlayışımızı baskın düzenin erkek egemen önkabulleri ve refleksleri dışındaki değişkenlerle yeniden ifade edersek ve buna kökten alternatifler ortaya çıkarma arayışımızı sürdürürsek; kadın özgürleşmesine, algılanan genel devrimin bir yan etkisi gibi veya gerçekleşmeyecek bir özgürleşme olarak bakmayı bırakırsak; onun yerine, kadın özgürlüğünün kökten mücadelesini ve otonom örgütlenmesini, şu an ve burada özgürlük süreci için, merkezi bir yöntem ve mekanizma olarak tanırsak; dünyayı anlamak için geliştirdiğimiz yöntemlere sunduğumuz kökten eleştirileri, daha adil bir dünya kurgulama süreci ile ilişkilendirirsek; kısacası, eğer özgürlük mücadelemizi genişletirsek ve dolayısıyla sistematize edersek, ve özgürlüğe giden yolun özyansıtma ve demokratik özgürlükçü değerlerin içselleştirilmesini gerektirdiğini kabul edersek, belki bu durumda en açık sözlü feministlerden birinin bir erkek olması çok da şaşırtıcı olmaz. Öcalan'ın cinsiyeti veya toplumsal cinsiyeti üzerine eğilmek yerine, belki de had safhada feodal ve erkek egemen bir toplumdaki olan bir erkeğin, kadınların köleleştirilmesi konusunda aldığı pozisyonun ne anlama geldiğini anlamaya çalışmalıyız.

Kürt Kadın Hareketi'nin "gerçekten feminist olup olmadığı"nın merak edenlerin, bugün Rojava'da yüzünde geleneksel dövmeler, üstünde renkli elbiseler olan yaşlı kadınların zafer işaretlerindeki iki parmağın arasında sallanan radikalizmi fark etmeleri gerekiyor. Bu kadınların şu an TV programlarında, halk meclislerinde, ekonomide yer aldıklarını; şu an kendi dillerinde okumayı ve yazmayı öğrendiklerini, 70 yaşında bir kadının, yeni kurulmuş olan Mezopotamya Sosyal Bilimler Akademisi'nde baskın gücün ve pozitivist bilimin tarih yazıcılığına meydan okumak için geleneksel masalları haftada bir anlattığını; bunun, önceki tekçi rejime radikal bir başkaldırı olduğunu, çünkü tepedeki kişiyi değiştirmek yerine, sistemin değişkenlerini bütünüyle reddederek, kendi standartlarını inşa ettiğini fark etmemiz gerekiyor. Ve bu devrim, PKK'nin on yıllarca süren mücadelesinin ve

Öcalan'ın dünya görüşünün mirası.

Kobanê'de mücadele eden kadınlar, bütün dünyadaki kadınlar için bir ilham kaynağı olmuştur. Çünkü liberal devlet şiddeti, IŞİD vahşeti ve kendi toplumlarındaki töre cinayetleri arasındaki benzerlikleri analiz ederek, kendilerini sosyal ve militer olarak organize etmişlerdir. Bu açıdan, eğer küresel erkek egemen, ulus devletçi, militarist, neo-sömürgeci ve kapitalist sistem düzenine meydan okumak istiyorsak, bu sistemin hangi tür feminizmi kabul edip, hangi türleri kabul edemeyeceğini sormamız gerekir. Emperyalist "feminizm" Ortadoğu'daki savaşları, "kadınları barbarlıktan kurtarmak" ile meşrulaştırabilir. Diğer yandan bahsedilen sözde barbarlığı, dış politikalarıyla veya silah ticareti ile körükleyen güçler, kendini savunan kadınları terörist olarak etiketliyor.

Baskın düzen, en mobilize olmuş ve güçlendiren kadın hareketlerinden birini, statükosuna karşı içsel bir tehdit olarak değerlendiriyor. Böylece açıkça görülüyor ki Kürt Kadın Hareketi dünya düzenine, yeni bir devlet ihtimali ile tehdit arz etmiyor; ama buna karşı sunduğu radikal alternatif ile tehdit arz ediyor. Ki bu 5000 yıllık sistematik ruhsal ve fiziksel köleliği ortadan kaldırmayı açıkça merkeze alan alternatif bir hayat.

Nisêbin'den başlayan dünya kadın yürüyüşü bu yıl 8 Mart'ta Diyarbakır'da kutlandı. Şehit olan kadın militanların fotoğrafları rüzgârda savrulurken, şarkı söyleyen bir grup insansa geleneksel Kürt halayları için bir halka oluşturdu. O gün o alanda, üzerinde anarşizmin A'sı çizili bir def çalan kadına geleneksel kıyafetli, başı örtülü, elleriyle zafer işareti yaparak dans eden yaşlıca bir kadın eşlik ediyor. Hemen yanlarındaysa sevincini gösterircesine büyük bir LGBT bayrağını sallayan genç bir adam bulunuyordu. En hafifinden sık rastlanmayan bir görüntü denebilir, fakat bu görüntü Kürt Kadın Hareketi'nin karakteri hakkında bize fazlaca şey anlatıyor.

Öcalan, Abdullah, 2011, Democratic Confederalism (Cologne: International Initiative Edition).

Öcalan, Abdullah, 2013, Liberating Life: Woman's Revolution (Colog-

ne: International Initiative Edition).

Dilar Dirik, 1991'de Antakya'da doğdu. yükseköğretimini Tarih ve Siyasal Bilimler'de Felsefe üzerine tamamladı ve Master tezi olan 'Uluslararası Çalışmalar'da Kürdistan İşçi Partisi'nin (PKK) İdeolojisi'nde ve Örgütlenmesinde Kadın Özgürlüğünün Yönleri Üzerine' adlı çalışmasını 2012'de yazdı. Şu anda, Cambridge Üniversitesi'nin Sosyoloji Departmanı'nda doktora tezi üzerine çalışıyor. Doktora tezinde, kadın özgürlüğü perspektifinden ulus-devleti demokratik konfederalizm paradigması ile karşılaştırmaya çalışıp, buna Kürdistan içerisindeki farklı politik hatlar arası karşılaştırmalı bir bakışla ulaşmayı hedefliyor ve Rojava devrimini yakinen izliyor.

Otrum V:

Alternatif Pratiklerden Çıkarılacak Dersler

5.1 Arno-Jermaine Laffin

Enternasyonalizm – Gelişmekte Olan Bir Kavram (YXK)

Bu hitap “Enternasyonalizm – Gelişmekte Olan Bir Kavram” kolektif bir çalışmanın sonucu olarak yazıldı. YXK olarak yapılarımızın merkezlerinde ki diskürü yansıtmaktadır. Bizler de, öğrenciler olarak, enternasyonalizmin hem çağdaş bir yorumunu hem de pratiğini kavramaya çalışıyoruz.

Enternasyonalizm teriminin kökenleri 19. yüzyıl sonlarında ki işçi hareketlerinde yatar. Proleter enternasyonalizmi talep eden “Tüm ülkelerin proleterleri, birleşin!” iddiasından bu yana, çeşitli enternasyonalizm kavramları sürekli gelişti. I. Dünya Savaşı Antimilitarizmi, 3. Enternasyonal / KOMINTERN, İspanyol İç Savaşı’nın Enternasyonal Tugayları, daha sonra Tricont Ülkelerinde (Asya, Afrika, Güney Amerika) farklı özgürlük için anti-sömürgeci mücadeleler, 1968 ayaklanmaları, şehir gerilla savaşı kavramları ve son olarak yeni sömürgecilik ve ulusüstü rejimlere karşı mücadele eden Küreselleşme-Karşıtı Hareket, enternasyonalizm açısından sayabileceğimiz birkaç kilometre taşıdır. Bugün, sahip olduğumuz farklı gelişmelere özel bir odaklanma için yeterince zamanımız yok. Kürt özgürlük hareketinin Enternasyonalizm kavramı ve tartışmalarına odaklanmak istiyoruz.

Kürdistan İşçi Partisi, PKK, kuruluşunun ilk günlerinden itibaren kendini enternasyonalist bir güç olarak tanımladı. Bu imajı üç politik çıkış noktasına dayanıyor: 1968 öğrenci protestoları, geleneksel Türk Marksist-Leninist hareketleri ve ulusal özgürlük hareketleri. Kürdistan’ın bir sömürge olduğunu belirten 70’li yılların yegane değerlendirmesi, Kürt meselesi ve onun hareketinin özgürleştirici ve enternasyonalist olarak anlaşılmasının dışında başka bir sonuca varmamıza izin vermiyor.

90’lı yılların başlarıyla birlikte özgürlük hareketi içinde toplumsal

kurtuluşun zorluklarına yeni bir cevap arayışına ve paradigmaların değişilmesine başlanmıştı bile. Sürekli yeniden düşünmenin bir sonucu olarak Demokratik Konfederalizm ideolojisi sürekli geliştirildi ve altı dolduruldu. Burada sadece Öcalan'ın fikir ve yazıları önemli itici güç değildi. Sadece dünyanın dört bir yanındaki düzinelerce insan aynı yönleri düşünmüyorlardı, ama aynı zamanda diğer hareketler ve aktivistler bunları toplu olarak tartışıyor ve kendi spesifik uygulamaları ile ölçüyorlar. Diğer hareketler ve aktivistlerle olan diyalog, bu gelişme için gereklidir. Enternasyonalizm üzerine gerçekleşen diskur ve dahası özgürlük hareketi ile çağdaş dayanışma, yani her ikisi paradigma değişikliği ile beraber yeni bir temel kazandı. Geçtiğimiz sonbaharda Kobanê direnişiyle dünya çapında gerçekleşen dayanışma, Demokratik Konfederalizm ideolojisinde ve özgürlük hareketi ile dayanışmada ne kadar potansiyel yattığını göstermektedir. Çünkü tek bir şehre adanmaktan ziyade, Kobanê ile dayanışma, bugün Rojava ve Kürdistan'da tartışılan ve yürürlüğe konulan Demokratik Modernite fikrine, bir ütopyaya, adanmıştı.

Demokratik Modernite ile ilgili birkaç nokta 2. Oturum'da tartışılmıştı, ancak bazı temel özellikler burada tekrar vurgulanacaktır. Demokratik Modernite iktidarın şu anki konumuna karşı demokratik direnişlerin toplamıdır ki bu da 1. oturumda tartıştığımız Kapitalist Modernite'nin üç temel direkleri olan ulus devlet, sanayicilik ve *kapitalizmdir*. Buradaki *demokratik* terimi, toplumun kendini devlet iktidarı ve otoritesinden bağımsız olarak örgütlemesi olarak anlaşılmalıdır. Dolayısıyla Demokratik Modernite'nin öznesi yalnızca toplum olabilir.

Demokratik Modernite terimi, ki günümüzde halihazırda farklı mücadelelerde uygulanmakta, Kapitalist Modernite hegemonyasına karşı güncel bir alternatif taslak olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Bir taraftan demokrasi / toplum diğer taraftan ise otorite / devlet arasındaki paradoks, bugün Demokratik ve Kapitalist Modernite arasında kendini gösteriyor, bu da durmun aciliyetini ortaya koyuyor.

Demokratik Modernitenin etkin bir şekilde uygulanması, direnişlerinin organizasyonu ile başlamalıdır. PKK, bu nedenle kendi-

sini Demokratik Modernite'nin temel direnişçilerinden biri olarak kendini nitelendiriyor. On yıl önce mevcut ulus devletlere paralel olarak kendi sistemini kurmaya başladı. Demokratik Modernite'nin pratik uygulaması Demokratik Özerklik te yansımasını bulmaktadır. Kendi özerk yapılarının oluşumu Komünal Halk Meclisi ve siyasi ve dinamik bir Sivil Toplum üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu organizasyonun amacı, insanların ve toplumun devlete karşısında kendilerini güçlendirmeleridir. Demokratik Özerklik, doğrudan devletle çatışma arayışı içinde değildir, onunla paralel bir şekilde örgütlenir ki toplum üzerindeki etkisinin giderek azalsın. Bu süreç en iyi Rojava'da son yıllarda görülmektedir.

Demokratik Özerklik ve yerel, bölgesel ve kıtasal alan üzerindeki gevşek bağlarının toplamına Demokratik Konfederalizm denir.

Abdullah Öcalan'ın savunmalarında gündeme getirdiği tartışmalı bir kavram *Demokratik Ulus* kavramıdır. Alman geçmişi yüzünden aşırı derecede önyargıyla yaklaşılın ulus kavramı, hem Kürt Özgürlük Hareketi içinde hem de dışında tartışma konusudur. Bu konuyla ilgili olarak Öcalan özeleştiril bir tavırla: "Bizim için ulus koşulsuz olarak bir devlet isteyen bir şeydi! Kürtler bir ulus olduklarından kesinlikle bir devletlerinin de olması gerekiyordu! Toplumsal olguları yoğun bir biçimde inceledikten ve kapitalizmin güçlü etkisi altında ulusun ortaya çıktığı anlayışı ve özellikle ulus devlet modelinin toplumlar için bir cezaevi olduğunu anladıktan sonra, Özgürlük ve Tolumsallık terimlerinin daha önemli olduğunu anladım. Ulus devlet konsepti için mücadele etmek kapitalizm için mücadele etmek olacaktı." Bu noktada, ulus devlet konseptinin zorla diğer kimliklerin dışlanması veya asimilasyonuna yol açacağı açıktır.

Demokratik Ulus, Demokratik Modernitenin toplumsal bilincidir. Ulus devlete ve Kapitalist Moderniteye alternatif bir modeldir. Demokratik Ulus, politik olarak Demokratik Özerklikte içerilmektedir; demokratik ulus zihniyetinin karşısı ise milliyetçiliktir.

Demokratik Ulus, bir devlet tarafından tanımlanmak zorunda kalmadan tüm toplumların çeşitliliğini tasvir eder ve temelde bir topluluk halinde beraber yaşama arzusu ve karşılıklı mutabakat üzerine

kurulmuştur. Bu nedenle, Demokratik Ulus, ortak bilinç ve demokratik bir kültürdür. Bir toplum içinde yatan farklılıklar asimile ya da inkar edilmeden katılım sağlamaktadırlar. Bir Demokratik Ulus inşa etmek için, paylaşılan bir tarih, dil veya kökene ihtiyaç yoktur, yalnızca demokratik ilkeler üzerinde fikir birliği ve kolektif bir hayat önemlidir. Farklı kimlikler, kendi kendini örgütlenme ve kendi kendini güçlendirme yoluyla Demokratik Ulus'ta yerini bulacaktır. Dolayısıyla toplu haklar hep birlikte kullanılabilir ve böylece baskıya karşı toplu olarak mücadele edebilirler.

Demokratik Modernite'nin ancak farklı kimlikler özerk biçimde örgütlendiği ve dirençli ve ilerici bir organizasyon ortaya çıktığı zaman genişletilebileceğini söyleyebiliriz. Toplumsal özgürlüğe ilişkin bu anlayış zaten kendi kimliğinin sınırlarını terk etmek ve diğer mücadelelerle bağlantı kurmak, pratik dayanışmayı örgütlemek ve uygulamak için tasarlanmıştır. Bu bağlamda demokratik ulusun doğasında enternasyonalizm bulunmaktadır.

Enternasyonalizm terimi Kürt özgürlük hareketinde tartışılan kadar titizlikle yapılmış ise, salt uluslar arasındaki ilişki olarak tanımlanması yeterli değildir. Önerilen başka bir terim "Ulusötesicilik", çünkü ulusun sınırlarını genişletiyor ve hatta "Ulusaltıcılıktır" ki burada ulusal sınırların aşılmasından ziyade yıkılmaktadırlar ve hatta marjinalize edilmiş kimliklere meşruiyet sözü verilmektedir.

Bu terminolojik iyileştirmeler bize bu konuda yardımcı olmuyor. Teorik tartışmanın bu soyut alanı, ortak bir uygulama ve dile kavuşmalıdır. Aksi halde sol tartışmaların konusu olacak veya çeşitli hareketlerde çatlaklara neden olacaktır.

Bu noktada Akademilerin anlamına değinmek gerekir. Belediye, komün ve kooperatiflere ek olarak, akademiler Demokratik Konfederalizm / Demokratik Modernite'nin bir diğer merkez unsurunu oluşturmaktadır.

Açık bir krize rağmen, Kapitalist Modernite şaşırtıcı bir şekilde kendisini oldukça başarılı bir biçimde ayakta tutuyor. Bu fenomen hem kapitalist modernitenin insanların "kafaları" nda ki hegemonyasında ve hem de demokratik güçlerin zayıf direncinde yatmaktadır.

Ekonomik paradoksların, ataerkilliğin sağlamlaştırılması ve çevrenin yok olması ile beraber kapitalist modernite zihni işgal etmenin zirvesini yaşamaktadır. Egemen sınıf için, bireyin düşünme durumunun işgali ve geçmiş ile şimdinin birbirinden ayrıştırılması rehin almanın stratejik yöntemleridir. Tarihi bilincinden mahrum bırakılan kişi ya da toplum, kolayca sömürülür. Şimdiki geçmişin artık söyleyecek bir şeyleri yoksa, tarih rahatsız edemez. Sistem hafızamızı – özellikle de ortak hafızamızı – yok ediyor ve bu nedenle tarih yapmanın yerine geçmiş i tekrar etmemizi zorluyor. Bu özellikle bizi ilgilendirmektedir, Avrupa şehirlerinde mücadele edenleri. Çünkü kapitalizm ve ulus devletin ideolojik kökenleri buradadır ve en çok burada içselleştirilmişlerdir.

Kapitalist Modernitenin zihinsel hegemonyasını kırmaya yönelik diğer bir adım, akademilerin sistematik olarak inşasıdır. Akademiler olmadan Demokratik Modernite asla gelişemez. Akademiler, zihinsel devrime önemli bir katkıda bulunabilir ve toplumun bilincini genişletebilirler. Bunlar topluma karşı geliştirilen ideolojik saldırıların direniş merkezleridir. Demokratik Modernitenin temel kurumları olarak akademiler, toplumu bilgi ve iktidar karmaşık hegemonyasından özgürleştirir ve aynı zamanda toplumların çalınan bilgisini yeniden keşfederler. İçinden geçilen küreselleşme çağında akademilerin bile enternasyonalist bir yön belirlemeye ihtiyacı vardır.

Radikal yeniden düşünme ve akademilerin inşası için gençlik öncü bir rol oynayabilir. Gençlik sadece toplumsal bir gerçeklik değildir; belirli toplumsal beklentilerin bağlı olduğu belirli bir yaş, bir bireyin ya da belirli bir ekonomik ve toplumsal durumun bedensel ve zihinsel gelişim stadyumudur. Gençlik daha çok politik bir kategoridir, üzerinden hakimiyet dayatılır. 'Jerontokrasi' yaşlıların gençler üzerinde ki iktidarı. Gençlik, yeni gelişmelere açık olma kabiliyeti ile kendini ifade eder; bu nedenle, yaşa bağlı değildir.

Gençlik –siyasi bir özne olarak– varolanlarla hiçbir zaman memnun değildir, aksine dikkatle incelemektedir. Bunu yaparak, kendini özgürlük ve adalet arzusuna yönlendirir. Henüz kendi duygularını ifade edemeyen çocuklar bile, özgürlük ve adalet konusunda bir an-

layışa sahiptir; özellikle de özgürlükleri ve haklarının kısıtlandığını fark ettiklerinde. Bu özgürlük ve adalet arayışı, gençleri hakikat ve çözüm bulmak için motive etmektedir. Bu onları karakterize edip, onları güçlü ve tehlikeli yapmaktadır. Gençliğin gücü ve cüreti, solun tartışmalarına ve eylemlerine kasıtlı olarak dahil edilmelidir, sol ancak bu şekilde dinamik ve ilerici kalabilir.

Hüseyin Çelebi'nin 1990 yılında söyledikleri hâlâ güncel: "Bu durumun ortaya çıkma şansını kullanmak zorundayız. Kendi modellerimizi ve kendi fikirlerimizi gerçekleştirmeye ve uygulamaya çalışmalıyız. Yeni perspektifleri birlikte geliştirebilmek için bu şansı kullanmak zorundayız. Her zaman başka perspektifleri tasvir etmek yerine, en başta kendimiz gerekli olan o perspektif olmalıyız. "

1990'lı yılların başında Hüseyin, çoğunlukla devlet sosyalizminin başarısızlığından bahsediyordu, ancak Demokratik Modernite'yi inşa arayışları hız kesmeden güncel bir şekilde devam ediyor.

Bu arayışta, gençlik kadının yanında durmaktadır. Her ikisi de ataerkillik tarafından ezilmektedir. Ataerkillik kadını ezmek için gençleri bile kullanıyor. Bu tür araçsallaştırma, gençler tarafından reddedilmelidir ve bunun yerine, gençlerin ataerkillikten kopması gerekir. Genç erkekler ayrıcalıklarını reddetmek zorundalar, böylece onları yeniden üretmeyip onlardan kurtulabilsinler. Onların kendi içlerindeki egemen erkeği öldürmeleri gerekiyor! Çünkü ataerkillik mantık, gençliği bölmek ve herhangi bir devrimci potansiyeli engellemek amacını taşıyor.

Genç kadın hem ataerkillik hem de jerontokrasi ile karşı karşıya olduğu için daha geniş bir bastırılma ile karşı karşıyadır. Bununla birlikte, bu mücadelelerde daha da önemli bir rol oynayabilir: genç ve yaşlı yoldaşlarıyla liderlik ettiği çeşitli mücadeleler arasında bir bağlantı olabilir ve öbür taraftan ona biçilen rolden ayrışması daha radikal olabilir.

Şu ifade edebiliriz: Farklı toplumsal kimliklerin özerk bir organizasyonu kendini güçlendirmenin ön şartıdır. Akademilerin oluşumu gibi kendi öz yöntemlerimiz gereklidir. Bu nedenle birbirine aykırı olmuş olan gruplar birbirleriyle bağlantı kurabilir ve kendilerini ta-

nıma fırsatına sahip olurlar. Paylaşılan güç ortak eylemlerde kendini göstermelidir, böylece doğrudan etkiler ortaya çıkabilir. Zaten bugün, zemin ortak bir organizasyon için inşa edilmiştir. Halihazırda varolan bu sürecin enternasyonalist karakterinin daha da güçlendirilmesi gerekiyor ki Demokratik Modernite yolu birlikte yürünebilsin.

Roja bu bağlamda temel bir referans noktasıdır. YXK, Frankfurt'ta yapılan Blockupy protestosunda "alternatif olduğu için – Rojava ile Dayanışma" sloganıyla bir afiş taşıdı. Rojava, Kapitalist Modernite'nin bir alternatifi olduğunu gösteriyor. Kobanê direnişi, devlet dışı oyuncuların kendileri için önceden belirlenmiş yenilgilere karşı mücadele yeteneklerini defalarca kanıtladı. 1994'te Zapatistalar'ın ayaklanması, uluslararası sol için bir umut ışığıydı ve Enternasyonalizmin yeniden teyidiydi. Şayet kendimizi Rojava devrimine adarsak ve onda kendimizi yeniden keşfedersek, Rojava da sol hareketi ataletinden kurtarabilir.

Kürt Özgürlük Hareketi'nin ideolojik icatları ve pratik gelişmeleri uluslararası düzeyde saygı görüyor. Bu konferans bu gerçeği ispatlıyor. Bununla birlikte, Demokratik Modernite güçleri birbirleriyle bağlantı kurmaya ve daha enternasyonalist bir direniş yaratmaya devam ederse, başarılı olurlar. Özgürlük Hareketi çevresindeki başarılı yaklaşımlar, Rojava'da veya Türkiye'de HDP projesinde görülebilir. Diğer yaklaşımlar, sosyal forumların veya European Blockupy gibi yeni hareketlerin hareketinde görülür. Gelecekte, bu yaklaşımların Demokratik Modernite'nin akranları olmak için daha fazla birbirine bağlanması gerekiyor. Dolayısıyla, demokratik özgürlük sürecini tasarlamak ve özgür yaşamın evrimi için gerçek bir şansa sahiptirler. Bu konferansı, Demokratik Moderniteye doğru bir sonraki küçük ama önemli adımı atmak için kullanalım.

Arno-Jermaine Laffin, Marburg ve Hannover'da Siyaset Bilimi ve Hukuk okudu. Kürdistan Öğrenciler Birliği (YXK) üyesi olarak, yıllardır Kürt özgürlük hareketin de aktif olarak yer almaktadır.

5.2 Dimitrios Roussopoulos

Birey ve Mahalle – Yurttaş ve Montreal Meclisleri

Her yıl ocak ayının sonunda bir grup kötü insan, yeni dünya düzeni ve dünya ekonomisi adına gezegenimiz üzerindeki kabuslarını planlamak için İsviçre-Davos'ta Dünya Ekonomik Forumunda bir araya geliyorlar. Fakat 2001'den bu yana Davos'a karşı yeni bir ulus aşırı hareket olan Dünya Sosyal Forumu ortaya çıktı. Birkaç gün önce Tunus'ta düzenlenen ve 5,000'e yakın toplumsal hareketten yaklaşık 44,000 aktivistin katıldığı Dünya Sosyal Forumundan geldim. Aktivistler, El Manat Üniversitesi'nin kampüsünde farklı salonlarda 1,000'den fazla atölyeye katılıp yeni dünya ekonomik düzeninin karşısına çıkacak yatay stratejimizin ve alternatifin ne olacağını tartıştılar. Atölyeler bölgesel ve küresel sorunların yanında yerel sorunlarla da ilgilendi ve bu not edilmesi gereken bir konudur. Bu yaklaşım birbiriyle ilişkilidir ve örnek alınabilecek bir eylemsellikte zengin bir dokuyu bir araya getirdi. İlginç bir şekilde birçok atölye ve enformel karşılaşmalarda, insanların yerelde bir araya gelip kamuya katılımının ve demokrasinin önemi tartışıldı.

Ben, sizi dünyanın birçok bölgesinde neler olup bittiği hakkında düşünmeye davet ederken bu deneyimden konuşuyorum aslında. Biz yalnız değiliz. Muazzam bir ulus aşırı dayanışma var ve umuyorum Kürtlerin mücadelesi bunun merkezinde olacaktır. Doğrudan ifade edilmeli, Dünya Sosyal Forumu şu veya bu konu üzerine politika açıklamalarıyla belirli bir davranış önerisinde bulunan bir karar alma mercii değildir. Daha ziyade farklı sosyal hareketlerin bir araya geldiği ve ortak endişelerini tematik olarak tartıştığı, sınırlar ötesinde ortak eylemlerin alınabilmesi için bir eylem ağının çağrısının yapılp yapılmaması konusunda fikir alışverişinde bulunan bir buluşmadır. Tematik atölyeler düzenlendikten sonra yakınlaşma toplantıları dediğimiz dayanışma ağlarının örüldüğü ve ortak eylemlerin temelinin

ifade edildiği bölüme geçiliyor. Bütün bu ilişkiler yatak olarak inşa edilen ve devam ettirilen ağlar sayesinde işliyor. Bu nedenle, adına 'ortak değerler ve eylemler üzerine kurulu yataysallık' diyebileceğimiz etkileyici bir örnek ortaya çıkarmış oluyoruz. Bu nedenle bir toplantı çağrısı yapıldığında bu gerçekçi bir toplantı demek oluyor. Dünya Sosyal Forumu üzerine daha detaylı bilgiler için forumun tüzüğüne bakmanızı öneriyorum. Bunun dışında bu deneyim üzerine yazılmış birkaç kitaba³ da bakabilirsiniz.

Burada toplum örgütlemesinin ve mahalle meclisi sürecinin politik pratik sonuçlarını içeren önemli bir vaka çalışmasını sunmak istiyorum. Söz konusu vaka çalışması yaklaşık 2 milyon insanın yaşadığı ve çevresiyle birlikte nüfusu 3 milyona yaklaşan Montreal'den. Kanada ve ABD arasındaki büyük göllerden gelen ve Atlantik Okyanusu'na dökülen St. Laurent nehrinin üzerine oturan bir ada şehri. Montreal, geride bıraktığımız on yıllarda Kuzey Amerika'nın en yerleşmiş şehridir ve bu, kısmen kent solunun onu yerleşmeye doğru itmesinin bir sonucudur.

Sosyal ve kültürel düzeyde, yerleşme 19 ilçe üzerinde şekillenmiştir ve her bir ilçe çok sayıda seçim bölgesine sahiptir. Her bir ilçenin kendi bütçesi vardır. Örneğin benim yaşadığım Plateau'nun yıllık bütçesi yaklaşık 60 milyon dolardır. Bu ilçelerin yönetim konseyi ve belediye başkanını da içeren ilçe konsey üyeleri vardır. Bu ilçelerin varlığı mahalle bilinci ve yerel kimlik algılarını güçlendirdi. Sonuç olarak, bu farkındalık belirli ilçelerde, 2015'teki öğrenci isyanı the Maple Spring boyunca olduğu gibi toplumsal hareketliliğin sağlanmasına katkı sunuyor.

Teorisi olmayan bir pratik işe yaramaz. Fakat pratiği olmayan teori ise hepten işe yaramazdır. 1960'larda, Fransız kent solu teorisyeni Henri Lefebvre 'Şehir Hakkı' fikrini ortaya attı. Bu fikir, statüleri, sınıfları, cinsiyetleri, etnisitesi, dilinin bir önemi olmayan yurttaşlar tarafından oluşturulan ve düzenlenen bir şehir vizyonunun üzerinde duruyordu. Böyle bir vizyonda, kaynakların dağıtımı ve kararların

3 World Social Forum Challenging Empires, Jai Sen and Peter Waterman, editors. 2009, Montreal, Black Rose Books; other books at www.blackrosebooks.com

alınması ‘kullanım değeri’ üzerinden gerçekleşiyordu. Gelir kuralları-na göre düzenlenen ‘değişim değeri’, satın alma, mülkiyet edinmeden ziyade ihtiyacı olan insanların kullanımına amade olan bir değer. Bu anlayış, kalkınmacı ve yatırımcıların spekülâtif projeleri ve ticari alış-verişleri yerine, onu kullanan bireyler ve toplumsal gruplar tarafından öznel bir şekilde düzenlenmiş şehri ‘yaşam alanı’ olarak yeniden değerlendiriyordu. Buna bağlı olarak, Şehir Hakkı yaklaşımı, şehirde yaşayan ve şehri kullanan öznelerin katılımının önemine vurgu yapıyor. Henri Lefebvre, 1968’de Fransa’da gerçekleşen tarihi genel grevin ardından şunları yazdı:

“Şehir Hakkı kent kaynaklarına erişim için bireysel haklardan çok daha ötededir. Bu, şehri değiştirerek kendimizi değiştirme hakkıdır. Ayrıca, bu bireysel bir haktan ziyade kolektif bir haktır çünkü bu dönüşüm, kentleşme sürecini şekillendirmek için kaçınılmaz olarak kolektif bir iradeye dayanmaktadır. Demem o ki kendimizi ve şehrimizi oluşturmak ve yeniden oluşturmak, en değerli fakat en göz ardı edilmiş insan haklarımızdan biridir.”

1960’ların alt düzey barınma standartlarına sahip mahallelerdeki toplumsal olarak majinalize edilmiş insanlar ve fakir kiracılar arasındaki toplumsal örgütlenmeden, 1970’ler ve 80’lerdeki yoğun kent mücadelelerine kadar Murray Bookchin’in toplumsal ekolojisi tarafından haberdar ve etkileyici zaferlere imza atmış mücadeleci politik bir kültür doğdu Montreal’de. Önemli zaferlerden biri, Montreal şehir merkezinde, 11 yıllık bir mücadelenin sonucunda ve 1,000’e yakın insanın barınabildiği kâr amacı gütmeyen 22 kooperatif ve barınma derneğinin, 641 konutun toprağının ve binalarının kapitalist pazarda alım ve satımını imkânsız hale getirerek kurduğu bir kooperatif mahallesidir. Barınma kooperatifleri, orada yaşayanların genel meclisleri tarafından Rochdale hareketinin kuruluş prensiplerine göre yönetiliyor. Buradan hareketle, aktivistler barınma güvenliğini elde eder etmez, the MiltonPark projesi birçok radikal fikrin yayılmasına vesile oldu. 1990’larda Kent Ekoloji Merkezi, MiltonPark aktivistlerince bu merkez mahallenin ortasında kuruldu ve beş tane yurttaşlar zirvesi düzenlendi. Bu meclisler, ilk geniş ölçekli toplantısı

2001'de Brezilya'nın Porto Alegre kentinde düzenlenen Dünya Sosyal Forumu tarafından ilham alan bir sürece şehir çapında katılım için insanları davet etti.

Bu süreç aynı zamanda Şehir Hakkı fikri, sosyal ekolojinin merkezindeki kentleşme analizi ve doğa karşıtı şehrin yeri ile harmanlandı. Bu nedenle, yurttaşları 1960'ların toplum örgütlenmesi ve sosyal ekolojiden alınan, Montreal'in merkezinde 6 şehir blok-mahallesini tamamen ortadan kaldırmayı ve yer altında devasa alışveriş merkezi, otel ve ofisleriyle milyon dolarlık apartman dairesi ve yapıları kurmayı amaçlayan 'kalkınma' şirketlerinin planlarına karşı çıkan bir şehir merkezi mahallesinin somut örneğini sunuyorum. Bu canavar proje, '21. yüzyılın şehri' olarak adlandırıldı. Vurguncular, planlarını 1968'de duyuracak kadar aptaldılar. Neredeyse hemen sonrasında, MiltonPark Yurttaşlar Komitesi ortaya çıktı ve 11 yıl boyunca tehlike altındaki alanı kurtarmak için yoğun bir kent mücadelesi verdiler. 1960'ların bütün toplumsal örgütlenme araçlarını kullanarak ve yurttaş meclisini tek karar alma mercii olarak görerek ve şehir düzeyinde sosyal hareketlerle ittifak kurarak bir yurttaş zaferi gerçekleşti. Bununla, toplum algısı güçlenerek, kentte Kuzey Amerika'daki kâr amacı gütmeyen en büyük konut kooperatifi kuruldu. 22 kooperatifin ve konut grubunun yerel federasyonu içinde, demokratik özyönetimin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla organize edildi. Böylece MiltonPark'ın düşük gelirli sakinleri, yerinden edilmekten kurtuldular ve şimdi onarılmış, rahat ve emlakçıların spekülasyonlarından uzak, 6 blok toplum içerisinde yer alan ve herhangi bir şekilde alım-satımı yapılamayan konutlarda yaşıyorlar. Bu radikal proje hepsini birbirine bağlayan, temel kooperatif kurallarına saygılı ve demokratik yönetimi garantileyen toplumsal bir sözleşme ile yönetiliyor. Bütün bu başarı tabandan tavanaydı, bütün mahallelerin küçük ve büyük meclislerinin mahalle toplantıları üzerine kuruluydu ve nihayetinde, bütün federasyonun meclisi olarak taçlandı. Bu proje, kent merkezindeki emlak alanını, market kapitalizminin pençelerinden kurtarmış olabilir. Fakat kapitalizmin sosyal ve politik kültürü, insanların beyinlerini ve alışkanlıklarını zehirlemeye devam ediyor. Farklı bir toplum için

objektif şartlar oluşmuşsa da yeni bir sosyo-politik doğrultu vizyonunun içine sızan zorluklar varlığını devam ettiriyor. Gerçekçi olmak gerekirse, burada, bir kent ütopyası olan tasasız bir toplum tanımlamıyorum. Temel sosyal, siyasal ve ekonomik yenilemeyi karmaşık hale getiren kent ve insan sorunları bizi canımızdan bezdiriyor. Yenilenme süreci devam ediyor ve çok zor bir iş fakat demokratik öz yönetim araçları hâlâ yerinde duruyor. 35 yıl sonra, söz konusu bu meclis bizi yöneten tek oluşum.

İlk zafer elde edilip 641 konutun uzun alım süreci ve yerleşim alanlarının yenilenmesi tamamlanınca sosyal ekoloji radikalleri, başka mahalle sakinleriyle birlikte dikkatlerin bir bütün olarak şehre verilerek mücadelenin koordine edilmesine yardım ederek, bu mücadelenin MiltonPark mahallesinin ötesine geçmesine katkı sundular. 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında birçok siyasi deneyim gerçekleşti. Zaman ve mekân kısıtlaması bu çok ilginç deneyimi anlatmama izin vermiyor. 1994'e gelindiğinde MiltonPark radikallerinin, ekilen kökleri daha da geliştirmeye hazır olduklarını söylemek yeterli olabilir. Montreal Kent Ekoloji Merkezi (UECM) resmi olarak 1996'da MiltonPark'ın ortasında kuruldu.

UECM kısa bir süre sonra acil eylem gerektiren birçok kent sorunu ile ilgili bilinçlendirme ve eğitim programına başladı. Başından beri sosyal ekoloji odaklı birçok aktivite gerçekleştirildi. Hem eğitim hem de pratik açısından kent sorununa dair bütüncül bir hamle ile geniş bir yelpazede sorunlar ele alındı. Mekân kısıtlaması bu önemli tarihe girmeme izin vermiyor. Fakat 2001'e gelindiğinde gelişen meclis, Porto Alegre'de düzenlenen birinci Dünya Sosyal Forumu'ndan hemen sonra, katıldığım foruma dönüştü. Aynı yılın ocak ayına kadar, 'Montreal'in Geleceği' üzerine ilk Yurttaş Zirvesi gerçekleşti ve temel sorunları tartışmak, ağ kurmak, kent mücadelelerini koordine etmek ve geleceğin kent politikalarını bağdaştırmak için çeşitli toplum örgütlerinden ve sosyal hareketlerden aktivistler bir araya geldi.

2001'de başlayan Montreal'in Geleceği Üzerine İlk Yurttaşlar Zirvesi, Kent Ekoloji Merkezi tarafından MiltonPark'ın kalbinde ve Montreal'deki dört üniversitenin kent çalışmaları akademisyenleri ve

bazı toplum örgütlerinin katkısıyla organize edildi. İlk zirve, geniş bir program çerçevesinde şehrin her yerinden yaklaşık 240 aktivisti bir araya getirdi. Bu zirve, birçok sosyal hareketin izole ve parçalanmış olmasını kırdı ve zirvenin başarısının sevinci oldukça görünürdü. Belediye seçimleri Kasım'a ayarlanmıştı. Bu nedenle birçok liberal ve sol adaylar meclisin nasıl ortaya çıktığını görmek için geldi. Aslında, zirvenin yarattığı etki öylesineydi ki Montreal'in gelecekteki belediye başkanı, –ki zirve boyunca gözetmen olarak katılmıştı– kendisi ve partisi seçimleri kazanırsa belediyenin bütün imkânlarını kullanarak bir Montreal Zirvesi organize etme söz verdi. Ve bu gerçekleşti. Siyasi gücün, sağcı bir belediye başkanı ve yönetiminden, farklı kent sorunlarına dair halka danışmaya açık merkezin soluna doğru el değiştirmesi, Ocak 2002'de gerçekleşti. Fakat ilk Yurttaş Zirvesini organize edenler, profesyonel politikacılar hakkında şüpheliydiler ve belediyeye, orantılı mahalle desteği ile neyin nasıl yapılması konusunda daha derin tartışmalar yürütüp öneride bulunması için İkinci Yurttaşlar Zirvesini toplum insanlarının düzenlemesi ısrarında karara vardı. Bu Yurttaşlar Zirvesinde tartışılan ana fikirlerden biri, şehirdeki yurttaşlar için insan hakları konseptiydi. Kanada ve Quebec eyaletinin halihazırda insan hakları sözleşmesi var, fakat şehre dair kent düzeyinde insan hakları ile ilgili bir söylem yok. İlk öneri, Montreal Haklar Sözleşmesiydi. Bu öneri, Montreal Zirvesine sponsorluk yapan belediyeye sunuldu ve –yeni belediye başkanı da dahil olmak üzere desteklenip– kolayca kabul edildi. 2002'de başkanlığını yaptığım ve Montreal Haklar Sözleşmesinin taslağını hazırlamakla görevlendirilen bir komite kuruldu. Ocak 2006'da taslak kent konseyi tarafından yasal olarak kabul edildi. Bu sözleşme Montreal şehrinin yurttaşlarına karşı sorumluluklarının kabulü ve hakları, herhangi bir şekilde kulak ardı veya ihlal edildiğinde yurttaşların şikayetlerini belediyenin ombudsmanına sunması davetinde bulunması açısından etkileyiciydi. Ayrıca, bu sözleşme yurttaşların birçok kamu sorununa dair halka danışılması konusunda dilekçe hakkını tanıyor ve böylece seçimler arası yeni kamu politikalarının üretilmesine insanları davet ediyor. Montreal Sözleşmesi Kuzey Amerika'da eşsiz bir şeydir. UNESCO'nun Şe-

hir Hakkı programı kapsamında desteklediği demokratik bir araçtır ve Mexico City ve Güney Kore-Gwangju kentlerinde olduğu gibi başka şehirlerde benzer sözleşmelerin uygulanmasına ilham kaynağı oldu. 370 aktivistin katıldığı 2002'deki yurttaş zirvesinden ortaya çıkan bu yansıma, kayda değerdir. Bu zirve, ayrıca kent konseyini, dış politikaya girip Kanada hükümetinin iklim değişikliğine dair Kyoto Protokolü'nü onaylaması için bir önerge sunmaya davet ediyordu. Birkaç hafta içinde kent konseyi, Kanada'daki diğer şehirler gibi, tam olarak bunu yaptı ve hemen akabinde Kanada hükümeti bu protokolü onayladı. Bazılarının, bunu yerel kurumsal güçleri aracılığıyla sessizce gerçekleştirdiği yurttaş toplantılarında, başka birçok ana tartışmalar yapıldı.

Haziran 2007'de, (1-2 Haziran) düzenlenen Quebec Sosyal Forumu'dan birkaç ay önce, Dördüncü Montreal Yurttaş Zirvesi yapıldı. İlk kez, farklı çevrelerden ve sosyo-politik sektörlerden yaklaşık 600 insanı şehir hakkı teması çerçevesinde bir araya getirdi. Ana akım medyanın göz ardı ettiği bu etkinlik özel bir ilgiyi hak ediyor.

Öncelikle, Montreal'in karşılaştığı kent sorunlarını tartıştığı ve katılımcı demokrasinin sahip olabileceği etkiyi tartışan önceki üç Montreal Yurttaş Zirvesinin yolunda gittiği için bu ilgiyi hak ediyor. Bu zirveler, bütün yurttaşlara açıktı ve tarafsızdı. 2001'den beri düzenlenen zirveler, adına *la Société de développement communautaire de Montreal* denilen ve bugün Kent Ekoloji Merkezi olarak bilinen toplum örgütlenmesi sayesinde yapıldı. Fakat serideki dördüncü zirve 15 toplum ağı ve toplumsal olarak aktif ticaret sendikaları tarafından organize edildi ve kadın haklarının korunması, göçmenler ve mülteciler, işçiler, açlığa karşı mücadele ve kent ekolojisi gibi sorunlara eğildi.

Dilekçeler, kapı çalmalar, halk toplantıları, 'kalkınmacıların ofislerinin işgali' gibi aramızdan 59 kişinin tutuklanmasına yol açan bir on yıllık deneyim boyunca kazanan biz olduk. Önerilen projenin iptal edilmesinin yanı sıra, tahliye tehlikesi ve artan kiralardan etkilenmeden bölge sakinlerinin canlı bir toplulukta yaşamaya devam etmeye hakkı olduğunu görmek istedik. Biz kazandık ve ortak bir amaç için birlikte hareket ederek ve MiltonPark Projesini organize

ederek, yurttaşlar olarak imkânları fark etmek ve mahallemizi dönüştürmek için sahip olduğumuz kolektif gücümüzü fark ettik. İçimiz, yeni keşfedilmiş gücümüze dahil edebileceğimiz fikirler ve muhtemel projelerin isteğiyle doluydu. Etrafındaki dünyadan izole edilmiş bir ada gibi sadece kendi mahallesine odaklanan bir bakış açımız yoktu; mahallemizle hala derin bir biçimde ilişkili olan şehrimiz Montreal'i, krizlerini ve ihtiyaçlarını bir bütün olarak ele alan daha geniş bir perspektife sahiptik.

Montreal şehrinin yerleşmesi, birçoğunun mahalle meclisleri ve mahalle dernekleri olan ilçeleri aracılığıyla gerçekleşti. Bu alanlarda, kooperatif konut, kent ulaşımı veya soylulaştırmaya karşı mücadele gibi konular etrafında insanlar düzenli olarak toplanır ve iletişim ve ağ ilişkileri kurarlar.

2001'de başlayan yurttaşlar zirveleri veya toplantıları, 1000 yurttaşın katılımıyla 2009'da Beşinci Yurttaş Zirvesiyle doruğa ulaştı. Bu özel toplantı, bir öncekinin aksine, o yılın sonbaharındaki belediye seçimlerinde bir araç olan Yurttaşlar Ajandasını onayladı.

Daha geniş sonuçlar

Bütün bu yataysallık, –veya dilerseniz meclis odaklılık diyebilirsiniz– mahalledeki insanların yanısıra, daha geniş ölçekte yeni kuşağı da etkiledi. Bu nedenle, Montreal dışındaki insanlar, üniversite ve lise-lerde okuyan ve devletin empoze etmeye çalıştığı artan eğitim harcına ilk karşı çıkan yüzbinlerce öğrencinin 2012'deki Maple Baharı'nı duyunca, grev yapanlar, yavaş ve emin bir şekilde, toplumsal bir grevi destekleyen noktaya gelecek şekilde, daha büyük toplumsal ajandalara dahil oldular. Bu fikirler nereden geldi? Elbette gökten inmediler. Bu fikirler, mahalle düzeyindeki birçok hazırlık yıllarından gelişen ve büyüyen fikirlerdi. Böylece yüzbinlerce öğrenci ve genç insan, sokaklarda her ayın 22'sinde gösteri düzenlerken, mahalleler de onlara katılıyordu. Yüzbinlerce insan, her akşam saat sekizde evlerinin dışına çıkıp büyüyen toplumsal hareketin talepleriyle dayanışmak için tava ve çaydanlıklarına vuruyordu. İşte biz 2012 Maple Baharı'nı bu şekilde tanımlıyoruz. Bu eylemler, hükümeti düşürdü ve bir sonraki

seçimde kazanamadılar. Yeni hükümet, belirli şeyleri durdurma sözüyle seçildi ve elbette hükümetlerin kaçınılmaz olarak yaptığı gibi, bazı sözlerini tutmadı ve iktidara geldikten 6-8 ay sonra o da düşürüldü. Sonuç olarak, sokağın gücü var. Bu insanları düşürmeye gücü var. Bunu asla unutmamalıyız. Altta yatan ve süregelen nehir yatağı boyunca, genç-yaşlı kadın-erkeği ve coğrafik alanlardan mahalleleri bir araya getiren burada konuştuğumuz fikirler, Murray Bookchin'in fikirlerinden ve sosyal ekolojiden ilham alıyor. Doğrudan demokratik meclis toplantılarıyla işleyen ve insanlarla münazara ve tartışma için geniş bir alan sunan karar alma süreçleriyle yüzbinlerce öğrencinin dahil olduğu bir genel grev tahayyül edebilir misiniz? Bugün neyi nasıl yapıyoruz? Yarın neyi nasıl yapacağız? Her şey açık bir şekilde tartışıldı. Ticari medya deliye döndü. Sosyal hareketlerin ne yapacağına bu lanet olası genel meclisleriyle nasıl karar veriyorlar? Liderleri kim? İşte oradalar; yüzlerce, binlerce kişiler.

Başlıklandırma formunda 2012 yılını yeniden anlatmamdaki neden, toplumsal başkaldırıların burada ve orada uygulanan toplum örgütlerinde derin köklere sahip olmasıdır. Bu toplumsal başkaldırının komünist bir duyarlılık ve kimlik temeline dayandığı önemle not edilmeli. Grev boyunca bütün kolejlerin ve üniversitelerin, genel meclislerinde doğrudan demokrasinin karar alma sürecini kullanarak, karara varmasını gerektiriyor. Bu siyaset tarzı, daha genel olarak sokaklardaki kitlesel gösterilerde gösterildi. 22 Haziran'da 'Doğrudan Demokrasi Manifestosu (*Manifeste pour une démocratie directe*)' başlığında ve 'Temsili Demokrasinin Ardında Gizlenen Bir Oligarşi Vardır (*Behind Representative Democracy, There is an Oligarchy Hiding*)' alt başlığı ile bir el ilanı dağıtılmıştı. Mahalle derneklerine bağlı birçok anarşist tarafından kaleme alınan bu el ilanı şunu diyordu: "Mevcut krizden çıkmanın çözüm yolu demokrasidir, yurttaşların iktidarı doğrudan uygulayabilecekleri sadece doğru ve gerçek doğrudan demokrasi veya özyönetimdir. Genel meclisleri, halk konseylerini, katılımcı bütçeleri, kendi kendini yöneten kooperatifleri yeniden kurmaya ve toplumumuzun kendini temelden ve demokratik yataysallıkla yönlendirebileceği referandumların kullanımına ihtiyacımız var."

12 Temmuz'da, greve öncülük eden en büyük ve en militan üç öğrenci sendikasıdan biri olan Classe, Fransızca bir gazetede Geleceğimizi Paylaş isimli aşağıdaki fevkalade manifestoyu yayınladı:

"Aylarca Quebec'in dört bir yanında sokaklar, yürüyen yüzbinlerce ayağın ritmi ile titredi. Yer altıda başlayan bir hareket, kış muhabakatıyla sertleşip, ilkbaharda özgürce akıp yeni bir gücü; enerjik öğrencileri, ebeveynleri, büyük anne ve babaları, çocukları, işi olan ve işsiz insanları bir araya getirdi. Öğrenci grevi olarak başlayan [bu hareketlilik] bir halk mücadelesine evirildi; öğrenim harçları çok daha derin bir rahatsızlığa kapı aralarken, şimdi hepimizi gerçekten etkileyen bir siyasi sorunla karşı karşıyayız. [...] Bize göre, doğrudan demokrasi günün her anında deneyimlenmeli. Bizim kendi seslerimiz okul meclislerinde, iş yerinde ve mahallelerde duyulmalı. Bizim demokrasi konseptimiz halkı, kalıcı olarak siyasetin sorumlusu tutuyor. 'Halk tarafından [yönetim]' derken piramidin temelindeki ve siyasi meşruiyetin temeli olan insanları kast ediyoruz... Demokrasi, karşı tarafın algıladığı gibi, 'temsili' olarak kodlanmış. Neyi temsil ettiğini merak ediyoruz."

Bu manifestonun devamı, yalnızca liberal demokrasinin eleştirisi değil; sosyal adaletin boyutları, çevresel bozulma, bir sosyal alternatifi öngörülmesi ve cinsiyet eşitliği sorununa dair genel bir analizdir. Bu nedenle manifesto şöyle son buluyor: "Grev yapmayı seçerken, bu fikirler için savaşmayı seçtik. Bir güç ilişkisi yaratmayı seçtik... Bu sorumluluğu birlikte paylaşarak, büyük bir anlaşma sağlayabiliriz... Çevremizde yeni demokratik alanların ortaya çıktığı bir zamanda bunları yeni bir dünya yaratmak için kullanmalıyız... Bugün toplumsal bir greve çağrı yaparak, yarın sokakta siz Quebec halkıyla birlikte yürümüş olacağız."

Yeniden başlıyor. 2012'den 2015'e kadar, yeniden başlıyor. Bu öğrenciler ve genç insanlar yeniden sokaktalar. Kanada eyalet başbakanlarının iklim değişikliği üzerine bir toplantısına denk gelecek şekilde, Quebec ve Kanada'daki iklim hareketi Ulusal Meclisin dışında Quebec ve Kanada genelinde 25,000 insanın katıldığı büyük bir karşıt gösteri düzenledi.

Sonuç yerine

Küresel şehirlerin ortaya çıkmasını irdeleyen çağımızın birçok araştırmacısı ve aktivistinin bu yoğunlaşması, yeni bir yurttaşlığın ortaya çıkmasını destekliyor: kent yurttaşı, kent bağlamında siyasi özne veya siyasi eylem. Başkaları yurttaşlığı birkaç seviyede tartışmayı tercih ediyor. Fakat bu aktif yurttaşlığın desteklendiği yerel bir düzeydir. Yerelliğin tuzağına düşmeden kavramamız gereken şey şu: kentsel hareketler tarafından başlatılan derin değişimler, yerel konuların küresel meselelere uyduğu ve aynı zamanda ulusal ölçeğin üzerine inşa edildiği ya da ötesine geçtiği farklı ölçeklerde uygulamalar yapılmasına imkân sağladı.

Açık ki büyükşehir, demokrasi üzerine bir yansıma merkezidir. Çünkü günümüz toplumları artan bir şekilde gittikçe kent tarafından belirleniyor. 2007'den beri dünyanın toplam nüfusunun yarısından fazlasının bugün şehirlerde yaşadığını hatırlayalım. Bu tarihi dönemin tarihsel bir önceliği yok ve birçok ağır soruna sahip. Ayrıca, sosyal adalet, dahil etme, farklılık, kozmopolitanlık ve ekoloji gibi sorunların tamamı, sosyal dönüşümün zorunluluğu ile ilişkilidir ve kent alanlarında yoğunlaşmıştır. Başka bir deyişle, kent alanı toplumsal ve siyasi ilişkileri yeniden düşünme olanağı sunuyor.

Meclisler, toplumun toplumsal olarak yeniden inşasının temelidir. Şehir Hakkı Hareketinde planlandığı gibi biz, kent alanını işgal ederek aslında şehirlerimizi yeniden kazanabilmek için mücadele ediyoruz. Yaşayan mahalleleri ve komşularımızı tanımanın, komşularımızla ilişkilenmenin empatik ve tutkulu yollarının önemini anlıyoruz. Dolayısıyla bitirirken size söyleyeceğim şey “Tüm güç halka!” dır.

Dimitri Roussopoulos, Montreal'de yaşayan bir politik aktivist, ekolojist, yazar, editör, yayıncı, toplum örgütleyicisi ve konuşmacıdır. Londra ve Montreal'deki çeşitli üniversitelerde felsefe, politika ve ekonomi üzerine eğitim görmüştür.

5.3 Alex Mohubetswane Mashilo

Güney Afrika: İlerici Politikanın Rolü

Giriş

Güney Afrika Komünist Partisi (SACP), Kürdistan Halkına ve bir özgürlük savaşçısı olduğu için 27 yıl boyunca bir adada hapsedilen eski Başkanımız Yoldaş Nelson Mandela'nın bir arkadaşı olan Yoldaş Abdullah Öcalan'a güçlü devrimci dayanışma mesajını sunar. SACP ve uzun zamandır müttefikimiz olan Afrika Ulusal Kongresi'ndeki birçok liderimiz (ANC) aynı nedenle tutuklandı ve hapsedildi. Öldürülen, ortadan kaybolan ya da mücadelemiz süresince sürgünde hayatını kaybeden birçok insan var. Kurtuluş mücadelemizin tarihi ile Kürdistan halkının mücadelesi arasında çarpıcı benzerlikler bulunuyor. Zengin mücadele tecrübemiz ışığında şuna inanıyoruz ki Abdullah Öcalan Yoldaş bir gün özgürleşecek ve sonra Başkan Nelson Mandela gibi, düşmanları tarafından kahraman olarak kabul edilecektir.

Biz bu konferansa katılmaya hazırlanırken Zimbabwe Komünist Ligi, Genel Sekreteri Yoldaş Ian Beddowes aracılığıyla, Kürdistan halkıyla olan devrimci dayanışma mesajını iletmemi istemişti. Zimbabwe Komünist Ligi, mücadelenizin aynı zamanda kendilerinin mücadelesi olduğunu; çünkü özgürlüğünüz olmadan dünyanın hiçbir parçasının da özgür olma iddiasında bulunamayacağını söylüyor. Öncelikle, bu sununun ana tezinin özetiyle başlamak istiyorum.

1994 Demokratik Atılımı, Güney Afrika'nın Nisan Tezi

Bu yazıdaki temel tezimiz, Nisan 1994'te Güney Afrika'da demokratik bir atılım gerçekleştirilmesinin apartheid rejimini ortadan kaldırdığını, ilerici dönüşümün ve demokratik bir toplumun gelişmesinin temellerini attığına işaret ediyor. Bununla birlikte, bu geçiş, Güney Afrika'daki beyaz burjuvazinin diktatörlüğünü ve ülke ekonomisindeki emperyalist burjuvaziye sökülmedi. Embriyonik geçişimizin en

büyük yararlanıcısı olan bu seçilmemiş ekonomik iktidar, ekonomik açıdan ülkemiz ekonomisinde burjuva diktatörlüğünü oluşturuyor. Seçilmemiş ekonomik iktidarın burjuva diktatörlüğü, aynı zamanda edindiği siyasi iktidar yoluyla demokratik dönüşüme karşı bir savunma gücü olarak hareket eder. Ayrıca, parlamentosu ve hükümeti başta olmak üzere çeşitli yollarla halkın demokratik iktidarına karşı yapısal kısıtlamalar getiren sistemik bir zarar verici güç oluşturur.

Bu, çok çeşitli finansal ve “finansal olmayan” uluslararası kurumlar da dahil olmak üzere, burjuva diktatörlüğünün uluslararası güç yapısı tarafından desteklenir; kamusal politika emperyalist çıkarlara her karşı geldiğinde ekonomiye saldıran derecelendirme kuruluşları; neoliberal küreselleşmenin sağladığı sermaye hareketliliği ve sermaye kaçışı konusundaki kırılganlığın artması; yaptırımlar, ekonomik ablukalar, rejim değişikliği ve daha da ileri giderek askeri saldırı yoluyla aktif müdahalede bulunmaya hiç tereddüt etmeyecek güçlü emperyalist devletler. Uluslararası bağlamın ortaya çıkan karakteri, hiçbir ilerici ya da devrimci politikanın muaf olmadığı bu tür deneyimlerle doludur.

Bütün bunlar, ulusal demokratik bir toplumun inşasının temel ayaklarından biri olarak ulusal demokratik bir ekonominin gelişmesini içeren ve devrimci şöyle dursun daha radikal bir dönüşümü geri çekme etkisi taşır. Güney Afrika deneyimi, sermayenin klasik emek sömürüsü biçimini ve dışsal olarak; doğrudan ulusal bir demokratik toplumun inşasının antitezi olarak hareket eden ülkedeki emperyalist egemenliğin devamını göstermektedir.

Uluslararası olarak, özel sermaye birikiminin yeni katmanları, başka yerlerde, Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya'nın eski emperyalist merkezlerinin üçlü ekonomilerinin dışında ortaya çıkmış durumda. Bunlar Güney Afrika ekonomisinde de bir temel kazandı. Bu arada, Güney Afrika toplumundaki yeniden sınıf yapılandırılmasından kaynaklanan, tarihsel olarak özel sermaye birikimine dayalı bir biçimde ezilenler arasında yeni katmanların ortaya çıkışı söz konusu. Fakat dış görünümlere bakılmaksızın, bütün bu yeni tabakalar, ülkedeki sermayenin emek sömürüsünün genel yönelimini değiştirmemişlerdir. Dolayısıyla, gerçek ve tam anlamıyla özgürlüğe kavuştuğumuzu iddia

etme konumunda değiliz. Durumun ne kadar karmaşık hale gelmiş olmasına bakılmaksızın, özgürlük mücadelesinin devam ettirilmesindeki zorunluluğun nedeni budur!

ANC Liderliğindeki İttifak'ın Karakteri ve Temel Programı

Güney Afrika toplumu, lider örgütsel bileşeni ANC, SACP ve Güney Afrika Sendikalar Kongresi'nin (Cosatu) liderliği altındaki ilerici sendikal hareketlerin oluşturduğu özgürlük İttifakı tarafından yönetilmektedir. İttifak'ın her ortağı kendi bağımsız kimliği, tarihi misyonu, programı ve dolayısıyla halkın iktidarının bir odağı olan bağımsız oluşumlardır. İttifak, bileşenlerinin Güney Afrika'nın kuruluş mücadelesini mantıksal sonuçlarla takip etmek için paylaştığı perspektiflerin ve stratejinin örgütsel ifadesini temsil eder ve Güney Afrika'nın Kitle Demokratik Hareketi'nin (MDM) de dahil olduğu bir dizi toplumsal oluşum tarafından desteklenir.

İttifak ortaklarını bir arada tutan tutkal, kurtuluş mücadelemiz sırasında yaratılmış dönüşüm programıdır. Buna NDR diyoruz. SACP'in politik programına göre NDR, Güney Afrika'nın tarihsel koşulları altında sosyalizme en kısa, en doğrudan yoldur. Yeri geldiğinde bu noktaya döneceğiz.

İttifak'ın kurucu ilkelerine göre her bileşen kendi bağımsız programını ve tarihi misyonunu takip etme hakkını ve kendi politik bakış açılarını desteklemek için hem kendi seçim bölgelerini hem de toplumu harekete geçirme hakkını saklı tutar.

Bununla birlikte, ANC liderliğindeki İttifak bir koalisyon veya taktiksel bir anlaşma değil, stratejik bir İttifaktır. İttifak, seçimlerde önde gelen örgütsel bileşeni ANC'nin bayrağı altında yarışmaktadır. 1994 yılındaki ilk demokratik genel seçimlerden bu yana İttifak, ANC'deki birleşik bir platform aracılığıyla ve MDM oluşumlarının– birkaçından bahsetmek gerekirse, ilerici sivil hareketi, Güney Afrika Ulusal Sivil Topluluk Örgütü (SANCO), ilerici öğrenciler, gençlik, kadınlar, savaş gazileri ve toplum temelli örgütler– desteğiyle tüm ulusal seçimleri kazandı. Bu seçim zaferlerinde, sürekli artan oranda, 7 Mayıs 2014'te yapılan son genel seçimde % 62 gibi bir oran – ezici bir çoğunluk elde etti.

İttifak'ın kurucu ve operasyonel ilkelerini düzenleyen bir başka sütun ikili üyeliktir. Bu ilke, her bir İttifak ortağının, üretimin sosyal ilişkileri temelinde ortak bir üyeliğin geliştirilmesini teşvik eder. Farklı sınıfları barındıran ulusal bir hareket olarak ANC içinde, sermaye ve emek arasında olduğu gibi, karşıtların birlik ve çatışma diyalektikleri dolayısıyla birbiriyle ilişkili sınıf çıkarlarının bir birleşimi vardır. Güney Afrika toplumunun sınıf çelişkileri keskinleştikçe ve işçi sınıfının devrimci bilinci bir bütün olarak daha yüksek bir düzeye geldikçe, bu süreç derinleşecek gibi görünüyor.

İlerici Siyasetin Gelişimi

Güney Afrika'nın tarihsel bağlamında İttifak tarafından geliştirilen, onu bir araya getiren ve aynı zamanda devrimci olan ilerici siyasetin kökleri, 1955 yılındaki Özgürlük Sözleşmesi başlıklı vizyoner bir belgede kodlanmıştır. Bu belge, o zamanlar Afrikalı çoğunluğu temsilen ANC liderliğindeki ve diğer üç büyük ulusal grubu, Güney Afrika Hintlileri Kongresi'ni, Renkli Halk Kongresi'ni ve ulusal baskıya karşı olan demokrat beyazları da temsil eden Demokratlar Kongresi'ni ama aynı zamanda Güney Afrika Sendikalar Kongresi'nin (SACTU) de dahil olduğu ilerici sendikal hareketleri temsil eden örgütlerden oluşan İttifak Kongresi biçiminde örgütlenmiş halkımızın taleplerinin ve birliğinin ifadesi idi.

İttifak Kongresi, Güney Afrika'nın geleceğini örgütlemek için Halk Kongresi'ni koordine etti. Kolonyal kapitalist sömürüyü temel alan bu ulusal baskı döneminde, Komünist Parti zaten 1950'de apartheid rejimi tarafından yasaklanmıştı. Buna rağmen Parti, yeraltında çalışan aktivistleri ve liderleri aracılığıyla, konferansı koordine etmede İttifak'ı örgütleme, konferansı koordine etme ve Kongre'nin kabul ettiği Özgürlük Sözleşmesi'nin taslağının hazırlanmasında büyük bir rol oynadı. Parti üyeleri ve liderleri İttifak'ın her aşamasında ve her düzeyde görev aldılar.

Kapitalist Bir Toplumda İlerici Siyasetin Rolü

Özgürlük Sözleşmesi, yeni, ulusal bir demokratik toplumun vizyonu-

nu ve onun ekonomik, sosyal ve politik karakterini tanımladı. Sözleşme, Güney Afrika'nın Demokratik Dönüşüm Programı'nı, ANC'nin örgütsel liderliğinde, Komünist Parti ve ilerici sendikal hareketle olan İttifakını temsil etmektedir.

Özgürlük Sözleşmesi, "Güney Afrika, içinde yaşayan herkese, siyahılara ve beyazlara ve bütün halkın iradesine dayalı olmadığı sürece herhangi bir hükümetin adil bir şekilde yönetim talebinde bulunamayacağını" belirtmektedir. Bu, ırksal olmayan demokratik bir toplum inşa etme ihtiyacının özünü ortaya çıkarmaktadır. Sözleşme; ırk, renk, etnik köken, inanç vb. nedenlerle ayrımcılık yapan tüm yasaların kaldırılmasını öngörüyor ve "Halk yönetmeli" çağrısıyla, her yetişkinin oy kullanma hakkını ve eşit önemde olmak üzere ülke yönetiminde yer alma hakkını güvence altına alıyor. Özgürlük Sözleşmesi herkesin siyasi, ekonomik ve sosyal haklarının eşitliği temelinde özgürlüğün kazanılmasına dayanır. Geçmişteki sömürgeci baskıya karşıt olarak Özgürlük Sözleşmesi'ne göre Güney Afrika'nın dönüşümü, tüm ulusal gruplar için eşit haklara sahip olmakla birlikte tam bir kültürel özgürlüğü; dilin, insan onurunun ve insan haklarının yasalar tarafından korunmasını gerektirir. Ulusal, ırksal veya renk ayrımı önlenmeli, bu suçlar kanunen cezalandırılmalıdır. Hepsini olmasa da, bu ilkelerden bazıları, Kürdistan'daki Yoldaş Abdullah Öcalan tarafından savunulanlarla oldukça benzerdir.

Özgürlük Sözleşmesi'nin ekonomik ve sosyal dönüşüm programı, ekonomik ve sosyal haklara, siyasi haklarla eşit düzeyde önem verir. Özgürlük Sözleşmesi, aşağıdaki gibi bir ekonomik dönüşüm programı sunmaktadır:

- Ülke refahını halkla paylaşacak şekilde Güney Afrika'nın ulusal zenginliğini ve mirasını yeniden düzenlemek
- Toprağın altındaki maden zenginliğini, bankaları ve tekelleri sanayiye halkın tümünün mülkiyetine devretmek
- Tüm çalışanların sendika kurma, memurlarını seçme ve işverenleriyle ücret anlaşmaları yapma hakkı
- Çalışma, sendikaya üye olma, zanaat ve mesleğe girme, eşit iş için eşit ücret ve tam işsizlik ödeneği alma hakkı

- Bu önlemlerle Özgürlük Anlaşması, ulusal bir demokratik toplumun ayağı olarak ulusal demokratik bir ekonominin gelişimi için bir temel atar. Aşağıdaki sosyal adalet haklarını düzenler:
- Hükümet aracılığıyla, kültürel yaşama yönelik ulusal yeteneklerin keşfedilmesini ve geliştirilmesini teşvik etmek.
- Tüm çocuklar için evrensel ve eşit, ücretsiz ve zorunlu eğitim
- Yetişkinlerin okur yazar olmayışını kitlesel bir devlet eğitim planı ile ortadan kaldırmak
- Evrensel kalitede sağlık ve iyi konut, herkes için aile konforu ve güvenlik.

Özgürlük Sözleşmesinin odağında, SACP'nin 1962'de çıkardığı "Güney Afrika'nın Özgürlüğüne Giden Yol" adlı programında yer alan, "Özel Tipte Bir Sömürgecilik" (CST) olarak adlandırdığı şeyi ve köleliğin bütün biçimlerini sonlandırma amacı vardır. "Özel Tipte Bir Sömürgecilik" (CST) kavramı, sömürgeci zalimlerin ezilenlerle aynı bölgede yaşadığı Güney Afrika'nın geçmişindeki gerçeği yakalar. Bununla birlikte, bu bölge coğrafi, politik ve ekonomik açıdan, ırkçı bir biçimde zalimlerin tarafında bulunanların ihtiyaçlarına göre tanımlandı ve bu, sınıfsal açıdan aşırı derecede sömürülmüş uluslaşmakta olan toplumlara dayanıyordu. Kolonyal baskı, ataerkil egemenlik ilişkilerini teşvik etti ve bunları beyaz "üstünlüğü" nün rejimine göre çeşitlendirdi. SACP'e göre, Güney Afrika'nın "Özel Tipte Bir Sömürgecilik" (CST) statüsü, İngiltere 1910'da "bağımsızlığı" "kabul ettiği" emperyalizmin çıkarları doğrultusunda tasarlandı ve Güney Afrika devleti, daha sonra Güney Afrika Birliği formunda kuruldu.¹

Bu nedenle, dünya sistemleri teorisi ve 'azgelişmenin gelişmişliği' kavramı bakımından, çevrenin azgelişimi yoluyla merkezin gelişimini de içeren birbirleriyle etkileşimli merkez-çevre kolonyal boyutlar oluşturuldu.

Sınıfsal açıdan, ezenler hem emperyalist merkezdeki burjuvalar

¹ Güney Afrika, bir devlet olarak Güney Afrika Savaşı'nın sonrasında, boyunduruk altındaki Özgür Orange Devleti ve Transvaal Cumhuriyeti'nden ve iki İngiliz kolonisinden; Cape ve Natal kolonilerinden, kuruldu.

hem de ezilenlerin acımasızca sömürülmesinden eşit derecede çıkar sağlayan Güney Afrika beyaz burjuvazisi tarafından oluşturuldu. Bu, yalnızca işçi sınıfının genel kapitalist sömürüsü yoluyla değil aynı zamanda ulusal baskı ve toplumsal cinsiyet egemenliğiyle uygulanmış ve geliştirildi.

Güney Afrika'daki ilerici politika, yalnızca içsel koşulların ve baskı ve sömürü dinamiklerinin ortadan kaldırılması ile ilgili değildir. Kökenleri ve gelişim hatları itibarıyla, baskı ve sömürüye ilişkin içsel koşulların yaratıldığı, geliştirildiği ve çoğaltıldığı küresel çevre tarafından oluşturulan yapısal güçler ve alt süreçlerle de eşit derecede bağlantılıdır.

Dolayısıyla şimdiye kadarki tüm mevcut toplumların tarihi ezen ve ezilenlerin tarihi ise, o halde emperyalizm, ezilenlerin ezenler üzerindeki uluslararası baskısının günümüz egemen araçlarını temsil eder. Sermayeyi kontrol etmeyi salık veren en güçlü ulus devletlerin ve ulusötesi şirketlerin gücünü kullanarak, ezenler ulusal açıdan ezilen halkı ekonomilerine daha az sermayeyi sokarak ve daha fazla artı değer elde ederek sömürür. Giderek artan bir oranda daha fazla kar sağlamak üzere güçlendirilen bu sermaye ilişkisi bazen "rekabetçilik" olarak adlandırılır. Bu, Güney Afrika'nın tarihidir ve hala çeşitli boyutlarıyla devam etmektedir.

Bu nedenle, Güney Afrika'daki ilerici siyaset emperyalizmden, kapitalist sömürünün son aşamasından ve buna bağlı olarak onun ulusal ve uluslararası baskısından kurtuluş arayışında olan bir yolu takip eder.² Bu bağlamda, ulusal demokratik ekonominin gelişimi, yalnızca ulusal sınıfsal dengeyi değil, uluslararası güç ilişkilerini de değiştirecek bir değişim programı ve özellikle de emperyalizm de dahil olmak üzere her türlü dış hâkimiyetten bağımsızlığı temsil eder.

Özgürlük Sözleşmesi'ne göre Güney Afrika'da ilerici siyasetin gelişim çizgisi, sosyalizmin gelişiminin vazgeçilmez dayanağını oluşturacaktır. Bu, Güney Afrika'nın tarihsel bağlamında SACP'in, NDR'nin sosyalizme giden en kısa ve en doğrudan yol olduğuna ilişkin söyleminin odağındadır. Bununla birlikte, bu iki aşamalı bir süreci öngör-

2 Bkz. Vladimir Lenin "kapitalizmin en yüksek aşaması Emperyalizm", 1917.

memektedir. Aksine, NDR ve sosyalizm mücadelesi diyalektik olarak pekişiyor – aynı anda ilerliyor.

Bu mücadele doğası gereği uluslararası nitelik taşır. Buna karşı gelen güçler, baskı ve emek sömürsünün güçleri, sadece ülke içinde yaşayan bazı nahoş, yerel adamlar değil, nihayetinde en korkunç, yabancı özel tekel sermayesidir.

Güney Afrika'nın tarihi bağlamında dört çelişki ortaya çıkmaktadır: mirası İngiliz emperyalizmi ve CST tarafından oluşturulan sömürgeci baskı; ataerkillikle oluşturulan ve sömürgeci baskı ve kapitalist sömürü ile güçlenen cinsiyet hakimiyeti; kendi tarihsel bağlamında ve mevcut neoliberal aşamada kapitalizm ve emperyalizmin uluslararası rejimi tarafından oluşturulan işçi sınıfı sömürsü ve ulusal sömürü.

Kapitalizm Problemi, Uluslararası ve Ulusal Boyutlar

1990'lı yılların başında apartheidi sona erdirmek için yürüttüğümüz müzakereler, kurtuluş mücadelemize büyük ölçüde destek veren Sovyetler Birliği'nin dağıldığı ve Doğu Avrupa'daki reel sosyalist projenin yenildiği koşullarda gerçekleşti. Güney Afrika'daki denge, sömürgeci baskıya son verme lehine değiştiği bir dönemde, uluslararası açıdan, emperyalizm egemenliğini yükseltmiş ve neoliberal küreselleşmeyi dayatıyordu. Bu, demokratik geçişin karakterini ve Güney Afrika'daki dönüşümü olumsuz etkiledi.

Güney Afrika'da apartheid sömürgeciliğini sona erdirmek ve kurtuluş mücadelesini yeni bir temelde ilerletmek için müzakerelerde bazı gerekli uzlaşmalar yapıldı. Demokratik atılımın 1994 yılında gerçekleşmesinden yalnızca iki yıl sonra, 1996'da, Büyüme, İstihdam ve Yeniden Dağıtım (GEAR – Growth, Employment and Redistribution) adlı neoliberal bir ekonomi politikası yukarıdan uygulamaya kondu. İlerici siyaset ile GEAR'ın uygulanması arasındaki çelişki, İttifak'da ciddi gerginlik yarattı. GEAR ile birlikte, Güney Afrika'da kapitalizmin dayatılmasına dayanan kolonyal baskı ile yaratılan sorunlar yeniden üretildi. ANC liderliğindeki İttifak'ın bugün karşılaştığı zorluklar, sömürge baskısının tarihsel adaletsizliklerine, kapitalist

sömürüye ve onun maddi temellerine ek olarak, bu politikanın dayatılmasının ve temel ya da radikal ekonomik dönüşümün başarısızlığa uğramasının doğrudan bir sonucudur. 1994'deki demokratik atılımımızdan bu yana elde edilen büyük toplumsal ilerlemelere rağmen ırk ayrımcılığına ve cinsiyetçiliğe dayalı toplumsal eşitsizlik, işsizlik ve yoksulluk yüksek oranlarda kaldı. Ancak, bu üçlü tehditler, sadece CST'nin değil aynı zamanda Güney Afrika'nın dış ulusal sömürüye ve onun yeni tezahürlerine ilişkin mirası açıkça anlaşılmaksızın çözülememiştir ve hala da çözülemez.

Buna ek olarak, neoliberalizm ve 2007 küresel krizi durumu daha da kötüleştirdi; yeni siyasi ve sosyal sorunlara neden oldu. Bununla birlikte, ANC'nin 2007 yılı sonunda 52. Ulusal Konferansı'nda ilerici siyasete ilişkin kararların benimsenmesinin düzenlenen genel bir anlaşmaya ivme kazandırdığı bir dönemde, İttifak Güney Afrika toplumunu demokratik geçişimizi ikinci ve daha radikal bir aşamaya taşımaya çağıran bir perspektif paylaştı. Bu perspektif, ANC'nin 2012'deki 53. Ulusal Konferansı'nda kabul edildi.

1990'lı yılların başından 1994 yılındaki müzakerelere ve demokratik atılım yoluyla formülize edilen demokratik geçiş sürecinin ilk aşamasına kadar ekonominin yapısal dönüşümünün ya yetersiz ya da mevcut olmadığı ve ulusal bir demokratik ekonomiyi ulusal bir demokratik toplumun temel ayağı olarak inşa etme sorununu çözemediği teyid edildi.

Güney Afrika ekonomisi, dünya kapitalist sisteminde kapitalizmin hammadde ve özellikle maden kaynaklarının tedarikçisi olarak emperyalist boyunduruk altına alınmış ve periferik bir pozisyonda olduğu 1994 demokratik atılımının ardından da devam etti. Kolonyal baskı dönemi boyunca, herkes için yerel üretimi geliştirmek ve üretimi büyütme üzere ülkenin muazzam hammadde gelirini kullanma kapasitesi, emperyalizm tarafından pekiştirilmiş ve bu kapasite mamul ürünler için ülkenin emperyalist merkeze olan bağımlılığını arttırmak üzere çeşitli siyasi araçlar yoluyla baskılanmıştır. Böylece bu, para sermayesinden kar elde etmenin yanında, Güney Afrika'dan artı değer aktarmak için de kullanıldı.

2012 yılında Rustenburg'un Bushveld platin maden kuşağındaki şiddetli grevlerde madenciler, özel güvenlik görevlileri ve hatta polis memurları öldürüldü. Bu, özel medyanın büyük bölümü tarafından sanki polis, provoke edilmemiş ve greve müdahale edip maden işçilerini kendi isteğiyle öldürdüğü bir çatışma gibi rapor edilmiştir. Daha sonra, hükümet o günkü olayların öncesini ve sonrasını incelemek üzere bir soruşturma komisyonu kurmakta haklıydı. Bununla birlikte, medya propagandası ile Güney Afrika'da emeğin ve ulusal emperyalist sömürünün ve Batılı emperyalist sermaye hareketinin, işçilerin birbirlerine karşı koyması konusundaki payı ve böylece trajediden önce ve sonra işçilerin işçiler tarafından öldürülmesiyle sonuçlanan olaylardaki rolü gizlenmiştir.

Öte yandan, yabancı sermayenin Kuzey Amerika ve Avrupa'daki Batılı emperyalist güçlerin ve Japonya'nın dışındaki diğer ülkelerden yerleşmiş olması da Güney Afrika ekonomisine daha da nüfuz etmiştir.

Yabancı sermayenin yeni katmanları tarafından oluşturulan ilişki, çoğunlukla azgelişmişliğin acımasız yüzü ve Batı kolonyalizmi ile emperyalist sömürünün neden olduğu yıkımla kıyaslandığında farklıdır. Bununla beraber, yeni yabancı sermaye merkez yönelimini ve sermaye tarafından gerçekleştirilen emeğin sömürsünün değişimini gerçekleştirmez. Çeşitli biçimlerde ortaya çıkan, yatırım için merkez olan ve uluslararası olarak kapitalist bir temele dayanan birkaç elde yoğunlaşmış yeni yabancı sermaye girişimcilerine ve emperyalist sermayenin ekonomik nüfuzuna bu sermaye tarafından kolaylık sağlandı. Bir iktidar biçimi olarak kendi yatırım politikası şartlarını belirleyen sermayeye olan devlet bağımlılığı, dünyanın çeşitli bölgelerinde oluşan demokratik hükümetlere yapısal sınırlamalar getirmektedir.³

Güney Afrika'da, yeni boyutların öteki yüzleri Güney Afrika top-

3 Dünyanın diğer bölgelerindeki "bağımsızlık" yıllarını takiben bu dayatma, Afrika'yı da içine alan siyasi diktatörlüklerin ortaya çıkışındaki itici güçlerin bir parçasıdır. Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası, 1970'lerden bu yana, ulusal politika egemenliği ABD tarafından dikte edilen ve daha sonra neoliberal politikalar rejiminin merkezini oluşturan koşullara borçlu hale getirerek diktatörlükleri dayatma merkezidir

lumundaki sınıfların yeniden yapılandırması ile oluşturuldu. Yerli kapitalist sınıfın komprador kesimlerini içeren yeni tabakalar tarihsel olarak ezilenlerin saflarından çıkmıştır. Bunlar, Güney Afrika'nın beyaz burjuvazisi ile çoğunlukla emperyalist olan yabancı sermayenin kontrol ettiği kapitalist özel mülkiyetin mevcut yapılarında hisse senetleri fraksiyonlarını içermektedir.

Bu yeni katmanlar altında, borçlandırılmış ya da bankalara ipotek edilmiş insanlara ya da bu hisse senetlerinin kazanmak için kredi sağlayan yerleşmiş sermayeyi buluyoruz. Güney Afrika burjuvazisinin yeni katmanları "siyasi olarak ilişkili" olanları ve devlet sözleşmesine bağımlı olanları da içermektedir.

Yolsuzluk, her ilerici veya devrimci hareketin eşit derecede savaşmak zorunda kalacağı yarı bağımsız bir sorundur. Bununla birlikte, yolsuzluğun da çoğunlukla devlet ile özel sermaye arasındaki ilişkinin bir sonucu olduğu gerçeğine kulak verilmesi önemlidir. Kamu mallarının ve hizmetlerinin sağlanamsı da dahil olmak üzere sermayeye olan devlet bağımlılığı göz önüne alındığında yolsuzluk, çoğunlukla devlet ve özel sektörü birbirine bağlayan tedarik zinciri yönetiminde yoğunlaşmıştır.

Bu bakımdan, devlet örgütlenmesinin sermayeyle olan ilişkisinin karakterinin altında maddi temel vardır. Her zaman ve her yerde olmasa bile çoğu zaman yolsuzluk, halkın çıkarına uygun kamuya açık bir ilişki olmaktan ziyade özel sermaye birikimi ilişkisinin bir biçimi olarak tezahür eder.

Buna şiddetle karşı çıkmak, ilerici ve devrimci bir siyasetin başarısı için önemli unsurlardan birini büyütmektir. Yolsuzlukla mücadele etmek için kanunlar, sistemler ve kurumlar güçlendirilmeli ve kim olduklarına bakılmaksızın bu suça bulaşanların peşi bırakılmamalıdır. Diğer önlemlerin yanı sıra bu, devletin sermayeyle olan bağımlılığına son vererek başarılabilir. Toplumsal seferberlik ve yasal çerçeveler önemlidir. Canlı, etkin ve etkili bir kamu işletmeleri sektörünün geliştirilmesi yoluyla yönetim zincirinin kamusallaşması ve kooperatif sektörünün gelişimi yoluyla da sosyalleşmenin sağlanması, yolsuzlukla mücadelede ve ulusal bir demokratik ekonominin inşası için

devletin sermayeye olan bağımlılığını keserek aza indirmek kritik bir öneme sahiptir.

Güney Afrika'nın yeni bir politik yönelimi olarak demokratik geçişinin ikinci, ve daha radikal aşamasının tüm bu zorluklarla ve olumsuz etkileriyle uğraşması gerekecek ve belirttiğimiz gibi bu basit ve sorunsuz bir geçiş olmayacak. Demokratik geçişimizin bu ikinci ve daha radikal aşaması, 1994 demokratik atılımından sonra Özgürlük Sözleşmesi'nin uygulanmasına ilişkin programını yeniden düzenleyerek, elde edilen temel siyasi ve hak temelli toplumsal kazanımlar üzerine inşa etmeyi amaçlıyor.

Demokratik Bir toplumun İnşasından Elde Edilen Toplumsal Başarılar

Güney Afrika'daki 1994 demokratik atılımı takiben, Özgürlük Anlaşması'nda talep edilen haklar, ülkenin en üst yasasına – yani Anayasa'ya göre – düzenlendi. O zamandan beri Güney Afrika yaşamak için daha iyi bir yer haline geldi.

İlaveten işçi, kadın ve çocuk haklarını da içeren yeni anayasa ve sonrasında çıkan çok sayıda mevzuatların büyük toplumsal kazanımları olmuştur:

- 17.5 milyondan fazla insanın yararlandığı 3.3 milyondan fazla bedava ev inşa edildi.
- 1996 yılından bu yana 7 milyondan fazla yeni elektrik enerjisi bağlantısı yapıldı
- Son beş yılda yoksul hanelerin çatılarına ücretsiz bir şekilde 400.000'den fazla güneş enerjili su ısıtıcısı kuruldu

Sonuç

Bununla birlikte Güney Afrika'da demokratik geçişin ikinci ve daha radikal aşamasındaki değişim; birçok ülkedeki dışsal egemenliği korumak ve yoğunlaştırmak için emperyalist saldırganlık ve entrikalarla karakterize edilen bir uluslararası bağlamda gerçekleşiyor. Bu, emperyalizmin veya hegemonik gündemin menfaatlerine aykırı ilerici politikaları gündeme getiren ya da uygulamak isteyen ülkelerin

muazzam bir şekilde koordine edilen istikrarsızlaştırılma süreçlerini içermektedir.

Böylece mücadele karmaşık zorluklarla belki de her zamankinden daha fazla karşılaşılıyor. Tek başına ya da yerel düzeyde bunların üstesinden gelinemez. Bu nedenle söz konusu mücadele enternasyonalist karakterde ilerici ve kesin olarak devrimci politikaları gerektirir. Vurgulamak gerekirse bu, uluslararası alanda yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde köklü eylemi içermelidir.

Güney Afrika'nın ilerici siyaseti, emperyalizme karşı uluslararası hareketin bir parçasıdır. Bu, Afrika'da bölgesel entegrasyonu geliştiriyor ve anti-emperyalist bir cephe kuruyor. Ancak bu, yeni kolonyal araçlarla ve devam eden eşitsiz ilişkilerin geliştirilmesi yoluyla emperyalist devletlerin rekabetini içeren karmaşık bir durumda kıtanın kontrolünü derinleştirmek için kullanıyor.

Kürdistan ve dünyanın herhangi bir yerindeki ilerici siyasetlerin tecrübelerimizden bir şeyler öğreneceğini umuyoruz. Dünyanın ilericileri ya da devrimcileri olarak birbirimizden öğrenmeli ve demokratik bir dünya düzeni için müthiş bir hareket inşa etmeliyiz!

Alex Mashilo bir elektrik mühendisi ve hukukçu olan Alex Mashilo, şu anda ekonomik ve sosyal kalkınma arasındaki ilişki üzerine çalıştığı Witwatersrand Üniversitesi'nde doktora eğitimi alıyor. Mashilo aynı zamanda Güney Afrika Komünist Partisi'nin Ulusal Sözcüsü ve İletişim Şefi.

5.4 Joám Evans Pim

Gandi ve Öcalan: Okyanusya Çemberinden Demokratik Konfederalizme

Murray Bookchin'in sosyal ekoloji, liberteryan belediyeçilik ve komünalizm üzerine fikirlerinin, Abdullah Öcalan'ın demokratik konfederalizm konseptini "devletsiz sosyal paradigma" (Öcalan, 2007) olarak geliştirmesine aracı olduğu yaygın bir şekilde kabul edilir. Bunun 2005'de Kürdistan'da Demokratik Konfederalizm Deklarasyonu'nun ilanından sonra uygulanmaya başlanması, kuşkusuz derin bir toplumsal ve siyasi değişimin köşe taşını oluşturdu.

Scott'un (2009) "devlet dışı tarih" ya da "çevresindeki devletler tarafından idare edilmeme sanatı" ifadesine göre, Kürt halkı ve geniş Mezopotamya bölgesinde yaşayan diğerleri, "devletsiz siyasi idare veya devletsiz demokrasi" (Öcalan, 2011: 20) olarak Demokratik Konfederalizm'in ortaya çıkmasında eşit derecede önemli etkileyiciler olmuşlardır. Öcalan'a göre fark oldukça açık; "Devletler iktidar üzerine kurulmuştur, demokrasiler kolektif fikir birliğine dayanıyor(...). Devlet zorlamayı meşru bir araç olarak kullanmaktadır. Demokrasiler gönüllü katılıma dayanır." Birkaç çalışma, "düşük yoğunluklu savaş" bağlamında; Kuzey Kürdistan ve 2012'den beri tamamen savaş bağlamında Suriye'nin Rojava'sı, toplumsal cinsiyetten kurtulma, ekoloji ve doğrudan demokrasi ilkelerini içeren geniş bir köy ve mahalle konseyleri sistemi kurma çabasıyla Koma Civakên Kürdistan (Kürdistan Topluluklar Konfederasyonu) tarafından Demokratik Konfederalizm'in ilkelerinin fiili olarak uygulandığını ortaya çıkarmıştır (TATORT, 2013; 20014).

Hindistan ve Zapatista Hareketi arasındaki benzerlikler (Saadi, 2014) kaydedildiğinde, geçmiş ve bugünkü ulusal kurtuluş hareketleri, benzeri liberter ilke ve pratikleri esas aldılar. Hintli bağımsızlık hareketinin, özellikle Hindistan Ulusal Kongresi'nden sonra Gandi'nin şiddetsiz sivil direniş stratejisini kabul etmesi, nadir bilinen bir

durumdur. Gandhi ve Öcalan'ın önerilerinin ortak olarak görülmesine işaret eden bazı nedenler vardır:

1. Her iki lider de ulusal kurtuluş mücadelelerine çözüm olarak yeni bir ulus devlet oluşumunu reddetti; devleti problemin bir parçası olarak gördü.
2. Şiddet ve şiddetli baskılar bağlamında, kendilerinin hapsedilmesi de dâhil olmak üzere, her iki lider de şiddetsizliği toplumsal değişim için uygun bir araç olduğunu anladılar; (TATORT, 2014; Graeber, 2014);
3. Hem Gandhi hem de Öcalan “özgürlük savaşçıları”, “milliyetçiler” veya “teröristler” terimleriyle etiketlenerek uluslararası alandan dışlandılar, bu terimler kullanılarak Gandhi'nin Nobel Barış Ödülü'ne beş kez gösterilen adaylığı geri çevrildi (Tønnesson, 1999) ve bugün de bu terimlerle Kürt hareketi uluslararası terörist listesinde tutulmaktadır;
4. Hindistan'da Gandhi'nin şiddetsiz hareketi ve Kürt Demokratik Konfederalizm'i, zamanımızın en acil konularından bazılarına bütüncül bir yaklaşım sunarak, yalnızca kendi özel koşullarıyla ilgili değil küresel koşullarla da ilgili bir model sundu.

“Bağımsızlık tabandan başlamalıdır”: Köy Cumhuriyetleri ve Konseyleri

Gandhi'nin vizyonu, özgür ve şiddetsiz bir Hint toplumuna iki temel ilke üzerinden sunulmuştur: Swaraj (hiyerarşik olmayan topluluk, öz-yönetim) ve Swadeshi (özyeterlilik) karşılıklı ve birbirine bağlı olarak sunuldu.

20. yüzyılın son çeyreğinde ve 21. yüzyılın başlarında ekonomi (Schumacher, 1973; Ostrom, 1990), teknoloji (Mumford, 1967 & 1970), enerji (Trainer, 2010) ve politika alanlarında (Bookchin, 2003) kristalleşeceği birçok teorik ve pratik gelişme için Gandhi'nin sosyal, politik ve ekonomik konulardaki düşüncesi bir emsal teşkil etmiştir. Öcalan'ın (2011) sosyal ekoloji, komünalizm ve toplumsal cinsiyetten kurtuluşu, Demokratik Konfederalizm'in belkemiği yapması, açık bir şekilde bu politik paradigmayı, Rojava'da yeni “Toplumsal Sözleşme”

de görüldüğü gibi yalnızca teorik değil aynı zamanda pratikte de aynı gerekçelere oturtuyor:

“Öz yönetim demokrasi alanları, ne devlet ulusçuluğunu, askeri, dini, ne merkezileşmiş yönetimi ne de merkez yönetim kavramlarını kabul etmektedir”(Baher, 2014).

Demokratik konfederalizmin ademiyeççi merkeziyeççi konsey sisteminde, Gandhi şiddetsiz bir toplumu destekleyecek sosyo-politik yapıyı ‘Köy Cumhuriyeti’ ya da “Köy Swarajı” olarak adlandırdı(bkz. Gandhi, 1962). Gandhi’nin Swaraj tanımı, hiçbir hükümetin, “yabancı ya da ulusal hükümetin günlük hayatın düzenlenmesine karışmamasını ve hükümet denetiminden bağımsız olmak için sürekli olarak sarfedilen bir özyönetim çabasını içermektedir (1988 [1925], Cilt. 32: 258). “Gerçek demokrasi” ve “bireysel özgürlük” olarak nitelendirilen Swaraj, “Yalnızca Swarajımızı çalışıp gerçeklerle sürdürmek ve sadece Ahimsa ile kazanmamız gerektiğine sıkı bir şekilde inanırsak gerçekleşebilir” (1988 [1939], Cilt. 75: 176). Her birey ve toplum Swarajı özerk olarak uygulamalıdır. Gandhi, 1946’da şunu savundu: “Bağımsızlık tabandan başlamalıdır. Böylece, her köy, tam yetkileriyle bir cumhuriyet veya panchayat olacaktır. Dolayısıyla, her köy kendi kendine yetmeli ve kendini tüm dünyaya karşı koruyabilecek şekilde ilişkilerini idare edebilmelidir.”(1998 [1946], Cilt. 91: 325).

Toplumsal bir birim olarak köy cumhuriyeti ve son on yılda demokratik özerklik uygulamalarını tekrar özetleyecek olursak, doğal olarak sosyal bir statü ya da mülkiyet unvanlarına göre değil gerçek, şiddetsiz ve eşit emek üzerine kurulu olacaktır (TATORT, 2013). Köy Swarajı, “Komşularından ve kendi yaşamsal isteklerinden bağımsız olarak komple bir cumhuriyettir. Ancak bağımlılığın zorunluluk olduğu diğerleri için birbirine bağlıdır” şeklinde sunulmaktadır (1998 [1942], Cilt. 81: 113). Demokratik Konfederalizm eski Mezopotamya özyönetim uygulamalarına dayandığı gibi bu model Güney Asya panchayati raj sisteminden açıkça esinlenmiştir:

“...her köyün ilk endişesi, kendi gıda ürünlerini ve pamuklu bezini yetiştirebilmek olacaktır. Sığır, dinlenme alanları, yetişkinler ve çocuklara oyun alanları için rezerve topraklara sahip olmalıdır(...).

Mümkün olduğunca her aktivite kooperatif temelinde yürütülecektir. Dereceli dokunulmazlığımızla bugün olduğu gibi bir kast olmayacak, Satyagraha tekniğiyle şiddetsizlik ve işbirliği dışı, köy topluluğunun yaptırımı olacaktır.... Köy hükümeti, belirlenen asgari vasıflara sahip yetişkin erkek ve kadın köylüler tarafından her yıl seçilen beş kişiden oluşan bir Panchayat tarafından idare edilecektir. Bunların gereken tüm otorite ve yargı yetkileri olacaktır. Kabul edilen anlamda ceza sistemi bulunmayacağı için bu Panchayat yasama organı, yargı organı ve yönetim, görev süresince faaliyet gösterecek şekilde birleşecek. ...İşte bireysel özgürlüğü esas alan mükemmel bir demokrasi örneği. Birey, kendi hükümetinin mimarı olacak. Birey ve hükümeti, şiddet içermeyen kanunlarla yönetilirler ve dünyanın gücüne karşı koyabilirler.” (1998 [1942], Cilt. 81: 113).

Pratik anlamda, Gandhi, böylesi bağımsız bir köy swaraj’ı kurulmasının dış bir yetki gerektirmediğini ve çevre devlette büyük bir politik devrimin gerçekleşmesini beklemeye gerek kalmayacağını savunuyor. Dolayısıyla, çağdaş topluluklar için devletin boşluklarında gelişebilen eko-köylerinin yanı sıra mevcut devletlerin sınırlarının aşılabildiği Demokratik Konfederalizm gibi örnekler de açık bir emsal oluşturuyor (Öcalan, 2011: 34). Bir köy swaraj’ını başlatmak, bütün topluma yaymak ve dâhil etmek bireysel bir zorunluluktur:

“Bugün herhangi bir köy, mevcut hükümetten bir müdahale görmeden bir cumhuriyet olabilir. Ki hükümetlerin köylerle yegâne etkili bağlantısı, köy gelirinin hâkimiyetidir. ...Böylesi örnek bir köy oluşturmak, ömür boyu sürececek bir iş olabilir. Gerçek demokrasi ve köy yaşamı sevenler, bir köyle başlayarak, onu tüm dünyası ve yegâne işi olarak ele aldığı anda iyi sonuçlar elde edecektir.”(1998 [1942], Cilt. 81: 113-114).

1910 başlarında Gandhi, Hindistan’ın, İngilizlerin politik, ekonomik, idari, hukuki, eğitimsel ve askeri kurumlarının aynısını kopyalayarak çoğaltması halinde, bu kurumları kimin yönettiğine bakılmaksızın swaraj’ları harap edeceği, şiddet içermeyen swaraj ve swadeshi’lerin gelişmesine en büyük engeli bu kurumların oluşturacağı uyarısında bulundu (1998 [1910], Cilt. 10: 258). Hindistan

halklarının özgürlüğü, devlet aygıtının-yönetiminin devredilmesine indirgenemez ve her şeyden önce böylesi kurumların tamamen ortadan kaldırılması anlamına gelir. Maalesef bu durum böyle olmadı ve Gandhi, “son isteği ve vasiyetnamesi”nde açık bir şekilde şunu belirtti (January 29, 1948):

“Hindistan, Hindistan Ulusal Kongresi tarafından geliştirilen araçlar vasıtasıyla siyasi bağımsızlığına kavuştu. Kongre şu anki şekli ve biçimiyle, yani bir propaganda aracı ve parlamento makinesi olarak kullanıma geçti. Hindistan şehir ve kasabalarından ayrı olarak hâlâ 700 bin köyün sosyal, ahlaki ve ekonomik bağımsızlığına kavuşması zorunludur.” (1998 [1948], vol. 98: 333-334).

Benzer bir şekilde Öcalan (2011: 33), “Devlet, bir halkın özgürlüğünü arttırmaz” diyerek, bizi uyarmaktadır. Gerçekte devlet, bir halkın sosyal gelişimi için ciddi bir engel oluşturmaktadır. Bu nedenle, “Demokratik Konfederalizm, devlet dışı bir toplumsal paradigmadır.” Gandhi, şunu savunmaktadır: “Devlet, şiddeti ve şiddetin yoğunlaştırılmış ve organize edilmiş biçimini temsil etmektedir. Birey, bir ruha sahiptir, ancak devlet ruhsuz bir makine olduğu için, varlığını borçlu olduğu şiddeti asla terk etmez.” (1998 [1934], Cilt 65: 318). Gandhi, Thoreau’nun *Sivil İtaatsizliği*’nden “En azı yöneten devlet, en iyi yönetilmiş devlet olacaktır” sözcüğünü ödünç alarak ekler:

“Bu sebepten dolayı, en idealinin, şiddet içermeyen devlet olduğunu bunun da emredilen bir anarşi olacağını söyledim.” (1998 [1940]). Cilt 79: 122). Gandhi’nin hem bireysel özyönetim hem de topluluk özyönetimi olarak gördüğü kendi kendini yönetme fikri, Walden’da ifade edilen Thoreau’nun en önemli katkılarından biridir; burada, öz-yönetim, özgürlükten ortaya çıkan günlük derin bir siyasi deneyim olarak sunulmaktadır; devletten kayıtsız ya da devlete kayıtsız kalmasıyla sonuçlanacak, böylece siyasi taahhütlerin mutlak yerel yönetimini ima edecektir (bkz. Lane, 2005; Jenco, 2009). Gandhi, Öcalan’ın “Bir sistem olarak merkezileşme, toplumun şiddet içermeyen yapısıyla uyumlu değildir” (1998 [1942], cilt 81: 424) fikrini savunur. Demokratik Konfederalizm tarafından kurulan sosyal ekolojinin ilkeleri, devlet/kapitalizm binomu ile çelişmektedir; tıpkı Gandhi’nin,

köy swaraj'ı vizyonunun, Hindistan devletinin Batı konfigürasyonu ile uyuşmayacağını düşündüğü gibi. Yanı sıra Gandhi, bu ilkelerin günümüzde, Hindistan'ı yöneten endüstriyel ve kentsel ahlâkla da uyuşmayacağını belirtmiştir:

“Bir fabrika medeniyeti üzerine şiddetsizlik oluşturamazsınız, ancak kendiliğinden yerleşmiş köyler üzerine inşa edebilirsiniz. ...Bu nedenle, şiddetsiz olabilmek için önce kırsal düşünceye sahip olmalısınız ve kırsal düşünceye sahip olabilmek için de dönen tekerleğe [kendi kendine yeterlilik için bir simge] inanmak zorundasınız.” (1998 [1939], Cilt 77: 43).

Gandhi, farklı iki düşünce okulunun dünyayı zıt yönde harekete geçirmek için birbirine meydan okuduğunu savundu: el sanatlarına dayanan kırsal köy ve makine, sanayileşme ve savaşa dayalı şehirler (1998 [1944], cilt 85: 233). Modern şehirler, tek amacı; “köylerin kanlarındaki hayatı boşaltan”, “köylülerin yaşamına ve özgürlüğüne sürekli tehdit” olan birer “fazlalık” olarak sunulmaktadır (1998 [1927], cilt 38: 210). Thoreau ve Tolstoy, Gandhi'nin siyaset vizyonunu vurgularken, *Civilization, Its Cause ve Cure* (1921) yazarı Edward Carpenter ile yazışmaları, Gandhi'nin kurduğu ve “çare bulunması gereken bir hastalık” olarak anlaşılan Satyagraha ve sanayi medeniyeti arasındaki muhalifliği etkilemiştir. Sanayicilik, “sömürme” kapasitesine dayanıyordu ve kent nüfusu için “tedavi”, “gerçekten köy düşüncesine” sahip olmaktan geçiyordu (1998 [1946], cilt 91: 390). Gandhi keskin bir şekilde şunları söylemiştir: “Köylerin kanı, şehirlerdeki büyük yapıların inşasında kullanılan çimentodur.” (1998 [1946], cilt 91: 56-57). Özyeterlilik ve özyönetim bağlamında, köylerde sömürüye veya zorlamaya yer yoktu. Gandhi'nin sanayileşmeye dair atfettiği hıncın büyük kısmı, sürekli uyarılarına rağmen Hindistan'ı etkileyerek yeni bağımsız devlet elinde tutmaktaydı.

Bunun sonuçları ve uluslararası acentelerin teknik ve ekonomik desteğiyle “hızlı düzeltme” vaatleriyle başlatılan Hindistan hükümetinin tarımsal kalkınma programlarının trajik sonuçları, Vandana Shiva'nın *Yeşil Devrim'in Şiddeti* (1991) kitabında açıkça ortaya konulmaktadır. Bu önlemler, söz konusu programlara ilişkin çatışmalarda

ölümcül bir şiddet izi bıraktı, toprak verimliliği yok edildi, genetik ve ekolojik çeşitlilik bastırıldı ve geriye borçlu çiftçiler bıraktı.

Gandi, “traktörlerin ve kimyasal gübrelerin, yıkımımızı büyüteceğini” (1998 [1947/48], cilt 98: 88, 289). tereddütsüz bir şekilde ifade ederken, organik tarımı geliştiren çağdaş çabaları açıkça destekledi. Aslında organik tarımın ilkeleri, Balfour (1944) ve Howard tarafından 1940’larda geliştirilen ve bugün hala geçerli olan, esasen Hindistan’daki geleneksel tarım yöntemlerinin gözlemlenmesine dayanıyordu; bu da yine Gandi ve arkadaşlarının kolaylaştırdığı bir deneyimdi. İlginç bir şekilde, Kürt demokratik özerkliği bağlamında (TATORT, 2013), agroekoloji ve permakültür tarlalarında öğrenme ve deneyimleme, kuşkusuz hareketin ekonomik ve ekolojik yeniliklerinin çoğuna öncülük eden bir alandır.

Karşılıklı Bağlar Oluşturma: Okyanusya Çemberi ve Demokratik Konfederalizm

Demokratik Konfederalizm yalnızca bir halk için bir paradigma ya da çözüm olarak değil esasen Mezopotamya’nın tümüne, Ortadoğu’ya ve ötesine “çeşitli etnik kökenler, gruplar, dinler ve sınıf farklılıklarıyla baş edebilecek tek yaklaşım” olarak uygulanabilecek, tabanı esas alan demokratik bir sistem olarak sunuluyor (Öcalan, 2011: 33). Benzersiz bir kapsayıcılığı olmasına rağmen, Ortadoğu’da farklı gerçeklerden kaynaklanan daha önceki birkaç öneri, Öcalan’ın formülasyonlarının uygunluğunu güçlendirmektedir.

Yarım asrı aşkın süre önce, aynı zamanda doğrudan demokrasinin savunucusu olan Hannah Arendt (1948), küçük çapta ve olabildiğince çok sayıda “yerel özyönetim ve karışık Yahudi-Arap belediye ve kırsal konseyler”ine dayalı bir konfederal düzenlemeyi destekleyerek, bir Yahudi devletinin kurulmasına karşı olduğunu belirtmiştir. Bunu, “Filistin’in siyasal kurtuluşuna neden olan tek gerçekçi siyasi tedbir” olarak nitelendirmiştir. Elli yıl sonra, Templer (2008), zorlu görünen Filistin-İsrail çatışması için “devletsiz bir çözüm” önermektedir. Bu çözüm, temiz su, gaz ve petrol gibi giderek azalan kaynakların ortak yönetimine ihtiyaç duyan biyo-bölgesel bir perspektifi izleyerek,

Verimli Hilal bölgesinin diğer bölgelerini kuşatan tarihi Filistin'in ötesine geçecek olan "yeni ademi merkezîyetçi biçimlerini; doğrudan demokrasi, halkın katılımı ve yatay yapılanma, mahalle özerkliği" esasî üzerine inşa edilerek, çok-kültürlü ve çok-inançlı "Ortak Milletler Topluluğu"ndan oluşan ademi merkezîyetçi bir sistem vizyonunu içermektedir. Önceki bölümde de tartışıldığı gibi Gandhi, "köy cumhuriyetleri"nin özelliklerini ayrıntılı bir şekilde formüle ederken, bu özyönetim birimlerinin birbirleriyle devletsiz bir bağlamda nasıl ilişkilendiklerini içeren genel vizyonu, bazı yönleriyle belirsiz kalmıştır ve bu, Gandhi'nin siyasal düşüncesinin en az ele alınan yönleridir. Gandhi, "okyanusya çemberi"ni, kendi kendine yeten ama birbirine bağımlı köy cumhuriyetlerinin küresel bir federasyonu olarak nitelendirdi:

"Sayısız köylerin yapısı (...) [hep artarak genişleyen ama asla yükselen çemberler olmayacaktır." (1998 [1946]]: 326). Bu, "dip tarafından sürdürülen tepe noktalı bir piramit" değil merkezi "birey olacak" olan bir "daire" olacaktır (1998 [1946]: 326). Summy (2013: 55-56), Gandhi'nin en "dış okyanusyal çember" hakkındaki vizyonunu, kendine yeten küçük köy cumhuriyetlerine dayanan, birbirine bağlı birimlerin dünya federasyonu olarak yorumlamaktadır.

Bookchin'in özgürlükçü belediyeciliğinin konfederal düzenlemelerinden esinlenen demokratik konfederalizm, Gandhi'nin "okyanusya çemberi (oceanic circles)" kavramı ile öngördüğü gibi geniş bir bölgesel düzeyde "devletsiz bir halkın demokratik sisteminin" pratikte uygulanmasının en açık örneğidir. Bu sadece Gandhi tarafından değil Proudhon'un "özgür komün" federasyonu (Federasyon İlkesi, 1863) veya Landauer'in (1978 [1911]) "Ortak Milletler Topluluğu, Ortak Milletler Toplulukları, Ortak Milletler Topluluklarının Ortak Milletler Toplulukları" da dâhil olmak üzere birçok teorisyen tarafından öngörülmüştür. Demokratik Konfederalizm'in ve demokratik özerkliğin uygulanması, yaşama geçirilmesi ve geliştirilmesi, devletin ve kapitalizmin ötesinde toplumsal ve politik örgüt biçimlerinin yerel, bölgesel ve küresel olarak nasıl ortaya çıkabileceğinin gerçekten önemli bir örneğini sunmaktadır.

Referanslar

- Arendt, Hannah (1948). "To Save the Jewish Homeland: There is Still Time," *Commentary*, May.
- Baher, Zaher (2014). "The experiment of West Kurdistan (Syrian Kurdistan) has proved that people can make changes". Libcom. Available at: <<https://libcom.org/news/experiment-west-kurdistan-syrian-kurdistan-has-proved-people-can-make-changes-zaher-baher-2>>.
- Bookchin, Murray (2003). "The Communalist Project," *Harbinger*, 3(1). Available online at: <<http://www.social-ecology.org/2002/09/harbinger-vol-3-no-1-the-communalist-project/>>.
- Gandhi, Mahatma (1962). *Village Swaraj*. Ahmedabad: Navajivan Publishing House. Available online at: <http://www.mkgandhi.org/ebks/village_swaraj.pdf>.
- Gandhi, Mahatma (1998). *The Collected Works of Mahatma Gandhi* [Online]. New Delhi: Publications Division Government of India. Available online at: <<http://www.gandhiserve.org/e/cwmg/cwmg.htm>>.
- Graeber, David (2014). "No. This is a genuine revolution". ZNet. Available at: <<https://zcomm.org/znetarticle/no-this-is-a-genuine-revolution/>>.
- Landauer, Gustav (1978[1911]). *For Socialism*. Candor: Telos Press.
- Mumford, Lewis (1967 and 1970). *The Myth of the Machine* (vols. I and II). New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Öcalan, Abdullah (2005). "Declaration of Democratic Confederalism in Kurdistan". Available at: <http://www.freemedialibrary.com/index.php/Declaration_of_Democratic_Confederalism_in_Kurdistan>.
- Öcalan, Abdullah (2007). *Prison Writings: The Roots of Civilisation*. London: Pluto Press.
- Öcalan, Abdullah (2011). *Democratic Confederalism*. London: Transmedia Publishing.
- Ostrom, Elinor (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saadi, Sardar (2014). "Rojava revolution: building autonomy in the Middle East," Roar Magazine, 25/07/2014. Available at: <<http://roarmag.org/2014/07/rojava-autonomy-syrian-kurds/>>.
- Schumacher, E. F. (1973). *Small Is Beautiful: A Study of Economics As If People Mattered*. London: Blond & Briggs.
- Scott, James C. (2009). *The Art of Not Being Governed: An Anarchist History of Upland Southeast Asia*. Yale: Yale University Press.
- Shiva, Vandana (1991). *The Violence of the Green Revolution*. London: Zed Books.

- Summy, Ralph (2013). "Changing the Power Paradigm. From Mainstream to Nonkilling Politics," in Evans Pim, Joám, Ed., *Nonkilling Security and the State*. Honolulu: Center for Global Nonkilling, pp. 35-65.
- TATORT Kurdistan (2013). *Democratic Autonomy in North Kurdistan. The Council Movement, Gender Liberation, and Ecology—In Practice*. Porsgrunn: New-Compass Press.
- TATORT Kurdistan (2014). "Democratic Autonomy in Rojava," in New Compass, October 10. Available online at: <<http://new-compass.net/articles/revolution-rojava>>.
- Templer, Bill (2008). "Reclaiming the Commons in Palestine/Israel: ¡Ya Basta!/Khalas!" *Monthly Review Zine*. Available online at: <<http://mrzine.monthlyreview.org/2008/templer230708.html>>.
- Tønnesson, Tønnesson (1999). "Mahatma Gandhi, the Missing Laureate". Nobel Prize. Available at: <http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/gandhi/>.
- Trainer, Ted (2010). *The Transition to a Sustainable and Just World*. Canterbury: Envirobook.

Joám Evans Pim, Galiza'da bir baba, çiftçi ve eylemci (İspanyol işgali altında bir bölge). Kâr amacı gütmeyen Global Öldürmeme Merkezi ile birlikte çalışıyor ve Finlandiya'nın Vaasa kentindeki Åbo Akademi Üniversitesi'nde Şiddetsizlik dersini veriyor. Uluslararası Toplumsal Ekoloji Enstitüsü Danışma Konseyi üyesidir ve Integra Revolucioinitiative ile birlikte çalışmaktadır.

5.5 Mustefa Ebdî

Rojava: Kantonlar – Direniş ve İnşa

Öncelikle hepinize teşekkür ederim. Başta Kürdistan özgürlük şehitleri ve özellikle Kobanê direniş şehitleri önünde saygıyla eğiliyorum. İkinci olarak Kobanê kantonu yönetiminden, Kobanê YPG ve

YPJ yönetimlerinden sizlere kucak dolusu selamlar getirdim. Aynı zaman da size konferansınız için başarılar diliyorum.

Herkesin merak ettiği konuların başında gelen, en zor savaş koşullarında demokratik özerklik sistemimizi nasıl inşa ettiğimizdir. Demokratik özerklik sistemi, bizim için temel konulardan biridir.

Önderliğimiz ve yönetimimiz tarafından bizden istenilen düzeyde bunu hayata geçirmek en temel görevlerimiz arasında yerini aldı.

Pratik çalışmalar anlamında Rojava Kürdistan'ının durumuna, özellikle de bizim Kobanê'de inşa ettiğimiz sisteme değinmek istiyorum. Kobanê'de oluşturduğumuz sistemin bütün Rojava'ya yayılması konusunda uygulanan pratik örnekleri sizinle paylaşmaya çalışacağım. Kobanê'li biri olarak, daha çok Kobanê'den örnekler vereceğim.

Suriye devlet rejimi, 2012 yılında, bütün kantonlarımız üzerinde hâlâ etkili bir şekilde varlığını sürdürmekteydi. Kuşkusuz Kobanê kantonu üzerinde de etkisi vardı. 19 Temmuz 2012 yılında bizler rejim güçlerini barışçıl bir şekilde kendi topraklarımızdan çıkaracak düzeyde fırsat ve imkânlar yaratabilmiştik. Yine sistemimiz olan demokratik özerkliği kendi topraklarımızda inşa etme zemini her zamankinde daha fazlaydı. Bunun için yoğun bir çaba içine girildi ve yeni sistemimizi oluşturabilmek için ilk adımlar atıldı.

Sistemimizi kısaca şu şekilde tarif etmek mümkün: çalışmaların daha hızlı ve akıcı olarak sürdürülebilmesi için iş bölümüne gidildi. Kendi topraklarımızda demokratik özerklik sistemini uygulamak için eğitim çalışmalarına ağırlık verildi.

Kobanê, Bakurê Kurdistanê sınırında olan küçük bir yerleşim merkezidir. Kobanê ve köylerinin nüfusu toplam 450 bin civarındadır. Bu kadar kişiyi özerklik talepleri kapsamında örgütlemek ve geleceğini sağlamak için bir çok önemli adım atmak gerekiyordu ve bu adımlar atıldı. Biz Kobanê'deki çalışmaları, alan alan birbirinden ayırdık. Encümen, komün ve meclisler için alanlar oluşturuldu. Kobanê şehir merkezinde 13 tane meclis kuruldu. Bütün herkesin meclislerde yerini alabilmesi için 13 meclisimiz de halkın seçimi ile oluşturuldu. Başta kadınlar ve gençler olmak üzere, bölgede yaşayan herkesin, genel olarak yaşamın bütün alanlarında yerlerini almaları temelinde çalışmalar yürütüldü. Kobanê içindeki çalışmalar, iş bölümü şeklinde yürütüldü. Çalışmalardaki iş bölümü yöntemi, yaşamın bütün alanlarında uygulandı. Bu temelde çalışmalar altı alan olarak yürütüldü. Demokratik özerklik sisteminin hayata geçirilmesi ve doğru anlaşılması için ideolojik bir eğitime ihtiyaç vardı. Buna göre eğitimler yapıldı.

Bu anlamda gençlik, kadın ve toplumun bütün bileşenlerinin katılımını esas alan ve demokratik özerklik sistemini anlatan bir dizi eğitim düzenlendi. Eğitimde, demokratik özerkliğin rolü, neden demokratik özerklik ve halkın kendini nasıl yöneteceği noktaları üzerinde duruldu. Bu çerçevede Kobanê'nin köylerine gidilerek çalışmalar yürütüldü. Kobanê'nin doğu, güney ve batı sınırından Araplarla komşu olması nedeniyle alanların iş bölümünde kendi komün çalışmaları için üç ayrı hat belirlendi. Her köyde komünler inşa edildi. Her komün, o köy halkının görüşleri ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşturuldu. Birkaç köyün encümenlerinden bir meclis oluşturuldu. Bu da Kobanê Meclisi'ne dahil edildi. Çalışmaları daha iyi yürütebilmek için daha kapsamlı ve geniş bir meclise ihtiyaç vardı. Komünler kendisini her zaman bulunduğu en alt birim olan köylerden oluşturuyordu. Komün üyeleri görüş ve önerilerini Kobanê Meclisi'ne rahatlıkla iletebiliyordu. Burada halkın kendisini ifade etmesine büyük önem veriliyor, komünlerin kararları esas alınıyordu.

İkinci bir çalışmamız da halka hizmet çalışmalarıydı. Halka nasıl hizmet edeceğimiz ve toplumun ihtiyaçlarını nasıl karşılayacağımız ve

içinde bulunduğumuz savaş koşullarının yetersizliklerini nasıl giderebileceğimiz üzerinde yoğunlaşıyorduk. Özellikle düşman işgali esnasında kendi örgütlülüğümüzü nasıl oluşturacağımız konusu önemliydi. Bu başlıkları beş bölüm olarak örgütledik. Bunlardan ilki halk için yiyecek ayarlamak; ikincisi içecek sorunu; üçüncüsü elektrik konusu; dördüncüsü belediye hizmetleri ve beşincisi de Kobanê şehir merkezi ve köylerinin çevre temizliğini sağlamaktı. Zaman sorunu nedeniyle bölüm bölüm kısa örnekler vermeye çalışacağım.

Yiyeceklerin nasıl temin edileceği konusunda bir yoğunlaşma yaşandı. Çünkü üç koldan kuşatma altındaydık. Birçok saldırıya maruz kalıyorduk. Suriye’de savaş başlarken hiç kimse, –Kobanê’nin komşuları dahil hiç kimse– Kürt olarak bizim özerkliğimizi kabul etmiyordu. Onlar hâlâ Suriye rejiminin zihniyetini taşıyorlardı. Rejimin kendisi bizim hakkımızda ne düşünüyorduysa onlar da aynı şekilde düşünüyor ve bunu uyguluyorlardı. Daha iyi anlaşılması için bu tür örnekleri veriyorum.

Rejim döneminde halkın en temel ihtiyaçları olan içme suyu ve elektrik Kobanê’de yoktu. Devlet bunları, bilinçli olarak çevredeki şehirlere dağıtmıştı. Bizim içme suyumuz Fırat Nehri’nden geldiği halde Arapların denetimine verilmişti. Elektrikimiz Kobanê’nin güneyine düşen Sirin Arap şehrinde geliyordu. Unumuz yine bir Arap şehri olan Minbiç’ten geliyordu. Devletin bu yaklaşımları ve politikalarının anlamı neydi?

Devlet kendi yaşamımızı örgütlemeyelim ve başkaldırmayalım diye yaşam için gerekli temel ihtiyaçlarımıza ambargo uyguluyordu. Rejim gittikten ve etrafımızdaki kuşatma bir nevi kalktıktan sonra Özgür Suriye Ordusu adı altında bir çok güç, topraklarımızı işgal etmeye kalkıştı. Bunlar önce

Ehrar Suriye, Ehrar Şam, El Nusra ve en sonunda da DAİŞ ismiyle kendilerini örgütlediler.

Bölgemizde rejimi aratmayacak uygulamalar yaptılar. İlk suyumuzu kestiler, sonra elektrik ve un ambargosu uyguladılar. Bizim plan ve projelerimizi hayata geçirmemiz için yaşamın temel ihtiyaçlarını karşılamamız gerekiyordu. Su, yiyecek ve sağlık gibi temel ge-

reksinimler olmadan insan yaşayamaz. O nedenle de bu sorunları çözmeye çalıştık. İlk önce değirmen kurarak un ihtiyacımızı giderdik. Kuşatma altında olduğumuz için su projemizi hayata geçirdik. Elektrik ihtiyacı için de büyük jeneratörler hazırladık.

Rejim zamanında Kobanê'de belediye sadece isim düzeyinde vardı. Var olabilecek bütün eksiklikler vardı. Çünkü rejimin zihniyetinde burası değersiz bir ülke, buradakiler değersiz bir halktı. Biz demokratik özerklik çerçevesinde halkımıza hizmet etmek istediğimizden, ilk yapmamız gereken belediye çalışanlarının sayısını yükseltmektir. O süreçte hem çalışanların sayısı arttırıldı hem de faaliyetler çoğaltıldı. Bölgenin ihtiyaçları ve çalışmaları için oluşturulan 13 encümenin her birisi için birer belediye kuruldu. Bu hizmetler için beş koldan iş bölümüne gidildi. Demokratik özerkliğin inşasında iki temel alan çalışması vardı. Bunlar kadın ve gençlik alanlarıydı. Bu her iki alan da kendi özgün çalışmalarını yürüttüler.

Kadın ve gençlik çalışmalarının kapsamlı bir şekilde devam etmesi ve toplum içindeki rollerini oynayabilmeleri için 'kadın toplumun yarısı, gençlik de toplumun temelidir' düşüncesinden hareket edilmesi gerekiyordu. Kadın ve gençlik olmadan toplumun sorunlarına çözüm bulmak mümkün değildi. Bundan dolayı kadın ve gençlik akademileri kurularak eğitimlere ağırlık verildi. Kısacası bunları belirtebilirim. Sistemimiz içerisinde her zaman kadının rolü belirgindi ve kadın öncü konumundaydı. Kadın yaşamın her alanında yer alarak, en üst düzeyde temsilini oluşturdu. Demokratik özerklik sistemi içerisinde yüzde kırk kota ile temsilini sağladı. Kadınlar ve gençler, toplum içinde rollerini oynayabilmeleri için komün, meclis ve yönetimlere dahil edildiler. Demokratik özerklik sistemimiz içerisinde kantonlar var. Örneğin biz Kobanê halkı, Kobanê kantonu diyoruz. Genel olarak Rojava Kürdistan'ının tümünde sistemimiz ölçülerinde çalışmalar yürütülmektedir. Sistemi oturtmak ve halkın ihtiyaçlarını karşılamak için iki önemli konuyu hayata geçirmemiz gerekiyordu. Öncelikle ekonomi ve yargının çok önemli düzeyde ele alınması gerekiyordu. Bu her iki alanda kendimizi nasıl finanse edeceğimiz ve pratik uygulamalarla hayata nasıl geçireceğimiz konusunda bir yo-

ğünlaşma yaşandı.

Bu temelde pratik adımlar atıldı. Kobanê’ de göçün önüne geçmek için halka hizmet etmek ve herkesin bulunduğu yerde hizmete dahil olması gerekiyordu. Bunun için Demokratik özerklik yönetimi, bir takım projeleri hayata geçirdi. Projelerden birincisi ziraat, ikincisi hayvancılık, üçüncüsü birinci ve ikinci projelerden elde edilen ürünlerin satışı için süpermarket ve son olarak dördüncüsü de kadınlar öncülüğünde gerçekleşen terzihane projesiydi. Rejim döneminde kadınların özgür bir ekonomileri yoktu. Kadınlar üzerinde erkek egemenliği vardı. Bundan dolayı kadınların özgür bir ekonomi oluşturmaları gerekiyordu.

Bütün bunları kapsayan ve en başta gelen sorunumuz, savunma sorunuydu. Böylesi bir süreçte sorunların çözümü için savunma sistemini geliştirmek kaçınılmazdı. Savunma sistemi bölgede ilk başta asayiş çalışması olarak gerçekleştirildi. Asayiş yapılanması, halka hizmet, trafik ve diğer sorunların çözümü için çalışmalar yürüttü. Zaman geçtikçe savunma sisteminin gerekliliği de arttı ve bu çalışma kapsamlı bir şekilde örgütlendirildi. Topraklarımız işgal altında olduğu için halkın korunması elzemdi. Bütün Rojava Kürdistan’ında YPG ve YPJ’nin kuruluşları ilan edilerek iki askeri güç oluşturuldu. Gençlerin daha fazla katılım sağlamaları için askeri akademiler açıldı ve eğitimler verilmeye başlandı. Bunun üzerine her alandan kadın ve gençlik, üst düzey bir katılım gerçekleştirdi ve ülkenin her yerinde askeri eğitimler veren akademiler açıldı. Rojava devrimi başlarken Suriye’de Rejim ve Pozisyon olmak üzere iki çizgi vardı. Bunun yanı sıra bizim savunduğumuz üçüncü bir çizgi vardı. Bizim için ‘siz de bir tarafa tabisiniz’ denilerek bir üçüncü çizginin savunucusu oluşumuz kabul edilmiyordu. Bölgenin komşuları ve bölgeye gelen her güç, bizi biz olarak kabul etmeyip başka bir güce tabi görüyordu. Oysa bizim isteğimiz demokratik özerklik çerçevesinde kardeşçe yaşamdı ve bunu onlara da kabul ettirmek istiyorduk. Bizim bu istemimiz onlar tarafından hiçbir zaman kabul görmedi.

Her ne kadar bölgedeki Rejim ve Pozisyon olan güçler bizimle birtakım görüşmeler yapsalar da, bize karşı tutumları değişmediğin-

den ve ortak bir yaşamı kabullenmediklerinden bizim de onlara karşı bakışımız aynı kaldı. Kendilerini her zaman iktidar görerek, bizi ötekileştirmeye çalıştılar. Biz onlara göre, bırakalım birinci ya da ikinci sınıf olmayı, en alt sınıf bile değildik. Arapların şoven yaklaşımları kısa bir süre sonra radikal İslamcılığa dönüştü. 1400 yıllık bir anayasayı bize farz kılmaya çalıştılar. Her şeye rağmen biz demokratik özerklik taleplerimiz doğrultusunda, birlikte yaşamda ısrarcı olduk. Çünkü sistemimiz gereği toplumun bileşenlerinden bir yaşam türeyecekti. Herkes kendi kültürü, ulusal kimliği ve inancıyla toplumda yer alacaktı.

Çizgimiz, toplum içerisinde kadın rolüne en üst düzeyde önem verdi ve kadının toplum içindeki rolüne hep inandı. Felsefemizde toplumun bileşenleri ve gençlik kendisini her alanda ifade edebilirdi. Diğer güçlerin çizgisi insanda var olan her şeyi kurutuyor ve özgürlüklerini yok ediyordu. Bu temelde çok zor koşullarda çalışmalar yürüttük. Örneğin; işgalci güçler, kirli savaş taktikleriyle bize yönetiliyordu. 2013 yılında savaş çığırından çıkmıştı. Kantonumuzun dört bir yanı işgal altındaydı. Sürekli bir savaş hali vardı. Bundan dolayı da sistemimizi istediğimiz şekilde oluşturamıyorduk. Sizlerin de takip ettiği gibi 15 Eylül’de şehrimizin dört bir tarafı kuşatma altına alınarak büyük bir saldırı başlatıldı. O zaman diyorduk ki, “Biz özerkliğimizi nasıl sağlayacağız?” Çünkü sistemimizin yıkılmaması, bozulmadan devam etmesi gerekiyordu. Bunun için bir taraftan savaşırken diğer taraftan da yönetimimizi örgütlüyorduk. Savunduğumuz üçüncü çizgimizi kabul ettirmek için hiçbir zaman geri adım atmadık. Tersine, halkın ihtiyaçlarını karşılayarak Kobanê’de büyük bir direniş başlattık.

Üçüncü Dünya Savaşı, yaşamın temel taşlarını kirli ve vahşi taktikleriyle tek tek yok etmeye başlamıştı. Bundan dolayı hedef haline gelmiştik. Rojava Kürdistan’ına savaş başlatmak için neden Kobanê kantonuna saldırdılar?

Rojava Kürdistan’ında üç büyük bölge var. Birincisi Cizre kantonu, ikincisi Kobanê kantonu ve üçüncüsü de Afrin kantonudur. Her üç kantonun da etrafı Araplarla çevrilidir. Bu nedenledir ki bütün

sorunların çözümünü sağlayacak model demokratik özerklikti. Onlar Kürt halkının böyle bir modelin öncülüğünü yapabileceklerine hiçbir zaman inanmadılar. Bütün bu vahşi saldırıların tek sebebi Kürtlerin öncü güç olmalarıydı. Biz altı ay boyunca dehşet saldırılarla yüz yüze kaldık. Halkın çoğunluğunun Kuzey Kürdistan'a göç etmesine rağmen her an direnerek, kimseye boyun eğmedik. Komün ve meclis çalışmalarını aralıksız devam ettirdik. Kobanê'de kalan kitle ve sınır hattına yerleşen kimseler tekrardan örgütlendirildi.

Demokratik özerklik düşüncesiyle kantonların doğuşu gerçekleşti. Zaten herkesin de bildiği gibi 27 Ocak 2014 tarihinde Kobanê kantonu ilan edildi. Demokratik özerklik kapsamında kurumsal ve kanunsal bir evreye geçildi. Bu başlangıç, bizim için bir milattı. Kantonlarımız bütün kurumlarıyla kanunların ve anayasanın birer parçası haline geldi. Bu konu halkın yürütmesi açısından çok önemliydi.

O dönemdeki bütün tecrübesizliğimize ve eğitimsizliğimize rağmen yaşamda başardık. Rejim içerisinde hiçbir idari hakkımız ve hukukumuz yoktu. Bütün duygu ve düşüncelerimiz içtenlikle halkımıza hizmet etmekte. Verilen eğitimlerle kendimizi yeniden yarattık ve var olan yetersizliklerimizi yok ederek, büyük adımlar attık.

Kanton oluşumunun temelinde kurullar vardır. Bu da sistem şeklinde oluşturuldu. En iyi modelin kanton modeli olduğunu gördük. Buna göre Suriye'de ortak bir yaşam oluşturulabilinirdi. Öyle sanıyorum ki Avrupa'da; sizin yaşadığınız ülkelerde, örneğin İsviçre'de kabul gören bir model. Biz teröre karşı mücadele etmek için direndik. Demokratik özerklik sistemi içerisinde kendimizi nasıl örgütleyeceğiz ki, onların dayatmış olduğu yaşamımızı karartan 1400 yıllık anlayışı çürütelim?

İnternet, –özellikle de facebook ve twitter– mecralarında yayınlanan görüntülerde bu anlayışı görmek mümkün. Biz direnişimizi bu temelde yükselttik. Direnişin en çok yükseltildiği alan, kadın çalışmalarının olduğu alanlardı. Kadınlar Kobanê'de devrimin öncüleriydi. Kanton içerisinde yönetimde yerlerini alıyor ve çalışmalar içerisinde hiçbir zaman geri kalmıyorlardı. Kobanê'de yaşayan erkekler bundan büyük güç aldılar. Örneğin; kadınlar fedai eylemlerin öncülüğünü

yaptılar. Arin Mirkan'ın Miştenur tepesindeki fedai eylemi, Kobanê direnişini zirveye taşıdı.

Son olarak söyleyebilirim ki; düşman, direniş zamanlarında cihazlarından bize Arapça seslenerek şunları söylüyordu: “Yaşamı sevdiğiniz kadar, ölümü seven bir orduyu size gönderiyoruz.” Bizim onlara cevabımızsa; “Biz yaşama, sevgiye, toprağımıza ve özgürlüğe aşığız” şeklinde oluyordu. Kısa zaman içinde geniş ve kapsamlı bir şekilde demokratik özerklik sistemini ve halkımın gelişen vahşi savaş karşısındaki direnişini yeterince ifade edemediğimi sanıyorum. Bugün burada sizinle birlikte olmamız bize onur veriyor. Demokrat insanlar omuz omuza verirlerse hiçbir güç onların karşısında duramaz.

Selam ve saygılar

Yaşasın Halkların Kardeşliği!

Yaşasın YPG'nin Direnişi!

Yaşasın YPJ'nin Direnişi!

***Mustefa Ebdî**, hukukçudur ve Kobanê yerel hükümeti ve belediyeler bakanıdır. Kobanê'de liseyi bitirdikten sonra Halep'de hukuk okur. Kobanê kanton ilanından önce şehir yönetiminde çalışır. Kobanê yeniden inşa kurumunda da eşbaşkan görevini yürütmektedir.*

5.6 Necîbe Qeredaxî

Başûr: Devlet ve Özgürlük Arasında Sıkışmak

Büyük Kürdistan'ın bir parçası olan ve Irak'ın siyasi sınırlarının içerisinde bulunan Güney Kürdistan, Ortadoğu'dan ayrı analiz edilemez. Güney'i değerlendirebilmek için Irak'ın, onun sisteminin ve tarihinin kısa bir tarifi-ne mecburuz. Ki bu tarih uzun ve hala etkisini günümüzde hissettirmektedir.

Tarihi kanıtlara göre Irak kelime olarak 'arq' mastarından türetilmiştir ki, bu da köken ya da kaynak anlamına gelmektedir. Bu kelimenin kendisi anlamlıdır ve anlamlı bir değerlendirmeye de layıktır. Irak ilk şehir-devletinin döl yatağıdır ve insanlık tarihindeki ilk devlettir. Burası mal'dan kapital birikiminin ilk gerçekleştiği alandı. Kapitalist sistemi son 400 yıl ya da yirminci yüzyıla sınırlandırmak tarihi bir hata olur.

Devletin kökenleri ve onun beş bin yıllık tarihi, Irak ve Aşağı Mezopotamya'da bulunmaktadır. Sistem, o zamandan beri varlığını toplumla ve onun çeşitliliğiyle sürekli bir biçimde karşı karşıya gelerek sürdürdü. Dünyanın her tarafında devletin toplum üzerindeki etkisi hakkında tartışmalar var. Fakat bu ülke ve Güney Kürdistan'da Irak'ın tarihi kökleri hakkında eleştirel tartışmalar yürütülmedi. Pratik açıdan bakıldığında, bu tarihsel hata, mevcut Güney Kürdistan sistemi için sorunlu olduğunu kanıtladı. Neden?

Ortadoğu, büyük miktarlarda doğal ve mineral rezervlere sahip olduğu için küresel krizlerin ve karmaşıklıkların merkezi olarak görülüyor. Oldukça genç bir nüfusa sahip. Çoğunluk ise orta yaş civarındalar. Bu açıdan da zengin bir ülke. Günümüzde Güney Kürdistan ve Irak, 1990'larda kamuoyuna açıklanan 'Yeni Dünya Düzeni' nin ve 2000 den itibaren de 'Büyük Ortadoğu Projesi' nin en olumsuz etkisi altında. Bu projeler, hangi isim ve unvan altında olurlarsa olsunlar, dış güçlerin iç dinamikleri dikkate almadan tasarladığı projelerdir.

Britanya'nın 1932 yılına kadar egemenliği altında bulunan Ortadoğu ve Irak'ta bir ulus devlet inşa etmek, Irak devletine Britanya'nın çıkarlarına hizmet edecek biçimi vermek demektir. Bu egemenlik, 1932'de sadece görünüşte kaldırıldı. 1916 Sykes-Picot Anlaşması ile Kürdistan'ın bölünmesinin ardından siyasal, sosyal, ekonomik ve hatta toplumsal konular bu anlaşmaya göre şekillendi. Bu durum, Ortadoğu halkları için genel olarak zor koşullar yarattı ve Güney Kürdistan'ı doğrudan etkiledi.

1958'de monarşik yönetimin parçalanmasından sonra, Irak devleti Kürt halkının varlığını kabul etti, ancak siyasi ve idari işlere katılmalarına izin vermedi. Yine, Sünni Arap nüfusa dayanan merkezi ulus devlet sistemi geçerli oldu. Sonuç olarak, Kürtler partner olarak görülmedi ve diğer toplumsal ve dini varlıklar –Sünni Arap nüfusun dışındakiler– dışlandılar. Bazı hallerde ise en kötüsü oldu; ortadan kaldırılmak istendiler.

Yukarıda bahsedilen dünya kapitalist sistem krizinin üstesinden gelmek için girilen arayış, kendisinin yenilenmesi ve genişlemesi önünde Saddam Hüseyin'i bir engel olarak gördü. Ortadoğu'daki çıkarlarını yeniden değerlendirmek durumunda kaldığında da bir operasyon başlattı ve onu alaşağı etti. Böylece Baas partisi –ki bu siyasi partinin tek modeliydi– dönemini sonlandırdı. Gerçekte, Baas-Saddam Hüseyin'in çözülmesini, 'kapitalist modernitenin ulus devlet modelinin dağılmasının başlangıcı' olarak ileri sürebiliriz. Ancak o tarihten itibaren herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Egemenlik sadece Sünni Araplardan Şii Araplara devredildi. Şiiliğin etkisi altında, İran Irak'a hükmetmeyi başardı.

Ancak Güney Kürdistan'ın durumu neydi? Son 24 yılda neler başarıldı? Durumu şöyle özetleyebiliriz: 1991'den itibaren iki ana siyasi parti (KDP ve KYB) Güney Kürdistan'ı yönetti, ki bunların ikisi de Baas partisinin zihniyetini ve merkezi ulus devlet modelini aşamadı. Her ikisi de toplumsal çeşitliliği ortadan kaldırmaya ve insanların ortak yaşamına olumsuz bir etki yapmaya çalıştılar.

Güneyde hayatın her alanını etkileyen üç önemli sorun var. İlki, vatandaşlık kavramına dayalı demokratik ve kurumsallaşmış bir

yönetimin eksikliği. Bu, şeffaf olmama ve adaletsizlik düzeyini arttırmıştır. Bilindiği gibi, Irak dünyadaki en yolsuz ülkeler listesinin başında geliyor. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'ne göre bu durum Güney Kürdistan'a yayılmış durumda. Sistem, bahsedilen bu partilerce –özünde birkaç aile tarafından– işletilen, ekonomik tekele dayalıdır ve toplumsal düzeyde, üretim yerine tüketime dayalıdır.

Baas partisi yönetimi döneminde, Saddam Hüseyin'in bir karar-namesince tüm işçiler *aşğılık* statüsü altına alındı. Bunu takiben, üretimin kaynağı olan köyler imha edildi. Enfal Kampanyası sırasında yüz binlerce Kürt öldürüldü. Onu Kuran'ın bir bölümünden türeten Saddam, Enfal terimini Kürdistan'da etnik temizlik kampanyası başlatmak için kullandı. Halepçe de dahil olmak üzere birkaç bölge kimyasal bombalarla saldırıya uğradı. Tüm bu toplu öldürme vakalarına rağmen temel sorun, Güney Kürdistan'daki Kürt makamları yeni bir yönetim ve siyasi parti modeli sunamadılar. Demokratik kurumsallaşmaya yönelik projeleri hiçbir zaman olmadı. Hiçbir zaman geleneksel ulus devlet modeli dışında düşünemediler.

Bu durum en çok kadınların üzerinde olumsuz bir etkide bulunmuştur. Kayıt altına alınan kadına yönelik şiddet, kaydedilmeyenler kadar kaygı vericidir. 'Yarı bağımsız' bir organ olan Sivil ve Yayın Kuruluşu istatistiğine göre yılda en az 370 kadın öldürülüyor. Bu, bir gün içinde birden fazla kadının öldürülmesi veya kendisini öldürmek zorunda bırakılması anlamına gelir. Şimdiye kadar kadınların siyasi veya ekonomik alanda kendilerini ifade edebilecekleri özgür bir alan yoktur. Kadın kuruluşları var, ancak toplumdaki en küçük değişiklikleri etkilemeyi başaramamışlardır. Hem otorite hem de toplum, erkek karakterli olduğundan, –ki bu da hayatın her alanına yansır– kadınlar dikkate alınmamaktadır.

Artan şiddete rağmen, kadınlar tabuları kırmaya çalışmadılar. Örneğin öldürülen bu kadınlardan birinin tabutunu taşıma ya da onlara karşı bir duruş gerçekleşmedi. Çoğu durumda bu cinayetler, kadınları, kendilerinin mağduriyetlerini savunmakta tereddüde düşüren namus cinayeti olarak etiketlenmişlerdir. Kadınlar tarafından yürütülen mücadeleler zayıf, örgütlülüğü eksik ve ana akım toplumdan izole

olan, sadece bir grup elit kadın ile sınırlıdır. Ki onlar da kadınların çalışmasını feminist bir çaba yerine, bir meslek olarak görmekteler.

2003 yılına kadar kadınların durumu, kabile toplumunun sonucuydu. O zamandan bugüne Güney Kürdistan toplumuna nüfuz eden küresel sermaye, yalnızca mallarını sunmakla kalmadı; aynı zamanda kendi normlarıyla doymuş yeni bir kültür enjekte etti. Yerel, değişime kapalı ve kısıtlayıcı normlar ile enjekte edilen yabancı kültür arasında yakalanan kadınlar, çok daha ciddi bir durumla karşı karşıya kaldı.

Yıllık milyarlarca dolarlık petrol servetinden toplum yarar görmüyor. Buna rağmen bir elit, görünüşte serbest piyasa ve neoliberalizme dayanan bir yaşam modeli dayatmakta. Fakat bu normlar, akraba ilişkilerinin ve mülkiyet kavramının hâkim olduğu bir topluma yüklenmiştir. Bu yazı yazıldığı vakit, devlet memurlarının maaşları aylarca ödenmemişti. Aylık maaş, elektrik, temiz su, standart yol, sağlık ve modern eğitim sistemi gibi en temel haktan mahrum bırakılıyorlar.

Güney Kürdistan'daki ikinci sorun, Irak merkezi hükümetiyledir. Kürt siyasi partilerinin, yazarların, akademisyenlerin ve gazetecilerin vs. Irak hükümetini nasıl eleştirdiklerine bir bakın. Sünni ve Şii Araplarla olan ihtilaflarında, tok bir milliyetçi söylem kullanıyorlar, ancak hiçbir yeni bir paradigma ve yönetim modeli üretmedi. Onların geleneksel yöntemleri, savunma sistemini de etkiliyor. Görüldüğü gibi, IŞİD Musul'u kısa bir süre içinde işgal etti, çünkü Irak ordusu tek bir ideolojinin egemenliği altındaki ulusal bir güç değildi. Bu, eski Irak'ın parçalanmasının başladığına işaret etti. Ayrıca daha sonra Şengal'e (kalplerimizde bir yara haline gelen şehir) saldıran IŞİD militanlarının moralini de artırdı. Bununla bağlantılı olarak, biz Kürtler kendimize eleştirel yaklaşmalıyız. Neden? Kürtler, önemli ve stratejik konular hakkında tek bir görüşe sahip değiller. Bu görüşler iki farklı ideoloji arasında bölünmüştür. Birisi siyasal, idari, sosyal ve ekonomik konuları devlet ve otorite perspektifinden ele alırken, diğeri devlet dışı bir perspektiften bakıyor. İkincisi zayıf ve dağınık bir durumda.

Şengal ve Ezidi Kürtleri konusunda bu ikilem belirgin bir hale geldi. Ne Ezidiler korundu ne de kendi savunma birimlerini kurmalarına izin verildi. Irak Kürdistan'ı Demokrat Partisi (KDP) silahlı kuvvetlerinin Şengal'den ayrılmasıyla, bölge IŞİD'in işgaline terk edildi. Çünkü onu savunmak için ulusal bir savunma gücü yoktu. Resmi olmayan rakamlara göre, 3.700'den fazla Ezidi kadın ve çocuğu IŞİD alıyordu ve onlar, Musul ve Rakka pazarlarında seks kölesi olarak satışa çıkarıldılar.

Şimdiye kadar bahsettiklerim, toplumu egemenlik ve merkezileşme perspektifiyle yönetmek isteyen iktidardaki elitlerin ortaya çıkardığı sonuçlar ve onların ideolojisidir. Devlet dışındaki herhangi bir çözümü düşünemiyorlar. Devlet kurma projeleri bile olmadığı gibi, dayanaksız bir söylem kullanmakta ve komşu devletlerin yörüngesinde çalışmaktalar. Bu, Güney Kürdistan'ın çektiği üçüncü sorun.

Bu ideoloji, kapitalizmi toplumsal problemleri çözme potansiyeline sahip en uygun sistem olarak gösterir. Ancak kendisi tüm sorunların kaynağıdır. Güney Kürdistan sadece bunlardan mı ibarettir? Hiç şüphesiz hayır. Toplum içinde özgürlük arayışı var; hem alternatif medyada hem de kadın hareketinin bir bölümünde böyle bir arayışı görmek mümkün. Kadınlar, 2015 yılından itibaren, haklarını geçmişten çok farklı bir şekilde talep eden yeni bir aktivizm aşamasına girdiler. Bununla birlikte, hedefleri karşılamak için radikal bir şekilde örgütlenme içinde değildiler. Teoride olmasa da pratikte büyük zayıflıklar yaşamaktadırlar.

Bu yeni paradigma, devlet yetkililerini beklemek yerine, eylemcilerin toplumlarını alttan organize etmesi gerektiğini savunuyor. Şimdi, kendilerini İslamcı ya da laik olarak nitelendirmeyen ve onlardan farklı olan yeni politik, gençlik ve kadın hareketleri var. İlk ikisi, iktidarı ele geçirirlerse, değişim getirebileceklerini düşünüyor. Bu yöntem son birkaç yıldır denendi, ancak hiçbir şey değiştirilmedi ve hiçbir sorun çözülmedi. Bu, değişimin yetkililer tarafından başlatılamayacağını, ancak toplumun örgütlülüğü ile ortaya çıkacağını göstermektedir. Bu alternatif görüş, eski totaliter görüşün söndürülmesi yoluyla giderek gelişmektedir.

Kadınlar arasında, kadın meselelerinin çözümü ile ilgili iki görüş var: bir grup kadın, çözümün hukukta değişiklikler yoluyla yapılacağına inanmakta. 2011 yılında kadınlara yönelik şiddeti durdurmak için bir yasa yürürlüğe girdi. Fakat şimdiye kadar uygulamaya konmamıştır. Şimdi bile, bazı hafif sınırlamalarla, erkeklerin dört eşe sahip olması için izin verilmektedir. Bazı kadınlar arasında –bireysel ve kurum olarak– egemen olan diğer bir görüş ise “Yasaların önemli olduğu doğrudur, ancak yürürlüğe girmesinin yanı sıra toplumda değişim olabilmesi için toplumun örgütlendirilmesi gerekir” şeklindedir. Toplumun öz örgütlenme metodu Abdullah Öcalan tarafından teorize edilmiştir. Topluluğun işlerini sadece kentsel alanlarda değil aynı zamanda kırsal alanlarda yöneten meclisler, komünler, özerk komiteler çerçevesinde ki öz örgütlenmeden bahsediyoruz.

Kürdistan ve Irak tarihinde tanık olunan bir gerçek var; bölgemiz dış plan ve projelerin bir mezarlığıdır. Tarihsel olarak bu bölge, dış planları ve projeleri reddetmekte ve kendilerini barındırmalarına izin vermemektedir. Bu bölgenin sorunlarını çözebilecek tek proje, iç dinamikleri ciddiye alan bir projedir.

Bir örnek ataerkillik konsepti üzerine ışık tutmak istiyorum. Toplumumuzun klasik görüşüne göre, muhafazakâr bakışlara sahip olan erkekler, kadınları eşya ve namus olarak ele alırken kendilerini de bu “namusun” koruyucusu olarak görürler. Hal böyleyken bu anlayış kendisini Şengal’de göstermedi. Tüfeklerini attılar ve sırtlarını halkına döndüler. Şengal’in işgalinin sonrasına bir göz atalım; daha önce tartışılan ikinci alternatif paradigmadan etkilenen Kürt kız ve erkek çocuklarının, IŞİD cihatçılarıyla savaşmak için Kerkük, Celwla ve Şengal’e nasıl koştuklarına bakalım. Bu, yeni bir ulusal gurur ve kendine güvenin atmosferini yarattı. Geleneksel normların hâkim olduğu bu bölgelerde, erkekler kadınların nasıl IŞİD’e karşı savaştıklarını gördüklerinde, bu, ‘kendisini her zaman otorite olarak gören’ erkek ruhunda fırtınaya yol açtı ve böylece savaşa katılmaya karar verdiler. Bu ruh, şimdi tüm toplumu etkilemiş ve birkaç soruyu ortaya çıkarmıştır.

Kültürel, lehçe ve dini çeşitliliğimiz nedeniyle Kürt halkı olarak siyasi açıdan farklılıklarımız olabilir, ancak birlik olmamız radikal bir değişikliği ortaya çıkaracaktır. Burada özellikle sermayenin ve devletin doğru bir şekilde analiziyle bu modeli aşmak ve yeni bir model aramamız gerekmektedir. Toplumumuzun iç dinamiklerine, özellikle kadınlara, değişim için inanmak zorundayız.

Necîbe Qeredaxî, 1967'de Süleymaniye'de doğdu. Bağdat Mustensirîye Üniversitesi Kimya Bölümünden mezun oldu. 1996'dan beri aktif bir şekilde kadın özgürlük mücadelesi içinde yer almaktadır. 1997 yılında Özgür Yaşam gazetesinde gazetecilik hayatına başladı ve 1999 yılından beri televizyon ve radyo gazeteciliğine devam ediyor.

5.7 Şirzad Kamangar

Rojhilat: KODAR Modeli

Bu tarihi aşamada kapitalist modernite, bölge halklarına savaş ve katliamdan başka bir şey getirmemiştir. Modernite'nin sermaye güçleri ile Ortadoğu'nun iktidarları arasındaki bu savaş, zirveye ulaşmıştır. Diğer taraftan da halkların demokratik güçleri, bölgeyi kuşatan bu kriz ve kaosu atlattmak için mücadele ediyorlar. Açık ki bölgede Üçüncü Dünya Savaşı gerçekleşiyor. Elbette bu savaş, daha önceki iki savaştan daha derin, geniş ve uzun sürelidir. Dünya kapitalist sistemi, bölgede yeni bir sistem oluşturma yetisine sahip değil. Görünen bizatihi sistemin çöküşüdür. Ulus devlet modeli ve milliyetçi yöntem, sadece ulusların ulusal mücadelelerini değil, Kürt ulusunun da mücadelesini etkilemiştir; aynı zamanda sorunların ve kaosun artmasına neden olmuştur. Ulus devlet sisteminin yaratmış olduğu sorun ve tikanıklıkları aşmanın tek alternatif yolu, demokratik sistem projesi ve uygulamasıdır.

İran, Tarihsel Gerçek ve Bugün

Hem etnik hem de dinsel açıdan farklı kimliklerden oluşan İran toplumu, zengin bir kültüre sahiptir. Ortadoğu'nun hemen hemen tüm ulusal ve dinsel kimliklerini barındırdığını söyleyebiliriz. Eğer İran, tüm bu farklı ulusal kimlikleri milliyetçi ya da dinci bir ideolojik hegemonya altında tutmak isterse sorunlarla karşı karşıya kalacaktır. (Bunun yerine) dinci ve milliyetçi nasyonalizmin çok daha incelikli bir yöntemini yürütmektedir. İran sistemi, kapitalist modernite yöntemlerini kullanıyor olmasına rağmen kendi çıkarları için modernizmin antipropagandasını yapmaktadır. İran hükümeti, devrimci ve demokratik gelişmeleri ortadan kaldırma konusunda geçmiş bir tecrübeye sahip.

Ortadoğu'nun ciddi bir kaos ve krizle yüz yüze olan tüm devletleri ve toplumları arasında, İran en üst sırada yer alıyor. Bununla beraber

güçlü bir ulus devletin varlığından dolayı İran despotizminin yıkılması ve yenilmesi için Ortadoğu'da çok müsait bir durum bulunuyor.

Şu ana kadar İran halkı üzerine, başka bir deyişle şahlara ve muktedirlere karşı halkların toplumsal, ekonomik, siyasal, düşünsel ve sanatsal yaşamı ve direnişi üzerine bilimsel bir araştırma yapılmamış; tarihçiler halkların tarihsel yaşamı temelinde etkili bir adım atmamışlardır. İranlı ve yabancı tarihçilerin çoğu, halkların toplumsal ve ekonomik durumuna önem vermemişlerdir. Amaçları, bireysel çıkarlarını koruma esası üzerine olduğu için düşüncelerini muktedirlerin hizmetine koşturmuşlardır. Ortadoğu'da modernist fikirlerle en çok meşgul olan İranlı aydınlar hâlâ Şii modernizmini kurmak için bir adım atmamışlardır. İktidarcı İslamla milliyetçi ideoloji aynıdır ve son 200 yıllık ulus devlet oligarşisini bir maske olarak kullanmaktadır. Bu bakımdan İran İslam Cumhuriyeti en açık örnektir. İran, farklı halk, din, inanç ve kültürlerden müteşekkildir. İran'da Azeri, Kürt, Fars, Arap, Beluci, Türkmen ve birçok dil ve kültür yaşam sürmekte olmasına rağmen; bu farklılıklar, en temel ulusal ve insani haklarından mahrum bırakılmışlardır. İran İslam Cumhuriyeti, İran toplumunu tek renkli kılmak ve homojenleştirmek için elinden geleni yaptı. Tüm demokrasi ve insani hak değerlerini çiğnedi.

Kadın, ulus ve farklı inançlar sorunu, bir çözüme kavuşmadığı gibi günden güne de derinleşmektedir. Bununla beraber, bir yandan ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel krizler; öte yandan bölgesel ve uluslararası düzeydeki ilişkilerde yaşanan kriz, İran'ı çöküşe götürüyor. İran, bir Ortadoğu ülkesi gibi diğer bölge ülkeleri üzerindeki hegemonyasını tesis etmeye çalışıyor.

Tarihsel gerçeklere göre belki de İran tarihini devletli uygarlığın tarihi olarak değil demokratik uygarlığın tarihi olarak değerlendirmek gerekiyor. Ya da şöyle mi demeliyiz: İran tarihi, şah ve imparatorlarla başlamamıştır ve İran İslam Cumhuriyeti'nin bugüne kadar getirdiği bir tarih değildir. Ama maalesef, bize bugüne kadar, İran'da muktedirin şahlar, İran'ı koruyanın her zaman devlet olduğu ve bizlerin de onlar sayesinde hayatta kaldığı anlatılmıştır. Bu konular toplumu aldatmak ve toplumsal düşünceyi yok etmek için böyle kavra-

tılır. Ancak hakikat çarpıtılmıştır ve devletli uygarlığın İran halkları tarihinden çıkması nedeniyle tüm halkların tarihsel kimliği yeniden başlatılmalıdır.

Kürtler ve Özgürlük Hareketi, yıllardır varlığını korumak için mücadele ediyor. Özgürlük Hareketi, tarihine dayanarak ulus devlet sistemini aşabilmiş; toplumsal ve siyasal sorunların çözümü için alternatif demokratik ulus çözümünü geliştirebilmiştir. Demokratik konfederalizm sistemi, çok renkli ve toplumsal doğaya dayanan eşitlikçi özelliğiyle Kürt halkı öncülüğünde demokrasi çağının müjdesini veriyor. Bu temelde Doğu Kürdistan ve İran'daki Kürt halkı, demokratik ve devletli olmayan bu sistemi, kendisinin ve Kürdistan'daki diğer tüm renklerin sorunlarının çözümü olarak görüyor.

Doğu Kürdistan'da Demokratik Konfederalizm'in Esasları

1. Ulus devlet ve milliyetçilik, toplumda demokrasi ve özgürlüğün yerleşmesinin ve yayılmasının önündeki en büyük engeldir; ayrıca özgürlüğe ve siyasal-toplumsal iradeye ulaşmak için devlet kurmaktan başka bir yolu seçenek olarak sunmuyor. Ulus devlet modelinin yenilgisi, açık ki Ortadoğu'nun mevcut durumunun ve dünyanın bugün içinde bulunduğu krizin kaynağıdır. Kapitalist sistemin hegemonik güçleri, daima parçalama siyasetinden ve halklar arasındaki savaşın yükseltilmesinden kazanç sağlamış ve yararlanmıştır. Ulus devlet modeli, homojen bir toplum yaratarak toplum içerisindeki tüm renklere ve farklılıklara düşmanlık göstermiştir. Buna karşın demokratik konfederalizm sistemi, toplumdaki tüm renklerin ve farklılıkların iradeleşmesini kabul eden demokratik ve devlet olmayan bir modeldir. Kapitalist sistemin çıkarıcı zihniyetinin dışında, barışa ve krizin aşılmasına kapı aralar.
2. Toplumu görmezden gelen ve daima liberalizmin bireyci paradigmasını meşrulaştıran zihniyete karşı, demokratik konfederalizm, toplum ile birey arasında uyumu esas alır.
3. Demokratik konfederalizm sisteminde karar verme organı, bi-zatihi toplumun kendisidir. Tartışma, karar alma ve uygulama

- süreçleri demokratik güçler tarafından yapılır ve bu da seçim esası üzerinden gerçekleştirilir. Demokrasi, doğrudan ve toplumun tüm renklerinin katılımıyla işler. Bu sistemde seçilen ve yönetici olan kişi, toplumun aldığı kararları pratikleştirmekle sorumludur.
4. Kararlar, köy, ilçe, mahalle ve kent meclisleri tarafından alınır. Karar alma sürecinde en inisiyatifli organ halk meclisleridir. Kararlar, toplumun tüm kesimlerinden gelen temsilcilerin oluşturduğu Yönetim Konseyi (Konseya Rêveber) tarafından alınır.
 5. Demokratik konfederalizm, devletsiz demokratik bir sistemdir; başta kadın ve gençler olmak üzere toplumun tüm kesim ve renklerinin özgür ve eşit yurttaşlık temelinde özgür ve eşit yurttaş meclislerini kurar. Gücünü toplumsal, kültürel, ekonomik, bilimsel, sanatsal, siyasal, savunma, diplomatik ve hukuki alanlardan ve toplumsal çeşitlilikten alır.
 6. Demokratik konfederalizmin devletle olan ilişkisi, devlet+demokrasi şeklindedir. Demokratik toplumun özerk sistemi ve devletin, iki taraflı ve karşılıklı olarak birbirlerini tanımaları prensibine dayanır. Demokratik konfederalizm, devleti inkâr etmeden ve ona entegre olmadan toplumun demokratikleşmesini esas alır.
 7. Demokratik konfederalizmin İran devletiyle ortak bir siyasi çatı altında bulunabilmesi, ancak demokratik özerklik statüsünün devlet tarafından tanınmasıyla mümkündür. Şunun bilinmesi önemlidir: demokratik özerkliğin amacı, devlet sistemine katılmak değildir. Elbette toplumun demokratik otoritesi, İran'ın mevcut sınırları çerçevesindedir. Açık ki devlet ile demokratik toplum arasında böyle bir statüyü elde etmek ve uygulamak için demokratik bir anayasanın yapılması gerekir. Aksi takdirde demokratik konfederalizm, kendi demokratik özerk sistemini tek taraflı olarak uygulamaya çalışacaktır.
 8. Kadın özgürlüğü demokratik konfederalizmin temel ilkelerinden birisidir. Kadın özgürlüğünün düzeyi, toplumun özgürlük düzeyini belirler. Demokratik siyaset, kadın olmadan ne yürüyebilir ne barışı tesis edebilir ve ne de çevreyi koruyabilir. Kadın, konfedere birlik olarak özel ve özerk bir şekilde demokratik konfederal-

lizimde yer alır ve kendisini örgütler.

9. Doğu Kürdistan Özgür ve Demokratik Toplumu (KODAR) sisteminde gençlik, temel ve öncü bir role sahiptir. Gençlik, ahlaki-politik toplumun gelişmesi için özgürlükçü ve demokrat bir güçtür. KODAR'da konfederal ve özerk bir şekilde yer alır ve kendisini örgütler.
10. Kapitalist modernite, sermaye, endüstriyalizm ve ulus-devlet yoluyla çevreyi tahrip ediyor. Demokratik konfederalizm, ekolojik sorununa büyük bir hassasiyet ve dikkatle yaklaşır; ekolojik toplum kültürünü yeniden inşa ederek doğanın fethine, yok edilmesine ve işgaline karşı durur. Ekolojik bir ekonomi ve toplumu esas alır.
11. Demokratik konfederalizm, dışarıdan gelebilecek işgalci güçlerin tehditlerine ve içerideki iktidar güçlerinin müdahalelerine (toplum içerisindeki egemen sınıfların saldırılarına) karşı, öz savunma gücüne sahiptir. Demokratik konfederalizm içindeki her toplumsal birim, öz savunma prensibi gereğince kendini savunma hakkına sahiptir. Ancak bu, militarist bir ordu kurma anlamına gelmez. Tüm öz savunma birimleri, pratik inisiyatifte de sahiptir; fakat demokratik siyasetin kurum ve organlarını gözeterek çalışma yürütürler.

Sistemin İçeriği

Toplumsal bir konfedere sistem olan Doğu Kürdistan Özgür ve Demokratik Toplumu (KODAR) “kendi kaderini tayin hakkı”nı, demokrasiyi, kadın özgürlüğünü ve ekolojik yaşamı esas alır. Devletsiz bir sistemdir ve toplulukların demokratik toplumsal, siyasal ve kültürel örgütlenmesi üzerine kuruludur. Tüm etnik, ulusal, dini, mezhepsel ve kültürel gruplar kendilerini komün, meclis, kongre, akademi, sendika, kooperatif ve partiler şeklinde örgütleyebilirler. Demokratik konfederalizm, kendisini demokratik ulusun boyutları (siyasal, toplumsal, özgür eş yaşam, ekonomik, hukuki, kültürel, eğitim, öz savunma ve diplomasi) üzerine temellendirir. Yerel demokratik seçimleri, kararları ve tüm düzeylerde katılımı esas alır. Toplumdaki

çeşitliliklerle birlikte yaşam (farklılıkları gözeterek) özgürlük ve eşitlik ölçüsü temelinde kabul edilir. Kürt toplumu ve Kürdistan'daki farklı etnik, ulusal, dini ve mezhepsel sorunların çözümünde devletçi ve milliyetçi yaklaşımları kabul etmez. Kendi toplumu için demokratik ulusu; dışarıdakiler içinse İran uluslarının ve halklarının demokratik konfederalizm modelini esas alır.

Şirzad Kamangar, son 15 yıldır İran ve Kürdistan'da aktif siyasi mücadele vermektedir. "Kürdistan Özgür Yaşam Parti"sinde (PJAK) konsey üyesidir. Kardeşi, Farzad Kamangar da insan hakları savunucusudur ve Mayıs 2010'da İran devleti tarafından siyasi görüşlerinden dolayı idam edilmiştir.

5.8 Selma Irmak

Bakûr: Devletten Demokrasiye

Feodalizmden kopuş ve kapitalist sisteme geçişin başlangıcı olan 1789 Fransız Devrimi'nden bu yana ortaya çıkan ulus devlet, meşruiyetini bir ulusun belli bir coğrafi sınır içindeki egemenliğinden alan devlet şeklidir. Devlet politik ve jeopolitik bir varlık, ulus ise kültürel ve/veya etnik bir varlık olarak addedilir. Ulus devlet kavramı ise bu ikisini belli bir coğrafyada örtüştürür ve böylelikle kendisinden önce gelen devlet yapılarıyla büyük ölçüde farklılaşır.

Tarihteki diğer devletlerden farklı olarak ulus devlet modelinde, devleti oluşturan tüm vatandaşların ortak bir dil, kültür ve değerleri paylaşması esastır. Ulus devlet kavramı, her milletin kendi kaderini tayin ve otonomi hakkına sahip olduğu fikrini içermesine rağmen, günümüzde dünyanın birçok yerinde ulus devlet çatısı altında siyasi, etnik, dini, sınıfsal sorunlar varlığını sürdürmektedir. Bu anlamda ulus devlet sistemi, toplumlar arasında derin çelişkilerin ortaya çıkışına neden olmuştur. Tarihte imparatorluklar çağında veya onun öncesinde kent devletleri döneminde toplumlar arasında öyle derin ayrılık ve çelişkilerin olmadığını biliyoruz. Bu temelde kent, yer ve bölge çaplı özerk yönetimler, ulus devletçiliğin kurban ettiği diğer çok önemli kültürel gelenekler arasındadır. Uygulanan tüm toplumsal ve devletsel yönetimlerde kentin, yerelin ve bölgelerin kendine özgü yönetimleri, özerklikleri hep olagelmıştır. Bu anlamıyla katı merkezîyetçilik, esas olarak modernitenin tekelci karakteri olarak bir ulus devlet hastalığıdır.

Türkiye bir ulus devlet yönetimi olarak tarihi geçmişinden aldığı siyasi ve toplumsal genlerle birlikte, aşırı merkezîyetçi bir devlet geleneğine sahiptir. Osmanlı döneminden beri devletin birliği ve bütünlüğü için 'kardeş katlini' bile fetvalar yoluyla meşrulaştıran bir devlet geleneğine sahip olan Türkiye Cumhuriyeti devleti, Anadolu

gibi çeşitli halkların yaşadığı bir coğrafyayı, ulus devlet mantığı içinde tek tipleştirme yoluna girmiş ve bu coğrafyada yaşayan halklara nice acılar çektirmiştir. Anadolu coğrafyasında birçok halk yaşamasına rağmen, bu halklar, bütün haklarından mahrum bırakılmıştır. Osmanlı'nın dağılma ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulma sürecinde Kürtlerin neden sonuç alabilecek bağımsızlıkçı bir çizgi geliştiremediği hala tartışılmaya muhtaç önemli tarihsel konular arasında yer almaktadır. Bu tartışmanın önemli boyutlarından birisi, Kürtlere verilen özerklik vaadidir. Her ne kadar bugün Kürt hareketinin ortaya koyduğu Demokratik Özerklik Projesi, ilk kez tartışılan bir konu gibi genel kamuoyuna sunuluyor olsa da bu meselenin 1918-23 sürecinde yoğun bir şekilde tartışıldığını tarihsel belgeler aracılığıyla biliyoruz. Diğer bir yandan, Kürtlerin bağımsız bir siyasi hat oluşturmamalarının da etkisiyle dönemin Kemalist güçlerinin, bu vaadi konjonktürel olarak kullandığını, "Kurtuluş savaşı" sonrasında bu sözler hiç verilmemişçesine tarihi yeniden yazdığını söyleyebiliriz. Son olarak, 1923 sonrası ortaya çıkan Kürt isyanlarının/direnişinin temel kaynağının verilen özerklik sözlerinin yerine getirilmemesi olduğunu belirtmekte fayda var. Bizim Türkiye ve Kuzey Kürdistan için bir proje olarak ortaya koyduğumuz perspektif; kronik ve yapısal sorunlar yumağı olan devlet mekanizmasının işlerliğini sağlamak ve Türkiye halkları için bir gelecek vaadi sunmaktır. Çünkü her şeyin tek elden yönetildiği devlet sistemleri, çağın gereği olarak miadını doldurmuştur.

DEMOKRATİK ÖZERKLİĞİN SİYASAL BOYUTU

Türkiye'nin demokratikleşmesi çerçevesinde farklı kimliklerin, kendilerini özgürce ifade etmesine; örgütlenmelerini, sosyal yaşam ve kültürel faaliyetlerini özgürce yürütebilmesine olanak veren siyasal biçimlenişe, demokratik özerklik diyoruz. Burada kastedilen özgürlükler yalnız bir bölge ve toplumsal kesim için değil, Türkiye'de yaşayan tüm etnik ve sosyal kesimler için geçerlidir. Zira özgürlükler coğrafi sınırlarla çerçelenemez.

Demokratik özerklik, Kürt halkının kendi demokrasisini kurma ve kendi toplumsal sistemini organize etme hareketidir. İçte demokratik

ulusu, dışta ise ulus üstü yapılanmayı ifade eder. Toplumun siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, inanç ve mezhepsel, etnik, cinsiyet özgürlüğüne dayalı, ekolojik, komünal alandaki örgütlenmelerinin birliği ve örgütlenmiş toplumun kendi kendini yönetme organizasyonudur.

Kürt sorunu söz konusu olduğunda Kürt kimliğinin anayasal kabulü, anadilde eğitim, Kürt kültürüne özgürlük ve diğer kültürlere verilen desteğin Kürt kültürüne de verilmesi; düşünce, örgütlenme ve siyaset yapma özgürlüğünün Kürt kimliği ile kullanılabilmesi ve bunlara bağlı olarak da Kürt halkının kendi iradesini açığa çıkarması temelinde yerelde kendi sorunlarını tartışacağı ve çözeceği, bazı sorunları konusunda da taleplerini merkezi hükümete ileteceği bölgesel meclislerin kabul edilmesidir. Demokratik özerklik böyle tanımlanabilir. Demokratik özerklik, başta Kürt halkı olmak üzere toplumun yeniden örgütlenme temelinde siyasetle buluşması anlamına gelmektedir. Demokratik özerklik bir model olarak Türkiye ve Ortadoğu gerçeğinde siyasetin hak ettiği yeri alması, hak ettiği değeri kazanması anlamına gelmektedir. Bu nedenle demokratik özerkliğin siyasetini ana esaslarıyla tartışmak, demokratik özerklik altında gerçekleşecek siyasetin içeriği kadar biçimi ve işleyişini açığa çıkarmak da son derece önemlidir.

DEMOKRATİK ÖZERKLİĞİN HUKUK BOYUTU

Kürt halkı son kırk yıllık tarihinde yürüttüğü ve ağır bedeller ödediği mücadele ile kendi varlığını bütün dünyaya kanıtlamıştır. Bir halkın, –hele neredeyse nüfusu kırk milyonu aşan bir halkın– 21. yüzyılda varlığını ispatlama mücadelesi yürütmek zorunda kalması ve bu uğurda çok ağır bedeller ödemesi, bütün insanlık açısından çok büyük bir utanç olduğu kadar, Kürtler açısından da onurlu yaşamanın olmazsa olmazıdır. Hayvanların bile dili ve kimliği inkâr edilmezken ve yasaklanmazken bu halkın kimliği ve dili inkâr edildi ve yasaklandı. Kürtler de verdikleri bu mücadeleyle kendi kimliklerini bütün boyutlarıyla yeniden yarattılar ve kazandılar. Kürtler açısından bundan sonrası, yaratılan bu kimliğin yaşamın her alanında örgütlendirilmesi ve hukuki, siyasal, ekonomik, kültürel, öz savunma ve diplomasi alanlarında somut olarak yaşamsallaştırılmasıdır.

Tamamen halkların, toplumun yürüttüğü mücadelenin bir sonucu olan hukuki gelişim süreci, geline aşamada üç kuşak insan hakları çerçevesinde evrensel bir düzey kazanmış durumdadır.

Daha çok liberalizmin gölgesinde elde edilen ve ‘birinci kuşak insan hakları’ diye literatürde yer edinen ‘kişi hak ve özgürlükleri’nden; daha çok reel sosyalist sistem tarafından kabul edilen ve literatüre ‘ikinci kuşak insan hakları’ diye geçen ‘ekonomik, sosyal ve kültürel haklar’a; oradan da daha çok küresel bir bakışla edinilen ve literatüre ‘üçüncü kuşak insan hakları’ diye geçen ‘dayanışma hakları’na kadar gelinmiştir. Bu durum, kuşkusuz toplum lehine bir sonuçtur ve devletleri önemli ölçüde sınırlamaktadır. Ancak devletlere, kendilerini bununla maskeleyerek, ömürlerini uzatması avantajını da sunmaktadır. Bu nedenle de toplumun kendisini, sadece devletle olan ilişkileri düzenleyen hukuki kurallarla sınırlamadan, devlet dışı olan ve özünde ahlaka dayanan öz örgütlenmelerini geliştirmeleri; özgürlük, eşitlik ve gerçek kurtuluş için olmazsa olmazdır. Bizim demokratik özerklik anlayışımız, bölgesel veya coğrafik bir temele dayanmadığı için yani toplumsal kimliklerin varlığına dayandığından, kendini benzer örneklerdeki gibi salt hukuksal işlemlere dayandırmaz. Örneğin bir Fransa’daki gibi bölgesel anayasalara dayalı olarak örgütlenirilen bir özerklik değildir. Daha çok kendi özerkliğini örgütleyen, örgütlenmek isteyen toplumsal kesimlerin, üzerinde ortaklaştıkları “Toplumsal Sözleşme”lerini esas alan bir özerklik anlayışıdır. Bu toplumsal sözleşme bir etnik gruba ait olabileceği gibi dini bir gruba da ait olabilir. Ya da kadın veya gençliğin birer toplumsal kategori olarak kendi özgün örgütlenmelerini ve toplumsal sözleşmelerini oluşturma biçiminde gerçekleştirilebilir.

Dolayısıyla demokratik bir anayasanın bütün bu gerçeklikler göz önünde bulundurularak düzenlenmesi gerekmektedir.

DEMOKRATİK ÖZERKLİĞİN EKONOMİ BOYUTU

Doğruluğu uzun zamandır tartışma konusu haline gelen ağırlıklı bir yaklaşım, toplumsal sistemleri ekonomik ilişkileriyle değerlendirip isimlendirmektedir. Pozitivist mantığa dayanan (kaba materyalist ta-

rih yaklaşımı da buna dâhil) tüm tarih ve toplum değerlendirmeleri bu anlayıştan hareketle, tarihi ve toplumu bölümlere ayırıştırıp isimlendirir. Bu yaklaşıma göre tarih ve toplum, ekonomik ilişkilerden hareketle ilkel komünal, köleci, feodal, kapitalist ve sosyalist toplum gibi dönemlerce sıralamaya tabi tutulmuştur. Buna göre toplumların gelişmeleri, anlatımdaki sıralama çerçevesinde gerçekleşmiş veya tarihsel toplumun bu belirtilen doğrultuda ilerleyeceği varsayılmıştır. Emeğin gerçek anlamda özgürleşmesi ancak sosyalizmde mümkün olabilir. Gerçek değeri gizlenen emek, kapitalizmde bir metaya dönüştürülerek en üst düzeyde kendisine yabancılaştırılmıştır. Bu metalaşma ve yabancılaşmanın önüne ancak sosyalizm geçebilir. Ancak o zaman karşılığı gizlenen emek, gerçek değerine kavuşacak ve kendine yabancılaşmaktan kurtulacaktır. Elbette bu kurtuluş, devletçi uygarlığın bir türevi olan reel sosyalizmle mümkün olmayacaktır. Çünkü bu sistem altında yaşanan da özel kapitalizm yerine bürokratik bir sınıfın egemenliğine dayanan devlet kapitalizmidir. Onun için de demokratik sosyalizm, reel sosyalizmin daha da gizli hale getirdiği emeğin yabancılaşmasının gerçek anlamda aşılmasını sağlayacaktır.

Demokratik Özerkliğin Kültür Boyutu

Demokratik özerkliğin ilkelerinden biri, halkın kendi toplumsal ve yaşamsal sorunları ve ihtiyaçları hakkında kararlar alıp uygulamasıdır. Örgüt ve halk olarak bizlerden beklenen, bu belirlemeleri doğru ve yeterli derecede tartışmak, bunu demokratik ulus inşasına, toplumsal ihtiyaçlarımıza ve güncel gelişmelere göre somut kararlara bağlayarak pratikleştirmektir.

Toplumsal yaşamın farklılığı, çeşitliliği ve zenginliği, yaşamda homojenliğin tek tipleştirilmenin mümkün olamayacağını; bunu istemenin veya dayatmanın ise kültür-kırım demek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu anlamda demokratik ulus, kendi içinde zamana ve mekâna göre değişmiş olsa da insanlık tarihinin milyonlarca yıldır “bir ırmak gibi akıp gelen” tüm zenginliklerini içinde barındıran toplumsal bir formdur. Geleceğe ve yaşama dair tüm “iyi, doğru, özgür ve güzel” değerleri içinde barındırmaktadır. Ulus devletlerin,

ulusu milliyetçilik ile perdelerken dile getirdikleri ve yarattıkları şey ile demokratik ulus arasındaki en belirgin fark da burada ortaya çıkmaktadır. Demokratik ulus halkların, kültürlerin zenginliğinin kimlik ifadesidir. Demokratik ulus, üzerinde devlet kurulacak ulus olmadığı için komünal ve demokratiktir. Bu özelliğinden kaynaklı olarak da bir halkın tarihinden bugüne gelen kültürel kimliğinin komünal değerleri, hak ettikleri kadar demokratik ulus gerçeği içinde yaşarlar.

Kısaca bu özellikleri ile tanımlanabilecek demokratik ulus, toplumsal yaşamın iktidar kültürü altında saptırılmış olmasından kaynaklı yüz yüze kaldığı sorunlarına ve bu sorunların en zehirlisi olan milliyetçiliğe rağmen bir realitedir. Özellikle son dört yüz yıldır kapitalist sistemin toplumu tek tipleştirme saldırısı olan kültür-kırım uygulamalarına inat, başta Ortadoğu'da olmak üzere dünyanın değişik coğrafyalarında yaşayan birçok dil, din, kültür, aşiret, dini cemaat vb. farklı kimlik değerleri, demokratik ulus formunun daha gerçekçi olduğunu ispatlamaktadır. Bilindiği gibi kapitalizmin, ulusları milliyetçilikle zehirlemesinin bir sonucu olarak demokratik ulusun bileşenleri arasında savaş ve çatışmalara kadar varan çelişkiler yaratılmıştır. Demokratik ulus yerine herhangi bir din, dil, etnisite veya kültür hâkim kılınarak, ulusu-devlete dayalı bir mezbaha ulusu yaratılmaya çalışılmıştır. Ulusu oluşturan binlerce yıllık toplumsal zenginliği, iktidar ve devletin çıkarlarına uyarlamak, bu zenginlikler arasına iktidar ilişkilerini yerleştirerek birbiriyle çeliştirip çatıştırarak birini hâkim kılmak, toplumsal yaşamı adeta çölleştirmiştir.

Demokratik Özerkliğin Diplomasi Boyutu

Diplomasi için yapılan çok çeşitli tanımlar vardır. Bunların hepsinde de doğruluk payı olduğu gibi, diplomasiyi izah eden bir yanları vardır. Bunlar, diplomasi ile güç, diplomasi ile stratejik zihniyet, diplomasi ile siyasi irade, diplomasi ile tarihsel birikim vb. ilişkisini irdeleyen ya da ön plana çıkaran yanlardır.

Bunların içinde 'diplomasi, savaşın silahsız yapılanıdır' ya da 'savaş, diplomasinin silahlarla yapılanıdır' gibi tanımlar en revaçta

olanlarıdır. Diplomatik çalışmalar için görevlendirilmiş olan kurum ve şahsiyetlerin bağlı bulundukları güçlerin çıkarlarını korumak, iradelerini karşı taraf ya da taraflara kabul ettirmek, en az tavizle en çok yararı sağlamak vb. için yaptıkları tüm görüşmeler, yürüttükleri çeşitli faaliyetler bir bütün olarak diplomasi konusu kapsamındadır. Halkla ilişkiler, propaganda, tanıtım, lobi çalışmaları vb. bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Diplomasi denince, daha çok devletlerarası ilişkiler akla gelir. Ancak, özellikle son elli yılda giderek gelişen küreselleşme, kitle iletişimindeki devrimsel gelişmeler, dünyanın küçük bir köye dönüşmesi sonucunda diplomasinin de içeriği aynı olmak üzere kapsam ve aktörlerinde de ciddi değişiklikler oldu. Örneğin, uluslararası şirketler, demokratik kitle örgütleri, sendikalar, HDÖ (Hükümet Dışı Örgütler), ulusal kurtuluş hareketleri vb. hemen her kurumun legal-illegal diplomatik ilişki ve çalışmaları geliştirdikleri görülmektedir. Bunun için “Diplomasi artık devletlerin tekelinde olan bir eylem olmaktan çıkmıştır” denilebilir. Kuşkusuz bu durum, diplomasinin hala ağırlıklı olarak devletlerarası ve devletlerin denetiminde bir çalışma olduğu gerçeğini ortadan kaldırmış değildir. Ancak, salt devletlerin yürüttüğü ya da onların etkinlik alanındaki bir çalışma olmaktan çıkmıştır.

Devletlerarası diplomasinin, sorunların çözümü amacıyla kullanıldığını düşünmek ciddi bir yanılsama olacaktır. Özellikle devletler ve sermaye gruplarının çözümünü istemedikleri sorunlar vardır. Halklar ve toplumlar kendi başlarına bırakılsalar, aralarındaki sorunların içeriği, kapsamı ve derinliği ne olursa olsun, mutlaka bir çözüm yolu bulacaklardır. İşte bu tür durumlarda, global sermaye temsilcisi güçler, iktidar ve sermaye tekelleri bu resmi diplomasiyi devreye koyarak hem sorunları çözmeye çalışıyor gibi görünüp kamuoyunu yanıltmak, hem de sorunların çözüm olanaklarını yok etmek gibi ikili görevlerini yerine getirmiş olurlar.

Günümüzde bunun sayısız örnekleri mevcuttur. Sadece ilgili halkları ve Ortadoğu’yu değil, dünyayı da önemli ölçüde etkileyen Kürdistan ve Filistin sorunları ilk akla gelen iki tarihsel sorundur. İkisinin de halklar arasında demokratik siyasi yöntemlerle, karşılık-

lı saygı, ulusal-toplumsal ve kimliksel tanınma temelinde özgür bir birliktelikle çözülmesi, küresel sermaye tekelleri ve ulus devlet iktidarlarınca önlenmektedir. Bunun için yerine göre devlet eksenli diplomasi, yerine göre asimilasyon ve katliamlar devreye konulmaktadır. Diplomasinin böylesine lanetli rol oynaması da sermaye ve iktidar tekellerinin diplomasiye biçtikleri misyonun diğer yüzüdür.

Demokratik Özerkliğin Özsavunma Boyutu

Toplumsal güvenlik deyince; toplumun farklılığını ortaya koyan kimliksel özellikler (dil, kültür vb.) başta olmak üzere temel yaşamsal ihtiyaçların (ekonomik, siyasal vb.) karşılanması önündeki tüm engellerin (askeri, hukuksal, idari vb.) ortadan kaldırılması ve temel yaşam alanlarına (ahlaki-politik örgü içine) yapılan saldırıların püskürtülmesi için her türden toplumsal örgütlenmenin gerçekleştirilmesi akla gelir. Doğal olarak da bu durum, devletle yetki paylaşımı içine giren özerk yönetimleri değil de kendi farklılığını kendi iradesi ile göstermeyi esas alan toplumsal alan örgütlenmesini zorunlu kılmaktadır. Dikkat edilirse tüm devletler, toplum adına, kamu yararı ve kamu güvenliği için var olduğunu ifade etmiştir. Onun için devletlerin olmadığı yerde anarşi, terör, kaos olur; kimsenin can güvenliği, iş, çalışma güvenliği kalmaz anlayışı yerleştirilmiştir. Halbuki bunun tersinin doğru olduğuna tüm insanlık tarihi şahittir. Onun için de kamu yararı ya da güvenliğinin teminatı, devlet ve onun sivil-askeri-bürokratik örgütleri ya da güvenlik teşkilatları olamaz. Milyonlarca yıl ve bugün, halen sınırlı düzeyde de olsa toplumlar özel örgütlenmeler olmaksızın toplumsal düzeni sağlamışlar ve sağlamaktadırlar. Yani devletçi anlayışın egemen kıldığı gibi toplumsal güvenliğin yolu yasal düzenlemeler ve özel güvenlik birimleri değildir. Aksine bunlar toplumsal güvensizliğin nedenleridir. Güvenlik esas olarak ahlaki-politik ortamda yani demokratik toplumda sağlanır. Onun için toplumun tüm yaşamsal alanlarda kendi öz örgütlenmelerini yaratması (meclisler, komünler, ocaklar, kooperatifler, eğitim-sağlık örgütleri, ekonomik işletmeler vb.) güvenliğinin teminatı anlamına gelmektedir. Özellikle günümüz dünyasının askeri örgütlenmeleri, tekniği

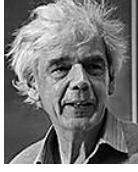
ve savaşlar düşünüldüğünde salt toplumsal alanın sivil örgütlenmesi güvenlik alanının tüm ihtiyaçlarını karşılamayabilir. Ama buna rağmen zorunluluktan kaynaklı oluşturulan tüm güvenlik birimleri veya görevleri, toplumsal alanın denetimi altında olmalıdır.

17-18-19. yüzyıl komünlerinin ve konfederal örgütlenmelerinin askeri ve hukuksal düzenlemelerinde, tam yetkili olan komünler ve şehir meclisleridir. Antikçağın Atina demokrasisinde de ordu ve komutanlar meclis onayından geçmektedir. Atinalıların düzenli ordusu yoktur, ama bugünün İsviçre'sinde olduğu gibi dönemsel askeri eğitimler vardır. Gerektiği zaman tüm Atina yurttaşları meclisin görevlendirdiği komutan altında birer askerdir. Bu yapıyla onbinlerle sınırlı olan Atina ordusunun yüzbinlerle ifade edilen Pers orduları karşısında demokrasilerini ayakta tuttuklarını unutmamak gerekir. Burada esas olan demokrasidir. Demokrasi de devletten uzaklaşmak ve toplumsal alanı esas almakla gerçekleşir. Çünkü toplum güvenliğinin en temel düşmanı devlet ve ona ait özel kurumlardır. Onun için öz savunma demokratik özerkliğin en temel toplumsal kimlik ve toplumsal alan savunması anlamına gelmektedir.

Selma Irmak, DTK'nın eşbaşkanı ve Kürt kadın hareketi aktivistidir. DTP'nin de kurucularındandır. Derik'te belediye başkanı adayı olmasına rağmen KCK operasyonlarında tutuklanmıştır. Cezaevindeyken, 2011 yılında milletvekili olarak seçilmiştir. 2014'de cezaevinden bırakıldıktan sonra parlamentodaki HDP grubuna katılmıştır.

5.9 John Holloway

Dördüncü Dünya Savaşı ve Onu Kazanmanın Yolları – Kürtler ve Zapatistalara Bir Övgü

I

Harika bir onur, harika bir heyecan. Kürt Özgürlük Hareketi hakkında çok şey öğreniyorum. Fakat aslında Kürt Hareketi'nden fazlası var değil mi? Bir taşma var, Kürdistan'dan gelen bir taşma ve bu taşma biziz.

Burada yalnızca onlar hakkında öğrenmek için değil, aynı zamanda onlar, bizim bir parçamız ve bizler onların bir parçası olduğumuz için bulunan bizler. Sürekli saldırıya uğrayan ve çaresizce bir çıkış yolu bulmaya çalışan bizler. Burada yalnızca onları desteklemek için değil, onlarda kendimize dair bir umut gördüğümüz için bulunuyoruz. Bu yıkım ve ölüm dünyasına karşı ve onun ötesinde farklı bir dünya dokumaya çalışan ve bunu nasıl yapacağını bilmeyen bizler ve bu nedenle sorgulayarak yürüyor, sorgularken yürüyor, öğrenirken yürüyor, sarılırken yürüyoruz.

Gitgide daha da agresifleşen bir saldırı altındayız. Öyle agresif ki bazen şafağı olmayan kara bir gece gibi gözüktüyor. Zapatistalar, buna Dördüncü Dünya Savaşı diyor, ancak ismi önemli değil. Son iki gündür sermayenin insanlığa karşı savaşı terimini duyuyoruz. Meksika ve ötesinde yaşayan bizlerin kulağında şimdilerde yankılanan isim Ayotzinapa, ancak kapitalist saldırganlığın dehşetinin çok sayıda imgesi var; Guantanamo, yalnızca birkaç hafta önce Akdeniz'de boğulan 300 göçmen, IŞİD ve görünürde bitişi olmayan Ortadoğu'daki savaşın dehşeti, kemer sıkma politikalarının Avrupa'nın tümüne ve özellikle Yunanistan'a verdiği zarar, dünyada üniversitelerdeki eleştirel düşüncelere karşı yapılan sürekli saldırılar. Ve daha fazlası, daha fazlası. Paranın lord ve efendi olduğu bir dünyada şiddetli müstehcenliğin sembollerinin tümü. Öyleyse Dördüncü Dünya Savaşı, bilinçli şekilde kontrol edilen bir saldırı değil, paranın insanlığa karşı mantıken tutarlı ve sürekli yenilenen saldırısı.

II

Dördüncü Dünya Savaşı: kapitalist kriz, çaresizce hayatta kalmaya çalışan sermaye, hiçbir anlam ifade etmeyen, kendi yeniden üretimi ötesinde hiçbir anlamı olmayan bir sistemin hayatta kalmasını sağlamak için mümkün olan her tür yolla mücadele eden sermaye.

Sermayenin varlığının ta kendisi bir saldırganlık. Bize her gün “faaliyetini belli bir yönde şekillendirmelisin, bu toplumda geçerli olan tek faaliyet sermayenin kârına katkıda bulunan faaliyet, başka bir deyişle emek” diyen bir saldırganlık. Bu da emek değer kuramı, son iki günde fazlasıyla yerilen kuram.

Marx’ın emek değer kuramı üç nedenle temel öneme sahip. İlk olarak bize sermayenin günlük faaliyetimizin emeğe, sermaye için değer ve nihai olarak kâr yaratan o garip faaliyete dönüştürülmesine bağlı olduğunu anlatıyor (Marx buna soyut veya yabancılaşmış emek diyor). Bu, sermayenin zayıflığını, onun bize dayandığını ilan ediyor. İkinci olarak faaliyetimizin emeğe dönüşümünün bizi birleştirici bir kâr mantığına tabi kılan bütünleştirici bir süreç olduğunu anlatıyor. Bu da hâlihazırda bize devrimin bu bütünleştirme sürecinin bir çözümü, bir bütünsüzleştirme (veya özerkleştirme) hareketi, Zapatistaların dediği gibi birçok dünyadan oluşan bir dünya yaratımı olması gerektiğini söylüyor. Ve üçüncü olarak bize faaliyetimizin (veya yaptıklarımızın) yönlendirilmesi veya dönüştürülmesinin bir dinamiği olduğunu anlatıyor; bu da değerın büyüklüğünün meta üretimi için toplumsal olarak gereken emek süresinin miktarına göre belirlendiği ve bu sürenin gittikçe azaldığı gerçeğinden kaynaklanıyor. Sermayenin zayıflığı, yalnızca faaliyetimizi emeğe dönüştürmemizden kaynaklı değil, emeğimizi gitgide daha hızlı kullanmamıza bağlı olması: doğasında var olan zayıflık, bir kriz eğilimi haline geliyor. Marx’ın emek kuramı bir çılgılık, yaratıcı faaliyetlerimizin düzenlenme biçiminin müstehcenliğine karşı bir acı ve öfke çılgılığı; aynı zamanda bizi yok eden bu düzenin, ölümcül bir zayıflığı olduğunu ve bize bağlı olduğu gerçeğinden kaynaklanan bir umut haykırışı.

Bunu söylemek önemli, çünkü dün söylenenlerin çoğu görünüş itibarıyla Marx’ın emeğe dayanan bir toplumu onayladığını ileri

sürüyordu. Hâlbuki Marx, bunun tam aksini söylemekte. *Kapital*'i okumadıysanız, lütfen okuyun; okuduysanız, lütfen tekrar okuyun. Bu talep hepinize yöneltiliyor. Özellikle aranızdaki anarşistlere, daha da çok aranızdaki Marksistlere ve size David Graeber ve size David Harvey ve eğer sözlerimin ada hapishanesinde size ulaşmasının bir yolu varsa, size Abdullah Öcalan.

Emek, anlamsızlığın üretimidir. David Graeber bunu dün çok güzel ifade etti. Ancak Marx da bunu 150 yıl önce söylemişti. Fakat bundan fazlası da var; emek, insani ve insani olmayan yaşam biçimlerinin yok edilmesidir.

III

Sermaye saldırganlıktır ve sermayenin krizinde de bu saldırganlığın bir yoğunlaşması söz konusudur. Mevcut krizde sermaye, kârın mantığını, anlamsız ve daha hızlı –daha hızlı– mantığını, insan yaşamına dayatma yetisinin sınırlarına karşı ortaya çıkmaktadır. Sermayenin krizi bizleriz.

İki yol ile çözüm bulmaya çalışmaktadır. İlk olarak daha fazla bastırmakta, daha otoriter hale gelmekte, hırslarının önünde engel olarak bulunan herkesi yolun dışına itmektedir: Ayotzinapa, benim yaşadığım Puebla eyaletindeki elli siyasi hükümlü. Ve ikinci olarak, müthiş bir sahtelik oyunu oynamaktadır; sizi ihtiyacımız olduğu şekilde sömüremiyorsak, sömürebiliyormuşuz gibi davranalım, alacak/borcu genişletelim, dolayısıyla sermayenin para biçimindeki inanılmaz genişlemesi. Ancak 2008 krizi, sahtelik oyununun sınırlarını açıkça ilan ediyor ve sermayeyi daha da otoriter olmaya zorluyor. Dördüncü Dünya Savaşı, insanlığa karşı ilan edilmiş bir savaş.

Bu savaşı kazanmak zorundayız. Kaybetmek demek, insan yaşamının mümkün ve olası yok oluşunu kabul etmektir. Savaşı kazanmak ile bankacıları ve siyasetçileri sokak lambalarından sallandırmayı kastetmiyorum (bu her ne kadar çekici olsa da), yıkım dinamiği olan sermayeyi kırmayı kastediyorum. Sermaye yapmayı ve işçiliği bırakın. Onun yerine mantıklı bir şey yapalım, anlamlı bir şey; farklı bir yaşam biçiminin temellerini ortaya koyalım.

Sermayeden, sermayeyi daha az saldırgan bir yapıda yeniden üretmek kurtulmaya çalışma stratejisi, her ne kadar iyiniyetli olsa da ve bazı faydalı etkileri gerçek olsa da işe yaramıyor. Bolivya'ya bakın, Venezüella'ya bakın, şimdi Yunanistan'a bakın. Nazik kapitalizm diye bir şey yok. Yunanistan bize şimdi gün be gün görünüşte gerçekçi olan devlet aracılığıyla farklı bir toplum yaratma stratejisinin tamamen gerçek dışı olduğunu gösteriyor.

Devlet aracılığı ile hareket ederek sermaye yaratmayı durdurabileceğimizi düşünmek hiçbir anlam ifade etmiyor; çünkü devlet, varlığı sermayeden kaynaklanan bir sosyal ilişkiler türü. Başka bir yöne gitmeliyiz, var olan yegâne yolları bizim üzerlerinde yürüyerek yarattığımız başka yönler. Ve bu bizim sorumluluğumuz, başkasına devredemeyeceğimiz bir sorumluluk. Bu ne siyasetçilere ne Kürt Özgürlük Hareketi'ne ne de Zapatistalara devredilemez. Bu mücadele bizim; burada –şimdi Hamburg'da veya nerede yaşıyorsak– nerede yaşıyorsak ve yalnızca doğduğumuz yerde veya ebeveynlerimizin doğduğu yerde değil, her ne kadar doğduğumuz ve yaşadığımız yerler elbette şu an yaşadığımız yerin bir parçası olsa da.

Biz merkezdeyiz. Kendiyle çelişen bir biz, sorgulayarak, hayal kurarak yürüyen bir biz... Hepsinden önemlisi, dokuyarak yürüyen bir biz. Uygulamada, faaliyetimizi bütünleştirici, anlamsız emeğe dönüştüren kapitalist bağlayıcılığa karşı ve onun ötesinde bir hareket dokuyarak farklı bir toplumun katmanlarını oluşturuyoruz. Bu yalnızca bir proje değil, bu halihazırda yapmakta olduğumuz bir şey ve her zaman için tüm anti-kapitalist mücadelelerin merkezinde olmuş bir şey. Faaliyete karşı durarak, sermayeye karşı bastırıyoruz ve bunu da kendi kaderini tayin hakkına doğru bastıran birçok dünyanın bulunduğu bir dünya dokuyarak yapıyoruz. Bu dokumaların tümü, birbiriyle çelişkili, hepsi para ile değer ile yönetilen dünyanın ara yüzü olan son derece karmaşık sorunla yüzleşmek zorunda. O nedenle bunlar, aslında özerklik olarak değil, en fazla hâkimiyetin yapısında özerkleşme, parça veya parçalanma olarak anlaşılabilirler.

Bu yaklaşımda bir şiirsellik var; tam olarak söylemde değil ancak mücadelenin hareketinin ta içinde. Şu anda henüz var olmayan, yaşa-

yarak yaratabileceğimizi umduğumuz bir dünyada yaşıyoruz. Var olması olanak dâhilinde olan bir dünyayı yaşıyoruz, belirtenden ziyade dilek kipinde yaşıyoruz. Gelecekte bir devrim söz konusu değil, şu an burada yaratmakta olduğumuz kapitalizm sonrası değil; bu, burada ve şimdi; kapitalizmin *karşıtı ve ötesi*. Zamanın türdeşliğini yıkıyoruz, uzayın sınırlarını yıkıyoruz. Zapatistalar için itibar merkez kavram, mücadelede olanların itibarı, itibarın yokluğu üzerine inşa edilmiş bir dünyaya karşı ve onun ötesinde yaşayan herkesin itibarı. Subcomandante Marcos (şimdi Galeano) olan kişi tarafından yazılan tebliğlerde bu denli belirgin olan şiir, bir kişinin şiiri değil, bir hareketin şiiri ve hareketi süsleyici bir ekleme değil; hareketin özünün kendisi. Bu yalnızca Zapatistaların değil, Marx, Bloch, Adorno, Benjamin, Marcuse, Vaneigem ve daha ötesinde görülen eleştirel düşünce geleneğinin şiiri. Bu, geçtiğimiz iki günde yapılan sunumların birçoğunda mevcut olan bir şiir.

IV

Bu yaklaşım son derece çekici. İçerdiği bir güzellik ve aynı zamanda etik bir öz var. Etiği ve devrimci siyaseti hizaya getiriyor; yarattığımız dünya, var olması gerektiğini düşündüğümüz dünya. Ancak gerçekçi mi? Bu savaş zamanlarında, bu akut kapitalist saldırganlık zamanlarında, yaratmak istediğimiz dünyayı önceden belirlememiz gerçekçi bir yaklaşım mı? Ahlaki olarak haklı veya şiirsel olarak heyecan verici olmak yetmez; biz gerçekten de kapitalizmden arınmış bir dünya yaratarak, Dördüncü Dünya Savaşı'nı sona erdirerek kazanmak istiyoruz.

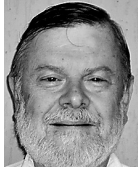
Bilmiyoruz. İlk yaklaşımın (görünüşte gerçekçi olanın) işe yaramadığını biliyoruz. Ancak bu ikinci yaklaşımın da işe yaramayacağı anlamına gelmiyor. İkinci yaklaşımın kaçınılmaz biçimde çelişkili olduğunu da burada saflık olmadığını da biliyoruz. Farklı şekilde farklı bir dünya dokuyarak savaşıyoruz. Bunlar tüm dünyada gerçekleşen dokumalar, sürekli sermaye tarafından tehdit edilen, sıkça sermaye tarafından ezilen ve sürekli bizlerin tekrar ele aldığı dokumalar. Son üç gündür bu AudiMax'teki dokuma küçük, ancak umuyorum

ki önemli bir örnek. Tek bir model yok, nasıl yapılması gerektiğine dair kurallar yok. Ancak olağanüstü örnekler var; karanlık, depresif gökyüzünü aydınlatan örnekler; güçleri ve güzellikleriyle bize ilham veren örnekler. Zapatista mücadelesi, bunun ihtisamlı bir örneği. Hakkında duyduğumuz tüm yaratıcı güzelliğiyle Kürt mücadelesi de bir diğeri.

John Holloway, *Instituto de Ciencias Sociales y Humanidades in the Benemérita Universidad Autónoma de Puebla, Meksika'da Sosyoloji Profesörü ve University of Rhodes, Güney Afrika'da Fabri Misafir Profesör. Büyük ölçüde Marksist teori, Zapatista hareketi ve anti-kapitalist mücadelenin yeni biçimleri üzerinde çalışmalar yapmıştır. "İktidar Olmadan Dünyayı Değiştirmek" (Pluto, Londra, 2002, yeni basım 2010) ve "Kapitalizmde Çatlaklar Yaratmak" (Pluto, Londra, 2010) isimli kitapları uluslararası tartışmalara konu olmuş ve her biri on bir dile çevrilmiştir.*

5.10 Andrés Pierantoni Giua

Bolivar Deneyimi (Venezuela'dan Bolivya'ya): Çokulusluluk ve Toplumsal Güçlenme

Bu kısa süreli sunumumda, yoldaş Mehmet Ali Doğan ve Gran Özkan tarafından istenilen ve bu kongrede değinilen iki mesele üzerine bazı eklemelerde bulunacağım— ki kendilerine onlarla işbirliği içinde hazırladığım Çokulusluluk ve Toplumsal Güçlenme makalesi için bir teşekkür borçluyum.

Aslında her iki konu da birbirleriyle yakından alakalı: Bolivya ve Ekvator'da Çokulusluluk kavramı, tıpkı Rojava'da olduğu gibi, geleneklerine ve “Pacha Mama” anlayışına bağlı olan yerli ya da Afrika kökenli topluluklarla iç içedir; fakat Venezuela'nın durumu daha çok, topluluk genel olarak kentli ve köklerinden ayrılmış İstanbul eteklerindeki Kürt *gettolarına* benzer.

Bolivya ve Ekvator'da Çokulusluluk

Öcalan'ın düşüncesini ve gelişen Kürt ilerici güçlerini anlamak için önemli metinlerden biri olan “Demokratik Konfederalizm” şunu ileri sürer:

“Demokratik Konfederalizm, ulus-devlet algısına karşıt olarak toplumların bir tür öz yönetimi olarak tanımlanabilir. Uzun vadede, özgürlük ve adalet yalnızca dinamik konfederal ve demokratik süreçlerle kazanılabilir. Ne devleti bütünüyle reddetme ne de kabullenme demokratik sivil toplum için yarar sağlayacaktır. Başta ulus-devlet olmak üzere devletin üstesinden gelmek, uzun vadeli bir süreçtir.”

Şüphesiz ki, sadece toplumsal değil aynı zamanda ülke ve devlet düzeyinde, Latin Amerika'daki bu amaç için “öncülük” Bolivya Çokuluslu Devleti'dir. Bunu Anayasasında geçen belli başlı bölümleri okuyarak anlayabiliriz:

Madde 1: Bolivya birleşik, çokuluslu, demokratik, çok kültürlü, tek merkezli olmayan, özerk bir hukuk devletidir. Bolivya politik, ekono-

mik, resmi, kültürel ve dilsel çeşitlilik üzerine kurulmuştur.

Madde 2: Farklı ulusların, yerlilerin varlığı ve onların kendi atalarından kalma toprakları üzerindeki hakimiyeti ve kendi kaderlerini tayin edebilme, kendi kültürlerini, kendi kurumlarını ve kendi topraklarında özyönetime sahip olma hakları birleşik devlet düzeni çerçevesinde garantiye alınmıştır.

Madde 3: Bolivya ulusu, tüm Bolivyalı kadın ve erkeklerden, uluslardan ve yerli halktan, çok kültürlü topluluklar ve Afrikalı Bolivyalılardan oluşan bir halktır.

Madde 5: Devletin resmi dili İspanyolca ve toplamda 36 tane olan Araona, Baure, Besiro, Canichana, Cavineño, Cayubaba, Chacobo, Chiman, That Eija, Guaraní, Guarasu'w e, Guarayu, Itonama, Leco, Machajuyai-kallaw aya, Machineri, Maropa, Mojeño Trinitario, Mojeño-ignaciano, Moré, Mosetén, Movima, Pacaw Ara, Puquina, Quechua, Sirionó, Tacana, Tapiete, Toromona, Uru-chipaya, Weenhayek, Yaminaw a, Yuki, Yuracare ve Zamuco halklarının konuştuğu tüm dillerdir.

Madde 9: Devletin amacı ve temel görevi, Anayasa ve kanunlarla belirlenenin dışında, şunlardır:

1. Çokuluslu kimlikleri korumak
2. *Çok dilliliğe, çok kültürlülüğe ve kültürlerarası ilişkilere ortak bir saygı yaratmak*
3. *Tarihsel ve kalımsal olan çokuluslu çeşitliliğe sahip çıkmak.*

Madde 98: *Kültürel çeşitlilik Çokuluslu Devlet'in ana yapısını oluşturur.*

Buna benzer yaklaşım Ekvator Cumhuriyeti'nin Anayasası'nın bazı maddelerinde de karşımıza çıkar:

Madde 1: *Ekvator anayasal, birleşik, çok kültürlü, çokuluslu, seküler bir hak ve adalet devletidir. Yönetim cumhuriyet olarak biçimlendirilmiştir ve tek merkezli bir yönetim biçimine sahip değildir.*

Madde 3: *Devletin asli görevi ulusal çeşitliliği birlik düzende güçlendirmektir.*

Madde 60: Kadim, yerli halklar, Afrikalı Ekvatorlular ve Montubiyolar, kendi kültürlerini korumak için kendi kurumlarını oluşturma hakkına sahiptir. Yapısını kanunlar düzenler. Ortaklaşa toprak sahip-

liği olan topluluklar, bölgesel birliğin kadim biçimleri olarak tanınır. **Madde 257:** Politik idari oluşumlar çerçevesinde, özerk bölgesel yönetim güçlerini tecrübe edecek yerli ya da Afrikalı Ekvatorlu seçmenler oluşturulabilir ve çok kültürlülük, çokulusluluk ve var olan kolektif haklara bağlı olarak yönetilebilirler. Yerli ya da çok kültürlü bölgesel yönetim tarafından idare edilen İki ya da daha fazla bölgeden yeni bir seçmen grubu oluşturulabilir.

Madde 318: Devlet, yönetimi ve su kaynaklarının idaresini ve kamu kurumlarını, ve bu koşulu sağlayan toplulukla beraber, güçlendirmekle yükümlüdür.

Roja Söleşmesine baktığımızda da benzer bir yaklaşımla karşılaşıyoruz. ”Bizler, özerk halkların insanları olarak , çokuluslu ve demokratik katılımı herkesin kendini özgür bir şekilde ifade edebilme hakkına saygı duyarak uzlaşma iradesindeyiz. Bu kuruluş manifestosunu inşa edebilmek için, Suriye’nin zengin kültürel çeşitliliğini koruma adına kurulan sivil yönetim ve siyasi bir sistem ilan ediyoruz.”

Venezuela Deneyimi: Yeni Bir Toplumun ve Devletin Temeli Olarak “Komünler”

Bolivya ve Ekvator’dan farklı olarak, Venezuela Bolivar Cumhuriyeti’nde, Anayasa’da yerli halkların atalarından kalma topraklara hakimiyeti ile ilgili ve atalarından kalma kanun ve hükümlerle yönetme hakkını da kapsayan “yerli halkların hakları”yla ilgili kapsamlı bir madde olmasına rağmen, nüfusun sadece %2.5’i (2011 verilerine göre 28.946.101 yurttaştan sadece 725.141’i) atalarından kalma topraklarda yaşayıp bu toprakları atalarından kalma kurallarla yönetebilmektedir ve çoğunlukla şehirlere ve liman kentlerine tahsis edilmiş petrol bazlı ekonomi sebebiyle köylü nüfusu toplam nüfusun sadece %11.2’sini oluşturur. Bu yüzden kaynaklar ve iş imkanları ülkenin kuzeye kıyısı olan liman kentlerinde merkezleştirilmiştir.

Bu nedenle Kumandan Chavez’in ideolojisinde “Komün” terimi, burada özetlemeye çalıştığımız gibi, sadece ekonomik,sosyal ve etni-kültürel açıdan değil aynı zamanda ekonomi ve nüfus için ayrılmaz olan sosyo-bölgesel eşitliği (“Anavatan Planı” 3.4.1) de kapsar.

Venezuela'nın izole köylerinden birinde doğup büyüyen Chavez, kültürel yoksullaştırılmayı, şehre olan hızlı göçleri ve şehir gettolaşmalarını, yüzyılın ikinci yarısından itibaren Venezuela'da gerçekleşen göçlerden ötürü meydana gelen öz değerlerden kopuşu çok iyi bilirdi.

Bu açıdan bakıldığında "Komün" terimi hem taktiksel hem de stratejiktir: bu "komün"ün hem sosyo-bölgesel kavramla, hem de kırsalın (şehirlerde "varoş" olarak adlandırılan bölgeler de dahil) bölgesel ve sosyal aidiyeti ve birlikteliğiyle ilişkili olduğunu gösterir. Chavez "Golpe de Timon"da şöyle seslenir: "sosyalizmin inşası, bizim modelimizdir, bu modeli bölgelerde uygulamalıyız". Ve Başbakanlığın yayımladığı "Komünler"le ilgili son belgede, doğayla ilişkiler baz alınarak, "şehrin kırsallaştırılması" ve "hayatın yeşillendirilmesinden" bahsedilir.

Yine aynı Anavatan Planı'nda, Chavez İlk Büyük ve tarihsel Amacımız (200 yılın ardından kazandığımız ulusal bağımsızlığı savunmak ve sürdürmek) için gelecek projelerine dair bir şeyler söyler:. Burada iki Genel ve Stratejik olmak üzere iki amaç mevcuttur: "1.1.3 Halkın iktidarını genişletip güçlendirmek" ve "1.4. Gıda bağımsızlığını kazanmak"

Öcalan da (yapılan barajlarla ve mümkün olan her türlü yolla yok edilen kadim Kürt bölgesini kurtarmayı, aynı zamanda doğrudan demokrasinin "geleceğe dönüşü"nü sağlayacak sosyo-bölgesel yapıyı korumayı amaçlayarak) "kırsala dönüş"e işaret eder. Ve bu da Chavez'in, Zapatistaların ve Öcalan'ın hem coğrafik(kırsal) hem de tarihsel (tarihin sonu: Berlin Duvar'ı ve reel sosyalizmin düşüşü) olarak benzer bir vizyona sahip olduklarını gösterir. Ve hepsi de aynı "anlayış"a sahiptir.

Bütün bir Bolivarcı Devrim projesi boyunca dile getirilen "komün" kavramı, Kumandan Chavez'in hayatının son döneminde, yalnızca %19,51 çekimser oyun kullanıldığı ve %55,07 gibi bir oy oranının elde edildiği seçim zaferinden sonraki 20 Ekim 2012'deki son Bakanlar Konseyi toplantısında söyleme kavuşan "ya komün ya da hiç!" sloganıyla en yüksek noktaya ulaşır-ki bu, yani "Golpe de Timón" (Rudder Struck), Bolivarcı Devrim için bir dönüm noktası olarak tanımlanmıştır.

Şimdiye kadar, Bolivarcı Devrim'in tek seçim yenilgisi "Golpe de Timón"dan yaklaşık beş yıl önce ve %49 gibi çok az bir farkla 2 Aralık 2007 Anayasa Reform Referandumu'nda gerçekleşti.

Bu yenilgiden bir ay sonra, 6 Ocak'ta 2008'de, 299 sayılı "Alo Başkan"da Chavez aşağıdaki özeleştiriyi yaptı: "Biz arzuladığımız reformları hızlı bir şekilde yapamayız, hızı azaltmayı, halk örgütlenmelerini ve halkın iktidarını daha da güçlendirmeyi tercih ederim böylece sonraki aşama için hazır oluruz...sonrasında tekrar yürüyüşümüzü hızlandırırız... Şimdi uyumumuza dikkat etmeliyiz, kitlelerin, partilerin, halkın, toplumsal hareketlerin uyumuna... Komünal iktidarın Patlamasıdır bu. Açıkçası Reforma dayanan böyle bir patlama vizyonuna sahiptim, ancak şimdi gerçekleşen şey bir patlama değil ilerlemenin artması..."

Ve bu "ilerlemedeki artış"a verilen cevap Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti Anayasası'nın 184. Maddesinde "örgütlenmeler, görevler ve kaynak aktarımı yoluyla halka daha fazla güç vermek"ti: "yasalar bölgeler ve belediyelerde ademi-merkezileşme ve hizmeti yönetebilecek topluluklara ve örgütlü mahalle gruplarına aktarmak için açık ve esnek mekanizmalar yaratır..."

Yukarıdaki ifadelere ek olarak "... ortak üretimin bir araya getirilmesinde ve üretken gücün topluluklara aktarılmasında... sosyalist üretim modeli... Ülkede birkaç pilot projeyi seçmemizi istiyorum, bunun sayısı 20 veya 30 olabilir, ... Komünal Konsey federasyonlarını veya "Komünleri" kurarak her bir Bölgede bir pilot proje seçelim ... sonra çabalarımızı bunları bir model haline getirmek için yoğunlaştırırız... "(299 sayılı "Alo Başkan").

Bu amaçla, Anayasal Reform'da atıfta bulunulan "hızlandırma" seçeneğinin başarısız olduğu düşünülerek (örneğin hükümet bütçe kaynaklarının doğrudan "Komünler"e tahsis edilmesine izin veren reform...) 2009 Kasım'ında Komünal Konseyler yasası, 2010 Mart'ında Federal Hükümet Konseyi yasası ve 2010 Aralık'ında Halkın İktidarı, Sosyal İzleme, "Komünler", Komünal Ekonomik Sistemi ve Komünal-Bölge Planlaması Sistemi olarak "Beşli" yasalar ile Yerelden (Belediyeler) bölgesel (Devlet/Eyalet) düzeylere kadar (Bolivarcı

Venezuela Cumhuriyeti “ademi merkeziyetçi federal bir devlettir”) genişletilmiş ve Plan&Bütçe (tartışma ve izleme yoluyla) ve bölgenin Planlaması &Yönetimi gibi yetkileri içeren bir kanun “külliyyatı” yürürlüğe girdi.

Yukarıdakilerle bağlantılı olarak, Belediye yasası reformuyla yerel hristiyan cemaatlerin yetkililerinin fonksiyonları önemli ölçüde azaltıldı ve aynı ay, Aralık 2010’da bu fonksiyonlar yeni başlayan “Comunas”lara devredildi.

Devrim için yeni bir dönüm noktası olan “Golpe de Timôn (Rudder Struck)”a dönersek, Başkan Chávez yasamaya ilişkin bu kazanımlarda bir denge sağladı ve aynı zamanda izleyen iki yılda (2011-2012) bu düzenlemeleri uygulamaya geçirmemiş olmanın öz eleştirisini yaptı:

- “*Birkaç yeni yaşamız var ve Anayasa’dan bu yana yeni bir hukuk mimarisine sahibiz; Komünal Konseyler yasası, “Komünler” yasası, toplumsal ekonomi ve kalkınma yasası var ancak bu yasalardan hiçbirine dikkat etmiyoruz; ... evler, yeni şehirler, bilimsel kalkınma, tarımsal kalkınma gibi küçük, orta ve büyük ölçekte ısrarla istediğimiz projelerimiz var... (ama) Komünler yok*”
- “*“Demiryolu mu hedefimiz? Ya da yol mu? Yoksa bu eksenindeki tüm coğrafi-insan ilişkisinin değişimi mi?... kapitalizmin bakış açısından yolun kime yarar sağladığı önemlidir. Şimdi topraklarından daha düşük bir maliyetle daha fazla büyük baş hayvan almak isteyen olan kapitalist için mi?... Yani, yollarla yaptığımız, geleneksel bakış açısıyla baktığımız da, uçurumu arttırıyoruz ...”*
- “*Küçük üreticilerle ortaklık kurmalıyız ancak tarımdan dağıtım sistemi ve tüketime kadar tüm zincirde toplumsal mülkiyeti ve sosyalist ruhu yerleştirmek zorundayız... Bu projenin temel esasını... unutmamalıyız...: Kapitalizmin denizleri ile çevrili adalara benzeyen yeni fabrikalar açmaya devam etmemeliyiz, çünkü bu adalar o denizler tarafından yutulacaktır”.*

Ve bu amaçla üç yönetmelik çıkarıldı:

- Ekonomik: “Kendi aralarında büyüme sağlamak için bu verimli yerleştirmeler ortaklık politikalarına sahip olmalıdırlar” (Anavatan Planı, 2.1.1.1)

- Sosyo-bölgesel: “Toplulukların üretken olduğu alanlarda çevrenin sosyo-ekonomik refahına katkıda bulunmak için, bir yerin (örneğin”yerleştirme”) ve dairenin (yani sosyo-bölgesel çevre) politikası, toplumsal ve ekonomik süreçlerde toplulukların katılımına – ve izlemelerine – izin vermek gerekir”(Ibidem, 2.1.3.4) ve son olarak da,
- Kurumsal: Hükümet (ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde) ile Komünler ya da Komünlerin biraraya geldiği system olarak ifade edilen halkın iktidarı arasında geliştirilmesi gereken ortak bir yönetim ve ortak bir eylem ajandası”: Halk Hükümeti Başkanlık Konseyi ile –daha sonra bahsedeceğimiz– “Komünler” arasında Aralık ayında yapılan ve Başkan Maduro’nun da katılımı ile gerçekleşen antlaşmalara bakabilirsiniz.

Ve sonuç olarak Başkan Chavez “Golpe de Timón” (Rudder Struck)’i şöyle tanımladı: “Sorun kültürel, yoldaşlar ... Çünkü burada yeniden dirilen 21. Yüzyıl Sosyalizmi yeni bir şeydir; gerçekten de yeni olmak zorundadır, ve modelimizdeki yeni şeylerden biri, öz itibarıyla onun demokratik karakteridir, yeni bir demokratik hegemonya, bu bizi zorla dayatmada bulunmaya değil... medya, iletişim ve tartışma yoluyla... iknaya zorunlu kılıyor...”.

Ve temel zorlu iş, bu bağlamda, o Komünal Bölgelerin “kapitalizm denizi” tarafından “yutulmaması” nasıl sağlanacaktır, Bolivya Başkan Yardımcısı, Garcia Linera’nın ikinci tezinde söylediği gibi: “Bu üretimin hızlandırılmış küreselliği formel, dışsal, tarımsal komünal çalışma kapsamı, kapitalist olmayan, ya da kapitalist öncesi, sürekli üreyen kapitalist birikimin emri altında, bir tür daimi ilkel birikim gibi, Afrika, Latin Amerika ve Asya ulus ve yerli halklarını patlayıcı bir şekilde ulus olmaya, sınıflaşmaya ve bilgilerini kapitalizme dayandırmaya zorlamaktadır her ne kadar onlar ulus ve sınıf olmasalar da ve bilgileri kapitalizme dayalı olmasa da. Bolivya’daki indianizm*politikası, Meksika, Brezilya ve dünyanın diğer parçalarındaki indianizm direnişi ve yerli ve köylü mücadeleleri... kapitalizmin bu aşamasının çelişkisinin aktif bir göstergesidir” (Kapitalizm Hakkında 9 Tez, Left Forum, Pace Üniversitesi, New York, Temmuz 2013). Aynı şekilde

Garcia Linera 8. Tezi'nde şöyle demektedir: "... Devlet iktidarı için verilen mücadele, herşeyden önce Gramsciyen anlamda hegemonya meselesidir, başka bir deyişle politik-kültürel bir inşadır, basit bir şekilde Devlet iktidarının ele geçirilmesi değil..."

"Kapitalizm denizi"ne karşı meydan okumanın karmaşıklığı Kumandan Chavez'in "Golpe de Timon"(Rudder Stroke)'da ifade ettiği hayal kırıklığını ve özeleştireyi büyük ölçüde açıl原因 "2007-2013 Birinci Ulusal Planı"(Simon Bolivar Ulusal Projesi)'dan yaptığımız şema ile anlaşılabilir:

2012 Ekim'de, Chavez her şeyi göz önünde bulundurarak Venezuela ekonomisinde "Empresas Capitalistas de Estado" (Devlet şirketleri) payının ("kapitalist özel şirketler"ın zararına olarak) artırılması gerektiğini düşünüyordu. Ancak: "üretim araçlarını toplumun hizmetine koyan yeni üretim organizasyonları sağlayayan" "sosyalizme geçiş için yeni bir metobolizma" olarak 21.yy sosyalizmi için çok önemli olmasına rağmen "Empresas de Economía Social" (Toplumsal Ekonomi Şirketleri) hala marjinal bir düzeydeydi. (Anavatan Planı, 2.1.1)

Dolayısıyla, 2013 yılına kadar gerçekleştirilmesi planlanan "Situación Futura" (Gelecekteki Durum), hala gerçekleştirilmekten uzak!

Öte yandan, belirgin bir paradoksla, topluluk projesinin seçim dönemlerindeki etkisi göze çarpıyor: Nisan 2006'daki Komünal Konseylerin birinci yasası, %60 oy barajını aşmaya katkıda bulundu (Chavez'in 1998 Aralık'ta %52.6'lık oyla Başkan seçildi, daha sonra. Aralık 1998, daha sonra Temmuz 2000 ve Ağustos 2004'te sırasıyla %59,76 ve %59,09'luk oranlarla oylarını stabilize etti) Bolivarcı Devrim'in şimdiye kadar elde ettiği en yüksek oy oranı (%62,88) 2006 Aralık'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde (yani, yeni Komünal Konseyleri kanunun yürürlüğe girdikten ve uygulamaya konulduktan 8 ay sonra) alındı.

"Situación Futura" olarak bahsedilen "madeni paranın diğer yüzü" ile bahsedildiği gibi, ekonominin ağırlıklı olarak özel ve devlet olmaktan giderek "sosyal" (komünal) hale dönüşmesi açısından başarısız sonuçlardı. Çünkü başından beri (2006) sosyal projeler (örneğin; konut) için hükümet kaynaklarının tahsis edilmesi karşılığında baş-

kanlık veya bölgesel / yerel seçimleri desteklemeleri için toplumsal ağlardan destek talep edildi.

Böylece sonuç, seçim koşullarında olumlu, ancak yapısal değişiklikler açısından başarısızdı.

Bununla birlikte, özellikle Nisan 2002 darbesi ve Devlet petrol şirketindeki (2 Aralık 2002 – 3 Şubat 2003) grevden sonra, Bolivarcı Devrim’e yönelik gelişen içsel ve dışsal tacizlere karşı “en iyi şekilde seçim politikasını yapmak” bir “zorunluluk” idi.

İlk meydan okuma burada: Seçimler açısından “Batı demokratik modellerini”nin olağanüstü bir kaydını yaparken yapısal değişiklikler sulandırıldı ya da ertelendi ve böylece ekonomiyi “kapitalizm denizi”nin daha agresif saldırılarına savunmasız bıraktı: Petrol fiyatlarının düşmesi, ABD yaptırımları vb.

Bu kadar zorlu olmasalar da buna benzer durumlar Bolivya’da (Ocak 2006, Ocak 2010 ve Ekim 2014 seçimlerini kazanan) Evo Morales, Nikaragua’da Sandinistler (Kasım 2006 ve 2011) ve Ekvador’da Correa (Ocak 2007, Nisan 2009 ve Şubat 2013) tarafından da deneyimlendi.

Bu anlamda, komünal projeyi petrol dağıtım mekanizmasından on binlerce Topluluk Meclisi’ne aktarmanın, daha büyük ölçekteki “Komünler”ce gerçek anlamda güçlendirilmiş planlama ve yönetim mekanizmalarının, “Komünler” ağı için tahsis edilen artı ile sürdürülebilir sosyo-üretken projelerin, güç ve kaynak aktarımının vb.’nin gerekliliğine ilişkin, “legado de Chávez” yani Chávez’in son ve esas mirası olarak “Golpe de Timón” daki (Rudder Stroke) uyarısı hala geçerlidir.

Eski yapıların yerini alırken “Hücrelerin” (“Komünlerin”) ve “bir araya gelme” sistemlerinin söz konusu “aşamalı artışı” sonunda Başkan Chávez’in esas hedefi olan “Komünal Devlet”e doğru sıçramayı mümkün kılar.

Bu sürecin karmaşıklığı toplumsal tabanıyla anlaşılabilir: Bolivar’ın kölelerle ve yoksul köylülerle yaptığı “toplumsal antlaşmaya” Bolivar 1830’da öldükten sonra aynı Bolivarcı teğmenler tarafından yapılan ihanet sonrasında bir devrimin büyük oranda kültürel ve

mi'nde kadınların rolünü her zaman en üst düzeyde vurgulardı.

Öte yandan, en güçlü ve en pro-aktif Komünler, bir mücadele tarihinin derin olduğu yerlerden yükseliyor: 60'lardaki gerilla alanlarından biri olan Yaracuy Bölgesi, Campo Elias Belediyesi kırsalındaki "Maximo Vizcaya Sosyalist Komünü"nden başkent Caracas, La Vega'da, bir çok solcu liderin çıktığı, "Comuna Reacer de Bolivar" (Bolivar Diriliş Komünü)'ne kadar bir çok komün var.

Belki de şu ana kadar komünal ve bütünüyle "chavista" projesinin en önemli yanı budur: insanlar, Chavez'in "burjuva devletinin mirası" olarak adlandırdığı ve Devlet bürokrasinin hala varlığını sürdürdüğü bir ortamda, Kürt halkına benzer şekilde, onlarca yıldır kök salmış kolektif hafızalarını geri almak için mücadele ediyorlar.

Ve ulusal "burjuva devlet", tarihimize ve kültürümüze uygun olarak, Güney Amerikalıların "Demokratik Konfederalizm" inin bir parçası haline gelinceye kadar herhangi bir Güney Amerika ülkesinde yerel ve "emperyal" oligarşilere karşı hiçbir sosyal özgürleşme projesi uygulanamaz: Burada yine, Chavez ve Öcalan oldukça benzer vizyonlara sahipler.

*Indianizm: Amerikalı yerlilerin asimilasyona karşı yürüttükleri direniş ve mücadele. [Ç.N.]

Andrés Pierantoni Giua, Milano'da siyaset bilimi eğitimi aldı. İş insanı ve siyasi danışman olarak çalıştı. Şu anda Hatillo-Baruta kırsal bölgesinde 11 topluluk meclisinin koordinatörlüğünü ve Venezuela Ticaret Bakanı'nın danışmanlığını yapıyor.

5.11 Janet Biehl

New England'dan Rojava'ya Halk Meclisleri

Birkaç yüzyıldır, benim de yaşadığım Vermont eyaleti de dâhil, New England bölgesi kasabalarında yerel yönetim, kent toplantılarınca yürütülegelmıştır. Her sene Mart ayının ilk Salı günü, 240 kentten bütün yurttaşlar, kendi toplulukları için kararlar almak üzere yerel bir okulda veya toplanılabilecek büyüklükte başka alanlarda bir araya gelirler. Kış mevsiminin son demleri ve tabandan demokrasinin çiçekleri, baharın geleceğinin kesin işaretidir.

Bazı önemli açılardan bu kent toplantıları, Rojava komünlerine benzer. Her ikisi de bire-bir işleyen demokratik meclislerdir. En yerel katmanda hayata geçirilirler. Vermont'ta kent nüfusları çoğunlukla 2500'ün altındadır ve bu rakam Rojava köylerine eşdeğerdir.

Ama aynı zamanda aralarında farklar da bulunur. Rojava'da şehir semtlerinde de komün meclisleri varken Vermont'ta halk meclisleri sadece kentlerdedir. Murray Bookchin'in de oluşturulmasına ön ayak olduğu Burlington şehri dışında şehir semtlerinde meclisler yoktur.

Rojava'da komünler, tüm özyönetimin temelidir ve bu sayede egemenlik yetkisine sahiptir. Komünler gücü paylaşırlar, ama bunu yatay olarak paylaşırlar. Vermont'taysa kentler sadece yerel konularda egemenlik yetkisine sahiptirler. Güç, kentler, Vermont eyaleti ve Washington'daki federal hükümet arasında dikey olarak bölünmüştür.

Rojava'da komünler, toplumun demokratik özyönetiminin temeli olduğundan sık sık toplanırlar. Kent meclisleri, arzu ettikleri takdirde daha sık toplanabilseler de yılda bir defa toplanırlar.

Rojava'da yurttaşların komünlerde aldığı kararlar, diğer kademeler üzerinden yukarıya doğru ilerler. Vermont'ta kent kararları yukarı çalışmaz. Gerçi kentler, arzu ettikleri takdirde, ulusal veya uluslararası konularda bağlayıcı olmayan kararlar alabilirler. Bunun en meşhur örneği, 1982 yılında 150 kentten fazla kent meclisinin müştereken

nükleer silah denemelerinin dondurulması yönünde karar almasıdır. Bu kararların hiçbiri bağlayıcı değildi, manevi etkisi olsa da hukuki gücü yoktu. Her şeye rağmen manevi etkileri güçlüydü. Tüm ABD'yi etkisi altına alan bir akım başlattılar ve bu New York'ta bir milyon kişinin katıldığı bir gösteriyle taçlandı.

Bu farkı kökenlerine inince de görebiliriz. Rojava'nın komünleri yepyeni; New England'ın kent meclisleri ise yüzlerce yıldır var, hatta bir ülke olarak ABD'den bile eskiler. Rojava'da komünler ve konfederasyonlar, Öcalan'ın demokratik konfederalizm düşüncesinden neşet etti ve bilinçli olarak kendilerini belirli bir konfederasyon meclisleri programı üzerine modellediler. New England'ın kent meclisleri, on yedinci yüzyılda İngiltere'den Massachusetts'e gelen ilk Püriten yerleşimcilere kadar uzanır. Öcalan'ın, kent meclislerini yakından incelemiş ve o ilhamla özgürlükçü yerel yöneticiliği geliştiren Bookchin'den etkilendiği açıktır.

Avrupa, o dönemde Reformasyondan geçiyordu. Bu, Roma Katolik Kilisesi'ndeki ifrat, yolsuzluk ve kayırmacılığa bir tepkiydi. Protestanlık bir reform hareketiydi ve türlü türlü Protestantizm vardı ve kimi gruplar diğerlerinden daha fazla reform talep ediyordu. Püritenlerinki özellikle uç noktadaydı. İnananlar cemaati ve tanrı arasında herhangi bir dini hiyerarşinin aracılığının geçerliliğini reddediyorlardı. Bu, o dönem için son derece radikaldi.

Sonuçta Püriten cemaatleri, kutsal kitabı yalnız ve yalnızca kendilerinin kendileri için yorumlayabileceği iddiasındaki otonom dini organlardı. 1629'dan sonra New England'a yerleşmeleriyle beraber, daha önce olmayan yerlerde kentler kurdular ve bu dinsel otonomi, siyasal otonomi şekliyle sivil hayatı da kapsar oldu. İbadet eden cemaat, yöneten kent meclisine dönüştü. Dini düzenlemeler de yapabilirlerdi ama kendi toplulukları için yasalar geçirdiler.

Kent toplantıları, Amerikan Devrimi öncesindeki yıllarda New England dışına taşı; ta Charleston, Güney Carolina'ya kadar ulaştı. 1770'lerde İngiliz yönetimine karşı devrimci aktivitenin motoru oldular; özellikle de Boston kent meclisi. Ancak muhafazakâr güçler, ABD bağımsızlığını kazandıktan sonra halk gücünün kurumları aleyhine

karşı devrim yürüttüler. Yerleşimlerin çoğunda belediye yönetimleri –ki bunlar kırsal vasiler tarafından seçilmiş belediye encümenleri ve belediye başkanlarıydı– kent toplantılarının yerine geçirildi. Sadece kuzey New England kentleri demokratik meclislerine sahip çıktı.

Meclisler toplanmaya devam ediyor ve haklarında bildiğimiz kimi şeyler var. Mart ayının ilk Salı'sında sabah erkenden toplanırlar. Toplantıyı bir moderatör yönetir. Bir kentin tüm yetişkin yurttaşları toplantılarda hazır bulunabilir ve katılım sağlayabilir.

Gündemde yurttaşların önceden katkı sunabilecekleri çeşitli konular olur; gündem toplantıdan 30 gün önce duyurulur (“uyarı yapılır”). Bir yolun onarımı veya yeni bir itfaiye aracının satın alınması gibi somut konular ele alınır. En hayati konu kent bütçesidir; kaçınılmaz olarak tartışmaların odağı olur. Belirli bir yılda kentin hangi konuda ne kadar harcama yapacağı önceliklerinin göstergesidir ve bu ahlaki bir belgedir. Belirli bir konuda görüşme tamamlanınca yurttaşlar el kaldırarak oy kullanırlar, sonra diğer konuya geçilir. Aynı zamanda kent yetkilileri de seçilir, bunlara seçilmiş heyet denir. Bu kişiler o toplantıda alınan kararların o yıl hayata geçirilmesinden sorumludurlar.

Kent sakinleri, açılır kapanır sert metal sandalyelerde otururlar (bunların aynılarını Rojava'da da gördüm). Bu sandalyeler kısa sürede rahatsız edici olurlar ama yurttaşlar yine de oturmaya devam ederler. Toplantılar genellikle üç-dört saat sürer. Ya toplantı esnasında ya da sonrasında yemek arası verilir ve kent sakinleri evde yaptıkları yemekleri getirmişlerdir.

Kent meclisleri hikâyeleri, Vermont folkloruna mal olmuştur. Pek çok övgüye mazhar olmuşlardır ve filozof Henry David Thoreau kent meclislerini “Gerçek kongre; Amerika Birleşik Devletleri'nde bir araya gelmiş en saygın meclis” diye tanımlamıştır. Başka zamanlarda ana akım politikacılar tarafından taşralı cahillerin gevelemeleri olarak alay konusu edilmişlerdir. Murray Bookchin Antik Atina geleneğini sürdüren meclis demokrasisinin nadir örneklerinden olduklarını savlamıştır, şahsi kanaatime göre Rojava da bu geleneğe dâhil olma yolunda ilerliyor.

Ancak sosyal bilimler perspektifinden bakılırsa tarihsel olarak kent meclisleri hakkında pek fazla bilgi sahibi değiliz. Çünkü kimse onları gerçekten araştırmadı. Bir kent meclisinde ne olduğunu bilmek, tartışmaların seyri hakkında fikir sahibi olmak için fiilen orada bulunmak gerekir. Ancak hepsi aynı anda toplanırlar ve insan 240'a bölünemez.

Dolayısıyla, örneğin kaç kişinin katıldığını, kent sakinlerinin ne oranda gerçekten toplantılara katıldığını biliyor değiliz. Kaçı konuştu, kaç sessiz kaldı? Az katılımlı toplantılarda konuşmacı sayısı arttı mı yoksa kalabalık toplantılarda daha mı fazla konuşmacı oldu? Bir katılımcı kaç kere konuştu? Kaç kadın katıldı, kaç konuştu ve kaç sessiz kaldı? Geçen zaman zarfında bunlar hangi yönde değişim gösterdi? Daha varlıklı kentlerin toplantıları daha yoksul kentlere göre farklı mıydı? Ya melez toplumlar? Zengin ve eğitilmiş olanlar yoksul ve daha az eğitilmişlerden daha mı fazla konuştular?

Açıkçası bunları yakın zaman öncesinde kadar biliyor değildik. 1970 yılında Vermont kolejlerinden (Kolej: dört yıllık lisansüstü eğitim kurumu) birindeki bir siyasal bilimler profesörü, son derece önemli olan bu konuyu incelemeye karar verdi. Kent toplantıları çevresinde büyümüşü ve geleneksel siyasal bilimlerin demokrasiden söz ettiğinde kent meclislerine değinmemesinden usanmıştı. Bu konuyu ele alan tek bir kitap bile yoktu.

1970 yılında Frank Bryan'ın aklına müthiş bir fikir geldi. Yaklaşık otuz kadar öğrencisini bu toplantılara gitmekle görevlendirdi. Her biri defteriyle oturup katılanları sayacak; kadın, erkek sayılarını not edecek ve belki sosyo-ekonomik sınıfları hakkında bilgi edineceklerdi. Öğrenciler, toplantıların başlama ve bitiş saatlerini kayıt edeceklerdi. Birisi söz aldığı anda öğrenciler tablolarına "ekose gömlekli kel adam", "yeşil yelekli, kahverengili kadın," diye not düşüyorlardı. Söz alınan gündem maddesini, kaç kere söz aldıklarını ve ne kadar süreyle konuştuklarını not ettiler. Toplantılar sonunda öğrenciler elde ettikleri bütün bu kayıtları Frank Bryan'a getirdiler. Sosyal bilimci olarak Bryan, bütün detayı birleştirip işledi, regresyon analizi ve tüm çalışmaları tamamlayarak bilgiyi üretti. Bu işi 1970 yılından 1998 yılına

kadar sürdürdü ve sonuçlarını da benim şiddetle tavsiye ettiğim *Real Democracy*¹ (Gerçek Demokrasi) kitabında 2004 yılında yayınladı.

O, bilgi eksikliğini giderdi. 2004 yılında kent halkının ortalama %20'si katılım sağladı. Ki gün boyu süren bir toplantı için gayet iyi bir katılım. Ortalama olarak 100 katılımcıdan 44'ü söz aldı. En konuşkan %10, toplam konuşmaların %50-60'ını yaptı. Ve her konuşma genelde bir iki dakika arasında sürdü. Kimi sadece görüşünü ifade etti ve bununla yetindi; diğerleri daha konuşkandı ve kimileri arasında da diyalog gelişti. Toplantıya katılan kişi sayısı düştükçe hazırlığın² arasındaki konuşma dağılımının eşitlenmeye meylettiği görüldü.

Varsıl ve yoksul kentler arasında toplantı süresi ve katılım açısından pek bir fark yok. On sekizinci yüzyılda Ralph Waldo Emerson Massachusetts, Concord'daki kent meclislerinde “zenginler önerilerde bulundu ama fakirler de; dahası adil ve adil olmayan da” diye yazmıştı. Bryan, aynısının bugün de geçerli olduğunu gördü; belirli bir toplumda sınıfsal statü, katılımı farklılığa neden olmuyor. Eğitimli ve varlıklı kimseler konuşmalarda baskın değiller. Herkesin görüşü var. Hatta ihtilaf olduğunda katılım daha da artıyor.

Kadınlara gelince; 1970-1998 yılları arasında kadınlar kent meclisi katılımcılarının ortalama %46'sını oluşturdu. Ancak konuşmacıların ancak %36'sı kadındı ve söz eylemlerin de ancak %28'ini kadınlar yaptı. Küçük kentlerde büyük kentlere göre daha fazla söz aldılar.⁴

Ancak Bryan, bu yıllar zarfında kadınların katılımının arttığı bulgusunu da ortaya çıkardı. 1970 yılında feminizmin ikinci dalgası henüz hareketleniyordu ve pek çok kadın siyasi katılımın eril bir alan olduğu algısını paylaşıyor olmalıydı. Ancak 1998 yılına gelindiğinde öncesine göre daha yüksek sayılarda katılıyorlar ve çok daha fazla söz alıyorlardı.

Her hâlükârda %46'lık kadın katılımı, Rojava'daki kadın kotasını

¹ Frank Bryan, *Real Democracy: The New England Town Meeting and How It Works* (Chicago: University of Chicago Press.)

² Age., s. 151, 155, 154.

³ Age., s. 183.

⁴ Age., s. 189, 214, 226.

aşılıyor; ayrıca %46, ABD hükümetinin diğer organlarındaki kadın katılımından da fazladır. Belediye encümenlerinden tutun da Washington'daki hükümet merkezine kadar kadın katılımı çok daha düşüktür. ABD Senatosu'nun sadece %20'si kadındır. Kadınların katılımı meclis demokrasisinin kadınlar için ne kadar önemli olduğunu kanıtlamaktadır ve tabi kadınların meclis demokrasisi için önemini de.

Kentler, Frank Bryan'ın bu bilgileri derlemek gibi parlak bir fikir aklına gelmezden yüzyıllar önceden beri toplanmaktalar. Umarım Rojava, meclislerini belgelemek için o kadar uzun bir süre beklemez. Qamişlo'daki Mezopotamya Akademisi öğrencilerinin Rojava komünlerindeki katılımı belgeleri, ne kadar da harika bir proje olurdu! Rojava'nın kendi toplumunda olan biteni bilmesi ve demokratik özyönetimi yabancılara açıklaması ve savunabilmesi için ne kadar faydalı bir çalışma olurdu bu.

Sayıların ötesinde, New England kent meclisleri, şüphesiz Rojava komünlerinin de yaşayacağı kültürleri aşan önemli deneyimler sunuyor.

Birincisi yurttaş meclisleri sadece siyasi katılım meclisleri değil; aynı zamanda siyasi katılım meclisleridir.

Pek çok kişi için halka hitap etmek zor, hatta korkutucudur. Bir mecliste daha da korkutucudur. Zira söz edimleriniz eylemlerle bağlantılıdır; oylamalar ve karar almalar, toplumunuzda insanların nasıl yaşayacağını etkiler. Bu, kimlikleri nedeniyle öz bilincinin baskısındaki kadınlar ve azınlıklar gibi dış gruplar için daha da korkutucudur.

Ama kent meclislerinde konuşabilecek cesareti toplamayı öğrenirsiniz. Zaman zaman herkes yaptığından; ister istemez saçma veya önemsiz bir şey söylemekten korkmamayı öğrenirsiniz. Bu insanlara özgüven veriyor ve yurttaşlık becerilerini, hatta liderlik becerilerini geliştiriyorlar.

Bir diğer deneyim; kent meclislerinde insanlar medeni olmayı öğreniyorlar. Örneğin fikir ayrılığı yaşadığınız birini uzaktan, klavyenin arkasından eleştirmek kolaydır.

Ama bir kent meclisinde fikir ayrılığı yaşadığınız kişilerle birlikte

oturursunuz ki onlar aynı zamanda sizin komşularınızdır. İnternette fikrine katılmadığımız siteleri es geçebiliriz ama bir kent meclisinde oturup komşunuzun görüşünü açıklamasını dinlemek sorundasınızdır. Bu, daha iyi belgelenmek ve daha iyi bir kavrayışa neden olur. Karşıtlığınızı medeni bir şekilde ifade etmeyi öğrenirsiniz. Bryan'ın dikkat çektiği gibi kent meclislerinde hoşgörü öğrenirsiniz. Onlara hakaret etmemeyi veya hoşgörüsüzlüğünüzü ya da küçümsemenizi göstermemeyi öğrenirsiniz. Çünkü karşınızdaki kişi yerel veterinerlik bölümü çalışanı, acil yardım teknisyeni ya da çocuğunuzun okuldaki en yakın arkadaşının velisidir. Kim bilir; belki de bakış açınızı değiştirirsiniz ya da sizi dinledikten sonra onlar kendilerininkini. Belki de her ikinizin görüşüne uyumlu bir yol bulursunuz.

Sonuç her ne olursa olsun bu süreç toplumun bütünü için daha sağlıklıdır. Hemşeri işbirliğini, güven ve toplumsallaşmayı öğretir. Hem de daha iyi kararların alınmasını sağlar.

New York'ta büyüyen Murray Bookchin, kentsel süreçle, yabancıların toplumsal yaşama nasıl dâhil edildikleriyle; sıkı mahallelerin, kent ve köylerin zengin dokusuyla her zaman büyülenmişti. Aynı yerde yaşayan insanlar, yerel ağlar, kulüpler, esnaf, popüler cemiyetler ve özellikle kafelerin; hatta mahallenin sokaklarındaki sosyal sohbetlerin tadını çıkarırdı. Bu nevi sosyalleşmenin, özgürlüğün çekirdeğini oluşturduğunu düşünür; devletin bürokratik güçlerinin ve kapitalizmin tekleştiriciliğine karşı bir sığınak sunduğunu ve “direnmenin maddi, kültürel ve ruhani araçlarını”⁵ teşkil ettiğini belirtirdi.

Bu yüzden kent meclislerinin hayata döndürülerek çoğaltılmalarını ve sadece New England kentlerinde değil, şehirlerin semtlerinde de oluşturulmalarını istemiştir. “Meclisler yaygınlaştırılıp sonra da merkezi devlete karşı konfederasyonlar şeklinde koordine edilerek güç, işlevsel toplumsal gruplara dağıtılabilir” derdi.

Bookchin, toplumsal değişim süreçleri için şu belirlemeyi yapar: “İnsanlar kaderlerine sahip çıkmak adına toplanma şekillerine yöneldiğilerdir. Anlaşılan burada kalıcı gerçekliği olan bir işlerlik var.

5 Murray Bookchin, “The American Crisis II,” *Comment* 1, no. 5 (1980), p. 7.

İnsan ruhunda bir şey. Yüz yüze karar almaya dayalı yönetim sistemi talebinde, kişiliksel ve katılımcı bir siyaset. Toplum ve hasbıhal etme ihtiyacı, adeta insan ruhunun kendinden neşet ediyor.”⁶

Janet Biehl, bağımsız bir demokrasi ve ekoloji yazarıdır. Blog yazılarına biehlonbookchin.com adresinden ulaşabilirsiniz. Kitabı “Ecology or Catastrophe: The Life of Murray Bookchin”, Oxford Üniversitesi Yayınları tarafından Ekim 2015 tarihinde yayınlanmıştır. Aynı zamanda sanatçı da olan Biehl, Burlington-Vermont’da yaşamaktadır.

⁶ Murray Bookchin, *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship* (San Francisco: Sierra Club, 1986), p. 257.

5.12 Gönül Kaya

Kapanış Konuşması

Yeni Ufuklar: Özgürlüğü Yeniden Yapılandırmak

Büyük bir merak ve istekle bu konferansın bitmesini istemediğinizi biliyorum. Fakat sonlandırmak zorundayız, üç günlük bir planlamamız vardı ve son bir teşekkür konuşması ile bitirmek istedik.

Değerli dostlar, hazırlık komitemiz adına üç gündür burada büyük bir heyecan, doluluk ve yoğunlukla gördük ki temel başlıklarla ve sorularla da olsa aslında birçok nokta tartışıldı. Sunumlar yapıldı, konular ele alınmaya çalışıldı. Çok büyük bir emek verildi. Üç gün boyunca düşünsel ve teorik anlamda da olsa pratikten çıkardığımız sonuçları, büyük bir düşünce emeği ile burada buluşturmak istedik. Bu açıdan diyebiliriz ki “Kapitalist Modernite’ye Meydan Okumak” adlı konferansımızı başarı ile tamamladık. İzninizle hazırlık komitesi adına biz son kez emeği geçen herkese teşekkür etmek istiyoruz. Hamburg’taki Kürt toplumunun meclisi olan Demokratik Toplum Meclisine, yine Hamburg’taki Rojbin Kadın Meclisi’ne, burada bizlere evlerini açıp barınmamızı, beslenmemizi ve güvenliğimizi sağlayan öz örgütlenme gücüne ve emekçilerine, Kürt toplum camisine, alevi dergâhına çok teşekkür etmek istiyorum. Alman gençlerimiz ve Kürt gençlerimiz çok büyük bir emek sergilediler. Kayıt masasından tutun da yemek, içecek, temizlik ve kulaklıklarımıza kadar gece gündüz emek harcadılar. Yine sık sık teşekkür edildi; altını çizerek tekrarlıyorum; büyük yükümlülük kaldıran çeviri yapan arkadaşlarımıza çok çok teşekkür etmek istiyoruz. Burada değiller ama dün akşam bizlere küçük de olsa çok güzel bir Kürdistan gezisi yaptıran değerli Kürt sanatçılarımıza da teşekkür etmek istiyoruz. Özel olarak da moderatör arkadaşlarımız başta olmak üzere konferansımıza düşünceleriyle önerileriyle eleştirileriyle beklentileriyle katılan konuşmacılarımıza da –uzak yerlerden geldiler, yakın yerlerden geldiler fark etmiyor – çok

çok teşekkür ediyorum. Asıl önemlisi, sonuna kadar üç gün boyunca dinleyen, katılan özgürlük ve hakikat arayışçısı sizlere çok çok teşekkür ederiz.

Elbette bu konferansın başarısının önemli bir payı da burada bulunan –yaşı, konumu, bulunduğu coğrafya, mensup olduğu kimlik hiç fark etmiyor– hepimizin. Bizler, kapitalist modernitenin karşısında yer alan yüzde doksan dokuzuz; arayış sahibi insanlarız; özgür ve yeni yaşamı arıyoruz. İtirazlarımız var, retlerimiz var, öfkelerimiz var. İşte bu konferansın temelinde de kapitalist moderniteyi reddetmek yatıyor. Bu çok önemli bir nokta, eğer başardıysak, bundan emin olmamızdan kaynaklanıyor. Biliyoruz; kapitalist modernite, her coğrafyada çok büyük bir saldırı halinde. Kadın kırımını, doğa kırımını, kültür kırımını, toplum kırımını, birey kırımını, inanç kırımını ve birçok kırım-katliamı gerçekleştiriyor. En son Hindistan'dan tutalım Kenya'ya kadar birçok yerde –Meksika örneği verildi– gençler, kadınlar, öğrenciler katledildi. Adı sanı ne olursa olsun; sistemin uzantıları ve zihniyetince katliamlar yapıldı. Ama şunu da gördük bu konferansta; evet böyle saldırılar konseptler, Üçüncü-Dördüncü Dünya Savaşları var doğru. Ama büyük bir güç de var büyük bir kararlılıkta var. Birbirine ve kendine güvenen, farklı coğrafyalarda da olsak aynı inancı taşıyan kadın ve erkekler var. İşte konferans, bunun altını bir kez daha çizdi ve buradan kapitalist moderniteye meydan okuduk.

Bu noktada Rojava-Kobanê özgünlüğünde hayatımıza giren büyük bir olay gerçekleşti; bu da bir meydan okumaydı. Rojava'da, Kobanê'de ve kapitalist modernitenin yeniden işgal etmek istediği Ortadoğu'da, bir başkaldırı, bir devrim ortaya çıktı. Ve konferansımızda bu model, deneme ve cesaret, soru, öneri ve değerlendirmelerle anlaşılacak istendi, tartışıldı. Dolayısıyla bu çalışmanın da Rojava ve Kobanê devrimine büyük katkısı olduğunu bilmenizi istiyoruz. Çünkü biliyoruz ki devrim hâlâ devam ediyor ve bitmiş değil.

O nedenle buradaki sorumlu yaklaşıma bir kez daha teşekkür etmek istiyoruz. Konferansımızın tartışmaları ve önerileri

temelinde birçok şey gördük, öğrendik. Ama konferans hazırlık komitesi olarak beklentimiz ve ortak sorumluluğumuz olarak gördüğümüz bir nokta da ulaştığımız sonuçların burayla sınırlı kalmaması gerektiği; gittiğimiz her yerde bu noktaların tartışılması toplumsallaşması, her yere, her eve, her düşünceye, her insana ulaşmasıdır. Çünkü asıl bilgi paylaşımı, toplum tarafından yapılır; biz buna inanıyoruz, konferansın başarısının devamı da buna bağlıdır diye düşünüyoruz. Evet, çok şey öğrendik, belki yeni sorularımız oluştu, biz bunları tartışacağız ileride. Yeni soruların çelişkilerin oluşmasından korkmamamız, çekinmememiz gerektiğine inanıyoruz. Biz burada kendimizden başlayarak, eleştirilerimizi güçlendirelim, büyütelim ve örgütlenelim. Profesör John Holloway'in çatlaklar belirlemesine atıfla, "Evet burada da bir çatlak oluştu." Aynı Rojava, Meksika, Amazon ormanlarında küçük bir kabilenin gösterdiği direniş ya da Asya, Hindistan'daki kadınların direnişi, Afganistan'da, İran'da her yerde ve Kürdistan'da oluşan çatlaklar gibi... "Burada da oluşan çatlak büyütelim ve buluşalım" diyoruz.

Komite olarak hepinizden önümüzdeki süreç için yeni başlıklar ve konular ne olabilir noktasında önerilerinizi bekliyoruz. Lütfen eleştiri ve önerilerinizi bize yazın ve iletin. Umuyoruz ve amaçlıyoruz ki önümüzdeki süreçlerde de konferanslarımız devam edecek. Bir başka inancımız daha var; burada sık sık dile geldi bir kez daha dile getirmek istiyoruz. Evet, burada demokratik modernite düşüncelerini, değerlendirmelerini ele aldığımız, anlamaya ve paylaşmaya çalıştığımız Sayın Abdullah Öcalan'ında önümüzdeki konferansımızda aramızda olacağının büyük inancını ve istemini taşıyoruz.

Dostlar! Bu konferansı hepinizin izniyle, dünyanın hangi köşesinde olursa olsun kapitalist moderniteye karşı direnen küçük komünlerden büyük hareketlere kadar; feminist ekolojist demokratik hareketler, ulusal hareketler, halklar, inançlar olsun tüm sistem karşıtı güçlere; direnenlere ve bu mücadeleye yaşamını adayanlara bu konferansı adanmış oluyoruz. Onları bir kez daha selamlıyoruz. Ve son olarak diyoruz ki, "Bizler buradayız, ayakta; direnişten, özgür

yaşamdan yanayız. Hakikate ve özgür yaşama inanıyoruz. Hakikat aşktır aşk özgür yaşamdır.” Teşekkürler...

Gönül Kaya, 1991’den beri Kürt Kadın Özgürlük mücadelesinde aktif bir biçimde yer almaktadır. Uluslararası Özgür Kadın Vakfı’nın yönetimindedir. Özgür Politika gazetesinin köşe yazarlığını yapmış ve Newaya Jin kadın gazetesinde ise köşe yazarlığına devam etmektedir. Şu an Kürt Kadın Hareketi’nin uluslararası temsilciliğinde çalışmalarını yürütmektedir.

Konferansta yapılan müzik dinletisini (Rotnda, Zelal Gökçe, Meral Tekçi, Mehmet Akba) ve bütün konuşmaları orijinal dillerinde “NetworkAQ” adlı YouTube kanalımızda bulabilirsiniz.

